

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ตุลาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

356.333.1

833.333

333

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตามารดาในสังคมไทย

บทคัดย่อ

ของ

ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ตุลาคม 2547

ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล. (2547) การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล, รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย.

การศึกษานี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี และมีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 500 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดา จำนวน 12 คน ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา โมเดลโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้

2. บิดามารดาในสังคมไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บิดามารดาในสังคมไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนคุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45, 3.44, 3.42, 3.42, 3.28$, และ 2.81 ตามลำดับ)

3. ภายหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย พบว่า บิดามารดามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY AND DEVELOPMENT OF DESIRABLE CHARACTERISTICS
OF PARENTS IN THAI SOCIETY

AN ABSTRACT
BY
CHUSRI LERTRUSDACHAKUL

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Doctor of Education degree in Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2004

Chusri Lertrusdachakul. (2004). *A Study and Development of Desirable Characteristics of Parents in Thai Society. Dissertation*, Ed.D. (Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor committee : Prof. Dr.Pongpan Kirdpitak, Assoc. Prof. Dr.Khompert Chatsupakul, Assoc. Prof. Dr.Somson Wongyounoi.

The purposes of this research were to study and develop desirable characteristics of parents in Thai society. Subjects for the study were fathers or mothers ranging in age from 25 to 35 years old with 1-2 children, aged 3-5 years old and were in kindergarten level in Bangkok and suburbs. The first purpose of the study focused on a factorial study of desirable characteristics of 500 fathers or mothers in Thai society. The second purpose of the study was designed to develop a family counseling training program of desirable characteristics of parents in Thai society for 12 fathers or mothers whose desirable characteristics scores were lower than twenty-fifth percentile.

The results of the study were as follows :

1. The confirmatory factor analyses significantly confirmed that the desirable characteristics of parents in Thai society could be characterized into 7 factors : parent-child love, warmth and nurture in the family, parental responsibilities for their children, time management for their children, parent-child communication, the emotional control of the parents, the building-up impression models for their children, and parent-child relationships. These seven factors had high factor loading at .01 level. The structural model was congruent with the empirical data and could be able to measure the parents' desirable characteristics factors.

2. The total mean score of the desirable characteristics of 500 parents revealed average ($\bar{X}$ = 3.34) while each dimension scores of the desirable characteristics classified as follows : parent-child communication dimension was high ($\bar{X}$ = 3.55) ; the dimensions of parent-child love, warmth and nurture in the family, parent-child relationships, parental responsibilities for their children, the building-up impression models for their children, time management for their children, and the emotional control of the parents showed average ($\bar{X}$ = 3.45, 3.44, 3.42, 3.42, 3.28, and 2.81 respectively).

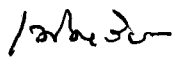
3. The desirable characteristics of the parents participated in the family counseling training program significantly increased at .01 level. The results of this study indicated that the family counseling training program was a key factor in increasing positive change in the desirable characteristics of the parents.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

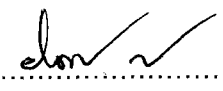
การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตามารดาในสังคมไทย

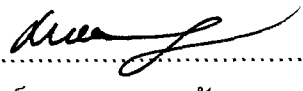
ของ
นางสาวชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

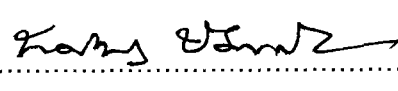

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)
วันที่ 15 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2547

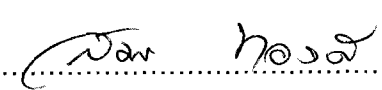
คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรสุกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร ประเสริฐสุข)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์สมร ทองดี)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ และท่านทั้งสามยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์ และงานด้านวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร ประเสริฐสุข และรองศาสตราจารย์ สมรทองดี ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 11 ท่าน ที่กรุณาสละเวลาในการดำเนินการสนทนากลุ่มและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรจิตวิทยาการให้คำปรึกษา

ขอกราบขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ได้มอบทุนส่วนหนึ่งสนับสนุนการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีรวุฒิ บุญยโสภณ อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ รองศาสตราจารย์สุรภี ตันเสียงสม คณบดีคณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย เทียนทอง คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ดร.จรัญ แสนราช หัวหน้าภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา อาจารย์ศจีมาศ ขวัญเมือง ตลอดจนพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาในหลักสูตรนี้ และเอื้ออำนวยทั้งด้านสถานที่ในการทดลอง และวัสดุอุปกรณ์ในการทำวิจัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเป็นกำลังใจ จนกระทั่งผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ที่ปรากฏนามในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ กราบขอบพระคุณท่านผู้บริหารโรงเรียน และบิดามารดาของนักเรียนชั้นอนุบาลทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และการทดลองจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว และปริญญาเอกสาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ ๆ น้อง ๆ และญาติสนิททุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งเป็นกำลังใจสนับสนุน ห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	5
ความมุ่งหมายในการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	6
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	6
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	18
สมมติฐานในการวิจัย	19
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดา	
ในสังคมไทย	21
ความหมายของการเป็นบิฑามารดา	21
ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดา	
ในสังคมไทย	21
ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิฑามารดาที่มีต่อเด็กปฐมวัย ...	23
เครื่องแสดงถึงการเป็นบิฑามารดาที่มีคุณภาพ	25
แบบของการเป็นบิฑามารดา	27
ภาระหน้าที่ของการเป็นบิฑามารดา	29
การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น	30
การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและบิฑามารดา	32
ความรับผิดชอบพื้นฐานของบิฑามารดา	33
ทักษะในการเป็นบิฑามารดาที่ประสบความสำเร็จ	34
บทบาทของบิฑามารดาในการเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตรธิดา	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิฑามารดาในสังคมไทย	21
	ความสำคัญและความหมายของครอบครัว	35
	ความหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัว	36
	การให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีต่าง ๆ	38
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม	62
	ความหมายของการฝึกอบรม	62
	ยุทธวิธีของการฝึกอบรม	62
	การออกแบบการฝึกอบรม	63
	ขั้นตอนของการฝึกอบรม	66
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม	67
	แนวคิดและความเป็นมาของการสนทนากลุ่ม	67
	ความหมายของการสนทนากลุ่ม	68
	ขนาดของกลุ่มที่ร่วมสนทนา	69
	หลักการจัดสนทนากลุ่ม	70
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ	75
	การวิเคราะห์องค์ประกอบ	75
	จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ	76
	ขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบ	77
	ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ	77
	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ	78
	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน	79
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิฑามารดาในสังคมไทย	82
3	วิธีดำเนินการวิจัย	85
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	85
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	95
การเก็บรวบรวมข้อมูล	100
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	102
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	102
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	105
สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์และแปลผล	105
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	106
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	128
ความมุ่งหมายของการวิจัย	128
สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า	128
ขอบเขตของการวิจัย	128
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	130
การเก็บรวบรวมข้อมูล	133
การวิเคราะห์ข้อมูล	134
สรุปผลการวิจัย	135
อภิปรายผล	139
ข้อเสนอแนะ	145
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	154
ข ภาพแสดงการสนทนากลุ่ม	157
ค ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทย	161
ง ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทย	164

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)	
จ แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย และเฉลยคำตอบ	167
ฉ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	175
ช ค่า IOC ของผลการตรวจสอบโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎี การให้คำปรึกษาครอบครัว	179
ฅ ตารางโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว	181
ญ รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรม	188
ประวัติย่อผู้วิจัย	253

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของยามาเน	86
2 ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎี การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทย	95
3 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design	100
4 ค่าสถิติพื้นฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดา มารดาในสังคมไทย (n = 500)	110
5 ค่าเฉลี่ยรายข้อและผลการจัดอันดับข้อคำถามจากแบบสอบถามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย (n = 500)	112
6 ค่าเฉลี่ยรายด้านและผลการจัดอันดับที่รายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย (n = 500)	115
7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทย	116
8 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป	117
9 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป	123
10 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลัง การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว	125
11 ผลการจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อน และหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว	126
12 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	129
13 ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดา มารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษา ครอบครัว	162
14 ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถาม จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ	165
15 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดา มารดาในสังคมไทย	176

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทย	18
2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทย	19
3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา	31
4 การจัดการกับสามเหลี่ยมความสัมพันธ์	41
5 ภาพรวมกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม	63
6 ตำแหน่งการออกแบบการฝึกอบรมในกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม	65
7 ลักษณะการเรียงคำถาม	73
8 ขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทย	96
9 ขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย	98
10 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา	120
11 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิตา มารดาต่อบุตรธิดา	120
12 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา	121
13 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่าง บิตามารดากับบุตรธิดา	121
14 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ ของบิตามารดา	121
15 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุตรธิดา	122

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
16 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพระหว่าง บิตามารดากับบุตรธิดา	122
17 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย	124

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ (2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ทรงพระนิพนธ์คำขวัญเนื่องในโอกาสวันแม่แห่งชาติ ปี 2544 ไว้ว่า “ให้ความรัก ความซื่อสัตย์ให้คำปรึกษา อย่าให้คำว่า “ไม่มีเวลา” มาทำร้ายลูก”

ครอบครัวเป็นสถาบันมูลฐานที่เล็กที่สุดในสังคม ทำหน้าที่วางรากฐานให้แก่สถาบันอื่น ๆ ไม่มีสถาบันใดทำหน้าที่ของครอบครัวได้ทุกอย่าง เมื่อมนุษย์เกิดมาต่างต้องการการเลี้ยงดูจากครอบครัว เป็นที่รักและต้องการของบิดามารดาจึงจะเจริญเติบโตอย่างปกติหรือเต็มที่มีความรักและความต้องการบุตริตา ตลอดจนความรับผิดชอบในหน้าที่ของบิดามารดาเหล่านี้จะทำให้บุตริตาได้รับความเอาใจใส่ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ และศีลธรรมจรรยา (กองพัฒนาสตรี เด็ก และ เยาวชน. 2543 : 1) นอกจากนี้ ฮอร์ตัน และ ฮันต์ (Horton and Hunt. 1976 : 198) และนิยม บุญมี (2534 : 25) ได้กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่า ความรักและความอบอุ่นที่สมาชิกทุกคนได้รับจากครอบครัวเป็นความรักที่บริสุทธิ์ใจ เป็นสายใยผูกพันไม่มีที่สิ้นสุดและเป็นแหล่งประกันตลอดไปว่าจะมีคนรักอยู่เสมอในทุกสถานการณ์ ซึ่งเป็นความรักในกลุ่มปฐมภูมิ หากสมาชิกคนใดพบกับความผิดหวังจากสังคม ครอบครัวจะเป็นแหล่งที่ทำให้กำลังใจและคอยปลอบใจให้เกิดความมั่นใจ อดทนต่อสู้ เพื่อให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี

คณะกรรมการพัฒนาครอบครัวและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2542 : 9-10) ได้กำหนดคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียวสมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้ออาทร มีการพูดจาให้เกิดการเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
2. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกัน และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
3. บิดามารดา และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง
4. บิดามารดา หัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา

5. บิดามารดา หัวหน้าครอบครัว หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก ตลอดจน ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล

6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดีรู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย

7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและศิลปะ

จรรยา สุวรรณทัต (2539 : 61-62) กล่าวว่า เครื่องชี้วัดคุณภาพครอบครัวประการแรกที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญที่สุดของการมีสุขภาพจิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวและสังคมโดยรวม และจากสภาวะปัจจุบัน ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยได้ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย เฉพาะบิดามารดา บุตรธิดา และอาจมีผู้ช่วยในลักษณะที่เป็นพี่เลี้ยง หรือผู้ช่วยตามลำดับ เนื่องด้วยบิดามารดาต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ช่วยค้ำจุนครอบครัวเวลาที่เหลือให้บุตรธิดา นอกจากเหลือน้อยแล้ว ยังใช้อย่างไม่ถูกต้อง หรือขาดคุณภาพกับบุตรธิดา ทำให้เกิดภาวะเสี่ยงหลายประการในครอบครัวไทย ทำให้เด็กไทยอยู่ในสภาวะเสี่ยงต่อการเกิดพฤติกรรมที่สังคมไทยไม่พึงปรารถนา และไม่สามารถยอมรับได้มากขึ้น อีกทั้งเด็กและครอบครัวเกิดความเครียด โดยเฉพาะเด็กขาดต้นแบบที่ดีในการเรียนรู้

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดานั้น ดิงค์ไมเยอร์และคณะ (Dinkmeyer, et al. 1997 : 10) กล่าวว่า มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานมาจากความเสมอภาคและความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งบุตรธิดาจะนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นแนวทางและหลักการในการปฏิบัติต่อไป โดยที่ระบบต่าง ๆ ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากเราไม่สามารถเปลี่ยนตัวบิดามารดา และบุตรธิดาได้ และสิ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนได้คือ ระบบและวิธีปฏิบัติสัมพันธ์กัน

อักร ศุภเศรษฐ์ (2543 : 20) กล่าวว่า บิดามารดาและบุตรธิดา คือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกันอย่างยิ่งใหญ่และล้าลึก สามารถยังความสุข หรือทุกข์มหาศาล ความสำเร็จ หรือความเสื่อมสลายอันยิ่งใหญ่ให้แก่กันได้ ทั้งบิดามารดาและบุตรธิดา จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งใหญ่ต่อกันและกัน ด้วยเหตุนี้ทุกความเข้าใจ ความคิด คำพูด สายตา สัมผัส มารยาท และการกระทำต่อกัน เล็กน้อยก็มีอิทธิพลต่อกันมาก

บิดามารดาจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในสถาบันครอบครัว เป็นผู้ที่เลี้ยงดูหล่อหลอมบุตรธิดาให้เจริญเติบโตเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ตลอดจนดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ดี และเป็นคนที่มีความค่าในสังคมต่อไป (สภาวิชาชีพไทย. 2542 : 15)

ไรเดอร์ (Ryder. 1985 : 43) และโอโวลาบิ (Owolabi. 1999 : Preface) กล่าวว่า “การเป็นบิดามารดา” (Parenting) นั้น บิดามารดาจะต้องให้ความรักความเอาใจใส่ดูแลสนับสนุนให้เด็ก ๆ ได้เจริญเติบโตอย่างงอกงามในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดังนั้น การเป็นบิดามารดาจึงเป็นงานที่หนักที่สุดในชีวิต เพราะต้องแบกรับภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ในการสืบทอดทายาทวงศ์ตระกูลให้มีชีวิตยืนยาวสืบต่อไป ความรับผิดชอบดังกล่าวต้องอาศัยคุณลักษณะที่ดี กล่าวคือ มีความซื่อสัตย์ อดทน อดกลั้น มีความเข้าใจ มีความรัก มีอารมณ์ขัน ไม่เห็นแก่ตัว และคุณลักษณะอื่น ๆ

นอกจากนี้ ไฮด์แบรนด์ (Hildebrand. 1994 : 110-111) เยอลาชช์ (Gerlach. 2002 : Online) ดิงค์เมเยอร์และคณะ (Dinkmeyer, et al. 2002 : 135) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความเข้าใจตนเอง และเข้าใจความต้องการของบุตรธิดา เคารพเหตุผล และการตัดสินใจของบุตรธิดา เป็นที่ปรึกษาของบุตรธิดา สนับสนุนให้กำลังใจในทุก ๆ เรื่อง ไม่บีบบังคับบุตรธิดา
2. อบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาด้วยความเอาใจใส่ดูแล ให้ความอบอุ่น ความจริงใจ และความรักบุตรธิดาอย่างเสมอภาคกัน
3. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
4. มีเหตุผล รู้จักยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. มีความอ่อนโยน ใจดี เข้มแข็ง โอบอ้อมอารี มีเมตตา กรุณา มีอารมณ์ขัน ไม่จู้จี้ขี้น
6. ปฏิบัติแต่สิ่งดี ๆ เป็นแบบอย่าง ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยวกลางคืน
7. ทำงานบ้านดี และมีความรู้อื่น ๆ ร่วมด้วย มีการสื่อสารสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรธิดา
8. มีหน้าที่การงานที่มั่นคง มีความขยันขันแข็ง ตั้งใจทำงาน มีความเสียสละ และอดทน
9. กระตุ้นให้บุตรธิดาสอนใจใฝ่เรียนรู้ และสนับสนุนให้บุตรธิดาได้รับในสิ่งที่ป็น คุณประโยชน์
10. ฝึกฝนความมีระเบียบวินัยให้แก่บุตรธิดา

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและสภาพปัญหาที่บิดามารดาขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดานั้นมีอิทธิพลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของบุตรธิดาอย่างต่อเนื่อง ด้วยความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้สำรวจนำร่อง (Pilot Study) เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา ตามความคิดเห็นของบิดามารดา และบุตรธิดา โดยใช้คำถามปลายเปิด จากบิดา จำนวน 100 คน มารดา 100 คน และบุตรธิดา 150 คน แล้วผู้วิจัยได้ประมวลคำตอบที่ได้จากการสำรวจนี้ เพื่อนำมา

เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาค้นคว้า ร่วมกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้ประกอบการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยต่อไป

ผลการสำรวจนำร่อง และการประมวลเอกสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า บิดามารดาและบุตรธิดามีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดานั้น ควรมีดังนี้

1. ด้านการเอาใจใส่ดูแล ได้แก่ การแบ่งเวลาให้กับบุตรธิดาและครอบครัว การมีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัว การหมั่นสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรธิดา เป็นต้น
2. ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น ได้แก่ การให้กำลังใจยกย่องชมเชย ให้ความห่วงใย มีความเข้าใจในความเป็นบุตรธิดาทุกกรณี มีลักษณะอบอุ่นเป็นกันเอง เป็นต้น
3. ด้านการอบรมสั่งสอนและการสนับสนุนส่งเสริมบุตรธิดา ได้แก่ การรู้จักว่ากล่าวตักเตือนเมื่อบุตรธิดาปฏิบัติตนไม่เหมาะสม การชี้แนะแนวทางความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมแก่บุตรธิดา มีจิตวิทยาในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดา สนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรธิดาได้รับการศึกษาเล่าเรียนจนสุดความสามารถ เป็นต้น
4. ด้านการสื่อสารสัมพันธ์ในครอบครัวและการควบคุมอารมณ์ ได้แก่ ไม่ใช่อารมณ์ และความรุนแรงในการลงโทษบุตรธิดา ไม่พูดซ้ำซากและซ้ำเติม เมื่อบุตรธิดาทำผิดพลาดบางเรื่อง ไม่บีบบังคับขู่เข็ญให้บุตรธิดาทำในสิ่งที่บิดามารดาต้องการ ไม่เปรียบเทียบบุตรธิดาของตนกับคนอื่น ๆ รู้จักรับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจของบุตรธิดา เป็นต้น
5. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การไม่ทะเลาะเบาะแว้ง การละเว้นอบายมุขทุกชนิด พุดจาสุภาพ ไพเราะ มีความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและครอบครัว ประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ดิงค์เมเยอร์และคณะ (Dinkmeyer, et al. 1997 : 5-7) ได้เสนอแนะว่าการจะเป็นบิดามารดาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับการเป็นบิดามารดา (Systematic Training for Effective Parenting, STEP) โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาบิดามารดาให้เข้าใจบุตรธิดาของตนเองได้ดีขึ้น มีทักษะและความสามารถในการเป็นบิดามารดา ยอมรับนับถือในตัวบุตรธิดามากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้พฤติกรรมของบุตรธิดามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

สำหรับวิธีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยนั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์จะนำวิธีการฝึกอบรมมาใช้ในการพัฒนา ซึ่งการฝึกอบรมประกอบด้วย การจัดประชุมกลุ่มเพื่อสอนทักษะใหม่ ๆ ให้กับบิดามารดา การจัดคาบเวลาสำหรับการชมเทปบันทึกภาพ (Videos) การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถช่วยให้บิดามารดามีความเข้าใจในตนเองและบุตรธิดามากขึ้น ได้สำรวจปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยมากขึ้นและในการนำวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ ควรคำนึงให้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ในการ

ให้คำปรึกษาครอบครัว เช่น ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นระบบครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวนุชนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวแอตเลเรียน ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวดังกล่าว ล้วนมุ่งหวังที่จะพัฒนาชีวิตของครอบครัวให้มีความสุข สามารถแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ของชีวิตไปได้ด้วยดี กล่าวคือ ช่วยให้ผู้คลสามารถเป็นตัวของตัวเอง มีความเข้าใจแบบแผนพฤติกรรมระหว่างรุ่น ไม่เป็นบุคคลที่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์ และปฏิกิริยาของผู้อื่น สามารถสะสางสิ่งที่ค้างคาใจ ลดความวิตกกังวลและช่วยบรรเทา ผ่อนคลายความฉุนเฉียว หรืออาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ ส่งเสริมการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ค้นหา และแก้ไขข้อผิดพลาดในการสื่อสารของครอบครัว มุ่งพัฒนาครอบครัวให้เจริญเติบโตทางด้านความไวในการรับรู้ความรู้สึกทั้งภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง การช่วยเหลือสมาชิกครอบครัวให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของพฤติกรรม โดยการแก้ไขที่สาเหตุ หรือที่มาของปัญหา ช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มุ่งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน เน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยเชื่อว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้ว ความรู้สึกต่าง ๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การช่วยเหลือในด้านการจัดโครงสร้างระบบครอบครัวให้เหมาะสมกว่าเดิม การปรับกฎเกณฑ์ในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีทัศนคติทางบวกต่อครอบครัวช่วยให้ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์เดิม ๆ ของตนให้เป็นครอบครัวสร้างสรรค์และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ไปในสภาวะต่าง ๆ (Satir, et al. 1991 : 19-30; Carlson, et al. 1997 : 46-50 ; Nichols, et al. 1998 : 156-158 ; ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2545 : 10 - 25)

จากข้อความและเหตุผลต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยนั้นควรเป็นอย่างไร และเมื่อทราบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดามีลักษณะอย่างไรแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำผลการศึกษาวิจัยมาเป็นกรอบแนวคิดในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยต่อไป

คำถามการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยควรเป็นอย่างไร
2. บิดามารดาในสังคมไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด
3. จะมีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาให้บิดามารดาในสังคมไทยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ได้ศึกษาไว้
4. ภายหลังการฝึกอบรม บิดามารดามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยก่อนและ

หลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ซึ่งสามารถนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสำรวจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ผลการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้เป็นบิตามารดาและครอบครัว รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาครอบครัวได้มีแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบิตามารดาและครอบครัวต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
2. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยใช้การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีจำนวนบิดาหรือมารดาทั้งหมด 179,491 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน บิดาหรือมารดา 500 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

2. กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี

จำนวน 1-2 คน และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ 25 ลงมา จำนวน 12 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว
2. ตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย** หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาที่สังคมไทยเห็นว่าบิตามารดาพึงมี โดยจำแนกเป็นคุณลักษณะดังนี้

1.1 **คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา** หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาที่มีต่อบุตรธิดา ได้แก่ การให้ความสนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดาด้วยการยิ้ม ทักทาย การสัมผัส การให้ความห่วงใย และการดูแลปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุตรธิดา

1.2 **คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา** หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาด้วยการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออุปการะคำจูนแก่บุตรธิดาด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย การช่วยเหลือด้วยทรัพย์สินของ การช่วยเหลือด้วยสติปัญญา การช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว

1.3 **คุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา** หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาด้วยการจัดแบ่งเวลาให้แก่บุตรธิดาในการสนทนากับบุตรธิดา ได้แก่ การมีเวลารับฟัง เรื่องทุกเรื่องที่บุตรธิดาเล่า การมีเวลาตอบคำถามข้อสงสัยหรือคับข้องใจของบุตรธิดา การมีเวลาให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การเล่น และการปรับตัว การมีเวลาไปพักผ่อนด้วยกันในวันหยุด การมีเวลาให้คำแนะนำเรื่องกิริยามารยาทของบุตรธิดา การมีเวลาได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นกับบุตรธิดาในช่วงเวลาดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อวีดิทัศน์อื่น ๆ

1.4 **คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา** หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาในการถ่ายทอดภาษาถ้อยคำที่มีความชัดเจน สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง และสามารถใช้สรรพนามแทนตนเองได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับ

การแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การพูดหรือบอกความรู้สึกของตนนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง การใช้สรรพนามแทนตนว่า “พ่อหรือแม่” หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรีดาใช้เรียกเป็นประจำ ควบคู่กับการแสดงความคิดหรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ

1.5 คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่เน้นพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ มีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบสนองต่อบุตรีดา ได้แก่ เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถหยุดคิดพิจารณาว่าตนรู้สึกอย่างไรแล้วแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถยับยั้งชั่งใจในการตอบสนองต่อบุตรีดาในทันที

1.6 คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุตรีดา หมายถึง การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการเป็นแบบอย่างในเรื่องกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ได้แก่ การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบของครอบครัว การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

1.7 คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรีดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรีดา ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของบุตรีดา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการให้และการรับซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประนีประนอมซึ่งกันและกัน

2. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยใช้การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว หมายถึง วิธีการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการแสดงออก หรือการปฏิบัติตนของบิดามารดาที่มีต่อบุตรีดา ตามที่สังคมไทยเห็นว่าควรจะปรากฏในตัวบิดามารดา และเป็นวิธีที่ทำให้บิดามารดาแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ของบิดามารดา และเอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงดูบุตรีดา โดยการประยุกต์ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ ของการให้คำปรึกษาครอบครัวมาใช้ในการฝึกอบรม ดังนี้

2.1 การตั้งความมุ่งหมายของการฝึกอบรม ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม โดยคำนึงถึงด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ด้านเนื้อหาสาระ ได้แก่ การจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม เพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.1.2 ด้านการแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิดามารดาที่มีต่อบุตรีดา ได้แก่ การแสดงออกในการให้ความสนใจ การแสดงความยินดีชื่นชมในความสามารถของบุตรีดา ด้วยการยิ้ม การสัมผัส

2.1.3 ด้านทักษะของบิดามารดาในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ได้แก่ การสื่อสาร การฟังและการแสดงบทบาทต่าง ๆ

2.2 การพิจารณาลักษณะบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของบิดามารดา ด้านความรู้พื้นฐาน และทักษะพื้นฐาน ตลอดจนพิจารณาด้าน

ความกระตือรือร้น ความพยายามและทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทย

2.3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.3.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย

2.3.1.1 วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จะดำเนินการอบรม จากง่ายไปหายาก เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทุกคนมีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมาย

2.3.1.2 ประยุกต์เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว มาใช้ในการดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่

1) เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว หมายถึง วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยแสดงออกให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทราบว่าผู้วิจัยรับรู้และเข้าใจปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เข้าใจและยอมรับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ทำให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมรู้สึกไว้วางใจ และพร้อมที่จะให้ผู้วิจัยเข้ามารับรู้ปัญหา หรือเรื่องราวของครอบครัว และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ด้วยวิธีการ ดังนี้

(1) การติดตามร่องรอย หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากการสนทนา การสื่อสารของบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโดยไม่มีการตัดสินใจเนื้อหาสาระที่บิดามารดาเล่าให้ฟัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะรวบรวม และสำรวจปัญหาของครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้ทราบสาระหรือแก่นของชีวิตครอบครัว เหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ของครอบครัว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของครอบครัว ด้วยการใช้คำถามปลายเปิด การสะท้อนความรู้สึก การทวนคำหรือข้อความ การให้ข้อมูลย้อนกลับกับครอบครัว

(2) การยืนยัน หรือให้การสนับสนุน หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยแสดงให้บิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเห็นว่า ผู้วิจัยเข้าใจความรู้สึกของบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม และให้การสนับสนุนยืนยันถึงความสามารถ ศักยภาพ และข้อดีของแต่ละคนเพื่อให้บิดามารดาแต่ละคนมีพลังจะปรับเปลี่ยนตนเอง และดำรงไว้เพื่อความสุขของชีวิตครอบครัว

2) เทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยทำแผนที่ครอบครัว ซึ่งเป็นแผนผังที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยและบิดามารดาผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทราบถึงโครงสร้างของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเพื่อประกอบการพิจารณาว่าระบบย่อยใดในครอบครัวที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ผู้วิจัยใช้ประเมินครอบครัว เพื่อพัฒนาวิธี

ที่จะเข้าถึงครอบครัว ช่วยให้ผู้วิจัยและบิดามารดาผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเข้าใจและให้การช่วยเหลือครอบครัวได้ดีขึ้น

3) เทคนิคการให้กำลังใจ หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยแสดงออก ด้วยการให้เกียรติ การให้ความเท่าเทียมกัน การแสดงความห่วงใย การให้การสนับสนุน การให้ความเข้าใจ การให้ความเชื่อมั่นในสมาชิกครอบครัว เน้นถึงจุดแข็ง คุณค่าและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวของบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยจะให้การถามเพื่อให้การช่วยเหลือ หรือการใช้ลำดับของความเป็นเหตุเป็นผล การรักษาคำพูด การใช้สิทธิในการตัดสินใจ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

4) เทคนิคการปั้น หมายถึง วิธีการที่จะช่วยให้ทราบถึง เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่มีต่อกัน โดยผู้วิจัยจะให้ดินน้ำมันแก่บิดามารดา เพื่อบั่นสมาชิกครอบครัวรวมทั้งตัวผู้รับการฝึกอบรมด้วย และให้ปั้นด้วยว่าแต่ละคนกำลังทำอะไร เมื่อบิดามารดาปั้นเสร็จ ผู้วิจัยจะให้บิดามารดาเล่าเกี่ยวกับรูปที่ปั้น จากนั้นผู้วิจัยจะแปลผลจากรูปที่ปั้น โดยพิจารณาจากสัญลักษณ์ที่ปั้น ระยะห่างระหว่างสมาชิก สีหน้า ท่าทาง สายตา และกิจกรรมที่แสดงออก ซึ่งจะบ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึกของบิดามารดาผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตลอดทั้งอารมณ์ ความรู้สึกของบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมที่มีต่อสมาชิกแต่ละคน สัมพันธภาพระหว่างครอบครัว ความผูกพัน ใกล้ชิด หรือห่างเหินระหว่างสมาชิก ตลอดทั้งการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างบิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมกับสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ

5) เทคนิคการสร้างขอบเขต หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการแก้ไขปัญหาครอบครัว เมื่อผู้วิจัยได้ประเมินพบว่า สมาชิกมีปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตระหว่างบุคคล หรือระหว่างระบบย่อยในครอบครัว โดยจัดขอบเขตใหม่ให้สมาชิกในครอบครัวอย่างเหมาะสม หากสมาชิกคู่ใดมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากเกินไป จนขอบเขตระหว่างบุคคลไม่ชัดเจน ผู้วิจัยต้องดึงให้ห่างจากกัน และนำบุคคลที่สามที่เคยเห็นห่างเข้ามาแทน

6) เทคนิคการแสงดบทบาท หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้บิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมนำสถานการณ์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางบวกมาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้เรียนรู้ความรู้สึกและท่าทางของตนเองในขณะที่แสดง จากนั้นนำสถานการณ์ที่เป็นลบที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาสาธิต เพื่อให้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม ท่าทาง คำพูด การแสดงออก และขณะเดียวกันบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะได้เรียนรู้ความแตกต่างในสถานการณ์ที่เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ด้วยการสัมผัสกับความรู้สึกที่ตนแสดงออก การพูดถึงความรู้สึกและอารมณ์ในขณะที่มีการแสดงบทบาท ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีแนวทางในการแก้ไขต่อไป

7) เทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยช่วยให้บิดามารดาเปิดเผยพฤติกรรม หรือมีการแสดงออกถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อบุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการแสดงแทรกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบิดามารดาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บิดามารดามองเห็นสภาพปัญหาที่ตนเองต้องการจะแก้ไข มีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนตนเอง ช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ตระหนักว่าปัญหาต่าง ๆ นั้นสมาชิกสามารถควบคุมได้ และยังมีทางเลือกอื่น นอกเหนือจากที่ตนปฏิบัติปฎิบัติอยู่

8) เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยกับบิดามารดาตกลงร่วมกันตั้งแต่ต้นว่าปัญหาที่บิดามารดาต้องการแก้ไขนั้นคืออะไร และต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้บิดามารดาได้รับรู้สถานการณ์ของตนเอง รู้ความจริงที่เกิดจากการได้สนทนาพูดคุยกัน และรู้ว่าปัญหานั้นกำลังทำให้ครอบครัวของตนเองมีความทุกข์

9) เทคนิคการละคร หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม นำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตครอบครัวมาแสดง ด้วยการใช้อุปมาอุปไมย และใช้การจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูด เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้มีโอกาสทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัวของตนที่ผ่านมาด้วยมุมมองปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองในด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดาได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

10) เทคนิคการสื่อสาร หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมการอบรมแสดงท่าทีการสื่อสารแบบต่าง ๆ ด้วยภาษาท่าทาง ได้แก่ การติผู้อื่น (Blaming) การอ้อนวอน (Placating) เฉลไฉ (Irrelevant) การยึดติดอยู่กับ (Super Reasonable) การเข้าใจคน (Congruent) มาปฏิสัมพันธ์กัน วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดการตระหนักรู้เพิ่มขึ้นจากการติดต่อสัมพันธ์กัน และเรียนรู้ที่จะลงรอยในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันได้

11) เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม “ฉัน” หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้ารับการอบรมใช้สรรพนามแทนตนเองว่า “พ่อ หรือ แม่ หรือ คำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกอยู่เป็นประจำ” เพื่อเป็นการแสดงความรู้สึกถึงความต้องการของบิดามารดาและรับผิดชอบในสิ่งที่บิดามารดาพูด การสื่อสารในลักษณะนี้ จะทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง และแสดงออกได้อย่างตรงไปตรงมาเปิดเผย ไม่อ้อมค้อม

12) เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้สมาชิกรับรู้ถึงความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวของสมาชิกได้ชัดเจนขึ้น โดยผู้วิจัยใช้เก้าอี้ 2 ตัววางหันหน้าเข้าหากัน แล้วให้สมาชิกแสดงบทบาทและพูดในส่วนที่เป็นความต้องการความรู้สึกที่แท้จริงของตน ขณะที่ยืนบนเก้าอี้ตัวหนึ่ง พูดไปที่เก้าอี้ว่างเปล่า ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกที่เป็นอุดมคติที่คอยบอกว่า ตนควรทำอย่างไร จากนั้นให้สมาชิกย้ายไปนั่ง

เก้าอี้ตัวที่อยู่ตรงข้าม แล้วแสดงบทบาทและพูดในส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกในอุดมคติที่ขัดแย้งอยู่ ได้ตอบกลับไป วิธีการนี้จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจความต้องการ ความรู้สึกทั้งสองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่พยายามปกปิด หรือปฏิเสธความรู้สึกที่ตนเองมีอยู่

13) เทคนิคเส้นลวดประสมการณ์ หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยบิถามารดาได้มีโอกาสทบทวนประสบการณ์ในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดาในช่วงที่ผ่านมาโดยให้เส้นลวดเป็นตัวแทนของช่วงชีวิตของสมาชิกแต่ละคน ด้วยการให้สมาชิกนึกถึงเหตุการณ์เรื่องราวในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดา แล้วตัดเส้นลวดไปตามลักษณะของช่วงชีวิตแต่ละช่วง

14) เทคนิคเส้นเชือก หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้สมาชิกผูกเชือกไว้ที่เอว โดยมีจำนวนเชือกเท่ากับจำนวนสมาชิกในครอบครัว และปลายเชือกอีกข้างหนึ่งนั้นจะนำไปผูกติดกับสมาชิกคนอื่น ๆ สมาชิกจะเรียนรู้ว่าตนเองมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และเกิดความตึงเครียดขึ้นที่เส้นเชือกอย่างไร ความวุ่นวายและการโยงโย่ที่เกิดขึ้นในเส้นเชือกนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบของการเคลื่อนไหวในครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

15) เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้บิถามารดาได้สร้างสัมพันธ์ภาพกับบุตรธิดา โดยพูดคุยกันถึงเรื่องที่เป็นส่วนตัวกันและกัน ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อกันระหว่างบิถามารดากับบุตรธิดา โดยไม่กล่าวถึงบุคคลที่สามและไม่พาดพิงถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ การใช้วิธีการนี้จะช่วยให้มีการปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว และทำให้บิถามารดาเรียนรู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น

16) เทคนิคคำถามระดับขั้น หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยให้บิถามารดาตอบคำถามของผู้วิจัยที่ว่า “จากระดับ 1 ถึง 10 บิถามารดามีความมั่นใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในระดับใดในสัปดาห์นี้” เมื่อบิถามารดาตอบคำถามแล้ว ผู้วิจัยกระตุ้นและส่งเสริมให้บิถามารดาได้พิจารณาสำรวจทบทวนตนเอง และเพิ่มศักยภาพความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้วยการใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการสร้างความคาดหวัง และให้กำลังใจแก่สมาชิกที่จะตั้งมั่นในการพัฒนาตนเองต่อไป

17) เทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยเขียนคำชม หรือจัดทำสาส์นที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำขึ้นเพื่อยกย่อง ชื่นชมครอบครัวที่มีจุดแข็งหรือมีพลัง เป็นข้อความเชิงบวกที่สมาชิกทุกคนของครอบครัวสามารถเห็นพ้องต้องกันได้ เช่น ผู้วิจัยเขียนว่า ดิฉันประทับใจในความเพียรพยายามของคุณที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่องงามขึ้น

2.3.2 ขั้นตอนการฝึกอบรม เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แก่บิถามารดาผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีลำดับขั้นตอนในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เรื่องการสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิณฑบาตที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิณฑบาตในสังคมไทย

ชั้นนำ

1. ผู้วิจัย และบิณฑบาตแนะนำตนเอง
2. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ให้บิณฑบาตสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้สึกระหว่างใจ และความต้องการความคาดหวังที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
2. ใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยวิธีการติดตามร่องรอย และการศึกษาประวัติของครอบครัว

ขั้นสรุป

1. ให้บิณฑบาตร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการฝึกอบรม
2. เปิดโอกาสให้บิณฑบาตได้ซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดของการฝึกอบรม
3. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2 เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิณฑบาตในสังคมไทย ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิณฑบาตต่อบุตรธิดา

ชั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศ ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปั้น และเทคนิคการสร้างขอบเขต

ขั้นสรุป

1. ให้บิณฑบาตร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านความ
รับผิดชอบของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว โดยวิธีการให้การ
สนับสนุน หรือยืนยัน เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้
ผลมาแล้ว

ขั้นสรุป

1. ให้บิฑามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 4 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการให้เวลา
แก่บุตรธิดา

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา และเทคนิคการละคร

ขั้นสรุป

1. ให้บิฑามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 5 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิณฑบาตในสังคมไทย ด้านการสื่อสารระหว่างบิณฑบาตกับบุตรธิดา

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคทำทาสีการสื่อสาร และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม"ฉัน"

ขั้นสรุป

1. ให้บิณฑบาตร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 6 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิณฑบาตในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิณฑบาต

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า

ขั้นสรุป

1. ให้บิณฑบาตร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 7 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิณฑบาตในสังคมไทย ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการละคร และเทคนิคเส้นลวดประสบการณ์

ขั้นสรุป

1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 8 เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเส้นเชือก และเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว

ขั้นสรุป

1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 9 เรื่องยุติการฝึกอบรม

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ให้บิดามารดาเล่าประสบการณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากการฝึกอบรม
2. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น และเทคนิคการให้คำชมแก่บิดามารดาที่เข้าร่วม

การฝึกอบรม

ขั้นสรุป

1. ให้บิดามารดาช่วยกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก
2. ให้บิดามารดาสรุปร่วมกันสรุปผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ผู้วิจัยกล่าวเสริมถึงคุณค่าจากการที่สมาชิกให้ความร่วมมือ และตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
4. ผู้วิจัยกล่าวยุติการฝึกอบรม

2.3.3 การประเมินผล แบ่งออกเป็นดังนี้

2.3.3.1 ด้านวิทยาการ

- 1) การนำเสนอของผู้วิจัยเหมาะสมเพียงใด
- 2) การร่วมกิจกรรมของบิดามารดา บิดามารดาช่วยกัน

ทำกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

2.3.3.2 ด้านบิดามารดา

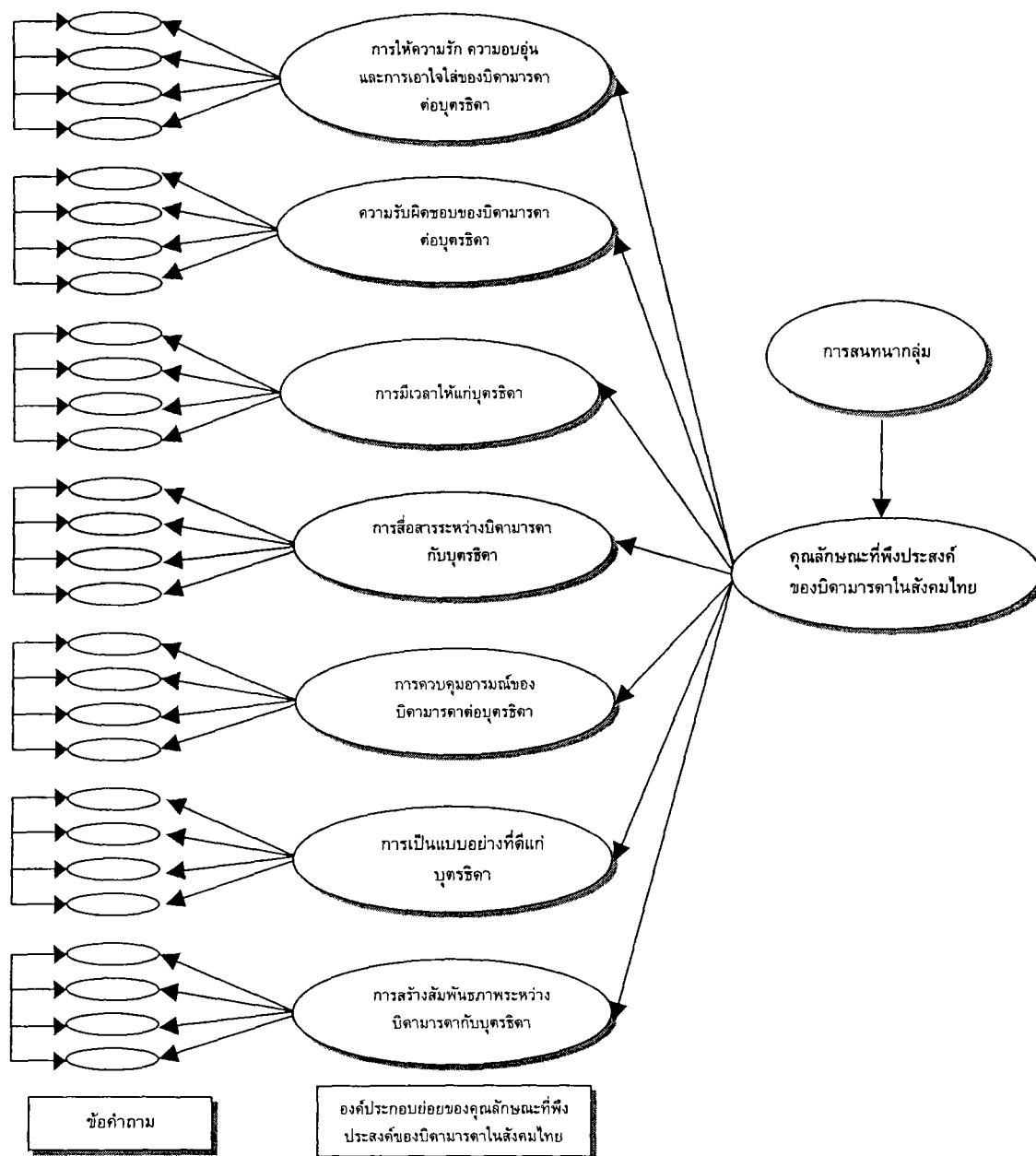
- 1) ประเมินการเรียนรู้ของตนเองด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
- 2) ประเมินความพึงพอใจและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเอง
- 3) ประเมินการนำเสนอของผู้วิจัย

3. บิดามารดา หมายถึง บิดามารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

4. การสนทนากลุ่ม หมายถึง วิธีการนั่งสนทนาร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว พ่อตัวอย่างแห่งชาติ และแม่ดีเด่นแห่งชาติ รวมจำนวน 8 คน และมี ผู้จัดบันทึกคำสนทนา 1 คน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณลักษณะทางความคิด ความรู้สึก การกระทำของบุคคล รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำนั้น ๆ และทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อประเด็นคำถาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปวิจัยในเชิงปริมาณต่อไป

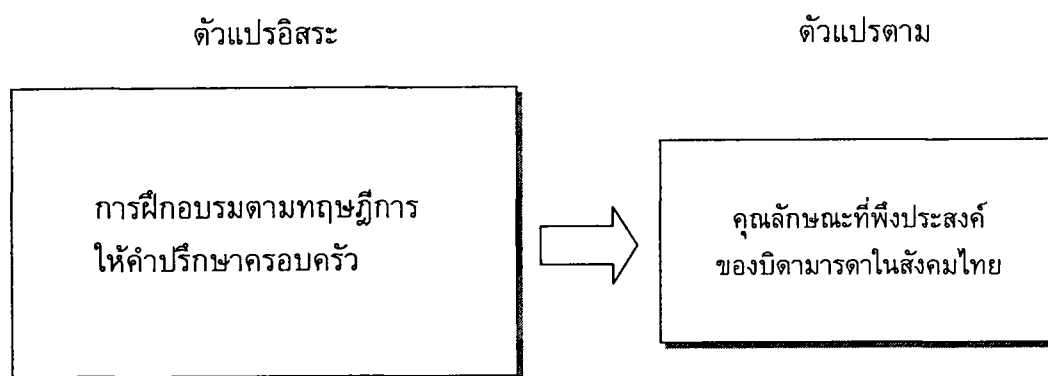
กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของโอโวลาบิ (Owolabi, 1999) ดิงค์เมเยอร์และคณะ (Dinkmeyer, et al. 2002) เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ร่วมกับการประมวลเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ดังปรากฏในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

2. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยนำผลการศึกษาในข้อ 1 มาใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ซึ่งปรากฏกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

สมมติฐานในการวิจัย

บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
 - 1.1 ความหมายของการเป็นบิตามารดา
 - 1.2 ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
 - 1.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิตามารดาที่มีต่อเด็กปฐมวัย
 - 1.4 เครื่องแสดงถึงความเป็นบิตามารดาที่มีคุณภาพ
 - 1.5 แบบของการเป็นบิตามารดา
 - 1.6 ภาระหน้าที่ของการเป็นบิตามารดา
 - 1.7 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
 - 1.8 การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและบิตามารดา
 - 1.9 ความรับผิดชอบพื้นฐานของบิตามารดา
 - 1.10 ทักษะในการเป็นบิตามารดาที่ประสบความสำเร็จ
 - 1.11 บทบาทของบิตามารดาในการเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตรธิดา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
 - 2.1 ความสำคัญและความหมายของครอบครัว
 - 2.2 ความหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัว
 - 2.3 การให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีต่าง ๆ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม
 - 3.1 ความหมายของการฝึกอบรม
 - 3.2 ยุทธวิธีของการฝึกอบรม
 - 3.3 การออกแบบการฝึกอบรม
 - 3.4 ขั้นตอนของการฝึกอบรม
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

1.1 ความหมายของการเป็นบิตามารดา

ไฮด์แบรนต์ (Hildebrand. 1994 : 47) กล่าวว่า การเป็นบิตามารดา หมายถึง การให้ความดูแล สนับสนุนและให้ความรัก ด้วยวิถีทางที่ทำให้บุตรธิดานำไปสู่การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และรวมถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งจำเป็นสำหรับด้านร่างกายของบุตรธิดา ตลอดจนการสร้างสรรค์สนับสนุนสภาพแวดล้อมของบุตรธิดาด้วยความเอาใจใส่ ให้กำลังใจและให้ความรักแก่บุตรธิดา การเป็นบิตามารดาจึงมีความเกี่ยวข้องที่รวมถึงในเรื่องของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความจำเป็นทางสังคม

1.2 ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

เยอลาซซ์ (Gerlach. 2002 : Online) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมโดยทั่วไปนั้น จะต้องได้รับการตัดสินอย่างเป็นกลางและการยอมรับจากบุตรธิดา ซึ่งพอสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมโดยทั่วไปนั้น หมายถึง บุคคลที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.2.1 มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รู้จักเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และรู้จักปรับตัวในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
 - 1.2.2 ให้ความรัก ความจริงใจและให้เกียรติต่อบุตรธิดาและผู้อื่นอย่างเสมอภาคกัน
 - 1.2.3 มีเหตุผล และรู้จักยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 1.2.4 มีแรงจูงใจและความชัดเจนในเป้าหมายของตนเอง ตลอดจนรู้จักยืดหยุ่นในการดำเนินชีวิต
 - 1.2.5 ทำคุณประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่น สังคมและโลกที่อาศัยอยู่
 - 1.2.6 มีความเอื้ออาทรเมตตากรุณาให้ความเสมอภาคแก่บุตรธิดาโดยไม่ปล่อยปละละเลยหรือปล่อยยให้ได้รับความเจ็บปวดในช่วงพัฒนาการต่าง ๆ
 - 1.2.7 รู้จักปรับเปลี่ยนความเป็นส่วนตัวและสภาพแวดล้อม ให้มีความสมดุลทั้งด้านอารมณ์จิตใจ และจิตวิญญาณ
 - 1.2.8 รู้จักกาลเทศะ ในการประกอบภารกิจประจำวัน มีการตระหนักรู้ เคารพในศักดิ์ศรีของตนเองอย่างเสมอต้นเสมอปลายมีความเมตตา กรุณา เอื้ออาทร และสนับสนุนให้บุตรธิดามีการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป
- อัศร ศุภเศรษฐ์ (2543 : 30 - 33) ได้สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของบิดาและมารดาที่พึงประสงค์ในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติของบิดาที่พึงประสงค์

- 1.1 มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ร้อยละ 18.92
- 1.2 เป็นผู้นำครอบครัวทางเศรษฐกิจ มีหน้าที่การงานที่ดี มั่นคง ชยันต์แข็ง ตั้งใจทำงาน อดทน และประหยัด ร้อยละ 13.37
- 1.3 เอาใจใส่ปกป้องดูแลทุก ๆ เรื่องของครอบครัว ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ร้อยละ 11.95
- 1.4 รักครอบครัวและให้ความอบอุ่น ร้อยละ 11.93
- 1.5 เข้าใจความต้องการของลูก ๆ พึงความคิดเห็นของทุกคนในครอบครัว คอย สนับสนุน แต่ไม่บีบบังคับ แต่ให้อิสระในการตัดสินใจแก่คนในครอบครัว ร้อยละ 10.45
- 1.6 เป็นคนมีเหตุผล และให้ความรู้และสั่งสอนแต่สิ่งที่ดี เป็นที่ปรึกษาให้กับลูก และร่วมแก้ปัญหาเสมอ ร้อยละ 10.43
- 1.7 เป็นผู้นำที่ดี ทำสิ่งดี ๆ เป็นแบบอย่าง ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยว กลางคืน ร้อยละ 7.46
- 1.8 มีจิตใจดี เข้มแข็ง ใจเย็น มีอารมณ์ขัน ร้อยละ 4.47
- 1.9 มีเวลาใกล้ชิดกับครอบครัว ร้อยละ 4.47
- 1.10 เสียสละ ร้อยละ 2.99
- 1.11 ให้กำลังใจ พุดจาดี ไม่ดุด่า ร้อยละ 2.98
- 1.12 ให้การสนับสนุนเรื่องการศึกษาแก่บุตรจนถึงที่สุดและส่งเสริมความก้าวหน้า ของสมาชิกในครอบครัว ร้อยละ 2.98
- 1.13 ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ร้อยละ 1.49
- 1.14 ยอมรับที่จะเป็นผู้ตามในบางสถานการณ์ ร้อยละ 1.49
- 1.15 วางแผนการดำเนินชีวิตได้ดี ร้อยละ 1.49

2. คุณสมบัติของมารดาที่พึงประสงค์

- 2.1 เข้าใจความต้องการของลูก เคารพเหตุผลและการตัดสินใจของลูก เป็นที่ปรึกษาของลูก ๆ ให้กำลังใจในทุก ๆ เรื่องเวลาไม่สบายใจ ไม่บังคับลูกทำสิ่งที่ไม่ต้องการ ร้อยละ 25.38
- 2.2 รักลูกเท่ากัน รักครอบครัว เอาใจใส่ ดูแล เป็นห่วง ให้ความอบอุ่นแก่ ครอบครัว ร้อยละ 24.78
- 2.3 มีความอ่อนโยน ใจดี ใจเย็น โอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณา ไม่จู้จี้ ไม่ขี้บ่น อดทน มีเหตุผล ร้อยละ 17.97
- 2.4 เป็นแม่บ้านยุคใหม่ที่ทำงานบ้านดี ทำกับข้าวเก่ง และมีความรู้อื่น ๆ ร่วมสมัย ด้วยการอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี ส่งเสริมการเรียนของลูก ร้อยละ 16.32
- 2.5 มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ร้อยละ 4.48

2.6 เป็นคนใจกว้างที่สุดที่จะรับฟังเรื่องที่ลูก ๆ ทำผิดได้และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ร้อยละ 4.48

2.7 เสียสละ ร้อยละ 4.48

2.8 มีหน้าที่การงานที่ดีมั่นคง มีความขยันขันแข็ง สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ร้อยละ 4.32

2.9 เป็นแม่และเพื่อนในเวลาเดียวกัน สนับสนุนเป็นกันเองกับลูก ๆ ร้อยละ 2.88

2.10 เข้มงวดกับลูกบ้าง ร้อยละ 1.49

2.11 มีความฉลาดในการอบรมสั่งสอนลูก ร้อยละ 1.49

จากความหมายของการเป็นบิดามารดา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาที่สังคมไทยเห็นว่า บิดามารดาพึงมี โดยจำแนกเป็นคุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา และคุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา

1.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีต่อเด็กปฐมวัย

นักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาว่ามีผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็กดังนี้

มัสเซน (Mussen. 1963 : 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู ในระยะต้นของชีวิต ควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กให้กว้างออกไป ซึ่งสภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของบิดามารดาจะเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีสัมพันธภาพสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นมารดา ดังนั้นวิชาการอบรมเลี้ยงดูทารกของมารดาจึงมีผลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของทารกทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต

โฮสเลอร์ (Hostler. 1965 : 82-83) กล่าวถึงการเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีต่อบุตรธิดาว่า หากเด็กคนใดไม่มีมารดาให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ สังคม และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะมารดาเป็นเสมือนตัวแบบให้แก่เด็ก โดยเฉพาะเด็ก ๆ ได้รับการเรียนรู้ที่จะรักตนเองและผู้อื่นจากการพูดและการกระทำของ

มารดา ถึงแม้ว่าเด็กที่ขาดมารดาจะประสบความสำเร็จในตนเองเท่ากับเด็กอื่น ๆ ที่มีมารดาอยู่ก็ตาม แต่มารดาย่อมเป็นที่ต้องการและมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก

โบว์เลย์ (Bowley. 1975 : 55) กล่าวถึง การเลียนแบบพฤติกรรมของเด็กก่อนวัยเรียนว่ามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบบิดามารดา แบบแผนของบิดามารดาจะกลายเป็นแบบแผนของเด็กในการแสวงหาเพื่อทำตัวเลียนแบบ รวมทั้งมาตรฐานและคุณค่าของบิดามารดาก็จะกลายเป็นของเขาด้วย

พุทธทาสภิกขุ (2514 : 490-491) กล่าวว่า ตามหลักพุทธศาสนาได้ยกย่องบิดามารดาว่าเป็นพรหมของบุตรธิดา เป็นอาจารย์คนแรกของบุตรธิดา และเป็นพระอรหันต์ของบุตรธิดา เพราะบิดามารดาเป็นผู้ที่ให้ชีวิต เป็นที่ให้กำเนิดบุญแก่บุตรธิดา มิใช่เพียงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เท่านั้น

อัมพล สุอำพัน (2534 : 81-84) และทิตนา แชมมณี (2536 : 154) กล่าวว่า การที่เด็กปฐมวัยจะได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ และมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมครบทุกด้าน เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ที่ใกล้ชิดอย่างถูกต้อง ซึ่งผู้ที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุดคือบิดามารดา ได้มีจิตแพทย์และนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงการเลี้ยงดูบุตรธิดาให้มีคุณภาพและพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีไว้ดังนี้

1. บิดามารดาต้องให้ความรักแก่บุตรธิดาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เด็กที่ได้รับความรักมาอย่างดีเท่านั้นที่จะรู้จักรักคนอื่น รู้จักรักสังคม รู้จักให้อะไรอะไรต่อสังคม เป็นเด็กที่มองสังคมและมองโลกไปในทางที่ดี แต่ตรงกันข้ามถ้าบิดามารดาเลี้ยงดูบุตรธิดาอย่างทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ เลี้ยงอย่างขอไปที ให้ผ่านไประยะวัน ๆ ฝากคนอื่นเลี้ยงโดยไม่เหลียวแลห่วงใย เด็กจะขาดความรักเกิดความรู้สึกคับแค้นใจ เด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นมีแนวโน้มที่จะเป็นคนรักคนไม่เป็นคนต่อต้านสังคม มองโลกในแง่ร้าย

2. ให้บุตรธิดามีความเป็นตัวของตัวเอง ครอบครัวสมัยใหม่มักจะบริการบุตรธิดามากเกินไป ช่วยเหลือและเอาใจใส่บุตรธิดามากเกินไป จนไม่เป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง ขาดทักษะที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นคนไม่โตเด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่คงจะอยู่ในสังคมด้วยความยากลำบากและคับข้องใจ

3. ให้บุตรธิดามีระเบียบวินัย ระเบียบวินัยนี้ถ้าจะสร้างหรือแทรกเข้าไปให้ติดในความคิดของเด็กแล้ว ควรจะสร้างตั้งแต่เล็ก ๆ เพราะถ้าจะมาสรางกันตอนโต ๆ แล้วสร้างยากและจะไม่เข้าไปอยู่ในแนวความคิดของเด็ก

4. มีความคงเส้นคงวาในอารมณ์ บิดามารดาที่มีอารมณ์ไม่คงเส้นคงวาย่อมทำให้เด็กเป็นคนหงุดหงิด ก้าวร้าว เพราะเด็กเกิดความสับสน คาดเดาไม่ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

5. ต้องมีปฏิภาณไหวพริบ การดูแลเด็กนั้นต้องศึกษาธรรมชาติของเด็ก เข้าใจจิตวิทยาเด็ก และที่สำคัญคือต้องเข้าใจธรรมชาติของบุตรธิดา ลำพังการเข้าใจจิตวิทยาเด็กจากตำราอย่างเดียวมันไม่พอ ต้องประยุกต์ให้เข้ากับบุตรธิดาให้ได้ว่าบุตรธิดามีลักษณะนิสัยอย่างไร

เช่น ถ้าเป็นเด็กที่เสียบเกินไป คงต้องกระตุ้นและหาโอกาสให้เขามีสังคมสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ให้มากขึ้น แต่ถ้าเป็นเด็กที่กล้ำมากเกินไป ก็ต้องควบคุมมากกว่าธรรมดาบ้าง เป็นต้น

6. มีความอดทนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การเลี้ยงดูบุตรธิดาต้องมีความอดทน และพร้อมที่จะเป็นคู่คิดให้กับบุตรธิดา เพราะตั้งแต่เล็ก จนกระทั่งบุตรธิดามีครอบครัวแล้ว ก็ตามตลอดเวลาของพัฒนาการของบุตรธิดาย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้าผู้เป็นบิดามารดาขาดความอดทนเมื่อใด ภาวะสมดุลและบรรยากาศความสุขภายในครอบครัวย่อมหมดไป เด็กจะเติบโตด้วยความรู้สึกที่คลอนแคลนไม่มั่นใจต่ออนาคต

7. เลี้ยงดูด้วยทัศนคติทางสายกลาง ทัศนคติทางสายกลางหมายความว่าเลี้ยงดูด้วยความพอดี ไม่รักและตามใจมากเกินไป ไม่ปกป้องจนเกินไป ไม่กังวลจนเกินไป ไม่เจ้าระเบียบ จุกจิกจู้จี้จนเกินไป ไม่เกลียดชังบุตรธิดา เพราะเด็กที่ตามใจมากเกินไป ก็จะเติบโตเป็นคนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ค่อยได้ ขาดทักษะในการเผชิญต่อความเครียด เด็กที่บุตรธิดาเลี้ยงดูด้วยความวิตกกังวลมาก บุตรธิดาจะมีความโน้มเอียงเป็นคนขี้กังวล เป็นโรคประสาทได้ หรือในรายที่บิดามารดาเลี้ยงดูด้วยความจุกจิกเจ้าระเบียบมาก บุตรธิดาก็จะเป็นคนที่รู้สึกต่ำต้อยขาดความมั่นใจ ดังนั้นควรเลี้ยงดูบุตรธิดาด้วยทัศนคติทางสายกลางจะดีกว่า

8. คงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดา บิดามารดาที่มีความรักใคร่กันดีจะทำให้สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในบ้านราบรื่นมีความสุข ความรู้สึกสดชื่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องแห่งพลังทางใจให้บุตรธิดาได้เติบโต ได้พัฒนาอารมณ์ สติ ปัญญา และสังคม ไปถึงวุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์ ในทางตรงกันข้ามบิดามารดาที่มีข้อขัดแย้งกัน นอกจากจะทำให้บรรยากาศในบ้านขาดความสุขแล้ว บุตรธิดามักจะถูกเป็นแพะรับบาปเสมอ

จากข้อคิดเห็นและแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เพราะบิดามารดาเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้บิดามารดายังเป็นตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ฉะนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูของบิดามารดาตลอดด้วยต้นของชีวิต จึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่

1.4 เครื่องแสดงถึงการเป็นบิดามารดาที่มีคุณภาพ

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2540 : 83 – 86) ได้รวบรวมความคิดเห็นของนักจิตวิทยาและจิตแพทย์ที่กล่าวถึงตัวบ่งชี้คุณภาพของครอบครัวไว้ 10 ประการ ดังนี้

1.4.1 บิดามารดา คือ “แม่แบบ” ของบุตรธิดา บิดามารดาของครอบครัวคุณภาพจะมีลักษณะคล้าย “ตัวแบบ” ให้กับบุตรธิดา เป็นตัวแบบในการสร้างวินัยให้บุตรธิดา คือ ไม่ “ดิ่ง” หรือ “หย่อน” เกินไป บิดามารดาจะปกครองบุตรธิดาด้วยความเข้าใจ และใช้เหตุผล เด็กที่เติบโตจากบ้านเหล่านี้จะรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง บิดามารดาไม่ตามใจบุตรธิดาจนเหลือหรือบีบบังคับจนเกินไป แต่จะคอยกำกับดูแลบุตรธิดา คอยเป็นทางเสื่อให้บุตรธิดา เพราะเขา

เข้าใจดีว่าบุตรธิดาแม้จะต้องการอิสระบ้าง แต่ก็ต้องการให้บิดามารดาเป็นทิศทางให้ บิดามารดาเหล่านี้จะรู้สึกว่าการมีบุตรธิดาคือความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ของชีวิต

1.4.2 บิดามารดาผู้พร้อมรับฟังบุตรธิดา บิดามารดาจะรับฟังให้โอกาสบุตรธิดาได้พูดแสดงความคิดเห็นความรู้สึก พยายามเป็นเพื่อนของบุตรธิดา รับฟังและให้โอกาสบุตรธิดาได้พูดได้แสดงออก โดยเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง การให้เด็กได้มีโอกาสดังกล่าวแสดงออกทางความรู้สึกและความคิดจะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่คิดเป็น กล้าแสดงออก และมีความเชื่อมั่นในตนเอง คนที่ขาดความเชื่อมั่น มักจะเป็นบุคคลที่ถูกปิดกั้นในความคิดจากบิดามารดาของเขาในวัยเด็กเสมอ

1.4.3 บิดามารดาสื่อสารภาษาเดียวกับบุตรธิดา ผู้ใหญ่และเด็กจะมองโลกในแงุ่มที่ต่างกัน รวมทั้งภาษาที่เด็กใช้ก็จะแตกต่างกับของผู้ใหญ่ การพูดภาษาเดียวกันกับบุตรธิดาหมายถึงการใช้สำนวนภาษาที่เด็กวัยนั้นจะเข้าใจได้ นอกจากนี้ บิดามารดาเหล่านี้จะรู้ว่าเด็กก็คือเด็ก เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก ๆ ดังนั้นการอบรมสั่งสอนของบิดามารดาอาจต้องทำหลาย ๆ ครั้ง บางทีต้องพูดเป็นร้อยเป็นพันครั้งก็มีก่อนที่จะเด็กจะรับรู้และเข้าใจ เพราะบิดามารดาคุณภาพเข้าใจดีว่าการทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เป็นหัวใจของการเรียนรู้

1.4.4 บิดามารดามีเวลาให้บุตรธิดาเสมอ ความต้องการของเด็ก ไม่สามารถจำกัดอยู่เฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และจะทำได้เป็นตารางไว้ไม่ได้ ดังนั้นบิดามารดาจะพยายามหาเวลาอยู่กับบุตรธิดาให้มากที่สุด จะไม่มีข้ออ้างว่างานยุ่ง ธุรกิจรัดตัว เพราะบิดามารดาทราบดีว่าเวลาที่จะอยู่กับบุตรธิดาเป็นสิ่งที่มีความค่า และเมื่อผ่านช่วงนี้ของชีวิตไปแล้ว บิดามารดาจะไม่สามารถหาช่วงอื่นของชีวิตมาทดแทนความขาดในช่วงวัยเด็กของบุตรธิดาได้เลย

1.4.5 บิดามารดาทำความผิดพลาดได้ บิดามารดาจะให้บุตรธิดาได้เรียนรู้ว่า บิดามารดาคือมนุษย์ธรรมดาที่ทำผิดพลาดได้ และเมื่อบิดามารดาทำผิด บิดามารดาอย่ามอมยอมรับในความผิดพลาดนั้น ทำให้บุตรธิดาเรียนรู้ว่าชีวิตที่แท้จริงมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ เด็ก ๆ จะกล้าคิดกล้าทำเมื่อทำผิดพลาดขึ้น กล้ายอมรับและเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข เด็ก ๆ จะไม่ถูกตอกย้ำความผิดพลาดในอดีตของพวกเขา

1.4.6 บิดามารดาจะไม่ใช้เด็กมาเติมความ “ขาด” ทางใจของบิดามารดา บิดามารดาจะไม่ใช้บุตรธิดามาเติมความ “ฝัน” หรือเติมความ “ขาด” ให้ชีวิตของตัวเอง บิดามารดาแต่จะช่วยประคับประคองบุตรธิดา ให้งอกงามและเติบโตในทิศทางที่บุตรธิดาเลือก เด็กมีอิสระที่จะมีชีวิตที่สมบูรณ์ของตัวเอง เพราะไม่ต้องคอยมาเป็นแพะรับบาปในสิ่งที่เขาไม่ได้ทำ ชีวิตของพวกเขาจึงพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

1.4.7 มีการทะเลาะกันในครอบครัว ครอบครัวคุณภาพ ก็เหมือนกับครอบครัวอื่น ๆ คือมีความไม่ลงรอยเกิดขึ้นได้ในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา แต่เมื่อมีการทะเลาะกันขึ้นทั้งครอบครัวจะจับเข้าคุยกัน เพราะเข้าใจว่าเหตุที่เกิดกับคนหนึ่ง ครอบครัวจะมีผลกระทบถึงทุกคนด้วยเสมอ แต่การคุยกันเป็นการแก้ไขปัญหามา ไม่ใช่การจิกกัดตำหนิ

หรือกล่าวหาคนหนึ่งให้อีกคนหนึ่งฟัง ปัญหาจึงมีการแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยความร่วมมือกันของสมาชิกทุก ๆ คน

1.4.8 มีทั้งสุขและทุกข์เกิดขึ้นกับครอบครัว ครอบครัวคุณภาพไม่ใช่ครอบครัวที่มีแต่ความสุข สมาชิกประสบทั้งสุขและทุกข์เหมือนกับครอบครัวอื่น ๆ แต่เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤติ ทุกชีวิตจะร่วมมือกันแก้ไขฉันทักกำลัง และปรับตัวได้ในที่สุด

1.4.9 สมาชิกทุกคนตั้งแต่บิดามารดาลงมาถึงบุตรธิดา ๆ รู้จักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ทุกคนมี “งาน” หรือ “ภาระหน้าที่” ที่จะให้แก่ครอบครัว และมีส่วนร่วมกันในความสำเร็จหรือผิดพลาดที่เกิดขึ้นในครอบครัว

1.4.10 มีอารมณ์ขัน ทุกคนหัวเราะให้กันและกันได้ สมาชิกมีจิตใจเมตตา โดยเฉพาะในความผิดพลาดของผู้อื่นและตนเอง สามารถหัวเราะให้กันได้เสมอ ให้อภัยและไม่ติดใจจดจำ ที่บ้านมีบรรยากาศแห่งความสบาย ๆ ไม่เครียด เด็ก ๆ ไม่ต้องมีชีวิตกับความกลัวหรือหวาดระแวงว่า เมื่อไรบิดามารดาจะมาระเบิดอารมณ์กับพวกตน หรือมีความรู้สึกที่ชีวิตของตนคล้ายกับชีวิตที่เดินอยู่บนเส้นด้าย ไม่รู้ว่าเมื่อไรจะขาดลงมา

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าครอบครัวที่มีคุณภาพ บิดามารดามีแนวทางปฏิบัติตนที่ต่างไปจากครอบครัวที่ขาดคุณภาพ ข้อสังเกตที่มองเห็นได้ง่ายคือ ความยืดหยุ่นและความสามารถที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

1.5 แบบของการเป็นบิดามารดา (Parenting Styles)

เป็นวิธีการเฉพาะที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรธิดาอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ ความคาดหวังในตัวบุตรธิดา กิจรยาอาการที่ปฏิบัติต่อบุตรธิดา ประเภทของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นสำหรับบุตรธิดา รวมทั้งวิธีการสร้างและบังคับใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น บิดามารดาบางคนอาจเข้มงวดกับบุตรธิดา ขณะที่บางคนใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนบุตรธิดา บางคนนิยมใช้ความรุนแรงกับบุตรธิดา ขณะที่บางคนเพียงแต่แก้ไขความประพฤติของบุตรธิดา บิดามารดาบางคนอนุญาตให้บุตรธิดากระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ขณะที่บางคนชอบทำการต่าง ๆ ให้บุตรธิดา บางคนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้บุตรธิดาได้ทำตาม ขณะที่บางคนจะใช้วิธีลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อบุตรธิดากระทำความผิด บางคนทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับบุตรธิดา แต่ขณะที่บางคนไม่ค่อยรักษาสัญญากับบุตรธิดา การเปรียบเทียบแบบของการเป็นบิดามารดามี 3 แบบ คือ แบบเผด็จการ แบบเสรีนิยม และแบบประชาธิปไตย ซึ่งแต่ละแบบสามารถประสบความสำเร็จได้ ถ้าบิดามารดาได้ให้ความรัก ความเอาใจใส่ดูแล และการสนับสนุนดังนี้ (Hildebrand. 1994 : 106 - 107)

1.5.1 แบบเผด็จการ (Authoritarian) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.5.1.1 บิดามารดาเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ประกาศให้บุตรธิดาทราบแล้ว บังคับใช้กฎเกณฑ์นั้นกับบุตรธิดา

1.5.1.2 บุตรธิดาสามารถคาดการณ์รูปแบบพฤติกรรมของบิดามารดาได้ บุตรธิดาสามารถคาดได้ว่า บิดามารดาจะตอบสนองด้วยวิธีการเดียวกันในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

1.5.1.3 บิดามารดามีความยืดหยุ่นเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลยในการอบรมสั่งสอน

1.5.1.4 บิดามารดา มองว่าตนเองคือผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว ต้องการให้บุตรธิดาปฏิบัติตามคำสั่งและความคาดหวังของตน

1.5.2 แบบประชาธิปไตย (Democratic) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.5.2.1 บิดามารดาพิจารณาความต้องการของบุตรธิดา และร่วมกันตัดสินใจออกระเบียบกฎเกณฑ์ในบ้าน บุตรธิดาได้รับการคาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เหล่านี้ ถ้าพวกเขาไม่ทำตาม พวกเขาก็ต้องช่วยกำหนดผลลัพธ์ที่จะตามมาจากพฤติกรรมของตน

1.5.2.2 รูปแบบพฤติกรรมของบิดามารดาสามารถคาดการณ์ได้เป็นส่วนใหญ่ บิดามารดามักจะตอบสนองด้วยวิธีและสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

1.5.2.3 การอบรมสั่งสอน บิดามารดาจะใช้วิธีอธิบายเหตุผลร่วมกับบุตรธิดาแล้วร่วมกันเสนอแนะการเปลี่ยนแปลงที่อาจมีความจำเป็นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

1.5.2.4 บิดามารดามองว่าตนเองเป็นผู้นำในการช่วยให้บุตรธิดาของตนแบ่งปันความรับผิดชอบในความเป็นอยู่ของครอบครัว บิดามารดาจะมองดูบุตรธิดาของตนในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่ทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัว

1.5.3 แบบเสรีนิยม (Permissive) มีลักษณะดังต่อไปนี้

1.5.3.1 บิดามารดา กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์น้อยมากและยอมให้บุตรธิดามีอิสระในการแสดงออกด้วยวิธีการต่างกันในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และที่เกี่ยวข้องกับบุตรธิดา

1.5.3.2 บิดามารดาเปลี่ยนแปลงคำสั่งสอนให้เข้ากับสถานการณ์

1.5.3.3 บิดามารดาคาดหวังว่าบุตรธิดา จะต้องสร้างทางเลือกหลาย ๆ ทาง และเผชิญหน้ากับผลลัพธ์ของการตัดสินใจทางเลือกนั้น

แมคโคบี (Berns. 1993 :151 ; citing McCoby. 1980) ได้ตรวจสอบแบบของการเป็นบิดามารดาตามลักษณะบรรยากาศในครอบครัว ความอบอุ่นหรือความเป็นปฏิปักษ์ และได้กำหนดลักษณะของบิดามารดาที่ให้ความอบอุ่นแก่บุตรธิดาไว้ ดังนี้

1. มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับความเป็นอยู่ของบุตรธิดา
2. มีความรับผิดชอบต่อความต้องการของบุตรธิดา
3. มีความเต็มใจในการสละเวลาให้กับบุตรธิดา

4. แสดงความชื่นชมในความสำเร็จของบุตรธิดาและไม่เห็นแก่ตัว

5. รับผิดชอบต่อสภาวะอารมณ์ของบุตรธิดา

ส่วนบิดามารดาที่แสดงความเป็นปรีชาต่อบุตรธิดานั้น นอกจากจะขาดความผูกพันในชีวิตความเป็นอยู่ของบุตรธิดาแล้ว ยังแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยว่าปฏิเสธหรือมีเจตนาไม่ดีต่อบุตรธิดา สำหรับบุตรธิดาที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีความอบอุ่นจะมีลักษณะนิสัยดังนี้

1. มีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับบิดามารดาของตน บุตรธิดาจะมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยความกระตือรือร้น สนใจและยินดี บุตรธิดาจะปฏิบัติตามคำสั่งอย่างง่ายดาย และเมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรค พวกเขาจะร้องขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ ในทางตรงกันข้าม บุตรธิดาที่เผชิญกับอุปสรรค พวกเขาจะเกิดความคับข้องใจได้อย่างง่าย ๆ ขาดความควบคุมอารมณ์หรือละทิ้งความพยายามในการแก้ไขปัญหา พวกเขามักไม่ร้องขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่

2. มีความนับถือตนเองสูง เรียนดี และยอมรับข้อจำกัดของตนเอง บุตรธิดาเหล่านี้มีความรู้สึกที่บิดามารดาของตนรับรู้ห่วงใย และมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของตน พวกเขารับรู้ด้วยว่าบิดามารดาของพวกเขาจะไม่ใช้วิธีลงโทษทางร่างกาย แต่จะใช้วิธีลงโทษอื่น ๆ เช่น การลดสิทธิพิเศษที่เคยให้ และมีความเป็นประชาธิปไตย โดยรับฟังความคิดเห็นของบุตรธิดา และอธิบายเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการใช้กฎระเบียบข้อนั้น

3. มีความห่วงใยในความรู้สึกของผู้อื่น และเคารพต่อศีลธรรมภายในจิตในมากกว่าเคารพต่อกฎเกณฑ์ของผู้อื่น คำสอนของบิดามารดาเกี่ยวกับความห่วงใยผู้อื่นและไม่ทำลายความเชื่อถือของผู้อื่น ดูเหมือนว่าจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดของบุตรธิดา

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การให้ความอบอุ่นจากบิดามารดาจะทำให้บุตรธิดา เชื่อฟังคำสั่งสอนมากขึ้น เมื่อบิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรธิดา บุตรธิดาจะมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับความรักและขอเรียกร้องของบิดามารดาจะได้รับการปฏิบัติตามในนามของความรัก กล่าวอีกนัยหนึ่ง บุตรธิดาจะมีความเข้าใจดีว่า ความผูกพัน คำสั่งสอน และกฎระเบียบของบิดามารดา กระทำไปเพื่อประโยชน์ของตัวบุตรธิดาเอง (Berns. 1993 : 151)

1.6 ภาระหน้าที่ของการเป็นบิดามารดา (Job Description of Parenting)

ผู้เป็นบิดามารดามีภารกิจที่ต้องปฏิบัติ 3 ประการ คือ (Ryder. 1985 : 14-17)

1.6.1 การอุทิศตัว (Dedication) ผู้เป็นบิดามารดาต้องอุทิศเวลาตลอด 24 ชั่วโมงให้กับบุตรธิดา และควรใช้เวลาอย่างมีคุณภาพ ให้กับบุตรธิดาด้วยความสนุกสนานและชื่นชมต้องป้อนอาหารและทำความสะอาดให้กับบุตรธิดา หากบุตรธิดาร้องไห้ บิดามารดาก็ควรรีบมาดูแล หากบุตรธิดาหกล้ม เจ็บป่วย บิดามารดาก็ต้องคอยให้ความช่วยเหลือและดูแลเอาใจใส่

1.6.2 ความยืดหยุ่น (Flexibility) บิดามารดาจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายต่าง ๆ ได้ สามารถปรับตัวเข้ากับขั้นตอนต่าง ๆ ตามขั้นตอนพัฒนาการของบุตรธิดา บิดามารดาต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับบุตรธิดาในการที่จะให้บุตรธิดาเจริญเติบโตตามขั้นตอนพัฒนาการบุตรธิดา เมื่อบุตรธิดาประสบปัญหา บิดามารดาต้องเปิดใจกว้างเพื่อแก้ไขปัญหาที่นั่น เช่น บิดามารดาอาจจะต้องเลื่อนการประชุมออกไปเพื่ออยู่บ้านดูแลบุตรธิดาที่นอนป่วย การมีความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิตประจำวัน จะทำให้บิดามารดารู้สึกสนุกสนานไปกับธรรมชาติของบุตรธิดา นอกจากนี้บิดามารดาควรแสดงความยกย่องเป็นตัวอย่าง คือตั้งใจฟังความคิดเห็นของบุตรธิดา สนใจว่าบุตรธิดารู้สึกอย่างไร ไม่ลบหลู่ความคิดของบุตรธิดา

1.6.3 การดูแล เอาใจใส่ด้วยความรัก (Nurturance) เมื่อบุตรธิดาอยู่ในวัยทารก ซึ่งยังไม่เข้าใจความหมายของคำพูด แต่บิดามารดาสามารถสื่อสารกับบุตรธิดาด้วยสำเนียงเสียงพูด การแสดงสีหน้า

1.7 การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น

ครอบครัวมีหน้าที่อบรมบุตรธิดาปลูกฝัง อบรม สั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นคนดี ความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวทำให้บ้านน่าอยู่ ครอบครัวอบอุ่น เสริมสร้างให้ทุกคนในบ้านมีสุขภาพจิตดี มีความสุข มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีความคิดสร้างสรรค์ ทำสิ่งใดจะเกิดผลสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ จะทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดความสุข เกิดความประพฤติกที่ไม่ปรารถนาต่าง ๆ เช่น ก้าวร้าว เกเร ดุดสน่า สารเสพยาเสพติด ถอยหนีสังคม เป็นต้น ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ ดังนั้น ทุกคนในครอบครัว คือ พ่อ แม่ บุตรธิดา และญาติผู้ใหญ่ จะต้องช่วยกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในครอบครัว คือ รักใคร่ปรองดองกัน เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต หรือเกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก โดยมีข้อปฏิบัติและวิธีปฏิบัติ ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2542 : 59-63) ซึ่งมีข้อปฏิบัติดังนี้

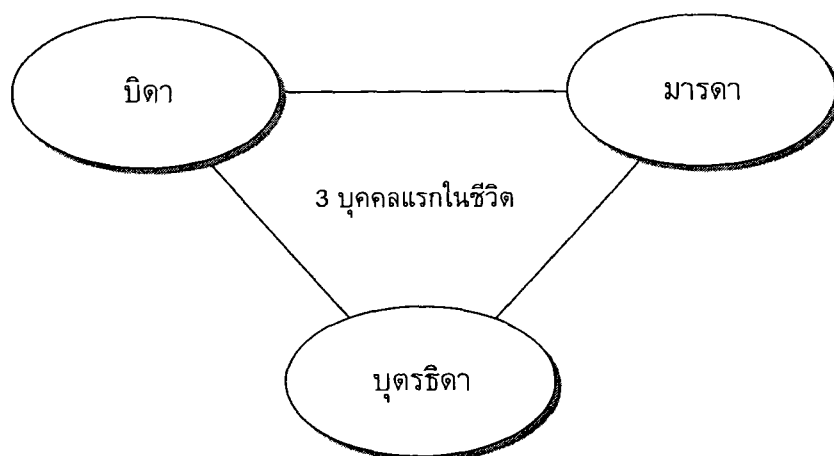
1.7.1 ทุกคนในครอบครัวช่วยกันทำงานบ้าน โดยตกลงแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบงานบ้านเพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบและเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนาความรับผิดชอบ เช่น พ่อมีหน้าที่ตัดหญ้า ดูแลต้นไม้ พืชสวน แม่มีหน้าที่ซักเสื้อผ้า ลูก ๆ มีหน้าที่ทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น อีกทั้งการช่วยกันทำงานบ้านเป็นการสร้างความพร้อมใจและยังแสดงถึงความมีน้ำใจต่อกัน รู้จักช่วยเหลือกันและกัน เช่น ในขณะที่แม่บ้านกำลังจะทำอาหาร พ่อบ้านและบุตรธิดาควรมาช่วยเตรียมอาหารด้วย โดยบุตรธิดา อาจช่วยล้างผัก พ่อบ้านช่วยเตรียมภาชนะเพื่อนำมาใส่อาหาร

1.7.2 การปรึกษาหารือร่วมกันและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยมีการพูดจาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องภายในครอบครัว ซึ่งจะทำให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจความรู้สึก ความคิด ของกันและกันดียิ่งขึ้น ในการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บิดามารดาควรเปิด

โอกาสให้บุตรธิดาร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นการปลูกฝังหลักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในครอบครัวเมื่อมีปัญหาต้องปรึกษาหารือกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหา โดยเฉพาะพ่อกับแม่ บุตรธิดา ๑ ควรได้รับรู้ปัญหา และมีส่วนร่วมตามสมควรแก่วัย

1.7.3 เพื่อแผ้วถางใจให้กันและกัน โดยการมองสมาชิกในครอบครัวในแง่ดี และพูดเพื่อให้กำลังใจ หรือให้อภัยซึ่งกันและกัน หรือมีการให้ของขวัญแก่กันโอกาสพิเศษ เช่น ครบรอบวันเกิด ครบรอบวันแต่งงาน เพื่อแสดงความมีน้ำใจและเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีในครอบครัวด้วยการทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีอารมณ์ขันทำบุญและได้ทำกิจกรรมสนุกสนานร่วมกัน ครอบครัวควรมีอะไร ๆ ทำร่วมกันเสมอๆ เช่น กินอาหารร่วมกันอย่างน้อยวันละ 1 มื้อ ทำบุญตักบาตรร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา และหาโอกาสไปเที่ยวด้วยกันเป็นครั้งคราว

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดานั้น ซะเทียร์ (Satir. 1991: 105) กล่าวว่า การรับรู้โลกครั้งแรกเกิดขึ้นในครอบครัว โดย 3 บุคคลแรกในชีวิต (Primary Triad) คือ บิดามารดา และบุตรธิดา ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลมากต่อระบบครอบครัว ที่บิดามารดาได้สอนให้บุตรธิดารู้ถึงกฎ ระเบียบของการกระทำ บุตรธิดาได้เรียนรู้กฎระเบียบของครอบครัวเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยเกี่ยวกับร่างกายของบุตรธิดา ความรักที่ได้รับ และมีความรัก บิดามารดาคาดหวังและพูดเสมอว่าบุตรธิดาควรทำอย่างไร แสดงการยอมรับ หรืออาจลงโทษ ลักษณะเฉพาะของบุตรธิดาจึงมีผลมาจากบิดามารดา บุตรธิดา การเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญในอันดับแรกของการพัฒนาบุตรธิดา ได้เรียนรู้จากสิ่งใหม่ที่เข้ามาในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ ความเจ็บปวด รวมทั้งความไม่เห็นด้วย และในที่สุด กฎระเบียบที่ได้รับการยอมรับในครอบครัว ก็จะกลายเป็นคุณค่าทั้งความไม่เห็นด้วยและการเห็นด้วยในครอบครัว การอบรมสั่งสอน และอีกหลาย ๆ สิ่งจะหล่อหลอมให้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในความเป็นมนุษย์ ดังปรากฏในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา

1.8 การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว และบิดามารดา

ครอบครัวเป็นหน่วยของสังคม ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยและบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งบิดา - มารดา (Parent Subsystem) บิดา - บุตรชาย (Male Subsystem) มารดา - บุตรธิดา (Female Subsystem) ต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบย่อยในครอบครัว ซึ่งแต่ละระบบย่อย จะมีบทบาทที่แยกออกจากกัน มีขอบเขตของตนเอง (Boundary) ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ การแก้ไขปัญหา และความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ถ้าหากแต่ละระบบย่อยก้าวท้าวกัน ก็จะทำให้ครอบครัวมีปัญหาได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่การทำหน้าที่ของครอบครัวควรมีลักษณะที่เหมาะสมดังนี้ (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต ม.ป.ป. 65)

1.8.1 การปรับตัว

1.8.1.1 การกิจด้านพัฒนาการ (Developmental) หน้าที่ของครอบครัวในการที่จะช่วยเหลือผลักดันให้สมาชิกพัฒนาไปอย่างเหมาะสมตามขั้นตอนของพัฒนาการ เช่น มีบุตรธิดาวัยรุ่น บิดามารดาให้โอกาสบุตรธิดาในการตัดสินใจอย่างอิสระ

1.8.1.2 การกิจยามวิกฤต (Crisis Task) ความสามารถของครอบครัวในการจัดการกับภาวะวิกฤต ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน เช่น การตาย การป่วยหนัก การว่างงาน เป็นต้น

1.8.2 การสร้างสายสัมพันธ์อันดี

1.8.2.1 ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว (Affiliation) ได้แก่ ระดับความผูกพันทางอารมณ์ ความห่วงใยที่มีต่อกัน และสามารถตอบสนองทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถควบคุมความโกรธได้โดยไม่ทำร้ายร่างกาย

1.8.2.2 การแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Problem – Solving)

1.8.3 การจัดแบ่งบทบาทหน้าที่

1.8.3.1 บทบาท (Role) มีการจัดสรรบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเหมาะสม

1.8.3.2 ขอบเขต (Boundary) ในแต่ละระบบย่อย (Subsystem) จะมีขอบเขตที่เป็นส่วนตัวโดยไม่ก้าวท้าวกัน มีอิสระและให้โอกาสซึ่งกันและกัน

1.8.3.3 การควบคุมพฤติกรรม (Behavior Control) เป็นแบบรายงานที่ครอบครัวปฏิบัติในการควบคุมเพื่อจัดการกับพฤติกรรมของสมาชิกในสถานการณ์ต่าง ๆ

นอกจากนี้การที่ครอบครัวจะดำรงอยู่อย่างปกติสุขได้นั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือการที่ทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่ของบิดามารดาที่พึงประสงค์นั้นเป็นสิ่งที่ยากและต้องรับผิดชอบสูง การเรียนรู้เพื่อจะทำหน้าที่บิดามารดาที่ดีจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับทุกคนที่มาทำหน้าที่อันสำคัญยิ่งนี้ หากปราศจากความเข้าใจอันดีจะทำให้ทำหน้าที่ด้วยความยากลำบากและเกิดความผิดพลาดขึ้นกับชีวิตบุตรธิดาได้

การเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบจะทำให้บิดามารดาซาบซึ้ง สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ และบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง (ชนิสสา อรรถจินดา. 2543 : 4; อุมพร ตรังคสมบัติ. 2544 : 42)

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการเป็นบิดามารดาจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะทัศนคติของบิดามารดา บิดามารดาต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรธิดา มีความรักความเข้าใจบุตรธิดา ยอมรับบุตรธิดาตามความเป็นจริง เข้าใจในความแตกต่าง สร้างความคาดหวังต่อบุตรธิดาตามความเป็นจริง มีความสุขและสนุกกับการเลี้ยงดูบุตรธิดา สามารถจัดการอารมณ์ตนเองในขณะเลี้ยงดูบุตรธิดาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ที่ถูกต้องในการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูเด็ก รู้และเข้าใจความต้องการของเด็กแต่ละวัย และการตอบสนองต่อความต้องการนั้น ๆ เพื่อส่งเสริมให้บุตรธิดามีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (สำหรับ จิตตินันท์และคณะ. 2542 : 15-16) จากการค้นพบของผู้บำบัดจิตคนไข้ที่พบความล้มเหลวในชีวิตจำนวนมากพบว่า บิดามารดาถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้กับบุตรธิดาตั้งแต่บุตรธิดายังอยู่ในครรภ์ ดังนั้นบุตรธิดาที่เกิดจากการความต้องการของบิดามารดาจะมีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นไปในทางบวก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นพื้นฐาน ส่วนบุตรธิดาที่บิดามารดาไม่ต้องการและตกอยู่ในภาวะของความนึกคิดในทางลบในช่วงเวลาตั้งครรภ์จะได้รับถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวสู่จิตใต้สำนึกของเขาทั้งหมด ทำให้เติบโตขึ้นด้วยความรู้สึกในแง่ลบต่อตนเองและบิดามารดา ทำให้ไม่รู้จักคุณค่าของตนเองเท่าที่ควร โดยตัวเขาเองก็ไม่รู้ที่มาของความรู้สึกนั้น ความรักของบิดามารดาและความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อบุตรธิดาจึงมีพลังและอำนาจมากมายมหาศาลต่อบุตรธิดามากเกินกว่าบิดามารดาจะหยั่งถึง (ชนิสสา อรรถจินดา. 2543 : 13-14)

เนื่องจากบิดามารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลโดยตรงต่อบุตรธิดา เป็นแหล่งของการถ่ายทอดทางสังคมแหล่งแรกของบุตรธิดา การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจึงเป็นตัวแปรสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการฝึกให้บุตรธิดาพึ่งตนเองเป็นตัวแปรสำคัญและใกล้ชิดโดยตรงกับผลสำเร็จในอนาคตของเด็ก เนื่องจากการที่บิดามารดาฝึกให้บุตรธิดาพึ่งตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อถึงวัยอันสมควร จะทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนจะสามารถต่อสู้กับอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กด้วย (ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ. 2538 : 2)

1.9 ความรับผิดชอบพื้นฐานของบิดามารดา

โอโวลาบิ (Owolabi. 1999 : 9-16) กล่าวว่า ความรับผิดชอบพื้นฐานของบิดามารดามีดังนี้

1.9.1 บิดามารดาควรมีการสื่อสารที่ชัดเจน พยายามหลีกเลี่ยงการตะโกน หรือใช้คำตำหนิ บิดามารดาต้องมีทักษะในการเป็นผู้ฟังที่ดี เคารพในเหตุผลของบุตรธิดา ต้องพิจารณาว่าสิ่งที่ตนพูดนั้นเป็นความจริง เท็จ เพียงใด

1.9.2 บิดามารดาไม่ควรเปลี่ยนแปลงคำสั่งสอนบ่อย ๆ ซึ่งอาจทำให้บุตรธิดาเกิดความไขว้เขว และไม่ควรสอนด้วยการใช้คำสั่ง ควรสอนบุตรธิดาตามสภาพความเป็นจริงของเด็ก และสอดคล้องกับธรรมชาติในแต่ละวัย โดยการสอนให้บุตรธิดาเรียนรู้จากความผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง

1.9.3 บิดามารดาต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง โดยใช้เทคนิคในการแนะนำที่เหมาะสมกับบุตรธิดาในแต่ละวัย แสดงความเข้าใจและร่วมกันค้นหาทางแก้ไขปัญหา

1.10 ทักษะในการเป็นบิดามารดาที่ประสบความสำเร็จ (Successful Parent Skill)

ไฮล์แบรนต์ (Hildebrand. 1994 : 9-11) กล่าวว่า บิดามารดาเป็นผู้ให้ เป็นคุณครู และเป็นแบบอย่างให้กับบุตรธิดา บิดามารดาแย่งแบ่งปันความคิด ความอ่าน ตลอดจนความรู้สึกผ่านทางคำพูด และการกระทำไปสู่บุตรธิดาอีกด้วย เป็นผู้ให้กำลังใจบุตรธิดาในการลองกิจกรรมใหม่ ๆ ทดสอบทักษะต่าง ๆ ค้นหาความรู้เพิ่มเติม และให้อิสระแก่บุตรธิดา ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นบิดามารดาที่ประสบความสำเร็จต้องให้ทั้งความรักและความมั่นคงแก่บุตรธิดา โดยลักษณะเฉพาะของบิดามารดาที่ประสบความสำเร็จ มีลักษณะดังนี้

1.10.1 มีความสามารถในการปรับตัว รู้จักปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อปรับปรุงทักษะในการเป็นบิดามารดา มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติตน และตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม

1.10.2 มีอารมณ์ขัน สามารถหัวเราะได้กับการท้าทายในการเป็นบิดามารดา อารมณ์ขัน ช่วยให้บิดามารดา ผ่อนคลายปัญหาต่าง ๆ ได้

1.10.3 ความเป็นผู้ใหญ่ สามารถตัดสินใจได้อย่างฉลาดเกี่ยวกับการพัฒนา และการชี้แนะให้แก่บุตรธิดา สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ของตนเองกับบุตรธิดาได้อย่างดี

1.10.4 มีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในทางบวก สามารถมองเห็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองโดยปราศจากการกล่าวโทษตนเองหรือบุตรธิดา และสามารถเติมเต็มความต้องการส่วนตัวโดยไม่คาดหวังให้บุตรธิดาปฏิบัติให้แก่ตนเอง

1.10.5 มีสุขภาพจิตดี สามารถแสดงออกทั้งความรู้สึกทางบวกและทางลบในวิถีทางที่ยอมรับได้ อีกทั้งช่วยสนับสนุนให้บุตรธิดาได้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

1.10.6 มีความอดทน มีความสงบนิ่งในช่วงเวลาที่ยุ่งยากและตึงเครียด บิดามารดาแสดงออกถึงความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุตรธิดาแต่ละคน ยอมรับการพัฒนาและการเติบโตแต่ละช่วงชีวิตของบุตรธิดา

1.10.7 มีความซื่อสัตย์ มีการตัดสินใจต่าง ๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ปฏิบัติตนอย่างสุจริต บิดามารดามีความเต็มใจที่จะยอมรับภาระหน้าที่และรู้จักกล่าวตักเตือน หากมีสิ่งใดไม่เหมาะสม

1.10.8 มีความสามัคคี บิดามารดามีการร่วมมือกันในการตั้งเป้าหมายให้บุตรธิดา และครอบครัวมีการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับความต้องการที่หลากหลายของบุตรหลานแต่ละคนอย่างเหมาะสมที่สุด

1.11 บทบาทของบิดามารดาในการเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตรธิดา

สมน อมรวิวัฒน์ (2540 : 57) ได้กล่าวถึงบทบาทของบิดามารดาในการเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตรธิดา ซึ่งการเลียนแบบเป็นวิธีการเรียนรู้ที่วิธีหนึ่งที่บุตรธิดาได้ซึมซับจากการได้เห็น ได้ยิน ได้ใช้ชีวิตในครอบครัว ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้แบบอย่างจากบิดามารดา ทั้งทางกาย วาจา จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก พฤติกรรมการเลียนแบบที่ปรากฏชัดที่สุดคือ พฤติกรรมทางกายและวาจา รวมถึงการแต่งกาย ท่าทาง กริยา มารยาทของผู้เป็นบิดามารดาจะถ่ายทอดไปยังบุตรธิดา โดยเฉพาะภาษาพูดและภาษาท่าทาง พิจารณาได้จากที่บุตรธิดาฝ่าฝืนถูกแยกกันเลี้ยงในครอบครัวที่แตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมาก การเลียนแบบพฤติกรรมทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ วิธีคิด เจตคติ และคุณธรรม จะเกิดจากการที่บุตรธิดาได้สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับสมาชิกในครอบครัว วิธีการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และความคิดเห็นของบิดามารดาที่แสดงออกต่อบุคคล เหตุการณ์ และปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนวิถีดำเนินชีวิตประจำวันที่บ่งบอกคุณค่าทางวัฒนธรรมของครอบครัว นอกจากนี้แล้วการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาตามวิถีชีวิตไทยยังก่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้จากครอบครัว ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และการนับถือศาสนา ระบบอาวุโส การมีสัมมาคารวะ กริยามารยาท ความกตัญญู รู้คุณและตอบแทนผู้มีบุญคุณ บุคลิกภาพและสุนทรียภาพ ลักษณะนิสัย การรู้จักบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว แบบอย่างที่ดีภายในครอบครัวของผู้เป็นบิดามารดาจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรมของบุตรธิดา เนื่องจากอิทธิพลของบิดามารดาต่อความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ของบุตรธิดา ก่อให้เกิดแบบอย่างที่ดีต่อบุตรธิดาเอง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2.1 ความสำคัญและความหมายของครอบครัว

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2545 : 1) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันหลัก และเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคน เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ซึ่งแต่ละวัฒนธรรม ต่างให้ความหมายของคำว่า “ครอบครัว” แตกต่างกันไป และภายในแต่ละวัฒนธรรมก็มีความหมายแตกต่างกันมากมาย เพราะสังคมมีความสลับซับซ้อน มีประเพณีต่าง ๆ แตกต่างกันไป และเป็นที่ยอมรับจากสังคมเฉพาะบางกลุ่ม ด้วยเหตุนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาครอบครัวและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรีจึงได้กำหนดความหมายเกี่ยวกับครอบครัวไว้ดังนี้

ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางสังคม เศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย หรือทางสายโลหิต ครอบครัวบางครอบครัวอาจมีลักษณะบางประการเป็นข้อยกเว้นจากลักษณะดังกล่าวที่ยอมรับได้ ซึ่งข้อยกเว้นอาจหมายถึงครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุ อาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ย่า ตายายอาศัยอยู่กับหลาน เป็นต้น (สำนักนายกรัฐมนตรี 2542 : 7)

2.2 ความหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัว

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยทำความเข้าใจเบื้องต้นของการใช้คำว่า การให้คำปรึกษาครอบครัว และครอบครัวบำบัด ซึ่งจะใช้ในความหมายเดียวกัน และแทนกันตามความเหมาะสม ซึ่ง พายโทรส (Pietrofesa, Hoffman and Splete. 1994 : 28 and Belkin. 1988 : 65) กล่าวถึงความแตกต่างและความเหมือนระหว่างคำว่า “การให้คำปรึกษา” และ “จิตบำบัด” ว่าทั้งสองคำจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาความเหมือนดูจะมีมากกว่าและเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันในวงการวิชาชีพว่า ทั้งสองคำใช้แทนกันได้ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้คำว่าผู้ให้คำปรึกษาครอบครัว นักให้คำปรึกษาครอบครัว และนักครอบครัวบำบัด จะใช้ในความหมายเดียวกัน และแทนกันตามความเหมาะสมของเนื้อหาในบริบทนั้น ๆ

โอคุนและแรพพพอร์ท (Okun and Rappaport. 1980 : 31-32) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาครอบครัว คือ การให้คำปรึกษาประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความช่วยเหลือครอบครัว โดยปฏิบัติต่อครอบครัวในฐานะเป็นระบบ ๆ หนึ่ง และมองปัญหา หรือความบกพร่องในหน้าที่ของครอบครัวว่ามาจากระบบครอบครัว ไม่ใช่มาจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัว อาการที่ผิดปกติหรือเป็นปัญหาของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความตึงเครียดที่กำลังเกิดขึ้นในระบบครอบครัวหรือระบบสังคมภายนอก เพราะนักให้คำปรึกษาครอบครัวเชื่อว่าเราไม่สามารถแยกบุคคลออกมาจากสังคมที่เขาหรือเธออาศัยอยู่

ทัชมัน (Taschman.1983 :27-28) ได้ให้นิยามของการให้คำปรึกษาครอบครัว หรือครอบครัวบำบัดอย่างกว้าง ๆ ดังนี้ คือ ครอบครัวบำบัดโดยทั่วไปเป็นวิธีการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว ที่ใช้คำว่าโดยทั่วไปเพราะบางครั้งต้องให้ความช่วยเหลือระบบย่อย (Subsystem) ในครอบครัว เช่น ระบบพ่อแม่ (Parent Subsystem) ระบบพี่น้อง (Older Sibling Subsystem) ก่อนจะให้ช่วยเหลือครอบครัวทั้งระบบ ส่วนใหญ่นักครอบครัวบำบัดจะพบครอบครัวทั้งครอบครัวในระยะแรก ๆ ซึ่งเป็นระยะสำรวจ นักครอบครัวบำบัดจะพบพ่อแม่ครั้งแรก บ้างก็พบครอบครัวตั้งแต่แรกเริ่มเลย รวมทั้งเด็กเล็ก ๆ นั่นคือ ทั้งครอบครัวจะต้องได้พบกับนักครอบครัวบำบัดอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวขณะที่มีทารกอยู่ด้วย อาจจะช่วยให้ นักครอบครัวบำบัดได้เห็นเงื่อนไขของปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวที่จริงแล้วไม่ได้เป็นเรื่องยากที่จะให้เด็กมีส่วนร่วมในช่วงเวลาพบนักครอบครัวบำบัดเลย เพียงแต่นักครอบครัวบำบัดแต่ละคนจะรู้สึกสะดวกใจเพียงใด

บรูโน (Bruno. 1989 : 138) ให้ความหมายของครอบครัวบำบัด หรือการให้คำปรึกษาครอบครัว หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว ไม่ใช่บุคคลเพียงคนเดียวในครอบครัวที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหา ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมในการบำบัด เพื่อการประเมินถึงรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวนั้น ๆ ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดพฤติกรรมที่มีปัญหา ครอบครัวบำบัดเป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ซัวเบอร์ (Sauber. 1993 : 16) สรุปความหมายของครอบครัวบำบัด หมายถึง การให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว โดยที่มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 2 คนขึ้นไปเข้ารับการบำบัด เช่น การให้ความช่วยเหลือระหว่างบิดากับมารดา หรือ สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งในการให้ความช่วยเหลือโดยใช้ครอบครัวบำบัด ต้องพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ให้ความช่วยเหลือทั้งครอบครัวไม่เฉพาะสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่มีปัญหา เพราะสมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนได้รับความทุกข์จากปัญหาของครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการบำบัด ใช้การสังเกตครอบครัวในการวินิจฉัยทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

บิกส์ (Biggs. 1994 : 99) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาครอบครัว คือ การให้คำปรึกษาเน้นที่จะปฏิบัติต่อครอบครัวโดยส่วนรวม การให้ความช่วยเหลือจึงมีเป้าหมายที่จะปรับเปลี่ยนเพื่อปรับปรุงสัมพันธภาพในครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น บิกส์อธิบายว่า กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในครอบครัวมักเป็นสาเหตุของปัญหาครอบครัว กฎเกณฑ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพมักจะอยู่ในครอบครัวที่ทำหน้าที่ของครอบครัวบกพร่อง ทฤษฎีระบบเชื่อว่า ระบบครอบครัวทุกระบบพยายามที่จะสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นในครอบครัว เมื่อภาวะสมดุลถูกคุกคาม ครอบครัวก็จะพยายามทุกทางที่จะคงไว้ซึ่งความสมดุล กลไกที่ทำหน้าที่รักษาความสมดุลภายในครอบครัว ซึ่งทำหน้าที่รักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย ทฤษฎีระบบมองว่าปัญหาพฤติกรรมของเด็กเป็นการแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีหน้าที่บกพร่อง โดยสันนิษฐานว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านี้เป็นผลเนื่องมาจากพลวัตของครอบครัวหรือการได้รับการเสริมแรงจากพลวัตเหล่านั้น

เสาวภา สารนพกุล (2539 : 21) กล่าวว่า ครอบครัวบำบัด คือ การทำจิตบำบัดทั้งครอบครัวไม่ใช่เฉพาะผู้ป่วยคนเดียว ครอบครัวบำบัดไม่ได้เป็นเพียงการนำผู้ป่วยและครอบครัวมานั่งพร้อมกันในห้องแล้วใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำจิตบำบัดเท่านั้น ครอบครัวบำบัดยังเป็นแนวคิดที่อธิบายปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์ในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมที่มองว่าปัญหาเกิดขึ้นที่ผู้ป่วยต้องแก้ที่ผู้ป่วยเท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาครอบครัวเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว ไม่เฉพาะคนใดคนหนึ่งที่กำลังมีปัญหา โดยปฏิบัติต่อครอบครัวในฐานะระบบ ๆ หนึ่ง เพื่อให้ครอบครัวทำหน้าที่อย่างเหมาะสม ในการพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถสร้างสัมพันธภาพ และปรับตัวได้ดีทั้งในครอบครัวและสังคม

2.3 การให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีต่าง ๆ

ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยนั้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ของการให้คำปรึกษาครอบครัว ทั้ง 5 ทฤษฎี ต่อไปนี้ คือ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวแอตเลอเรียน ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส ดังนี้ (Satir, et al. 1991 : 19–30; Carlson, et al. 1997 : 46–50; Nichols, et al. 1998 : 140–152, 247–250, 275–284; ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2545 : 13 –97)

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัว (Family Systems

Therapy) (Gunzburg C. 1991 : 31–38, Carlson. 1997 : 46–47, Sharf. 2001 : 152–155)

1. แนวคิดสำคัญ

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัว เชื่อว่า ครอบครัวเป็นหน่วยทางอารมณ์ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนเกี่ยวพันกันในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมภายในระบบความสัมพันธ์ของครอบครัว นอกจากนี้ยังให้ความสนใจต่อความสัมพันธ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายรุ่น เพราะเชื่อว่าการพิจารณาความสัมพันธ์และรูปแบบพฤติกรรมของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาแต่ละรุ่นจะช่วยให้เข้าใจ และทำนายประสิทธิภาพของครอบครัวรุ่นที่เป็นปัจจุบันได้ แนวคิดสำคัญของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัวมี 8 ประการ ดังนี้

1.1 การแยกตนจากครอบครัว (Differentiation of Self) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแยกตนเองจากครอบครัวเดิมในระดับอารมณ์และความคิด ชีวิตของคนในครอบครัวจะมีอำนาจสองฝ่าย ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม ฝ่ายแรกเป็นอำนาจที่ดึงดูดให้สมาชิกในครอบครัวผูกพันใกล้ชิดกัน และฝ่ายที่สอง เป็นตัวของตัวเอง แต่ละคนจะมีระดับของการแยกตนจากครอบครัวไม่เหมือนกัน

1.2 สามเหลี่ยมสัมพันธ์ (Triangles) เป็นการนำเอาสมาชิกในครอบครัวอีกคนหนึ่งที่ย่อแอตต่อการหลอมรวมมารวมเป็นปฏิสัมพันธ์ของคน 3 คน เพื่อช่วยลดความเครียดหรือความวิตกกังวล อย่างไรก็ตามการสร้างสามเหลี่ยมสัมพันธ์จะช่วยลดความเครียดในช่วงแรก ๆ แต่ถ้าบุคคลที่ 3 เข้ามาไม่เป็นกลาง เข้าข้างอีกฝ่าย จะก่อให้เกิดการขยายวงสามเหลี่ยม บางครั้งมีการดึงเอาบุคคลภายนอก เช่น ตำรวจ เพื่อน ญาติ เป็นต้น เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัว และไม่สามารถลดความตึงเครียดในครอบครัวได้

1.3 ระบบอารมณ์ในครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family Emotional System) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ความตึงเครียดทางอารมณ์เกิดขึ้นจากการขาดความสามารถในการแยกตนจาก

ครอบครัว ความตึงเครียดที่เกิดจากการหลอมรวมทางอารมณ์ มีผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของคู่สมรส หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส และอาจมีผลทำให้เด็กในครอบครัวมีปัญหาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ตัวอย่างเช่น เมื่อบิดามารดาเกิดความขัดแย้งกันทุกครั้งที่มีความเครียดสูง จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่โรงเรียนและที่บ้านของเด็ก และเมื่อเกิดปัญหาด้านพฤติกรรม ก็ยิ่งเพิ่มความเครียดให้บิดามารดาสูงขึ้นไปอีก ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นในครอบครัว อาจส่งผลเสียต่อความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพของเด็กได้

1.4 กระบวนการโยนความผิดให้ครอบครัว (Family Projection Process) ในครอบครัวบิดามารดาจะปฏิบัติต่อแต่ละคนในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เด็กมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตของเขาแต่ละคนต่างกัน เด็กที่บิดามารดาให้ความสนใจและมีความผูกพันมากจะมีแนวโน้มในการพัฒนาลักษณะความหลอมรวมทางอารมณ์ มากกว่าพี่น้องคนอื่นในครอบครัว และผลที่ตามมาก็คือ เด็กจะเป็นคนอ่อนแอต่อความเครียดในครอบครัว กระบวนการโยนความผิดให้ครอบครัว คือ วิธีที่บิดามารดาถ่ายทอดความไม่สามารถแยกตนจากครอบครัวของพ่อแม่ไปยังคนที่มีความอ่อนแอทางใจมากที่สุด ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่สามารถปกป้องตัวเองได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีปัญหา มารดารับรู้ถึงปัญหาของตนเองและรู้สึกกังวลมาก จึงปกป้องดูแลตนเองมากขึ้น ทำให้กลายเป็นคนชอบเรียกร้องและอ่อนแอโดยไม่รู้ตัว ในขณะที่เดียวกันถ้าบิดาเข้าไปสนับสนุนการกระทำของแม่ที่ปกป้อง แทนที่บิดาจะจัดการกับปัญหาให้สงบลง ก็จะทำให้ยิ่งอ่อนแอซึ่งเป็นการทำร้ายมากขึ้น

1.5 การตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว (Emotional Cutoff) เป็นการหนีจากการผูกพันทางอารมณ์ที่ยังไม่สะอาด การหลีกเลี่ยงความผูกพันดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับความขัดแย้งภายในจิตใจที่ยังไม่ได้สะอาด หรือไม่ได้รับการเอาใจใส่ เมื่อเกิดความขัดแย้งในระดับที่สมาชิกไม่สามารถทนได้ สมาชิกอาจหาทางออกโดยการสร้างความเห็นห่างทางอารมณ์ สังคม และทางกาย เช่น ย้ายไปอยู่ที่ไกล ๆ โดยใช้ระยะทางเป็นอุปสรรคเพื่อปกป้องตนเอง หากจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกครอบครัว ก็จะมีลักษณะสั้น ๆ และผิวเผิน การตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวที่เกิดในรุ่นของบิดามารดากับปู่ย่าตายาย มีแนวโน้มที่จะเกิดเกิดขึ้นอีกในรุ่นของบิดามารดากับ ๆ ในรุ่นต่อ ๆ ไป

1.6 กระบวนการสืบทอดประสิทธิภาพการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษในครอบครัว (Multigenerational Transmission Process) ความสามารถในการแยกตนจากครอบครัวสามารถถ่ายทอดไปยังบุคคลในหลายรุ่น โบเวนพบว่า บุคคลที่มีความสามารถในการแยกตนเองจากครอบครัวระดับเดียวกับบิดามารดา สามารถสืบทอดความคงที่ของครอบครัวที่พึงประสงค์ในรุ่นต่อ ๆ ไป นอกจากนี้บุคคลที่มีความสามารถในการแยกตนจากครอบครัวระดับสูงจะถ่ายทอดไปให้บุคคลรุ่นหลังให้เขามี ประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตสูง และประสบความสำเร็จในชีวิต

1.7 ตำแหน่งของพี่น้องในครอบครัว (Sibling Position) เด็กพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะเฉพาะตัวของเขาจากลำดับการเกิดในครอบครัวที่เขาได้รับการเลี้ยงดูมา การเลือก คู่แต่งงานโดยพิจารณาถึงลำดับการเกิดของทั้งคู่มีส่วนทำให้ชีวิตการแต่งงานประสบความสำเร็จ เช่น คู่สมรสที่เป็นคนแรกกับคนที่สองจะปรับตัวเข้ากันได้ดี คู่สมรสที่เป็นคนแรก ทั้งคู่อาจจะอึดอัด เพราะต่างฝ่ายเคยเป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้นำ เป็นต้น

1.8 การถดถอยของสังคม (Societal Regression) สังคมก็เหมือนกับครอบครัว ประกอบไปด้วยอำนาจผลักดัน 2 ประการ ที่ทำงานตรงข้ามกัน อำนาจแรกดึงดูดให้สมาชิกในสังคมมีความผูกพันกันไม่แยกจากกัน อีกอำนาจหนึ่งผลักดันให้สมาชิกในสังคมมีความเป็นตัวของตัวเองภายใต้สภาพความวิตกกังวล หรือความเครียดของสังคม เช่น การเพิ่มของประชากร ในสังคม การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ หรือความเครียดอื่น ๆ ที่มีอย่างต่อเนื่องจะบั่นทอน ต่อการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง และความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

2. เป้าหมายของการให้คำปรึกษา

2.1 ช่วยให้ผู้คลสามารถแยกตนเองจากครอบครัวได้ เนื่องจากการที่สมาชิก ครอบครัวมีความผูกพันมากเกินไป จะทำให้เกิดการพึ่งพิงมากเกินไปจนไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง

2.2 ช่วยให้ครอบครัวจัดการกับการหลอมรวมทางอารมณ์ ไม่เป็นบุคคลที่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์ หรือไม่เป็นบุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้ปฏิกิริยาของผู้อื่น เช่น จะทำอะไร ก็ต้องคอยความเห็นชอบจากผู้อื่นก่อน

2.3 ช่วยให้ครอบครัวเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงสภาพการณ์ของอดีตที่ส่ง ผลมายังรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวในปัจจุบัน ทำให้สามารถลดความวิตกกังวล และ ช่วยผ่อนคลายความฉุนเฉียวที่เกิดขึ้นได้

3. เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

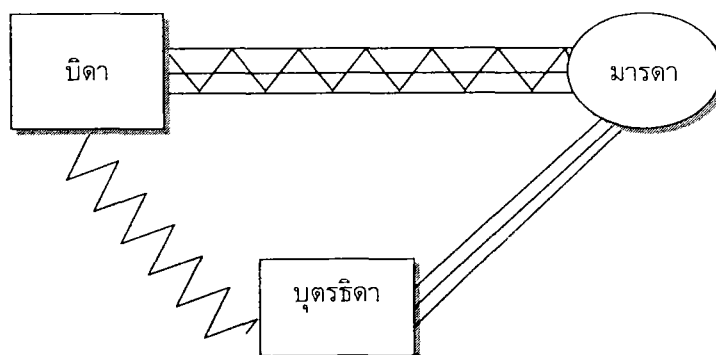
เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว ที่ช่วยให้ครอบครัวบรรลุเป้าหมายตามทฤษฎีการ ให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัว มีดังนี้

3.1 แผนภูมิครอบครัว เป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักบำบัดครอบครัวและสมาชิก ครอบครัวได้สำรวจโครงสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัวถึง 3ชั่วอายุคน

3.2 การคืนสู่เหย้า เป็นเทคนิคที่นักบำบัดครอบครัว ใช้แนะนำสมาชิกครอบครัว ให้กลับคืนสู่บ้านเกิด เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกได้กลับไปเรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในลักษณะที่เป็นอยู่ ริเริ่มสร้างความสัมพันธ์ใหม่ สะสารสิ่งที่ค้างคาใจ เพื่อสร้างความสงบ และความราบรื่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว กระบวนการคืนสู่เหย้านี้อาจใช้การโทรศัพท์ การไปเยี่ยม การเขียนจดหมาย เป็นต้น

3.3 การจัดการกับสามเหลี่ยมสัมพันธ์ เป็นเทคนิคที่ช่วยให้บุคคลยังคงเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์กับปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และบุคคลอีกสองคนในวงสามเหลี่ยมสัมพันธ์

โดยไม่เข้าข้างใครคนใดคนหนึ่ง และสามารถตอบโต้ปัญหาทางอารมณ์ได้อย่างเป็นกลางที่สุด ดังแสดงในภาพประกอบ 4 ที่ใช้กับการจัดการกับสามเหลี่ยมความสัมพันธ์

ภาพประกอบ 4 การจัดการกับสามเหลี่ยมความสัมพันธ์

จากภาพประกอบ 4 บิดามีปากเสียงอย่างรุนแรงกับบุตร ถึงขั้นทุบตีบุตรซึ่งติดยาเสพติด บุตรร้องไห้โอดครวญและเข้าไปหามารดา มารดารู้สึกสงสารจึงโอบกอดไว้ บิดาเห็นว่ามารดาเข้าข้างจึงตำว่ามารดาด้วย จากสถานการณ์ดังกล่าวนักบำบัดมีหน้าที่ช่วยให้บิดาตอบโต้ปัญหาอย่างเป็นกลางแยกตนเองจากปัญหาทางอารมณ์โดยใช้เหตุผล ไม่โยนความผิดไปที่มารดา นอกจากนี้นักบำบัด จะต้องแยกมารดาออกจากบิดากับบุตร ซึ่งกำลังขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เพื่อไม่ให้มารดาเป็นที่รองรับอารมณ์และเป็นอิสระจากสามเหลี่ยมสัมพันธ์

3.4 การสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เป็นเทคนิคที่ช่วยให้บุคคลได้ติดต่อเกี่ยวข้องกับอีกบุคคลหนึ่ง โดยพูดคุยกันถึงเรื่องที่เป็นส่วนตัวซึ่งกันและกันตลอดจนอารมณ์ความรู้สึก และความคิดที่มีต่อกันระหว่างคนสองคนเท่านั้น การใช้เทคนิคจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว และช่วยทำให้รู้จักตัวเอง

3.5 เทคนิคการแยกตนเอง เป็นเทคนิคที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแยกแยะความคิดหรือสติปัญญาและอารมณ์ และมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ใช่คอยแต่พึ่งพาคนอื่นจนทำให้คิดอะไร ทำอะไร หรือตัดสินใจอะไรด้วยตัวเองไม่ได้ นักบำบัดจะต้องใช้เทคนิคการเผชิญหน้ากับสมาชิกครอบครัวในบางโอกาส เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษา

4. การนำไปประยุกต์ใช้

การให้คำปรึกษารอบครัวตามทฤษฎีระบบครอบครัวระบบครอบครัวให้ความสำคัญของอดีต ประวัติครอบครัว และให้ความสนใจกับแบบแผนพฤติกรรมที่เคยเป็นปัญหาครอบครัวในอดีต และมีแนวโน้มที่จะเกิดซ้ำอีก มีการใช้แผนภูมิครอบครัวเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของประวัติครอบครัวสืบทอดจนถึงปัจจุบัน การที่ครอบครัวเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนที่สืบทอดกันมาในแต่ละรุ่น และเกิดการหยั่งรู้สถานการณ์ของอดีตที่ส่งผลมายังรูปแบบการปฏิบัติสัมพันธ์ของ

ครอบครัวในปัจจุบัน จากความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะนำไปใช้เพื่อปรับเปลี่ยน และแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นช่วยให้สมาชิกครอบครัวสามารถแยกตนเองออกจากผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) (Goldenburg, I & Goldenberg H. 1995, Schwab. 1990, Satir, V., et al. 1991, Carlson, et al. 1997 : 48-50, ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2545)

1. แนวคิดสำคัญ

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีทรัพยากรภายในตนเอง ที่สามารถมาใช้ในการเติบโตอย่างสมบูรณ์ ถ้าเขาเหล่านั้นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการดูแลตัวเอง การสร้างความนับถือตัวเอง ส่งเสริมการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ค้นหาและแก้ไขข้อผิดพลาดในการสื่อสารของครอบครัว จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดสำหรับการสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Self-identity) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-worth) และความนับถือตนเอง (Self-esteem) นั้น เริ่มตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก เด็กเรียนรู้ที่จะถอดรหัสถ้อยคำของบิดามารดา ความขัดแย้งระหว่างคำ น้ำเสียง การสัมผัส และภาพที่เห็น เพื่อใช้สร้างแบบแผนของการสื่อสารเมื่อเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

2. เป้าหมายการให้คำปรึกษา

เพื่อช่วยให้แต่ละคนได้พัฒนาตนเอง มีเหตุผลเหนืออารมณ์ เกิดวุฒิภาวะในตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง เพิ่มความภาคภูมิใจในตน ปรับปรุงพัฒนาทักษะการสื่อสาร มีความอดทนอดกลั้น และให้อภัยกัน

3. เทคนิคที่ใช้ในการให้คำปรึกษา

การนำเทคนิคมาใช้ในการให้คำปรึกษาหรือการให้การบำบัด ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องพิจารณาก่อนว่าช่วงบำบัดช่วงใดควรใช้เทคนิคใด ทั้งนี้จะต้องพิจารณาจากสภาพการณ์ต่าง ๆ หรือบริบท (Context) ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบริบทที่จะพิจารณา ต้องครอบคลุมบรรยากาศขณะที่ให้คำปรึกษาหรือให้การบำบัดในขณะนั้น รวมถึงความพร้อม และสภาพของผู้รับการให้คำปรึกษา และหรือความพร้อมของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนความพร้อมของผู้ให้คำปรึกษาเอง

เทคนิคที่สำคัญตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม มีดังนี้

3.1 แผนที่ครอบครัว (Family Mapping) จะคล้ายกับจีโนแกรม (Genogram) ทำขึ้นเพื่อให้เกิดการมองภาพครอบครัวได้ง่ายขึ้น ช่วยในการจดจำและเข้าใจครอบครัว โดยผู้ที่ถูกมองว่าเป็นปัญหานั้น จะถูกเรียกว่า “ดาว” การทำแผนที่ครอบครัว มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 แจกรายละเอียดบิดามารดาของดาว (ชื่อบิดามารดา อายุ อาชีพ การศึกษา วันที่แต่งงาน วันเกิด สถานที่เกิด ศาสนา เชื้อชาติ งานอดิเรก

3.1.2 ให้ดาวบอกรายละเอียดอื่น ๆ เพิ่มเติม ที่เกี่ยวกับบิดามารดาอย่างอิสระ 3 อย่าง

3.1.3 แจงข้อมูลอื่น ๆ เช่น มีกี่คน พี่น้องกี่คน

3.1.4 ให้ดาวทำแผนที่แยกออกเป็นครอบครัวของปู่ย่า ครอบครัวของตา ยาย ครอบครัวเดิมของตน และเขียนถึงความเชื่อ ทศนคติ กฎระเบียบของครอบครัวบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เหตุการณ์สำคัญ ๆ และความลับ

3.2 ลำดับเหตุการณ์ในชีวิตครอบครัว โดยเลือกเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่การเกิดของปู่ย่าตายายที่อาวุโสสูงสุดที่สุดจนถึงรุ่นปัจจุบัน เพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวของพัฒนาการครอบครัว ทบทวนลักษณะของรูปแบบครอบครัว และแนวความคิดที่สำคัญที่ได้ก่อรากฐานของความสัมพันธ์ที่กำลังพัฒนาอยู่ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นถึงมโนคติ คุณค่า และความเกี่ยวข้องในครอบครัวที่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา รวมทั้งอิทธิพลในอดีตอะไรที่มีผลต่อครอบครัวโดยรวมในปัจจุบัน

3.3 การใช้เส้นเชือก เชือกจะถูกใช้เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยจะให้ผูกไว้ที่เอว เท่ากับจำนวนของสมาชิกในครอบครัว และปลายเชือกนั้นจะนำไปผูกติดกับสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ สมาชิกจะเรียนรู้ว่าเขาจะติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และเกิดความตึงเครียดขึ้นที่เส้นเชือกอย่างไร ความวุ่นวายและการโยนโยนที่เกิดขึ้นในเส้นเชือกนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบของพลวัตในครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงกันอยู่ตลอดเวลา

3.4 การใช้สรรพนามว่า “ฉัน” โดยปกติแล้ว ในประโยคที่คนเราพูดกันนั้น จะใช้เป็นวลี หรือขึ้นต้นประโยคแบบลอย ๆ ใช้คำว่า “มัน” ขึ้นต้น ซึ่งทำให้การสื่อสารขาดความกลมกลืน ผู้ให้คำปรึกษาจะให้สมาชิกครอบครัวใช้สรรพนามแทนตัวเองด้วยคำว่า “ฉัน” เพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงความต้องการของตน และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนพูด การสื่อสารลักษณะนี้ จะสร้างให้เกิดคุณค่าในตนเองขึ้นมา และแสดงออกได้อย่างตรงไปตรงมาเปิดเผย ไม่อ้อมค้อม

3.5 เทคนิคการปั้น ให้สมาชิกคนหนึ่งขึ้นมาเป็นผู้ปั้น สมมติให้สมาชิกครอบครัวนั้นกลายเป็นดินเหนียวหรือดินน้ำมันที่ผู้ปั้นจะปั้นได้ตามต้องการ โดยผู้ปั้นจะจัดทำทางของสมาชิกครอบครัว และแสดงลักษณะของสัมพันธ์ภาพที่เขามีต่อแต่ละคนว่าใกล้ชิดมากน้อยเพียงใด โดยกระบวนการนี้ จะทำให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นรูปธรรมมากขึ้นในเหตุการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่นบุตรสาว รู้สึกว่าบิดามารดาของเธอไม่เคยสนใจเธอเมื่อตอนเด็ก เธออาจปั้นทำบิดานั่งอยู่ที่โต๊ะและมีระยะห่างไกลจากเธอมากอยู่ที่มุมห้อง และเอาวัตถุที่อยู่ใกล้มาสมมติว่าเป็นสุนัขที่เธอรู้สึกใกล้ชิดกับเธอมากที่สุดมาวางไว้ข้าง ๆ ตัวเธอ ภาพนี้จะจำลองเป็นภาพหนึ่งและจะนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

3.6 เส้นลวดประสบการณ์ โดยนำลวดที่ดัดได้ ดัดมาความยาวพอสมควร ให้เส้นลวดเป็นตัวแทนของช่วงชีวิตของสมาชิกแต่ละคน โดยให้สมาชิกนั้น นึกถึงเหตุการณ์เรื่องราวในชีวิตแล้วดัดลวดไปตามลักษณะของช่วงชีวิตในแต่ละช่วง จากนั้น จะมาแลกเปลี่ยนพูดคุย

กันถึงช่วงชีวิตที่สำคัญ ๆ ที่เขาเล่าให้ฟัง โดยจะพรรณนาจากส่วนที่ไค้งอ บิดเป็นเกลียวในเส้น ลวด

3.7 อารมณ์ขัน ในการให้คำปรึกษารักษานั้น ควรจะแทรกอารมณ์ขันเข้าไป ร่วมด้วยในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการผ่อนคลาย และลดการป้องกันตัว ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งช่วงที่สามารถแทรกอารมณ์ขันได้ อาจจะเป็นช่วงของเทคนิคการปั้น ทำที่การสื่อสาร และการเรียนแบบทำทางต่าง ๆ และในช่วงที่บรรยากาศนั้นเริ่มตึงเครียดมาก เกินไป

3.8 ทำที่การสื่อสาร สมาชิกแต่ละคน จะถูกขอให้แสดงท่าทีของลักษณะการสื่อสารแบบต่าง ๆ ได้แก่ การอ้อนวอน การยึดติดอยู่กับเหตุผล การติผู้อื่น การเฉไฉ การเข้าใจคน มาปฏิสัมพันธ์กัน ในวิธีการนี้ สมาชิกครอบครัวจะเรียนรู้ถึงการเพิ่มความรู้สึกจากการติดต่อ สัมพันธ์กัน และเรียนรู้วิธีที่จะลงรอยในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันได้

วิธีการสื่อสารในครอบครัวสะท้อนให้เห็นการมองคุณค่าในตนเองของสมาชิก คุณค่า ในตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร ผู้ที่มีคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีประสิทธิภาพในการสื่อสารต่ำด้วย การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ (อ้อมค้อม ไม่ชัดเจน ขาดตอน คลุมเครือ ไม่ถูกต้อง บิดเบือน ไม่เหมาะสม) แสดงถึงระบบครอบครัวที่ผิดปกติ โดยรูปแบบของการสื่อสารเมื่ออยู่ใน สถานการณ์ที่ตึงเครียดมีอยู่ 5 ประเภท โดย 4 ประเภทแรกนั้นเป็นการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนประเภทสุดท้ายนั้นเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ดี

การแก้ไขการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกันนี้ ทำโดยการพยายามสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวพูดจากันอย่างตรงไปตรงมา ส่งเสริมให้พวกเขาพูดจาลงรอยกัน จับคู่คำพูดกับความรู้สึกและท่าทางของร่างกายโดยไม่มีข้อจำกัด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การสื่อสารและการแสดงออก ทางท่าทีและความรู้สึกใหม่ออกมาให้สอดคล้องกลมกลืนกันอย่างแท้จริง ถ้าการสื่อสารใน ครอบครัวมีประสิทธิภาพและมีความหมาย จะสร้างให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว มีการ ปลอบประโลมใจ ให้กำลังใจกันและกันได้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication Stance) เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ตระหนักและเรียนรู้ว่า หากการสื่อสารระหว่างสองฝ่ายไม่มีความตรงไปตรงมา มี ลักษณะเสแสร้งหรือไม่แสดงความรู้สึกและความต้องการที่แท้จริงออกมาจะส่งผลให้บุคคลมีการ แสดงบทบาท 4 บทบาทดังนี้ 1. การติผู้อื่น (Blaming) 2. การอ้อนวอน (Placating) 3. การเฉไฉ (Irrelevant) 4. การยึดติดอยู่กับเหตุผล (Super-Reasonable) โดยที่แต่ละคนใช้บทบาททั้งสี่ มากบ้างน้อยบ้างในบางโอกาส บทบาททั้งสี่ดังกล่าวมีประโยชน์ในบางสถานการณ์ แต่หาก บุคคลใดใช้บทบาทเหล่านั้นในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นจนติดเป็นนิสัย ก็อาจทำให้เกิดเป็นปัญหา ได้ ซึ่งบทบาทแต่ละบทบาทมีการแสดงออกดังนี้

1. การติผู้อื่น (Blaming)

ภาพการเลียนแบบทำทาง (Caricature) มีอำนาจ (Power)

ตัวอย่างคำพูดที่มักแสดงออก (Typical Verbal Expression) ได้แก่

“เธอไม่เคยทำอะไรถูกต้องเลย” (You never do anything right.)

“เธอเป็นอะไรของเธอกันเนี่ย” (What is the matter with you.)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ได้แก่ ร่างกายไม่ปล่อยตามสบาย (Physical Discomfort) ตึงเขม็ง (Tight) แข็งขึ้น (Stiff)

ความรู้สึกภายใน (Inner feeling) ได้แก่

“ฉันรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่ประสบความสำเร็จ” (I am lonely and unsuccessful.)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ต่ำ (Low) เช่น “ฉันอยากให้ใครรัก และเข้าใจฉันบ้าง (I just want to be loved.) บุคคลประเภทนี้ ชอบบ่น หากมีปัญหาใดเกิดขึ้น มักต้องการให้ผู้อื่นรู้ว่าเป็นความผิดของผู้อื่น มักชอบใช้นิ้วชี้หน้าผู้อื่น และชอบกล่าวว่า “ทำไมคุณไม่.” “คุณควรจะ.”

2. การอ้อนวอน (Placating)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) ให้บริการ (Service)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) ได้แก่

“ฉันอยู่ตรงนี้เพียงเพื่อทำให้คุณมีความสุข” (I am just here to make you happy.)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ได้แก่ ขึ้นชมยินดี (Grateful) ช่างประจบ (Bootlicking)

ความรู้สึกภายใน (Inner feeling) ได้แก่

“ฉันรู้สึกไม่มีคุณค่าอะไรเลย ถ้าไม่ได้ดูแลผู้อื่น” (I feel like nothing without someone to take care of) ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self esteem) ต่ำ “ฉันอยากให้ใครรักฉัน เข้าใจฉัน” บุคคลประเภทนี้ชอบทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อผู้อื่น (ไม่ได้ทำอะไรเพื่อตนเองเลย) ทำตัวเป็นกลาง เป็นผู้ประพดดีเกินไป ชอบหลีกเลี่ยงการขัดแย้งแม้แต่การปฏิเสธว่าไม่ (The “Yes Yes” Person) การยกย่องคุณค่าของตนเอง มักถูกกำหนด หรือเกิดจากการได้รับการยกย่องจากผู้อื่นไม่ใช่เกิดจากการมองเห็นคุณค่าของตนเอง บุคคลประเภทนี้จะเห็นคุณค่าของตนเอง (Self – worth) ก็ต่อเมื่อตนเองได้รับการชื่นชม (Positive Strokes) จากผู้อื่นที่มีต่อความสำเร็จของตนจึงมักมีลักษณะอ่อนแอ (Weak) พึ่งพิงผู้อื่น (Dependent) และชอบปกป้องผู้อื่น (Protective of Others)

3. การเฉไฉ (Irrelevant)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (Spontaneity)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) เป็นคำพูดที่แทบไม่มีความหมายใด ๆ (Words make littlesense) ลักษณะท่าทาง (Body Posture) การเคลื่อนไหวขาดความ

สมดุล (Angular and off balance movement) ความรู้สึกภายใน (Inner feeling) ไม่มีใครให้ความสนใจ มีความรู้สึกเหงา (Loneliness) ขาดจุดมุ่งหมาย (Purposelessness)

บุคคลประเภทนี้ ชอบทำเป็นไม่เข้าใจ เปลี่ยนเรื่องที่บุคคลหรือกลุ่มกำลังสนทนา ถกเถียงกันอยู่ ชอบทำตัวไม่สนใจเพื่อเรียกร้องความสนใจ ชอบขัดจังหวะ มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นตัวตลก

4. การยึดติดอยู่กับเหตุผล (Super-Reasonable)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) ฉลาด (Intellect)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) เป็นคำพูดยาว ๆ เข้าใจยาก (Longest possible words) ได้แก่ “ฉันได้คำตอบที่ถูกต้อง” (I've got the right answer)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) สงบ (Calm) เยือกเย็น (Cool) ไร้ความรู้สึก (No Feeling) ความรู้สึกภายใน (Inner feeling) ได้แก่ “ฉันรู้สึกไม่มั่นคง” (I feel vulnerable) อ่อนแอ (Weak)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self esteem) ต่ำ เช่น “ฉันต้องการให้ใคร ๆ รักและเข้าใจฉัน” บุคคลประเภทนี้ มีเหตุผล มีเขาวัวปัญญา เย็นชา ไม่เปิดเผย ไม่ชอบคบเพื่อนฝูง ชอบใช้เหตุผลและหลักการ มีความสามารถในการให้คำแนะนำ มักคิดแน่วแน่ในทางเดียว และไม่ค่อยสนใจความรู้สึกของคนอื่น

ทั้ง 4 บทบาทดังกล่าว เป็นลักษณะของการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม (Dysfunctional Communication Under Stress) ส่วนการสื่อสารที่เหมาะสมภายใต้การบีบคั้น (Functional Communication Under Stress) นั้น ชะเทียร์ (Satir) เสนอว่า สมาชิกครอบครัวควรมีการวางตัวในลักษณะที่มีความสมดุล (Balance) หรือ กลมกลืน (Congruent) ดังต่อไปนี้

5. การเข้าใจคน (Congruent)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) มีความสมดุล ตอบสนองอย่างเหมาะสม ประสานกลมกลืน สอดคล้องเข้ากันได้ดี

ตัวอย่างคำพูดที่มักแสดงออก (Typical Verbal Expression) ได้แก่ คำพูดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งท่าทาง และน้ำเสียง

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ร่างกาย ความคิด และความรู้สึก แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

ความรู้สึกภายใน (Inner feeling) ได้แก่ ฉันรู้สึกดี (I feel great.)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) สูง (High) เช่น “ฉันรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง”

บุคคลประเภทนี้ จะคิดก่อนทำ การคิดสอดคล้องกับการกระทำมีความเป็นกลาง เป็นตัวของตัวเอง ชอบเสี่ยงเพื่อความก้าวหน้าและพัฒนา มีความรับผิดชอบต่อ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง

เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม “ฉัน” (Modeling of Effective Communication Using “I” Message) เป็นเทคนิคหนึ่งของการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งกล่าวว่า การทำหน้าที่ในครอบครัวที่มีประสิทธิภาพต่ำ มักจะมีการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนกล่าวคือ ในประโยคที่พูดกันนั้น มักจะใช้เป็นวลี หรือขึ้นต้นประโยคแบบลอย ๆ ใช้คำว่า “มัน” ขึ้นต้น ซึ่งทำให้การสื่อสารขาดความกลมกลืน ขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อช่วยให้ครอบครัวมีการสื่อสารที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงฝึกให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมใช้สรรพนามแทนตัวเองด้วยคำว่า “ฉัน” นำหน้า ประโยคในการแสดงความรู้สึก เช่น “ฉันรู้สึกห่วงใยเวลาที่ลูกไม่สบาย” หรือหากเป็นการสื่อสารกับบุตรธิดาโดยตรง ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าอบรมใช้สรรพนาม แทนตัวเองด้วยคำว่า “พ่อ แม่ หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกเป็นประจำ” เช่น “พ่อรู้สึกเสียใจที่ลูกชอบบึ้งแก้ง” “แม่รู้สึกดีใจที่เห็นพ่อเอาใจใส่ในการสอนการบ้านลูก”

การที่ผู้พูดใช้สรรพนาม “ฉัน” ในกรณีทั่วไปหรือกรณีที่ผู้พูดสื่อสารกับบุตรธิดา แล้วใช้สรรพนาม “พ่อ แม่ หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกเป็นประจำ” พร้อมกับการแสดงความรู้สึกที่เป็นส่วนตัวและรับผิดชอบในสิ่งที่พูดนั้น จะช่วยให้ผู้อื่นแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น การสื่อสารในลักษณะเช่นนี้ จะช่วยทำให้เกิดการสื่อสารที่จริงใจ เป็นการเปิดเผยความรู้สึกและความต้องการที่แท้จริง ไม่เสแสร้ง ช่วยให้ผู้คนเกิดความรู้สึกที่เห็นคุณค่าและภูมิใจในตนเอง (Self-worth)

ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) (Carlson, et al. 1997 : 65-66, Nichols P. and Schwartz. 1998 : 252-262, Sharf. 2001 : 250-256, ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ . 2545)

1. แนวคิดสำคัญของการให้คำปรึกษา

ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) พัฒนาโดย ซัลวาดอร์ มินูชิน (Salvador Minuchin) มีแนวคิดที่เน้น การมองภาพครอบครัวเป็นระบบ (System) ในแต่ละครอบครัว ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ในครอบครัว เช่น สามี-ภรรยา พ่อ-แม่ พี่-น้อง เพศหญิง-ชาย รุ่นพี่-รุ่นน้องใครเป็นพวกใคร ใครใกล้ชิดกับใคร มีการรวมพวก และ มีการรวมกำลังกัน หรือมีการเป็นพันธมิตรระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2. เป้าหมายของการให้ปรึกษา

เป้าหมายของการให้คำปรึกษารอบครัว คือ เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวให้เหมาะสมขึ้น โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าปัญหาหรืออาการเจ็บป่วยนั้นเกิดขึ้น หรือ คงอยู่เรื่อย ๆ เพราะครอบครัวมี โครงสร้างที่ไม่เหมาะสม การให้คำปรึกษาจะเน้นที่การสว่จขอบเขต

ที่ชัดเจนของระบบย่อย การจัดลำดับอำนาจ และการช่วยให้สมาชิกมีความผูกพันกันในระดับที่เหมาะสม

ครอบครัวทุกครอบครัวต้องมีโครงสร้างของตนเอง ซึ่งโครงสร้างนี้เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันเป็นแบบแผนของชีวิตในครอบครัวนั้น มีกฎเกณฑ์ หรือระเบียบต่าง ๆ ที่ครอบครัวปฏิบัติมาในระยะของการให้คำปรึกษา จะสามารถรู้ถึงกฎเกณฑ์ของแต่ละครอบครัวได้ จากการสังเกตรูปแบบความสัมพันธ์ที่สมาชิกแสดงต่อกัน ทำให้เราประเมินโครงสร้างของครอบครัวและกำหนดสมมติฐานของครอบครัวได้ว่าครอบครัวนี้มีรูปแบบของความสัมพันธ์เป็นอย่างไรทำให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถวางแผนช่วยเหลือครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

ครอบครัวระบบ (System) ที่เรียกกันว่า ระบบครอบครัว ระบบนี้ประกอบด้วยหลายระบบย่อย เช่น ระบบย่อยของบุคคล ระบบย่อยของสามีภรรยา ระบบย่อยของพ่อแม่ ระบบย่อยของพี่น้อง ระบบย่อยนี้ทำหน้าที่ต่าง ๆ กันในครอบครัว หากครอบครัวปราศจากระบบย่อย ก็ไม่สามารถทำหน้าที่ของครอบครัวได้ ระบบย่อยของครอบครัว (Subsystem) อาจถูกแบ่งด้วย เพศ รุ่น หน้าที่ ความใกล้ชิดสนิทสนม โดยเน้นความเกี่ยวพันทางอารมณ์ หรือ ความเห็นห่างทางอารมณ์ หรือ ความใกล้ชิดสนิทสนมที่มากเกินไป บุคคลแต่ละคนย่อมมีขอบเขตของตนเอง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่คอยกันไม่ให้บุคคลอื่นมายุ่งกับบุคคลนั้นมากเกินไป จนไม่มีความเป็นส่วนตัว ขอบเขตระหว่างสามีภรรยา ก็เป็นสิ่งที่กันไม่ให้เข้ามายุ่งในเรื่องของพ่อแม่ ถ้าขอบเขตเสียไป หรือไม่ชัดเจน ก็อาจเกิดปัญหาตามมาได้ เช่น การรวมพวกระหว่างมารดากับบุตรชาย หรือระหว่างบิดากับบุตรสาวได้

กลไกในการปรับตัวต่อความเครียดของครอบครัวก็เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเกิดความเครียดขึ้นในครอบครัว ครอบครัวจะต้องมีวิธีการจัดการกับความเครียดนั้น ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และ ทำให้ครอบครัวกลับมาสู่ภาวะปกติ ครอบครัวที่ปกติจะต้องเป็นครอบครัวที่มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง และ มีการยืดหยุ่นเพียงพอที่จะยอมรับการปรับโครงสร้างของครอบครัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของครอบครัวในขณะนั้น

3. เทคนิคสำคัญในการให้คำปรึกษา หรือการให้การบำบัด

การให้คำปรึกษา หรือ การให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีนี้ ผู้ให้คำปรึกษาจะร่วมกันกับครอบครัวในการให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยจะใช้แผนที่ครอบครัวในการอธิบายขอบเขตและระบบย่อยของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัว ในการปฏิบัติกับครอบครัว ผู้ให้คำปรึกษาจะแสดงบทบาทคล้ายสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับกันมากขึ้น โดยผู้ให้คำปรึกษาจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การทำแผนที่ครอบครัว (Family Mapping) เป็นแผนผังที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว และเพื่อประกอบการพิจารณาว่าระบบย่อยใดในครอบครัวที่

ส่งผลให้เกิดปัญหาในปัจจุบัน นอกจากนี้การทำให้การที่ครอบครัวเป็นการประเมิน เพื่อพัฒนาวิถีทางที่จะเข้าถึงครอบครัว ช่วยให้ผู้ใช้คำปรึกษาเข้าใจและช่วยเหลือครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น

3.2 การเข้าร่วมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว (Accommodation) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้คำปรึกษาโดยผู้ใช้คำปรึกษาและผู้รับการให้คำปรึกษา ทำให้สมาชิกครอบครัวรู้ว่าผู้ใช้คำปรึกษายอมรับและเข้าใจ และ รับรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การติดตามร่องรอย (Tracking) คือ การที่ผู้ใช้คำปรึกษารับฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว โดยไม่มีการตัดสินใจ เพื่อรวบรวม และสำรวจปัญหาของครอบครัวช่วยให้ทราบสาระหรือแก่นของชีวิตครอบครัวและใช้เป็นกลยุทธ์ในการปรับโครงสร้างของครอบครัว

3.2.2 ผู้ให้คำปรึกษาเลียนแบบวิธีการ (Mimesis) หรือ เนื้อหาของการสื่อสารในครอบครัว รวมถึงท่าทาง น้ำเสียง และ จังหวะการพูดของสมาชิก โดยผู้ใช้คำปรึกษาดังแสดงออกด้วยความจริงใจ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ หรือ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้ให้คำปรึกษาอาจบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว เช่น ฉันก็มีลักษณะที่เช่น เกรแบบคุณ หรือ ผู้ให้คำปรึกษาอาจแสดงพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เช่น นั่งด้วยท่าที่สมาชิกในครอบครัวชอบนั่งทำนี้เป็นประจำ

3.2.3 การให้การสนับสนุนหรือยืนยัน คือ การที่ผู้ใช้คำปรึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้คำปรึกษาเข้าใจถึงความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคน และให้การสนับสนุนหรือยืนยัน ความสามารถและข้อดีของสมาชิก ยืนยันศักยภาพที่สมาชิกแต่ละคนควรจะได้ดำรงไว้เพื่อความผาสุกของครอบครัวตลอดไป

3.3 การแสดงบทบาท (Enactment) หมายถึง การที่ผู้ใช้คำปรึกษาให้ครอบครัวนำสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาแสดงให้เห็นจริงในช่วงของการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้ใช้คำปรึกษาได้สังเกตพฤติกรรม ท่าทาง คำพูด การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และขณะเดียวกันผู้รับการให้คำปรึกษาจะได้เรียนรู้ถึงความรู้สึก ท่าทางของตนเองด้วย

3.4 การมองภาพใหม่ (Reframing) คือ การให้ครอบครัวมองสมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพที่แตกต่างจากเดิม การที่ครอบครัวจะมองสมาชิก หรือ มองภาพปัญหาอย่างไหน ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานหลายๆ อย่างการมองภาพใหม่จึงทำให้ครอบครัวมองปัญหาในแง่มุมใหม่ที่ไม่เคยมองมาก่อน ซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวสามารถปรับตัวกับสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น

3.5 การสร้างขอบเขต (Boundary) เป็นสิ่งสำคัญในทฤษฎีนี้ ถ้าหากสมาชิกคู่ใดมีความผูกพันใกล้ชิดกันมากเกินไป จนไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำให้ขอบเขตระหว่างบุคคลไม่ชัดเจน ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องพยายามช่วยให้แต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีความผูกพันกันอยู่ บางคนที่ยึดติดกับสมาชิกครอบครัวผู้ใช้คำปรึกษาก็จะต้องดึงบุคคลที่

เห็นห่างให้เข้ามาผูกพันกับครอบครัว ด้วยการกระทำเช่นนี้จะเป็นการช่วยให้ครอบครัวได้เปลี่ยนขอบเขตใหม่ ผู้ให้คำปรึกษาอาจปรับขอบเขตให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นหรือน้อยลง ทั้งนี้ ขึ้นกับสถานการณ์ครอบครัวนั้น ๆ

ความหมายของขอบเขต ขอบเขต (Boundary) หมายถึง เส้นแบ่งกันที่มองไม่เห็น (Invisible) ซึ่งกันระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ และระหว่างแต่ละบุคคลในครอบครัว ขอบเขตเป็นตัวกำหนดปริมาณและชนิดของการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ขอบเขตเกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ในครอบครัวว่าใครจะเกี่ยวข้องกับใครอย่างไร ขอบเขตแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ขอบเขตที่ชัดเจน (Clear Boundaries) หมายถึง ขอบเขตระหว่างระบบย่อยที่มีกฎเกณฑ์มีแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจน มั่นคง และมีความยืดหยุ่นพอประมาณ ที่จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถเป็นตัวของตัวเองได้โดยอิสระ และในขณะเดียวกันก็มีความผูกพันและความเป็นเจ้าของในระบบครอบครัวทั้งระบบ กล่าวคือ เมื่อครอบครัวมีขอบเขตที่ชัดเจน สมาชิกจะได้รับความอบอุ่น ความช่วยเหลือ ความเอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันก็ได้อิสระที่จะเป็นตัวของตัวเอง ครอบครัวที่มีขอบเขตที่ชัดเจน นับเป็นครอบครัวในอุดมคติที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างการให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น ความผูกพันที่ดีที่มีต่อกันระหว่างสมาชิก และการให้อิสระภาพให้สมาชิกได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเอง

2. ขอบเขตที่เข้มงวด (Rigid Boundaries) หมายถึง ขอบเขตระหว่างระบบย่อยที่แบ่งแยกกันเด็ดขาด เข้มงวด ไม่มีความยืดหยุ่น ทำให้สมาชิกในครอบครัวแยกจากกัน และกัน ในครอบครัวที่มีขอบเขตเข้มงวด สมาชิกไม่เคยเรียนรู้ที่จะใกล้ชิดเกี่ยวข้องกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจึงมีลักษณะห่างเหิน ขาดความผูกพัน ขาดความอบอุ่น ซึ่งเรียกความสัมพันธ์ลักษณะนี้ว่า ความห่างเหินทางอารมณ์ (Disengagement)

3. ขอบเขตที่ไม่ชัดเจน (Diffuse Boundaries) หมายถึง ขอบเขตระหว่างระบบย่อยที่แบ่งแยกกันไม่เด็ดขาด ไม่มีความชัดเจนในกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติระหว่างสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในระบบย่อยหนึ่งอาจไปก้าวก่ายในอีกระบบย่อยหนึ่ง จนทำให้บุคคลขาดความเป็นส่วนตัว การให้ความรักความอบอุ่นระหว่างสมาชิกมีมากเกินไปจนความต้องการ บิดามารดาเข้าไปเกี่ยวข้องในภาระกิจส่วนตัวของเด็กมากเกินไปจนความจำเป็น ส่งผลให้เด็กไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้ คิดเองไม่เป็น และ ขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ภายนอกครอบครัว ทั้งนี้เนื่องมาจากการปกครองที่ลดหลั่นตามความเหมาะสมในอาวุโส และบทบาทมีความกระจัดกระจาย เข้าไปก้าวก่ายในเรื่องของบิดามารดา บิดามารดาก็ก้าวก่ายในเรื่องส่วนตัวของบุตรธิดา บทบาทก็สลับสับสนกันอย่างง่ายดาย จะเห็นได้ว่า ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีขอบเขตแบบไม่ชัดเจนนี้มีลักษณะใกล้ชิดกันมากเกินไป ซึ่งเรียกว่าการพัวพันทางอารมณ์ (Enmeshment)

ลักษณะขอบเขตทั้งสามประการนี้มีความต่อเนื่อง เนื่องจากครอบครัวโดยทั่วไปอาจมีความสัมพันธ์แบบพัวพันทางอารมณ์ช่วงหนึ่ง แบบห่างเหินช่วงหนึ่ง (Disengagement) เปลี่ยนไปมาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว หากครอบครัวได้ยึดติดอยู่กับการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์แบบใดแบบหนึ่งระยะยาวค่อนข้างถาวร ก็จะเป็นครอบครัวที่มีลักษณะพัวพันทางอารมณ์ (Enmeshed Family) หรือครอบครัวที่มีลักษณะห่างเหินทางอารมณ์ (Disengaged Family) ซึ่งทั้งสองลักษณะสามารถก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในครอบครัวได้เท่า ๆ กัน

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส (Solution – Focused Brief Therapy)

(Carlson, et al. 1997 : 59-60, Nichols P. and Schwartz. 1998 : 380-384, Sharf. 2001 : 526)

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส ถือว่าเป็นทฤษฎีใหม่ในวงการการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวทางนี้พัฒนามาจากปรัชญาโครงสร้างทางสังคม (Social Construct) แนวความคิดเบื้องต้นของทฤษฎีนี้เน้นที่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัว

1. แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส

เป็นวิธีการใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับตัวปัญหาว่า ครอบครัวจะมองหาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างไรกระบวนการนี้จะให้ความสนใจกับความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา มากกว่าจะสนใจว่า ทำไมจึงเกิดปัญหาหรือปัญหามีลักษณะอย่างไร ซึ่งอุปมาดังกุญแจกับลูกกุญแจที่จะเปิดออกไปสู่กระบวนการให้คำปรึกษา การที่ครอบครัวบ่นถึงความทุกข์เปรียบเสมือนประตูที่ถูกล็อค ไม่สามารถเปิดออกได้ ซึ่งแนวทางนี้จะไม่นับว่า “ทำไมประตูจึงถูกล็อค หรือทำไมจึงเปิดประตูไม่ได้” แต่เขาจะเน้นไปที่การมองหากุญแจเพื่อที่จะเปิดประตุนั้นมากกว่า นอกจากนั้นเขายังให้ความสนใจต่อความคาดหวังของสมาชิกครอบครัวถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงและการแก้ปัญหาด้วย

การให้คำปรึกษาแนวนี้มีรากฐานจากความเชื่อที่ว่าครอบครัวขาดประสิทธิภาพหรือทำหน้าที่ของครอบครัวบกพร่อง เพราะต้อง “ชะงักมองไม่ออก” เมื่อเผชิญปัญหา โดยในเบื้องต้นครอบครัวเหล่านี้พยายามและใช้วิธีผิด ๆ ในการแก้ปัญหาความยุ่งยากของตน นั่นคืออาศัยแบบแผนเดิม ๆ ในการแก้ปัญหา การให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัสนี้มุ่งที่จะแก้ไขพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ และไม่บังเกิดผล ด้วยการสร้างสถานการณ์ที่สมาชิกครอบครัวใช้หรือให้มีมุมมองในทางบวกต่อสถานะที่เป็นปัญหายุ่งยากมากขึ้น แล้วเข้าร่วมอย่างจริงจังโดยประพฤติดำเนินการบางเรื่องในลักษณะที่แตกต่างออกไป

ตามมุมมองของการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัสนั้น ทั้งเรื่องที่เป็นปัญหาและเรื่องที่ไม่เป็นปัญหานั้นจะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน แต่การให้คำปรึกษาจะพยายามช่วยครอบครัว

ครัวเปิดโลกทัศน์เดิม ๆ ของตนให้เป็นครอบครัวสร้างสรรค์ และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ในสภาวะต่างๆ เน้นการแก้ปัญหาโดยใช้ตัวปัญหาเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความคาดหวัง การให้คำปรึกษาจะจำกัดจำนวนครั้ง (Session) ที่ใช้ ปกติจะใช้ระหว่าง 5 ถึง 10 ครั้ง

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส จะไม่เน้นการศึกษารายละเอียดประวัติอย่างละเอียดของครอบครัว เพราะเชื่อว่าไม่มีความจำเป็นหรือจะช่วยแก้ปัญหาได้ แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัสก็คือ จุดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเพียงทีละเล็กทีละน้อยเท่านั้นถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยนี้สามารถเสริมเพิ่มเป็นพลังให้กับครอบครัวได้ และช่วยให้ครอบครัวมองเห็นความก้าวหน้าของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวมีกำลังใจช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและการมองโลกในแง่ดีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องต่อไป

นอกจากนี้ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส เชื่อว่า ภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงเป็นการสะท้อนสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวของเขาที่อยู่ในคำศัพท์ที่ใช้ มุมมองต่าง ๆ จะบ่งบอกอยู่ในภาษา เพราะภาษาเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านทางเป้าหมายของการสนทนา 3 ทาง คือ 1. การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่กระทำต่อสภาพปัญหาที่เขารับรู้ 2. การเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อสภาพปัญหาที่เขาเรียนรู้ 3. การกระตุ้นปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความเข้มแข็งในการที่จะนำมาซึ่งการรับรู้สภาพปัญหา

ไม่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจงในการจัดการกับครอบครัวตามมุมมองของทฤษฎีนี้ บุคคลต้องมีความเชื่อว่าความเข้มแข็งและสติปัญญาจะช่วยแก้ปัญหาของเขาได้ โดยจะไม่พยายามไปหมกมุ่นอยู่กับปัญหา หากแต่เป็นการแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ดังนั้นผู้ให้คำปรึกษาแนวทางนี้ต้องหาทางช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาให้เขารู้สึกมีกำลังใจ โดยให้เขาได้ประสบความสำเร็จทีละน้อย ๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเพียงครั้งหนึ่ง บุคคลก็จะรู้สึกถึงการมองโลกในแง่ดี และเกิดความเชื่อมั่นที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่จะตามมา

2. เป้าหมายในการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส

มุ่งที่จะส่งเสริมให้ครอบครัวมองหาทางออก ทำลายและสร้างความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลง การให้ความช่วยเหลือเน้นที่อนาคต โดยช่วยให้ครอบครัวเปลี่ยนจุดหมาย (Focus) และมองสถานการณ์ต่าง ๆ ในทางบวก

3. เทคนิคการปฏิบัติในการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัสการให้คำปรึกษาครอบครัวโซลูชัน โฟกัส มีเทคนิคการปฏิบัติดังต่อไปนี้

3.1 การตกลงร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาของครอบครัวที่ต้องแก้ไข (Co-Create a problem with a family) เป็นเทคนิคเบื้องต้นที่สำคัญที่ผู้ให้คำปรึกษากับครอบครัวจะตกลงร่วมกันตั้งแต่ต้นว่าปัญหาที่ต้องแก้ไขคืออะไร

3.2 การเปลี่ยนแปลงลำดับที่สอง (Second – order Change) คือ เน้นการเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบและโครงสร้างของครอบครัว เป้าหมายนี้ สามารถทำสำเร็จได้ด้วย

การใส่สิ่งสอดแทรกคือการวางแผน เรียงตามลำดับเหตุการณ์ภายในชีวิตของครอบครัวหรือด้วยการปรับเปลี่ยนความถี่และระยะเวลาของการกระทำที่ผิด ๆ ครั้งหนึ่ง

3.3 เทคนิคการให้คำชม หรือการให้คำยกย่อง (Giving a Compliment) ผู้ให้คำปรึกษาเขียนคำชมหรือคำยกย่องที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งทำขึ้นเพื่อยกย่องครอบครัวที่มีพลัง มีจุดแข็งเป็นข้อความเชิงบวกที่สมาชิกทุกคนของครอบครัวสามารถเห็นพ้องตกลงกันได้

3.4 การใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว และที่มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายแล้วด้วย ซึ่งสิ่งนี้ก็เปรียบเสมือนกุญแจพิเศษที่สามารถใช้ไขแม่กุญแจหลาย ๆ ดอก ที่จะช่วยให้ครอบครัวเปิดเผยปัญหาต่าง ๆ ออกมา เช่น นักบำบัดได้นิยมสิ่งสอดแทรกใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อเขาในสถานการณ์ต่าง ๆ คือ

3.4.1 “ในครั้งนี้อย่าลืมที่จะไปที่เราพบกัน ผมอยากให้คุณสังเกต เพื่อว่าคุณจะบอกผมได้ครั้งต่อไปว่า เกิดอะไรขึ้นกับชีวิต การแต่งงาน ครอบครัว หรือความสัมพันธ์ของคุณที่คุณต้องการให้เกิดขึ้นต่อเนื่องประจำอีกต่อไป” คำขอร้องเช่นนี้ ช่วยให้ครอบครัวผู้รับคำปรึกษาได้มองดูสภาพปัญหาที่เขาอยากแก้ไขต่อไป

3.4.2 “ประพจน์ปฏิบัติเรื่องบางเรื่องให้แตกต่างออกไป” คำสั่งการนี้ช่วยให้ครอบครัวและสมาชิกแต่ละคนมีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจหาความเป็นไปได้ที่เขาได้อยู่ มากกว่ากระทำต่อเนื่องในเรื่องที่เขาเชื่อว่าถูกต้องต่อไป

3.4.3 “ให้ความสนใจว่าอะไรเป็นตัวกระตุ้นให้คุณเอาชนะอุปสรรคที่ผ่านมาได้ อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อปัญหาที่เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องต่อการพำนักของเขา” การช่วยเหลือนี้จะช่วยให้ครอบครัวได้เริ่มตระหนักรู้ว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้น เขาสามารถควบคุมมันได้

3.4.4 “คนส่วนมากที่อยู่ในสถานะเช่นคุณ จะมี...” คำพูดทำนองนี้ ช่วยให้ครอบครัวตระหนักรู้ว่าตนยังมีทางเลือกอื่นอีกนอกจากที่ประพจน์ปฏิบัติอยู่แล้ว ด้วยการมีสติมันเช่นนี้ ครอบครัวก็สามารถเริ่มต้นทำการเปลี่ยนแปลงตามที่จำเป็นต่อไป

3.4.5 เขียน อ่านและเฝ้าความคิดของคุณเสีย เช่น วันหนึ่งเขียนเรื่องอดีต เช่น เวลาที่เคยอยู่กับคู่รักเก่า จากนั้นก็อ่านเรื่องที่เขียนและเฝ้าทั้งในวันต่อมา โดยสรุปสิ่งสอดแทรกเพื่อการให้คำปรึกษารักษาโดยแก้ปัญหา ช่วยให้ครอบครัวที่รับคำปรึกษาพิจารณาทบทวนสถานการณ์ของตนในลักษณะที่แตกต่างออกไป ช่วยให้สมาชิกครอบครัวมีความหวัง สิ่งสอดแทรกเหล่านี้ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีวิถีทางที่มีพลัง “ขณะนี้ปรากฏชัดแก่เราแล้วว่า ความสามารถของผู้บำบัดรักษาที่จะมองเห็นความเปลี่ยนแปลง และที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาทำตามใจดีตาม ถือว่าเป็นทักษะทางคลินิกที่เยี่ยมยุทธ์ที่สุด” จากผลของการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาอย่างสันติสุขขั้น โฟกัสนี้ ครอบครัวย่อมมีพลัง มีอำนาจมากขึ้น

3.4.6 การเน้นบนข้อยกเว้น (Focus on Exceptions) (ช่วงเวลาที่เป้าหมายของครอบครัวอยู่ในกระบวนการที่กำลังจะได้รับการตอบสนอง) เช่น ครอบครัวที่กำลังทะเลาะ

กันมาก อาจสงบเสงี่ยมเมื่ออยู่ต่อหน้าพระสงฆ์ ในเวลาเช่นนี้ สมาชิกอาจตกลงที่จะไม่ทะเลาะกัน และมีการพูดจาสนทนากันดีในเวลาต่อมา เมื่อตรวจสอบพลวัตของครอบครัวนั้นในช่วงเวลานี้ สมาชิกครอบครัวคงได้เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับตน สามารถทำการบรรลุวัตถุประสงค์ของตนได้อย่างไร หรือเรียกอีกอย่างว่าการเน้นที่ความคาดหวัง เป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อให้สมาชิกของครอบครัวคอยสังเกต เรียนรู้พลวัตที่เกิดขึ้นในขณะที่ครอบครัวกำลังแสดงบทบาทตนตามความคาดหวังของสังคมภายนอก

ตัวอย่างเช่น พ่อ แม่ ซึ่งทะเลาะโต้เถียงกันมาในรถ ซึ่งอยู่ระหว่างการเดินทางไปทำบุญรวมญาติ (Family Reunion) เมื่อขับรถถึงที่หมาย พ่อ แม่ แสดงต่อ หน้าญาติพี่น้องเหมือนว่าทุกคนรักใคร่ปรองดองกันดี ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาอาจถามว่ามีตัวแปรอะไรที่ช่วยให้พ่อแม่สามารถทำตามสิ่งที่สังคมคาดหวังได้อย่างดี

3.4.7 การขอให้ครอบครัวลองตั้งสมมติฐานแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น กระบวนการนี้ทำได้ด้วยการถาม ดังนี้

คำถามเกี่ยวกับสิ่งปาฏิหาริย์ (Miracle Question) จากประโยคต่อไปนี้ “ในคืนหนึ่งขณะที่คุณหลับ เกิดปาฏิหาริย์ที่จะช่วยแก้ปัญหาของคุณ คุณคิดว่าคุณอยากจะให้มันเกิดอะไรขึ้น อะไรที่มันจะแตกต่างไปกว่าเดิม” จากคำถามข้างต้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความชัดเจนในเป้าหมายของการแก้ปัญหา มันจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้มองเห็นอะไรที่นอกเหนือไปจากปัญหาที่เขา กำลังประสบอยู่ ซึ่งจะเป็นการทำให้มองเห็นปัญหาที่แท้จริงมากขึ้น หากผู้ให้คำปรึกษาได้กระตุ้นผู้รับคำปรึกษาดังนี้แล้ว ภาพของปัญหาที่บางที่ยังไม่ชัดเจนก็จะปรากฏชัดเจนขึ้นได้

คำถามระดับขั้น (Scaling Question) เป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญของแนวทางนี้ มันช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษาได้พูดคุยถึงหัวข้อที่ยังคลุมเครือ ในจุดที่ความยากต่อการบ่งชี้การก่อตัวของปัญหาและเป้าหมายของพฤติกรรมดังตัวอย่างผู้ให้คำปรึกษาถามผู้รับคำปรึกษาที่มีความเศร้า ดังนี้ “จากระดับศูนย์ถึงสิบ ในระดับศูนย์คุณคิดว่ามีความเศร้าที่ระดับไหน เมื่อคุณโทรมาหาเรา และคุณรู้สึกอย่างไรหลังจากเกิดปาฏิหาริย์ขึ้นและคุณรู้สึกอยู่ในระดับใด” ผู้รับคำปรึกษาอาจบอกว่าอยู่ที่ระดับที่สอง ผู้ให้คำปรึกษาก็จะบอกว่า “ดูเหมือนคุณจะรู้สึกดีขึ้นกว่าตอนที่คุณโทรมาหาเรา คุณจะปรับปรุงให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไร” หรือผู้ให้คำปรึกษาอาจถามว่า “คุณคิดว่าคุณต้องการความสำเร็จอย่างไรในระดับที่สาม”

บ่อยครั้งที่การใช้คำถามระดับขั้น ใช้ในการถามถึงระดับความมั่นใจในการแก้ปัญหาของผู้รับคำปรึกษา เช่น “บนสเกล 1 ถึง 10 คุณมั่นใจว่าจะสามารถแก้ปัญหาของคุณได้ในระดับใดในสัปดาห์นี้” การตอบสนองของผู้รับคำปรึกษานั้น เราสามารถติดตามผลได้โดยการถามถึงว่าอะไรที่เขาจะเพิ่มขึ้นเพื่อความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาได้สำเร็จ การใช้คำถามระดับขั้น เป็นแนวทางที่ดีในการสร้างความคาดหวัง และให้กำลังใจผู้รับคำปรึกษาให้ตั้งมั่นในการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวคิดของแอดเลอร์เรียน (Adlerian Family counseling Theory) (Schramski. 1983, Sherman and Dinkmeyer. 1987, Christensen and Carlson, et al. 1997 : 41-44, Sharf. 2000 : 133-134, คมเพชร ฉัตรศุภกุล . 2547)

1. แนวความคิดพื้นฐาน

1.1 ข้อสังเกตทั่วไปเกี่ยวกับมนุษย์ตามทัศนะของแอดเลอร์

1.2 แอดเลอร์มองมนุษย์ในฐานะเป็นสัตว์สังคม (Social Being) มีความ
โน้มเอียงตามธรรมชาติที่จะเกี่ยวข้องกับมนุษย์อื่น

1.2.1 มนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิตประเภทหนึ่งซึ่งเมื่อแรกเกิดไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงต้องอาศัยบุคคลอื่นช่วยกันเลี้ยงดู เอาใจใส่ จึงมีชีวิตรอด

1.2.2 การเข้าใจมนุษย์ได้เป็นอย่างดี จะต้องสังเกตจากการที่บุคคลไปติด
ต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

1.2.3 เด็ก ๆ จะได้รับความประทับใจเกี่ยวกับโลก โดยผ่านการสัมผัสและ
ติดต่อกับบุคคลอื่น ภายหลังจะพัฒนาไปเป็นกฎระเบียบของชีวิต และนำไปเป็นประสบการณ์
ในการเข้าใจตนเอง

1.3 สังคม (Social)

1.3.1 แอดเลอร์มีความเชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มพื้นฐานที่จะเป็นส่วนหนึ่ง
ของสังคมที่ใหญ่กว่า

1.3.2 ความโน้มเอียงเข้าหาบุคคลอื่นจะสังเกตจากการที่แต่ละคนพยายาม
แสวงหาคำแหน่งในกลุ่มกับตนเองและความพยายามที่จะพัฒนาความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ
กลุ่ม

1.3.3 พ่อแม่ ผู้ใหญ่ พี่น้อง จะเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลวางรูปแบบของ
ความเชื่อของตนเองที่จะค้นหาคำแหน่งตนเองในกลุ่ม

1.3.4 ประสบการณ์ชีวิตทั้งหลายจะมีส่วนในการสร้างกฎระเบียบซึ่งจะนำ
ไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ทั้งๆ ที่ไม่ได้มีการพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่

1.3.5 แบบแผนชีวิต (Life Style) เป็นความมั่นใจของบุคคลเกี่ยวกับตนเอง
เกี่ยวกับชีวิตและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเป็นแผนที่หรือแนวทางที่ใช้แนะบุคคลต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ
ภาระของชีวิตพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยการทำงาน มิตรภาพ และความรัก จะเกิดขึ้นในระยะ
6-8 ขวบ

1.3.6 แบบแผนชีวิตมิได้ถูกกำหนดจากพันธุกรรมหรือสิ่งแวดล้อม แต่จะ
เป็นผลรวมของทั้งสององค์ประกอบรวมกัน

1.4 ประสบการณ์

1.4.1 รูปแบบของชีวิตทุกรูปแบบจะถูกกำหนดลักษณะ โดยแนวโน้มที่มีต่อความเจริญงอกงาม และการขยายตัว

1.4.2 มนุษย์มีชีวิตอยู่โดยมีเป้าหมาย จุดมุ่งหมายต่าง ๆ โดย มีความคาดหวังในอนาคตและมีการสร้างความหมาย

1.4.3 ในช่วงชีวิตตอนต้นมนุษย์จะเริ่มค้นความคาดหวังว่าตนเองจะมีลักษณะอย่างไรถ้าหากเป็นคนที่มีบุคลิกแบบ เขาจะกำหนดความคาดหวังคล้ายกับเป้าหมายชีวิตและจะกระทำไปอย่างสม่ำเสมอคล้ายกับวันหนึ่งจะประสบความสำเร็จ

1.4.4 การที่จะเข้าใจบุคคลต้องดูว่าบุคคลกำลังจะไปไหน และพยายามจะได้รับความสำเร็จในเรื่องอะไรดังนั้นแอดเลอร์จึงสนใจเรื่องอนาคต

1.4.5 ลักษณะของเวลาสามส่วนที่เกี่ยวข้องกัน คือ การตัดสินใจมักจะมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ในอดีตบนประสบการณ์ในปัจจุบัน และบนเป้าหมายต่อการที่บุคคลจะเคลื่อนที่ไป

1.4.6 กล่าวโดยสั้น ๆ แอดเลอร์มองหาความต่อเนื่องหรือรูปแบบในชีวิตของผู้รับคำปรึกษา แต่มักจะเน้นเรื่องความปกติของการมีเป้าหมายของพฤติกรรม

1.5 การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Phenomenology)

1.5.1. แอดเลอร์ อาจจะเป็นนักทฤษฎีที่สำคัญคนแรกๆ ที่เน้นการปรับทิศทางของการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อการบำบัดรักษา

1.5.2 จิตวิทยาของแอดเลอร์เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งจะให้ความสนใจต่อการวางรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากความรู้สึกส่วนตัวโดยที่บุคคลรับรู้โลกของตนเอง

1.5.3 มุมมองของส่วนตัวจะประกอบด้วย ทักษะของแต่ละบุคคล ความเชื่อ การรับรู้ และข้อสรุป บุคคลให้ความหมายประสบการณ์ของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นแต่ละบุคคลจึงเป็นทั้งผู้สร้าง และสิ่งที่ถูกสร้างเป็นจิตรกร และเป็นภาพของตนเอง

1.5.4 มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สร้างสรรค์ และจะตัดสินใจเรื่องการกระทำบนการรับรู้ของตนเอง

1.6 ความคิดสร้างสรรค์และการเลือก

1.6.1 จากมุมมองของแอดเลอร์ มนุษย์มิได้ถูกกำหนดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐาน ในความเป็นจริงของมนุษย์มีความสามารถที่จะสร้างสรรค์เหตุการณ์ และมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ด้วย

1.6.2 แอดเลอร์เชื่อว่า "สิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิดไม่สำคัญเท่ากับ การที่เราจะใช้สิ่งเหล่านี้อย่างไร " แต่อย่างไรก็ตามแอดเลอร์ก็ยอมรับว่า เจื้อนไขด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมก็จำกัดความสามารถที่จะเลือกและสร้างสรรค์ด้วย

1.6.3 จากทัศนะของแอตเลอร์ มนุษย์พยายามแสวงหาความสมบูรณ์แบบ แต่จะต้องไม่ใช่บุคคลที่มีลักษณะดีเลิศทุกอย่าง (Perfectionist) บุคคลต้องการเป็นคนที่สามารถควบคุมโชคชะตาของตนเองได้ ดังนั้นมนุษย์จึงมีลักษณะสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

1.7 ความสนใจทางสังคม (Social Interest)

1.7.1 ความสนใจทางสังคมในทฤษฎีจะเป็นสิ่งที่แตกต่าง แดงจากทฤษฎีอื่น ๆ และเป็นความคิดที่มีคุณค่ามาก ความสนใจทางสังคมจะหมายถึงเจตคติของบุคคลที่ใช้ในการติดต่อกับบุคคลอื่นใน โลก รวมทั้งความพยายามที่จะทำให้อนาคตของมนุษย์ปกติดีกว่าเดิม

1.7.2 แอตเลอร์เทียบเคียงความสนใจทางสังคมได้กับความรู้สึกของการเลียนแบบบุคคลอื่นและความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น

1.7.3 จากแหล่งที่ไม่ปรากฏชัดเจน ได้มีการค้นพบว่า แอตเลอร์กล่าวว่า ความสนใจทางสังคมหมายถึง การมองเห็นด้วยตาของคนอื่น การได้ยินด้วยหูของคนอื่น และการรู้สึกได้ด้วยใจของคนอื่น

1.7.4 จิตวิทยาเอ็กต์บุคลลมีความเชื่อที่สำคัญว่า ความสุขของมนุษย์และความสำเร็จส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคม

1.7.5 ในฐานะมนุษย์เรามีความต้องการที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสร้างสัมพันธภาพที่มีความหมายในชุมชนและเนื่องจากเราฝังตัวอยู่ในสังคมเราจึงไม่สามารถได้รับการเข้าใจอย่างถูกต้อง ถ้าจะต้องแยกออกจากบริบทของสังคม มนุษย์จะถูกจูงใจให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มนุษย์จะเรียนรู้เรื่อง

1.7.6 แอตเลอร์กล่าวว่า มนุษย์จะต้องสามารถควบคุมภาวะที่สำคัญ 3 ประการ คือ สร้างมิตรภาพ สร้างความใกล้ชิด และทำประโยชน์ให้กับสังคม

1.8 ความรู้สึกด้อย/เด่น (Inferiority/Superiority)

1.8.1 ในช่วงเริ่มต้นแอตเลอร์กล่าวถึงปมด้อยว่าเริ่มมาจากระยะแรกเกิดนั้น มนุษย์จะช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย ความรู้สึกดังกล่าวจึงกลายเป็นปมด้อย แต่แอตเลอร์ไม่ได้พูดถึงปมด้อยในทางลบ และในทางตรงกันข้ามกลับพูดถึงปมด้อยจะทำให้เกิดแรงจูงใจ ที่ บุคคลจะมีความพยายามจะควบคุมสิ่งแวดล้อม

1.8.2 ถ้าบุคคลมีความรู้สึกอย่างรุนแรงเกี่ยวกับเรื่องปมด้อย ความรู้สึกจะมีผลต่อการดำรงชีวิตและความรู้สึกมีค่าในตนเอง ในลักษณะดังกล่าวแล้วจะทำให้กลายเป็นปมด้อย (Inferiority Complex) ซึ่งปมด้อยในลักษณะนี้จะมีผลทางลบหรือมีผลต่อความเชื่อที่ผิด ๆ และการแปรความหมายที่ผิด ๆ

1.8.3 ในระยะหลัง ๆ แอตเลอร์จะให้ความสำคัญน้อยลงไปเกี่ยวกับความรู้สึกด้อยและการชดเชย แต่ในระยะหลังก็จะพูดถึงเป้าหมายของความสำเร็จมากขึ้น และ

แรงกระตุ้นต่อความสมบูรณ์แบบและการควบคุมตนเอง หรือการที่บุคคลจะไปเป็นในสิ่งที่เขาสามารถจะเป็นได้

1.9 บทบาทของครอบครัว

1.9.1 แอดเลอร์ได้ให้ความสำคัญแก่กระบวนการของครอบครัวซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพในช่วงวัยเด็ก

1.9.2 เด็ก ๆ จะเอาลักษณะส่วนตัวของพ่อแม่มาเป็นของตนเอง และนอกจากนี้ก็จะเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตเป็นอย่างมากจากการสังเกต และการปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ด้วย

1.9.3 ไคร์เคอร์ มีความคิดเห็นว่าพี่น้องจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน มากกว่าการได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่

1.9.4 องค์ประกอบของกลุ่มสมาชิกในครอบครัว (Family Constellation) จะประกอบไปด้วยลักษณะบุคลิกภาพของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิก ขนาดของครอบครัว เพศของสมาชิกในครอบครัว ตำแหน่งของเด็กในครอบครัว และบทบาทในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในระยะหลัง

1.10 แบบแผนของชีวิต (Lifestyle) หมายถึง การกำหนดทิศทางเบื้องต้นของบุคคลเกี่ยวกับชีวิต และสิ่งที่สำคัญ (Theme) จะกำหนดลักษณะการมีชีวิตอยู่ของบุคคล

1.10.1 สิ่งประกอบกันทำให้เกิดแบบแผนชีวิตมีหลาย ๆ อย่างเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มในครอบครัว บรรยากาศในครอบครัวนอกจากนี้ก็จะรวมถึงประสบการณ์ที่สะสมมาในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพี่น้อง จะส่งผลการสร้างแนวทางสำหรับความเข้าใจในชีวิต

1.10.2 ความพยายามจะไปสู่เป้าหมายที่มีคุณค่าต่อชีวิตบุคคลจะพัฒนาวิธีการที่มีเอกลักษณ์

1.10.3 ไม่มีบุคคลสองคนใดที่พัฒนาแบบแผนชีวิตที่เหมือนกันเช่นการทำให้มีความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ บางคนจะพัฒนาสติปัญญา บางคนพัฒนาด้านร่างกาย

1.10.4 แบบแผนของชีวิตจะเรียนรู้ในช่วงเริ่มต้นเหมือนระยะ 6 ขวบแรกของชีวิตดังนั้นความประทับใจในช่วงแรกก็จะเป็นพื้นฐานของแบบแผนชีวิต

1.10.5 ประสบการณ์วัยเด็กไม่สำคัญเท่ากับที่บุคคลแปลความหมายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญนั้นในบางครั้งก็ผิดแล้วจะนำไปสู่แบบแผนชีวิตที่ผิดตามไปด้วย

1.11 ความผิดปกติของพฤติกรรม (Behavioral Disorder)

1.11.1 แอดเลอร์รับรองว่าความผิดปกติทางอารมณ์ของมนุษย์เป็นความผิดพลาดในชีวิตความผิดปกติด้านจิตใจและพฤติกรรมถือว่าเป็นวิธีการที่ผิดในการดำรงชีวิตหรือสมมติฐานที่ผิดพลาด

1.11.2 ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต อาจจะรวมเอาแบบแผนชีวิตที่ผิดเป้าหมายเรื่องความสำเร็จที่ผิดและการพัฒนาด้านความสนใจทางสังคมไม่ดี แอดเลอร์กล่าวว่า

บุคคลไม่ได้ทุกขุทธานจากโรค แต่จากความไม่กล้า และความล้มเหลวที่จะแก้ปัญหาและภาระที่กำหนดในชีวิต การบำบัดจึงอยู่บนรูปแบบของการศึกษา ไม่ใช่รูปแบบด้านการแพทย์

1.11.3 พลวัตของครอบครัว (Family Dynamics) ประกอบไปด้วยแนวคิดอย่างหลากหลาย กว้างขวางที่สัมพันธ์กับการมีบทบาทต่อกันและกันขององค์ประกอบด้านโครงสร้างและหน้าที่ของระบบครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

1.11.4 อำนาจ (Power) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การจัดแจงและการต่อรอง

1.11.5 ความใกล้ชิด และขอบเขต (Boundary and Intimacy)

1.11.6 ความร่วมมือ (Coalitions) หมายถึง บุคคลสองคนหรือมากกว่านี้ ร่วมกันเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกัน หรือการต่อสู้กับบุคคลอื่น ๆ การจัดการนี้อาจจะอยู่ในรูปแบบของพันธมิตรอย่างเปิดเผย หรือการสมรู้ร่วมคิดอย่างไม่เปิดเผย

1.11.7 บทบาท (Role) หมายถึง รูปแบบลักษณะของทั้งสองฝ่ายในด้านพฤติกรรมทางสังคม ที่สมาชิกของระบบสังคมคาดหวังจากกันและกัน

1.11.8 กฎระเบียบ (Rule) แนวทางที่ชัดเจนหรือเป็นนัยที่จะตัดสินว่า พฤติกรรมจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับในครอบครัว กฎระเบียบจะเกี่ยวข้องกับระบบค่านิยมของครอบครัว และอาจจะแปรเปลี่ยนไปตามบทบาทที่แตกต่างกันไปในครอบครัว ผลที่ตามมาตามธรรมชาติหรืออย่างมีเหตุผลจะเปิดโอกาสให้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการแก้ไขให้ถูกต้อง

1.11.9 ความแตกต่างและความสอดคล้องกัน (Complementarities and Differences) บทบาทที่แตกต่างกันในครอบครัวซึ่งควรจะบูรณาการโดยกระบวนการความร่วมมือซึ่งกันและกัน ความแตกต่างระหว่างบุคคลในหมู่สมาชิกของระบบใดระบบหนึ่งจะนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์

1.11.10 ความคล้ายคลึงกัน (Similarities) คุณภาพของครอบครัว ซึ่งรวมทั้งการใช้ถ้อยคำร่วมกัน และการรับรู้ร่วมกันในประสบการณ์ จะส่งเสริมครอบครัวให้ยึดเกาะติดกันและมีเอกลักษณ์

1.11.11 เรื่องราวของความเชื่อ (Myth) กฎระเบียบและบทบาทของบุคคลในครอบครัวจะเกิดจากความเชื่อของบุคคลในครอบครัว

1.11.12 รูปแบบของการสื่อสาร การสื่อโดยคำพูดและไม่ใช้คำพูดที่สร้างพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารที่ผิดจะเกิดจากการมีข้อความที่ซับซ้อนกัน ข้อมูลที่ขัดขวาง หรือการสรุปความเกินความจริงจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิด และก่อให้เกิดปัญหาในระบบ

1.12 เป้าหมายของการให้คำปรึกษา

1.12.1 เป้าหมายทั่วไปของการให้คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของ แอดเลอร์ คือการส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในบุคคลแต่ละคน และในครอบครัวโดยส่วน

รวม สำหรับเป้าหมายเฉพาะจะแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามเป้าหมายพื้นฐานมีดังต่อไปนี้

1.12.1.1 เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจใหม่ และเกิดการหยั่งเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายเป้าหมายพฤติกรรม

1.12.1.2 เพื่อส่งเสริมทักษะและความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาในเรื่องของความขัดแย้ง

1.12.1.3 เพื่อสนับสนุนให้เกิดข้อผูกพัน ในการสร้างความเจริญงอกงาม และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

1.13 เป้าหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัวได้รับความสำเร็จ โดยการเปลี่ยนแปลงหลายระดับดังนี้

1.13.1 ระดับที่ 1 การรับรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และเป้าหมาย

1.13.2 ระดับที่ 2 การเล่น โครงสร้าง และองค์กร

1.13.3 ระดับที่ 3 ความใส่ใจทางสังคม ความรู้สึก และความร่วมมือ

1.13.4 ระดับที่ 4 ทักษะและพฤติกรรม

1.13.5 ระดับที่ 5 การใช้อำนาจ

1.14 กระบวนการบำบัด แบ่งออกเป็น 4 ระยะ

1.14.1 ระยะที่ 1 ผู้ให้คำปรึกษาจะเข้าไปสู่ระบบครอบครัว และใช้การร่วมมือและวางโครงสร้างของการให้คำปรึกษา

1.14.2 ระยะที่ 2 จะใช้การประเมินครอบครัว เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของครอบครัว ถ้าสมมติฐานเกี่ยวกับผลลัพธ์ของครอบครัวที่เกิดขึ้น

1.14.3 ระยะที่ 3 เป็นระยะที่ครอบครัวมีความเข้าใจในปัญหาเพิ่มขึ้น และมีการพัฒนาการตระหนักรู้และการยอมรับข้อผูกพันในการเรียนรู้ใหม่

1.14.4 ระยะที่ 4 การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในการให้คำปรึกษาอย่างเข้มแข็ง ผู้ให้คำปรึกษาเริ่มจะถอนตัวจากระบบครอบครัว และพัฒนากระบวนการป้องกันที่ครอบครัวจะกลับไปเหมือนเดิม

1.15 เทคนิคการให้คำปรึกษา

1.15.1 เทคนิคที่สำคัญของการให้คำปรึกษาแบบแอตเลอร์มีดังต่อไปนี้

1.15.1.1 สมาชิกในครอบครัว (Family Constellation) ข้อมูลจะได้รับจากลำดับการเกิดของสมาชิกในครอบครัว พี่น้อง สัมพันธภาพกับพ่อแม่ และระหว่างพ่อแม่ บรรยายภาคในครอบครัว รูปแบบของพ่อแม่ พัฒนาการด้านร่างกาย วิชาการ เพศ และสังคมในวัยเด็กพร้อมกับความหมายของชีวิตในวัยเด็ก บทบาทของผู้ใหญ่ที่สร้างขึ้นมาจากลำดับการเกิด และอิทธิพลของบุคลิกภาพของพี่น้องและพ่อแม่

1.15.1.2 การระลึกความทรงจำในวัยเด็ก (Early Recollection) สมาชิกในครอบครัวจะถูกถาม และให้ระบุถึงความทรงจำ 8 เรื่องจากวัยเด็กคำอธิบายความทรงจำจะถูกวิเคราะห์ตามเรื่องราวและวุฒิภาวะทางพัฒนาการ บ่อยครั้งที่สมาชิกครอบครัวจะสร้างความทรงจำ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีประโยชน์ในการแยกแยะเป้าหมายทางจิตวิทยาในจิตใจสำนึกของบุคคล และการเข้าใจคนตามอุดมคติ

1.15.1.3 วันที่เป็นแบบอย่าง (Typical Day) พ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวจะถูกถามให้บรรยายละเอียดของเหตุการณ์ในวันที่เป็นแบบอย่างที่สุดสมบูรณ์

1.15.1.4 การให้กำลังใจ (Encouragement) เทคนิคนี้ถูกใช้ในการนำไปสู่การแสดงออกในความเคารพ และความเท่าเทียมกัน และเป็นสิ่งที่แสดงออกในการสนับสนุนความเข้าใจ การให้ความศรัทธาในสมาชิกครอบครัว การถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การใช้ลำดับของความเป็นเหตุเป็นผล ความซื่อสัตย์ สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม ความสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ เป็นต้น

1.15.1.5 การให้ความใส่ใจในข้อที่ขัดแย้งกัน (Paradoxical Intention) เป็นเทคนิคที่ผู้ให้คำปรึกษากำหนดอาการ ที่สามารถทำให้สมาชิกครอบครัว หรือผู้รับการบำบัดตระหนักถึงในสถานการณ์ที่แท้จริง ซึ่งผู้รับคำปรึกษาต้องตระหนักถึงผลของพฤติกรรมนั้นๆ หรือผู้ให้คำปรึกษากำหนดให้อาการต่างๆ เป็นการบ้าน

1.15.1.6 การให้การประชุมครอบครัว (Use of Family Council) การจัดประชุมครอบครัวเป็นประจำ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวได้ร่วมมือในการอภิปรายประเด็นต่างๆ ซึ่งแต่ละคนมองเห็นเพื่อนำเข้าสู่การสนทนา

1.15.1.7 การใช้ผลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Use of Logical or Natural Consequences) พ่อแม่จะถูกสอนให้ใช้วิธีการบอกถึงผลที่จะเกิดตามธรรมชาติกับลูก ๆ โดยไม่มีการโต้แย้งหรือวิจารณ์ลูก ๆ เช่น ถ้าใครมาช้า ไม่ทันรับประทานอาหารเช้า ก็จะไม่ได้รับประทานจนกว่าจะถึงเวลาอาหารมื้อต่อไป

1.15.1.8 การเผชิญหน้า (Confrontation) ผู้ให้คำปรึกษาจะชี้ให้เห็นถึงเหตุผลส่วนตัวที่ผิดพลาด

1.16 เทคนิคที่ใช้เพิ่มเติมมีจุดประสงค์จะส่งเสริมการสื่อสารให้ดีขึ้น สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะถูกเรียกร้องให้ยึดมั่นแนวทางของการสื่อสารดังต่อไปนี้

1.16.1 พูดเพื่อตนเองและห้ามแนะนำบุคคลอื่นว่าควรคิดหรือรู้สึกอย่างไร

1.16.2 พูดตรง ๆ กับบุคคล ไม่ใช้กับบุคคลที่สาม หรือพูดขึ้นมอลอย ๆ

1.16.3 ห้ามหาแพะรับบาป (Scapegoat) หรือตำหนิบุคคลอื่น

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม

3.1 ความหมายของการฝึกอบรม

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 45) และกู๊ด (Good. 1973 : 103) กล่าวถึงการฝึกอบรมว่า หมายถึง การบวนการให้ความรู้และฝึกทักษะแก่บุคคลภายใต้เงื่อนไขบางประการ แต่ยังไม่เป็นระบบเหมือนการศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วไป ซึ่งความหมายดังกล่าวคล้ายคลึงกับความหมายที่ บีช (Beach. 1980 : 98) ให้ความเห็นว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดให้บุคคลได้เรียนรู้ และฝึกความชำนาญในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น นอกจากนี้ จงกลนี้ ชูติมาเทวินทร์ (2542 : 1-5) กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของบุคคล ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

จากความหมายดังกล่าว สำหรับการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่าการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดให้กับบุคลากรโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ เจตคติ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรในสังคมไทยให้เพิ่มสูงขึ้น

3.2 ยุทธวิธีของการฝึกอบรม

แคมเบลล์ (Campbell et al. 1970 ; citing Siegel and Lane. 1982 : 204) ได้จำแนกยุทธวิธีในการฝึกอบรมทั้งจากหลักการของการเรียนรู้และหลักการของการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

3.2.1 วิธีสถานการณ์จำลอง (Simulation Methods) แนวปฏิบัติในการใช้สถานการณ์จำลอง ประกอบด้วยกลวิธีหลายอย่าง เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) อิน-บาสเกต (In-Basket) การใช้เกมหรือกิจกรรม (Game or Activities) การใช้เครื่องมือจำลองของจริง (Machine Simulation) รวมทั้งการแสดงแบบอย่างพฤติกรรมตามบทบาท (Behavior Role Modeling)

3.2.2 วิธีฝึกอบรมในสภาพการณ์ทำงานจริง (On the Job Training) การฝึกอบรมโดยตรงตามสภาพการณ์การทำงานจริง ได้แก่ การเป็นลูกมือฝึกงาน การหมุนเวียนงาน การศึกษากรณีตัวอย่าง หรือแม้แต่การสาธิตประกอบการแสดงจากของจริง

3.2.3 กลวิธีการนำเสนอข้อมูล (Information Presentation Techniques) ในขณะที่การใช้สถานการณ์จำลองและการใช้สถานการณ์การทำงานจริงทั้งสองอย่าง ต่างเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้ปฏิบัติ ตามแนวทางใดแนวทางหนึ่ง แต่ยุทธวิธีต่อไปนี้จะเน้นด้านความรู้มากกว่า เช่น การบรรยาย การอภิปราย ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ ตำราเรียน บทเรียนสำเร็จรูป รวมทั้งการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3.3 การออกแบบการฝึกอบรม

การออกแบบการฝึกอบรม มีความคิดพื้นฐานจากแนวทางการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมของ American Telephone and Telegraph Company (AT&T) และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมองค์กรในสังคมไทย แนวคิดการออกแบบการฝึกอบรม นำเสนอ 2 ประเด็นหลักที่สำคัญคือ ภาพรวมของการออกแบบการฝึกอบรม และหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ สรุปภาพรวมดังต่อไปนี้ (อกินันท์ เวทยนกุล. 2543 :)

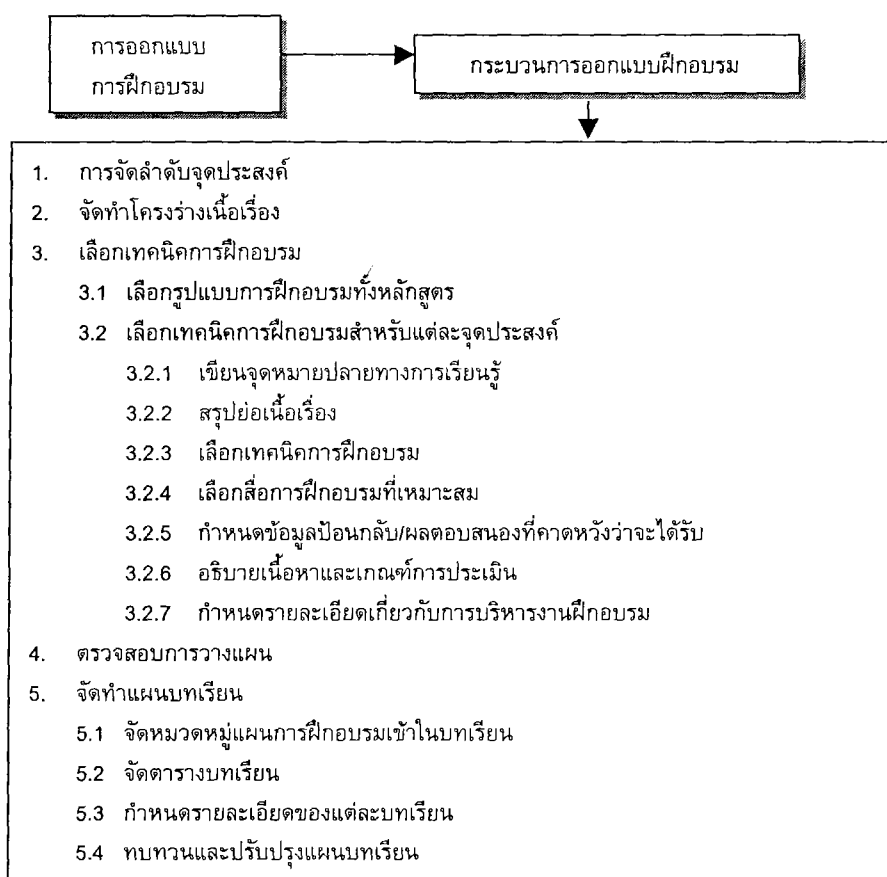
ประเด็นแรกคือภาพรวมของการออกแบบการฝึกอบรม มีองค์ประกอบประเด็นสำคัญ 4 ประการ คือ

3.3.1 จุดมุ่งหมายของการออกแบบการฝึกอบรม

3.3.2 เหตุผลในการจัดทำเอกสารข้อมูลการออกแบบการฝึกอบรม

3.3.3 ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการฝึกอบรม และ

3.3.4 ตำแหน่งการออกแบบการฝึกอบรม ในกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม

ภาพประกอบ 5 ภาพรวมกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม

ประเด็นที่ 2 หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในการออกแบบการฝึกอบรมสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งคือ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรฝึกอบรม สิ่งสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการออกแบบการฝึกอบรม มี 5 ประการคือ 1) กระบวนการออกแบบการฝึกอบรม 2) รายการทักษะ/ความรู้ที่ต้องการ 3) จุดประสงค์ของการฝึกอบรม 4) ข้อทดสอบอิงเกณฑ์ และ 5) คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม

ภาพรวมของการออกแบบการฝึกอบรม คือ “การสรุปย่อกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม” เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมองเห็นภาพรวมของโครงสร้างเนื้อเรื่องทั้งหมดของกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม และได้ความคิดรวบยอดที่ชัดเจน ดังแสดงในภาพประกอบ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพรวมของการออกแบบการฝึกอบรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การจัดลำดับวัตถุประสงค์ 2) จัดทำโครงร่างเนื้อเรื่อง 3) เลือกเทคนิคการฝึกอบรม 4) ตรวจสอบการวางแผน และ 5) จัดทำแผนบทเรียน ดังภาพประกอบ 5

การออกแบบการฝึกอบรม เป็นการกำหนดเหตุการณ์และกิจกรรมที่จำเป็นต่อการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จของจุดประสงค์การเรียนรู้

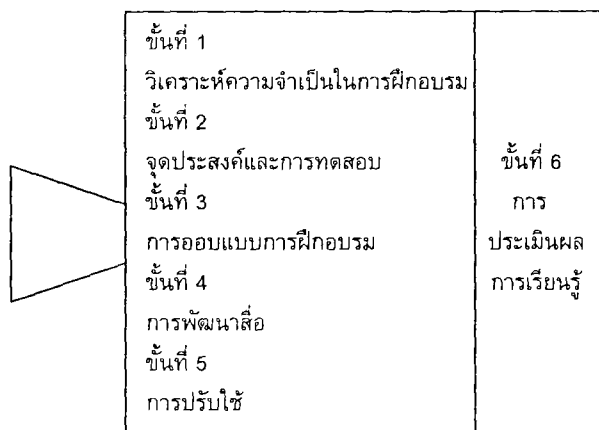
การออกแบบการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้เป็นโครงร่างในการพัฒนาเนื้อเรื่องวิชา ที่จะนำมาใช้ในการฝึกอบรม และการพัฒนาการใช้สื่อที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ผลผลิตของการออกแบบการฝึกอบรม คือเอกสารที่เขียนรายงานอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาเนื้อเรื่องวิชาและสื่อ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ในการจัดการฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร ซึ่งจัดทำไว้เป็นเอกสารและเก็บรวบรวมเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของแฟ้มเอกสารการพัฒนาในแต่ละหลักสูตร

ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการฝึกอบรม การออกแบบการฝึกอบรมประกอบด้วยปัจจัยสำคัญต่อไปนี้

1. กิจกรรมก่อนการฝึกอบรม
2. การเสนอข้อมูลสนับสนุน
3. กิจกรรมการปฏิบัติและการให้ข้อมูลป้อนกลับ
4. การติดตามผลตลอดกิจกรรมที่ดำเนินการฝึกอบรม

ตำแหน่งการออกแบบการฝึกอบรมในกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม จากภาพประกอบ 6 แสดงตำแหน่งการออกแบบการฝึกอบรมที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม เพื่อให้เห็นจุดที่กิจกรรมนี้ปรากฏในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทั้งหมด

- ☐ จัดลำดับจุดประสงค์
- ☐ จัดลำดับจุดหมายปลายทาง
- ☐ พัฒนาหัวข้อเรื่อง
- ☐ เลือกยุทธศาสตร์การฝึกอบรม
- ☐ เลือกสื่อที่เหมาะสม
- ☐ พัฒนาการวางแผนบทเรียน
- ☐ ตารางหลักสูตร

ภาพประกอบ 6 ตำแหน่งการออกแบบการฝึกอบรมในกระบวนการพัฒนาการฝึกอบรม

ตามแนวคิดของ American Telephone and Telegraph Company (AT&T) กระบวนการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม ขั้นที่ 2 กำหนดจุดประสงค์และการทดสอบ ขั้นที่ 3 การออกแบบการฝึกอบรม ขั้นที่ 4 การพัฒนาสื่อ ขั้นที่ 5 การปรับใช้ และขั้นที่ 6 การประเมินผล ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม คือกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อหาสาเหตุข้อบกพร่องในการทำงาน และระบุทักษะ ความรู้ที่สำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และระบุองค์ประกอบของกระบวนการทำงานที่บกพร่อง และวิเคราะห์ความคุ้มค่าระหว่างค่าใช้จ่ายกับการแก้ไขด้วยการฝึกอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานนั้น

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์และการทดสอบ เมื่อทราบแน่ชัดแล้วว่าสาเหตุใดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ หรือความสามารถของบุคคลแล้ว ขั้นต่อไปควรทำการวิเคราะห์หาคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาด้วยการฝึกอบรม โดยกำหนดว่าต้องการแก้ไข หรือพัฒนาความสามารถด้านใดบ้าง ซึ่งได้แก่ความรู้และทักษะให้แก่บุคคลกลุ่มเป้าหมายเพื่อที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้องค์การหรือหน่วยงานมีผลผลิตตรงตามเป้าหมายที่กำหนด

ขั้นที่ 3 การออกแบบการฝึกอบรม เป็นขั้นที่ดำเนินการต่อจากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 การออกแบบการฝึกอบรม คือการกำหนดเหตุการณ์และกิจกรรมที่จำเป็นต่อการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม ความสำเร็จของจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การออกแบบการฝึกอบรมนี้เป็นโครงร่างเนื้อเรื่องการฝึกอบรม การจัดลำดับจุดประสงค์การเรียนรู้ การเลือกเทคนิคการฝึกอบรม การเลือกสื่อเพื่อช่วยสนับสนุนให้การฝึกอบรมบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 การพัฒนาสื่อ เมื่อออกแบบการฝึกอบรมเสร็จแล้ว เพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรใช้สื่อช่วยในการสื่อความหมาย ให้ได้ผลตรงตามที่ กำหนดในหลักสูตร และประหยัดเวลาในการอธิบาย "สื่อ" หมายถึง ภาพ เสียง หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยสนับสนุนการฝึกอบรม ให้บรรลุจุดประสงค์

อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สื่อการฝึกอบรมออกแบบมาเพื่อช่วยการนำเสนอ ทักษะ และความรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น สไลด์ วีดิโอเทป เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การปรับใช้ เมื่อผ่านขั้นการพัฒนาสื่อแล้ว ถึงขั้นการนำรูปแบบการฝึกอบรมนี้ไปทดลองฝึกอบรมกับกลุ่มเป้าหมายที่เลือกเข้ามาเพื่อทดลองและเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายใหญ่ต่อไป

ขั้นที่ 6 การประเมินผล คือการดำเนินการวัดผลการฝึกอบรมเพื่อดูว่าบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

3.4 ขั้นตอนของการฝึกอบรม

โกลด์สเทน (Goldstein. 1993 : 54-61) ได้กำหนดขั้นตอนของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบไว้ 6 ขั้นตอนดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรม (Needs Assessment) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วน คือ

3.4.1.1 การวิเคราะห์องค์กร (Organization Analysis)

3.4.1.2 การวิเคราะห์ภาระกิจ ความรู้ ทักษะและความสามารถ (Task, Knowledge, Skill, and Ability Analysis)

3.4.1.3 การวิเคราะห์บุคคล (Person Analysis)

3.4.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (Instructional Objectives)

3.4.3 การคัดเลือกและการออกแบบโครงการฝึกอบรม (Selection and Design of Instructional Programs)

3.4.4 การพัฒนาเกณฑ์ในการประเมินผลการฝึกอบรม (Development of Criteria)

3.4.5 การจัดการฝึกอบรม (Training)

3.4.6 การประเมินผล (Evaluation)

กระบวนการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบเมื่อได้ดำเนินการขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการหรือความจำเป็นในการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว ต้องนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในขั้นตอนที่ 2 และเมื่อกำหนดวัตถุประสงค์หลัก ๆ ของการฝึกอบรมได้แล้ว จึงดำเนินการขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรม การออกแบบและการพัฒนาโครงการฝึกอบรม จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการจัดการฝึกอบรม เมื่อมีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลจึงต้องมีการออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรมให้มีความเหมาะสม และตอบสนองวัตถุประสงค์ในการอบรมได้ ซึ่งไชร์เลห์ เฟรเชอร์ (Shirley Fletcher. 1977 : 77) ได้ให้เหตุผลในการออกแบบฝึกอบรมไว้ว่า

1. เป็นความต้องการพัฒนาบุคลากร
2. เป็นการแก้ปัญหา สภาพของงาน ผลงาน หรือพัฒนาบุคคล
3. เป็นความต้องการที่จะแนะนำสำหรับทำงานใหม่ วิธีปฏิบัติใหม่ หรือเครื่องมือใหม่
4. เป็นการช่วยเหลือบุคคลในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง
5. เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
6. เป็นการแนะนำบุคลากรใหม่ในองค์กร
7. เป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ การกระทำ ผลงานในองค์กร
8. เป็นเรื่องของกฎหมาย ความปลอดภัย ข้อเรียกร้อง

ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการฝึกอบรม และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษารอบครัว เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4.1 แนวคิดและความเป็นมาของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า คำถามในวงสนทนากลุ่มจะเป็นคำถามที่ถามถึงความรู้สึก การตัดสินใจ การให้เหตุผล แรงจูงใจ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ การสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเองและกับนักวิจัย การสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการโต้แย้งปัญหาหรือหัวข้อของการสนทนาถูกกำหนดโดยนักวิจัย หรือผู้สนใจทำการศึกษาในเรื่องนั้นๆแล้วเลือกสรรบุคคลที่คิดว่าสามารถให้คำตอบในเรื่องที่สนใจได้ตรงประเด็นที่สุดเข้าร่วมในการสนทนา (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวงศ์. 2536 : 1; ภาณี วงษ์เอก. 2541 : 253)

ภาณี วงษ์เอก (2541 : 353) กล่าวว่า ในการศึกษาเชิงคุณภาพทั่วไปนั้น วิธีการสนทนากลุ่มที่รู้จัก และเรียกกันมีอยู่ 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Focused Interview) และการสนทนากลุ่มแบบธรรมชาติ (Group Discussion) ส่วนการสนทนากลุ่มนั้นจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มมาเป็นแนวทางในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

การสนทนากลุ่ม เป็นการนำเอาทั้งสองวิธีมารวมกัน คือการสนทนาเป็นกลุ่ม และมีประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงในการสนทนาแต่ละครั้ง แต่โดยหลักใหญ่แล้ว วิธีการศึกษาทั้ง 3 วิธีการดังกล่าวนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จนถึง 10 หรือ 12

คน โดยมีข้อสมมติฐานที่เหมือนกันว่า เราจะรู้ถึงปฏิกิริยาโต้ตอบของคนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการกระตุ้นให้คนหันมาสนใจในสิ่งเดียวกัน และมาแสดงความคิดเห็นร่วมกันซึ่งอยู่ในลักษณะการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) และผู้วิจัยก็จะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ศึกษาตลอดจนบันทึกการโต้ตอบกันภายในกลุ่มด้วยการบันทึกเทป หรือการจดบันทึกเอาไว้ เพื่อการวิเคราะห์ต่อไป การกระตุ้นดังกล่าวนี้อาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การให้ชมภาพยนตร์ ฟังการกระจายเสียงให้อ่านบทความ หรือหนังสือ การจุดประเด็นในการสนทนาเฉพาะเรื่องที่สนใจจะศึกษา หรือแม้กระทั่งการที่จะให้กลุ่มที่จะศึกษาร่วมอยู่ในเหตุการณ์ การกระทำดังกล่าวทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม แต่ละวิธีมีวิธีการที่แตกต่างกันบ้างซึ่งก็แล้วแต่ผู้นำไปประยุกต์ใช้แต่ในที่นี้ จะขอกล่าวถึงการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่มเท่านั้น (Dawson & Manderson, 1993)

การสนทนากลุ่ม ได้เริ่มเข้ามาสู่วงวิชาการเมื่อประมาณ พ.ศ. 2522 เนื่องจากในแวดวงวิชาการได้ให้ความสนใจกับการศึกษาวิธีนี้ ซึ่งเห็นว่าเป็นเทคนิคการวิจัยประยุกต์ที่มีประโยชน์มาก จึงได้เริ่มนำเอามาใช้ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น The U.S. National Cancer Institute's Information Branch ใช้การศึกษาวิจัยแบบสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นเทคนิคในการทดสอบโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชน ในเรื่องการป้องกันโรคมะเร็ง The U.S. National Heart, Lung and Blood Institute ใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับทำโครงการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับอันตราย และวิธีการป้องกันความดันโลหิตสูง UNICEF ใช้เป็นงานวิจัยประยุกต์ส่วนหนึ่งที่จะให้ได้ข้อมูลระดับลึก เกี่ยวกับทัศนคติของประชาชน และพฤติกรรมอันเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมในประเทศที่กำลังพัฒนา ในการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่เม็กซิโก ได้ใช้เทคนิคนี้เพื่อหาข้อมูลการพัฒนาโครงการขยายตลาดผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการคุมกำเนิด ส่วนในการศึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวในเขตเมืองของอินโดนีเซีย ใช้การจัดสนทนากลุ่มเพื่อเป็นก้าวแรกในการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยแบบสำรวจในขั้นต่อไป (ภาณี วงษ์เอก. 2541 : 344-345 ; อ้างอิงจาก Schearer. 1981) นอกจากนี้โครงการ "Focus Group Research on the Determinants of Fertility in Southern Thailand" (Havanon. et al., 1983) ก็ได้ริเริ่มนำเอาการจัดสนทนากลุ่ม มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยทางด้านประชากรและวางแผนครอบครัวในประเทศไทย

4.2 ความหมายของการสนทนากลุ่ม

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวดี (2536 : 2-3) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) เป็นกลุ่ม ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่า จะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544 : 240-241) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม ไว้ว่า เป็นวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีนี้เก็บข้อมูลและจะนัดหมายผู้ให้ข้อมูลประชุมร่วมกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อการซักถามเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง การแสดงความคิดเห็นหรือการซักถามจะเป็นไปในลักษณะของการสนทนา ผู้ให้ข้อมูลทุกคนควรได้รับการบอกกล่าวชักจูงว่าตนมีความสำคัญและความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การให้ความคิดเห็นเป็นไปอย่างอิสระและไม่กระทบกระเทือนทำให้เสียประโยชน์ใด ๆ

4.3 ขนาดของกลุ่มที่ร่วมสนทนา

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวดี (2536 : 2-3) กล่าวว่า การสนทนากลุ่ม ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ผู้ที่จะเข้าร่วมกลุ่มนั้นจะต้องมีลักษณะคล้าย ๆ กันในหลาย ๆ ด้าน (Homogenous) นอกจากนี้กลุ่มสนทนาควรจะต้องมากกว่า 3-4 คน ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มที่นักวิจัยจะทำการสนทนาแบบรวบรวมข้อมูลนี้ ไม่ใช่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ แต่เป็นการรวมกลุ่มให้เกิดขึ้นแล้วทำบรรยากาศในวงสนทนาให้เป็นธรรมชาติ และสร้างสรรค์ให้เกิดการเสวนากันในลักษณะที่เป็นการพูดคุยกัน แสดงความคิดเห็นทั้งสองสอดคล้องและเป็นการโต้แย้ง ดังนั้นถ้าสมาชิกกลุ่มเพียง 3-4 คน ก็จะไม่เกิดการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร เพราะเป็นกลุ่มเล็กเกินไป ประกอบกับเป็นการจัดตั้งกลุ่ม นักวิจัยและสมาชิกกลุ่มยังไม่คุ้นเคยกัน การโต้แย้งหรือการเสนอแนวคิดต่าง ๆ ก็อาจจะเกิดขึ้นได้น้อย ดังนั้น กลุ่มนักคิดทางวิจัย ธุรกิจการตลาดและนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่นำวิธีการสนทนากลุ่มย่อยมาใช้ จึงนำหลักการของนักจิตวิทยาสังคมและนักจิตวิทยาคลินิกที่ใช้ในการทดลองศึกษาการโต้แย้งของคนเป็นกลุ่มว่ากลุ่มคนที่มีขนาดระหว่าง 7-8 คนนี้ เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการตอบโต้และโต้แย้งกันดีที่สุดที่เป็นขนาดกลุ่มที่ก่อให้เกิดการสนทนาที่มีลักษณะเปิดกว้างที่จะให้ผู้ร่วมสนทนาทุกคนไม่อายและแต่ละคนวิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุด เป็นกลุ่มคนกำลังเหมาะในการจุดประเด็นซักถามนั่นเอง

โทมัส (Thomas. 2000 : 3) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ควรมีจำนวนระหว่าง 7-10 คน ส่วนไบร์แมน (Bryman.2001 : 341) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ควรมีจำนวนระหว่าง 6-10 คน ส่วนวิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล (2544 : 130) ได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

ดังนั้นกลุ่มของวงสนทนาจึงประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 7-8 คน ซึ่งนับว่าเป็นขนาดที่กำลังเหมาะที่จะก่อให้เกิดการถกประเด็นปัญหาและการเสวนากลุ่ม ถ้าหากกลุ่มมีขนาดใหญ่กว่านี้เป็น 9-12 คน ก็จะมีลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่ และในวงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อยหันหน้าเข้าสนทนากันเอง ซึ่งจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่มและยากต่อการสรุปประเด็นปัญหาหรือวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 หลักการจัดสนทนากลุ่ม

หลักที่สำคัญคือ ผู้ที่ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (ยกเว้นผู้วิจัย) จะต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่จะศึกษานั้น และทุกคนจะต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจพร้อมที่จะให้ข้อมูลข้อเท็จจริงตามประสบการณ์และความคิดเห็นของตน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2544 : 241)

ดอร์สัน และ แมนเดอสัน (Dawson & Manderson.1993 : 101-102) ได้เสนอว่า หลักการจัดสนทนากลุ่มเท่าที่นิยมใช้กันมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้คือ

4.4.1 ใช้ในการสร้างสมมติฐานใหม่ ๆ (Generating Hypotheses)

4.4.2 ใช้ในการสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ และคุณลักษณะของประชากร (Exploring Opinions, Attitudes and Attributes)

4.4.3 ใช้ในการทดสอบแนวความคิดใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาใหม่ (Testing New Product Items)

4.4.4 ใช้ในการประเมินผลทางด้านธุรกิจ (Evaluating Commercials)

4.4.5 ใช้ในการกำหนดคำถาม และเพื่อทดลองใช้แบบสอบถาม (Identifying and Pretesting Questionnaire Items)

4.4.6 ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อเป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ ซึ่งเรียกว่าเป็นการใช้การสนทนากลุ่มเพื่อช่วยเสริมให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดกลุ่มสนทนาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการจัดกลุ่มสนทนา

1.1 การกำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อประเด็น และแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย และปัญหาในการวิจัยออกมาเป็นร่างแนวคำตอบย่อย แล้วนำคำถามย่อยที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม จัดลำดับและผูกเป็นเรื่องราวเพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน และจัดลำดับความคิดให้เป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อใหญ่ เช่น หมวดคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของบิดามารดา ซึ่งเป็นหมวดหมู่ของคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบิดามารดา เป็นต้น

1.2 การเตรียมบุคลากรในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้เตรียมบุคลากรในการร่วมกันจัดกลุ่มสนทนา ดังนี้

1.2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในการจัดกลุ่มสนทนาด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่ได้ศึกษาแนวคิดและภูมิหลังเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง จนเข้าใจปัญหาและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และได้ผ่านประสบการณ์ในการจัดสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของนักศึกษา และนักเรียนมาพอสมควร ตลอดจนมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา

แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง และนักเรียน มานานพอสมควร ทำให้สามารถที่จะควบคุมประเด็นการสนทนากลุ่มได้ สามารถกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มอธิบายความรู้สึกในประเด็นที่ซักถามได้ว่ามีความเห็นหรือมีทัศนะอย่างไร พร้อมทั้งสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับเพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นที่ได้รับคำตอบมาก่อน

1.2.2 ผู้จัดบันทึกคำสนทนา (Note-taker) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดในการสนทนากลุ่มให้ได้มากที่สุด รวมทั้งจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยที่จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาถึงบรรยากาศของการจัดกลุ่มสนทนาในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำพูดและท่าทางของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้จัดบันทึกคำสนทนาต้องทำหน้าที่ช่วยผู้ดำเนินการสนทนา โดยเป็นผู้คอยเตือนผู้ดำเนินการสนทนาให้ถามบางคำถามที่ละเอียดหรือลืมหืมถามหรือถามข้ามไป โดยก่อนเริ่มการจัดกลุ่มสนทนา ผู้จัดบันทึกคำสนทนากลุ่มจะเขียนแผนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้จัดบันทึกคำสนทนากลุ่มได้ทราบว่า สมาชิกกลุ่มคนใดนั่งตรงไหนและผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่นั่งในตำแหน่งต่าง ๆ นั้นชื่ออะไร เพื่อช่วยให้การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาเป็นไปด้วยบรรยากาศที่ดี และผู้จัดบันทึกคำสนทนากลุ่มก็สามารถจะจัดบันทึกคำสนทนากลุ่มได้ง่ายขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้วิจัยที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้จัดบันทึกคำสนทนาในการสนทนากลุ่ม และเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว เป็นผู้จัดบันทึกคำสนทนา

1.2.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นบุคคลที่คอยเอื้ออำนวย และให้ความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา โดยการบริการน้ำดื่ม อาหารว่าง บันทึกรูปถ่าย เปลี่ยนเทป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้วิจัยที่มีประสบการณ์ในการเป็นเจ้าหน้าที่บริการทั่วไปในการจัดกลุ่มสนทนา และเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว เป็นผู้ให้บริการทั่วไป

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดกลุ่มสนทนา อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ เทปบันทึกเสียง เพราะในการจัดกลุ่มสนทนานั้นตลอดเวลาของการสนทนา จะมีการถกประเด็นของปัญหา มีการโต้แย้ง เป็นกระแสความคิดเห็นที่สวนกันไปมาหลายเสียงหลายความคิดเห็น บางครั้งมีการพูดพร้อมกันหลายคน หรือมีการถกเถียงโต้ตอบกันรวดเร็ว ซึ่งผู้จัดบันทึกคำสนทนาจะบันทึกไม่ทัน จึงต้องบันทึกเสียงเอาไว้ นอกจากเทปบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการจัดกลุ่มสนทนาต่อไปนี เช่น ดินสอ ปากกา ยางลบ กระดาษ ฯลฯ

1.3.1 สถานที่จัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่จัดกลุ่มสนทนาที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนมากที่สุดและเป็นพื้นที่ที่สมาชิกคุ้นเคย บรรยากาศเงียบ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวน และสามารถกันผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ออกไปจากพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาได้

1.3.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกลุ่มสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมง

1.3.3 การกำหนดบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนา การจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ สมาชิกประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นพ่อและแม่ดีเด่นแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนนักจิตวิทยาที่มีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของบิดามารดาในสังคมไทย จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม ในการจัดสนทนากลุ่มควรมีขั้นตอนดังนี้ (ภาณี วงษ์เอก. 2536 : 403-404)

1. เลือกบุคคลที่จะให้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยแบบฟอร์มที่เตรียมไว้ตามขนาดของกลุ่มที่ต้องการโดยทั่ว ๆ ไปควรจะประมาณ 6-12 คน เพราะหัวข้อบางหัวข้อที่ยากหรือไม่น่าสนใจสำหรับผู้สนทนาในกลุ่ม จะทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถจุดประเด็นที่เร้าให้เกิดการสนทนาได้อย่างมีรสชาติ และปฏิภานโต้ตอบกันระหว่างผู้สนทนาเองก็จะแสดงออกไม่เต็มที่ ถ้าหากเกิน 12 คนแล้ว ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนก็จะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเอง และเป็นการยากแก่ผู้ดำเนินการสนทนาในการที่จะชักนำให้กลุ่มนั้นหันเหเข้ามาสู่ประเด็นที่ต้องการ

1.1 เมื่อได้บุคคลที่เข้าข่ายแล้ว คณะผู้วิจัย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก (ผู้ช่วย) จะเป็นผู้พาผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนามาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดให้มีการสนทนากลุ่ม

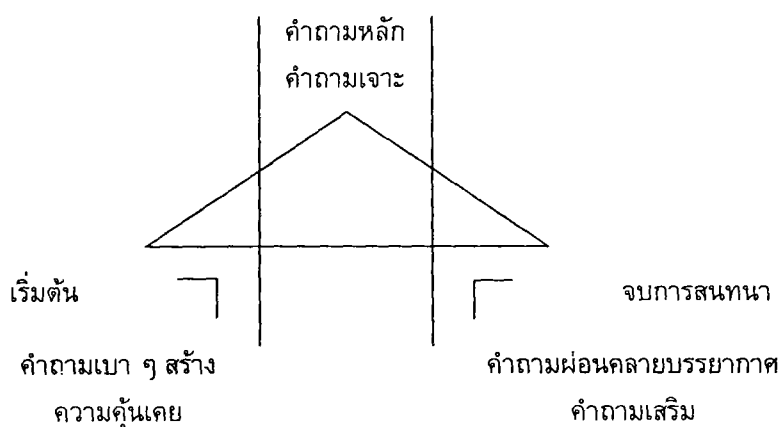
1.2 ผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำคณะผู้วิจัยอีกครั้ง และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนาด้วย พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง โดยเชิญให้รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม และขอความยินยอมจากกลุ่มสนทนาโดยขอบันทึกเสียงการสนทนา ควรชี้แจงให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียงและการจัดบันทึก และเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อนเพื่อสร้างความไว้วางใจ

1.3 เริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลัก แต่ดูความเหมาะสม สามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มพาไป อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงว่าครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการแล้วหรือยัง ผู้ดำเนินการสนทนาควรประมาณระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นเอาไว้ด้วยเพื่อไม่ให้เสียเวลามากไปกับบางหัวข้อแต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความรู้สึกว่าคุณกดทับเมื่อแน่ใจว่าได้เนื้อหาตามที่ต้องการในแนวทางการสนทนาแล้ว จบการสนทนาด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจอีกครั้งเพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมด

1.4 แจกของสมนาคุณเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนาวิธีการสร้างแนวคำถามและการกำหนดประเด็นปัญหา

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวดี (2536 : 4) กล่าวว่า การเขียนแนวคำถามทำได้หลายวิธี เช่น อาจจะกำหนดเป็นประเด็นแล้วแปลงประเด็นหนึ่ง ๆ เป็นคำถามหลายคำถามที่จะนำคำตอบไปสรุปให้ตรงกับประเด็นนั้นได้ หรืออาจจะทำโดยการกำหนดตัวแปรและร่าง

สมมติฐาน และนำมาสร้างเป็นคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ชัดเจนที่สุดนั่นเอง นั่นก็คือ นำวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละข้อไปจำแนกเป็นประเด็นหรือสมมติฐานหลัก แล้วสร้างเป็นคำถามย่อย ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าคำถามแต่ละคำถามหรือแต่ละชุด ต้องตั้งอยู่บนสมมติฐานย่อย หรือข้อคิดทางทฤษฎีหนึ่ง ๆ ทำนองว่า ทำไมเป็นอย่างนี้ เพราะอะไร ทำไม อย่างไร การเขียนคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างนี้ เพื่อให้จะได้คำตอบออกมาในเชิงเป็นเหตุเป็นผลนั่นเอง

ภาพประกอบ 7 ลักษณะการเรียงคำถาม

การเรียงแนวคำถามในการจัดสนทนากลุ่ม ควรจะมีการเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วไป เบา ๆ ง่ายต่อความเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนาแล้วจึงวกเข้าสู่คำถามหลัก หรือคำถามประเด็นหลักของการศึกษาแล้วจึงไปจบลงที่คำถามเบาะ ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในการสนทนาเพราะจะเป็นการผ่อนคลายความคิด และสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองในวงสนทนามากยิ่งขึ้น ในช่วงท้ายนี้เองอาจเติมคำถามเสริมเข้าไปได้ แต่ต้องไม่เป็นคำถามที่ยาวหรือจำนวนคำถามมากเกินไป คำถามเสริมนี้อาจจะเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมไปก่อน แต่เป็นคำถามในเรื่องที่ปรากฏขึ้นมาระหว่างสนทนาแล้ว เป็นเรื่องที่คุณดำเนินการอภิปรายเห็นว่าถ้าถามให้ได้คำตอบชัดเจนมากจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์และได้รับความรู้ในเรื่องที่ศึกษามากยิ่งขึ้น ดังภาพประกอบ 7

ในวงสนทนากลุ่มการที่ผู้ร่วมสนทนา มีปฏิกริยาโต้ตอบกันระดับสูงในระหว่างการสนทนาจะเป็นสิ่งทำให้เกิดการสนทนาในระดับลึกยิ่งขึ้น หรือเข้มข้นยิ่งขึ้นในแต่ละประเด็นด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จึงมีส่วนทำให้นักวิจัยสามารถหยั่งรู้ถึงสาเหตุเบื้องหลังพฤติกรรมต่างๆ โดยผู้ร่วมสนทนาไม่รู้ตัว สิ่งที่ได้มานั้นเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยวิธีการใช้แบบสำรวจข้อมูล เพราะในวงสนทนากลุ่มนักวิจัยจะต้องคอยวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลในกลุ่มบุคคลที่ถูกกระตุ้นด้วย

แล้วสร้างประเด็นคำถามใหม่ ๆ ย้อนกลับต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้คำตอบที่ดีมีเหตุผลชัดเจน และรายละเอียดมากที่สุด

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขณะที่ศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ผลควบคู่กันไปกับการศึกษาข้อมูล โดยการฟังข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงซ้ำหลังจากการจัดสนทนากลุ่ม และจัดกลุ่มข้อมูลออกมาทันทีที่ศึกษาข้อมูลเสร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกลุ่มสนทนาต่อไป จนสามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยและปัญหาในการวิจัยที่ต้องการศึกษา จึงหยุดการศึกษาข้อมูล หลังจากเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะได้ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

ข้อดีของการจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม มีข้อดีคือ (ภาณี วงษ์เอก 2536 : 407)

1. เนื่องจากจากผู้ที่จะเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม จะต้องเป็นตัวผู้วิจัยเองหรือเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี ดังนั้น การที่ผู้ร่วมสนทนาเข้าใจผิดในประเด็นที่สนทนา ตัวผู้ดำเนินการสนทนาก็สามารถจะแก้ไขได้ทันที เพราะเป็นผู้ที่รู้ถึงวัตถุประสงค์ และสมมติฐานในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี

2. ในการจัดสนทนากลุ่มแตกต่างจากวิธีอื่น ๆ คือ มีผู้ร่วมสนทนาประมาณ 6-12 คน และบุคคลเหล่านี้จะมีสถานภาพต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจะไม่ค่อยมีความรู้สึกขัดเขินหรือมีความอึดอัด อันเนื่องมาจากความคิดที่ว่าผู้วิจัยมีการศึกษาดีกว่า และมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่า เพราะเป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะของกลุ่มมากกว่าตัวต่อตัวเหมือนวิธีสัมภาษณ์รายบุคคล หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก

3. ลักษณะของการเปิดโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์ตอบกันในการสนทนากลุ่มนั้น ทำให้มีการถกเถียงกันในเนื้อหาสาระอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เท่ากับเป็นการถ่วงถ่วงความผิดพลาดอันเนื่องมาจากการตีความหมายผิด ทั้งนี้ถ้าหากในประเด็นต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยสามารถจะซักถามต่อเพื่อหาคำอธิบายหรือสามารถจะเก็บความเอาจากการวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มมาวิเคราะห์ได้

4. บรรยากาศในการสนทนากลุ่มจะช่วยลดความกลัวว่า ความคิดเห็นของแต่ละคนจะเป็นเป้าหมายในการถูกบันทึกเอาไว้ ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มมากกว่า

ข้อจำกัดของการจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม มีข้อจำกัดคือ (ภาณี วงษ์เอก. 2536 : 408)

1. การจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง จะต้องระวังมิให้เกิดการผูกขาดการสนทนากลุ่มขึ้น โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่ม และครอบงำผู้ร่วมสนทนาให้เท่า ๆ กันทุกคน

2. พฤติกรรมหรือความคิดเห็นบางอย่าง ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ยอมรับของชุมชนอาจจะไม่ได้รับการเปิดเผยในการจัดสนทนากลุ่ม ถ้าหากไปสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะได้รับการเปิดเผยมากกว่า

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

5.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2534: 55-56) กล่าวว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการจัดกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ โดยให้มีจำนวนกลุ่มน้อยกว่าจำนวนตัวแปร การที่ตัวแปรจะจัดกลุ่มกันได้ก็ต่อเมื่อตัวแปรเหล่านั้นจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันหรือมีความร่วมกัน (Communality) ซึ่งจะมากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละตัวแปร การที่ตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้มีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันในบางครั้งจึงเรียกว่ามีองค์ประกอบร่วมกัน (Common Factor) แต่ละตัวแปรจะมีความร่วมกันกับองค์ประกอบดังกล่าวมากบ้างน้อยบ้าง โดยแสดงออกมาในรูปค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปร เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบจะแยกองค์ประกอบร่วมเหล่านี้ออกมาจากตัวแปรทั้งหมด โดยหาองค์ประกอบร่วมหลัก องค์ประกอบแรกเสียก่อน หลังจากนั้นจึงจะหาองค์ประกอบร่วมที่ยังคงมีหรืออยู่ในตัวแปรออกมาเป็นปัจจัยที่สอง ที่สาม และตามลำดับ จนได้จำนวนปัจจัยที่อธิบายการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดได้อย่างครบถ้วน แต่ละองค์ประกอบที่ได้จะมีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวต่อองค์ประกอบนั้น ๆ บางตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบมากกว่าอีกองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งดูได้จากค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรนั้น ๆ นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 178-179) ได้กล่าวถึงแนวคิดและลักษณะของการวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) หรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ตัวประกอบเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ผลการวัดโดยใช้เครื่องมือหรือเทคนิคหลายชุดหรือหลายด้าน (อาจใช้แบบทดสอบ แบบวัด แบบสำรวจ ฯลฯ อาจใช้ชุดเดียว แต่มีการจัดแยกเป็นหลายด้าน หรือหลายชุดก็ได้) ผลการวิเคราะห์จะช่วยให้ทราบว่าเครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นวัดในสิ่งเดียวกัน หรือที่เรียกว่าวัดองค์ประกอบร่วมกันหรือไม่ มีกี่องค์ประกอบ เครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นวัดแต่ละองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจะพิจารณาผลการวิเคราะห์แล้วใช้หลักเหตุผลระบุ (หรือกำหนดชื่อ) องค์ประกอบที่วัดนั้นผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบจะปรากฏค่าต่าง ๆ ที่สำคัญ คือสัดส่วนของความแปรปรวนแต่ละตัวที่อธิบายองค์ประกอบ (Communality) ซึ่งเขียนแทนด้วย h^2 เป็นค่าความแปรปรวนที่แต่ละด้านแบ่งให้กับแต่ละองค์ประกอบ เป็นส่วนที่ชี้ถึงว่าแต่ละด้านวัดองค์ประกอบนั้นร่วมกับตัวแปรอื่นมากน้อยเพียงใด ค่าไอเกน (Eigen Value) เป็นผลรวมกำลังสองของสัมประสิทธิ์ขององค์ประกอบร่วมในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 1 จึงจะถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ๆ

ที่แท้จริง คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่แต่ละด้านวัดในองค์ประกอบนั้น ผู้วิจัยอาจต้องการทราบว่าเครื่องมือหรือเทคนิคที่ใช้วัดในสิ่งต่าง ๆ จะเป็นเครื่องมือที่สร้างเองหรือขอใช้จากคนอื่นก็ตาม วัดอะไรร่วมกันบ้าง (มีองค์ประกอบอะไรบ้าง) หรือผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวัดตามทฤษฎีหรือแนวคิดอย่างหนึ่ง ต้องการทราบว่าเมื่อนำไปใช้วัดจริงจะปรากฏผลตามทฤษฎีหรือแนวคิดนั้นหรือไม่ ก็จะนำเอาเครื่องมือหรือเทคนิคนั้นไปใช้วัดกับกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา แล้วนำเอาผลการวัดมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2537 : 113) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลาย ๆ ตัวแปร โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียว และแต่ละองค์ประกอบคือตัวแปรบ่งบอกเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นชื่อทั่วไปที่ใช้เรียกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีวิธีการและเป้าหมายการวิเคราะห์ต่างกัน คือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หรือการวิเคราะห์สำรวจองค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หรือการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (Confirmatory Factor Analysis) วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นวิธีใดต่างก็เป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยทั้งสิ้น นอกจากนี้ บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ (2545 : 106) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการจัดสมรรถภาพหรือคุณลักษณะต่าง ๆ ทางจิตวิทยาที่วัดได้ให้เป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้าง เพราะเป็นวิธีการทางสถิติที่สามารถตรวจสอบลักษณะประจำทางจิตวิทยา เนื่องจากตัวแปรต่าง ๆ เมื่อนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์จะพบว่ามีตัวแปรบางคู่มีความสัมพันธ์กันสูง หรือบางทีก็พบว่ามีกลุ่มตัวแปรบางกลุ่มมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสูง นั้นแสดงว่าตัวแปรเหล่านั้นวัดบางสิ่งบางอย่างที่เป็นองค์ประกอบร่วมกัน ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบแรกก่อนหมุนแกนจะเป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างได้

5.2 จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

อุทุมพร ทองอุไทย (2523 : 15) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบคือ

- 5.2.1 ช่วยให้การบรรยายเกี่ยวกับปริเขต (Domain) ที่ต้องการศึกษา
- 5.2.2 ช่วยตรวจสอบทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
- 5.2.3 ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ (Functional Relations) ระหว่างตัวแปร
- 5.2.4 วิเคราะห์บุคคลหรือวัตถุและจัดให้เป็นประเภทต่าง ๆ
- 5.2.5 วิเคราะห์โครงสร้างเชิงตัวประกอบ (Factorial Structure) ของตัวแปรที่เป็นเกณฑ์และช่วยบ่งชี้ตัวแปรที่จะเป็นประโยชน์ในสมการถดถอยได้
- 5.2.6 เป็นการพิสูจน์ข้อค้นพบของผู้วิจัยกับผู้อื่นโดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างใหม่จากประชากรกลุ่มเดียวกัน

5.2.7 เป็นการลดจำนวนข้อมูลให้น้อยลงเพื่อให้ได้ลักษณะที่ร่วมกันที่ซ่อนอยู่

5.2.8 ในการทดสอบเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบประเมิน

5.2.9 ช่วยในการสร้างแบบประเมินลักษณะต่าง ๆ

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบจะทำใน 2 ลักษณะ คือ เพื่อบรรยาย ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อให้ได้สิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เหล่านี้ เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อพิสูจน์สนับสนุนตรวจสอบสมมติฐานหรือข้อค้นพบของผู้อื่น เรียกว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

5.3 ขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ส.วาสนา ประवालพฤกษ์ (มปป. : 9) กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบ มีขั้นตอนอยู่ 5 ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หรือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ดังนี้คือ

5.3.1 การเตรียมข้อมูล

5.3.2 การเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์หรือเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม

5.3.2 การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น (Extraction of the Initial Factors)

5.3.4 วิธีการหมุนแกน (Method of Rotation)

5.3.5 การสร้างมาตราองค์ประกอบ (Factor Scale)

5.4 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

อุทุมพร จามรมาน (2524 : 269-270) กล่าวว่า ในการวิเคราะห์องค์ประกอบกลุ่มตัวอย่างบางประเภทขึ้นอยู่กับผู้วิจัยว่า จะตัดสินใจว่าตัวแปรอะไรนั้น มีผลต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีผลต่อการคำนวณสหสัมพันธ์ เมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้น ความเชื่อมั่นของสหสัมพันธ์ก็สูงขึ้นด้วย กลุ่มตัวอย่างขนาด 50 ให้ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่าง 1,000 ก็ให้ค่าเกินพอที่จะใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ความคลาดเคลื่อนสุ่มของสหสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นน้อย ถ้าเพิ่มขนาดของสหสัมพันธ์ในเมตริกนี้ก็จะเป็นผลทำให้ค่าความเชื่อมั่นร่วมกันสูงขึ้น และความแปรปรวนองค์ประกอบรวมมีค่ามากขึ้นด้วย ความแปรปรวนที่เพิ่มเข้าไปจะทำให้การวิเคราะห์เปลี่ยนรูป

ดังนั้น ผู้วิจัยควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เท่าที่จะเป็นไปได้ คือมีค่ามากกว่า 500 ขึ้นไป จึงจะดี

5.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ส.วาสนา ประवालพฤษ (มปป.:1-56) กล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีรายละเอียดดังนี้

5.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นตัวแปรต่อเนื่องหลาย ๆ ตัว ที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างหนึ่งเสนอข้อมูลในลักษณะของเมตริกเรียกว่า “เมตริกของข้อมูล” (Data Matrix)

5.5.2 การสกัดตัวประกอบ (Extracting Initial Factor) มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาจำนวนตัวประกอบรวมที่น้อยที่สุดระหว่างตัวแปร วิธีการสกัดองค์ประกอบมีหลายวิธี เช่น

5.5.2.1 Principal Component Analysis (PC)

5.5.2.2 Least Square Analysis (LS)

5.5.2.3 Maximum Likely Hood

5.5.2.4 Alpha Factorial

5.5.2.5 Image

5.5.3 การหมุนแกน (Rotation) วิธีการหมุนแกนมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาวิธีที่ง่ายในการอธิบายองค์ประกอบ โดยคงจำนวนองค์ประกอบและค่าเปอร์เซ็นต์ความแปรปรวนที่อยู่เป็นกลุ่ม (Commonalties) ไว้คงเดิม ในการศึกษาเพื่อหาจำนวนองค์ประกอบรวมนั้นจะหมุนแกนโดยวิธีใดก็ได้ และไม่ต้องคำนึงว่าแฟคเตอร์จะมีสหสัมพันธ์หรือไม่ ในบางตำราจะบอกว่าควรใช้ออโธโกนอล (Orthogonal) มากกว่า ออบลิค (Oblique) นั้น เพราะว่าออโธโกนอล (Orthogonal) เข้าใจง่ายและแปลผลได้ง่ายกว่า วิธีที่ใช้การหมุนแกนนั้นมี 2 วิธีดังนี้

5.5.4 ออโธโกนอล (Orthogonal) องค์ประกอบรวมต่างๆ ไม่สัมพันธ์กันมี 3 วิธีดังนี้

5.5.4.1 ควอดติแมกซ์ (Quartimax) เป็นการหมุนแกนโดยเน้นการเปลี่ยนแถวให้ง่ายขึ้น

5.5.4.2 แวริแมกซ์ (Varimax) เป็นการหมุนแกนโดยเน้นการเปลี่ยนคอลัมน์ให้ง่ายขึ้น คือให้เกิดความแปรผันของคอลัมน์ในเมตริกซ์ของแบบองค์ประกอบ (Factor Pattern Matrix)

5.5.4.3 อีควอแมกซ์ (Equimax) เป็นการประนีประนอมระหว่างควอดติแมกซ์ (Quartimax) กับ แวริแมกซ์ (Varimax)

5.5.5 ออบลิค (Oblique) มี 2 วิธีหลักคือ

5.5.5.1 ออบลิมิน (Oblimin) หมุนแกนโดยยึด Reference Axes

5.5.5.2 ออบลิแมกซ์ (Oblimax) หมุนแกนโดยไม่ใช้ Reference Axes แต่ใช้รูปแบบเมตริกซ์หมุนแกนเช่นเดียวกับ ควอดิแมก ออโธโกนอล (Quartimax Orthogonal)

5.5.6 การสร้างมาตราองค์ประกอบ (Factor Scale) จุดประสงค์ในการสร้างมาตราองค์ประกอบมี 2 ประการ คือ

5.5.6.1 เพื่อค้นหามิติของข้อมูลสังเกต

5.5.6.2 เพื่อนำองค์ประกอบรวมบางองค์ประกอบ ไปใช้ในการค้นคว้าต่อไป

โดยทั่วไปในการวิเคราะห์องค์ประกอบจะใช้มาตราการสร้างองค์ประกอบเพื่อจะศึกษาโครงสร้างองค์ประกอบต่อไป วิธีการสร้างมาตราองค์ประกอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น

1. ใช้การถดถอย (Regression)
2. ใช้เกณท์ (Least Square)
3. วิธีของบาร์ทเลท (Bartless)
4. ใช้หลักของออโธโกนอล (Orthogonality Constraints)
5. ใช้ผลรวมของค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าสูงในตัวแปรสังเกตต่างๆ
6. สร้างส่วนประกอบสำคัญ (Principal Component Scale)

5.6 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 128-169) กล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คือ เพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบ และยังใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่ ปัจจุบันมีการใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมากขึ้น เพราะการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีรูปแบบวิธีการวิเคราะห์ที่หลากหลาย และได้ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์ก็มีเช่นเดียวกันคือ การเตรียมเมตริกซ์สหสัมพันธ์ การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น การหมุนแกน และการสร้างสเกลองค์ประกอบสำหรับการวิเคราะห์ยืนยันนอกจากจะมีการเตรียมข้อมูลแบบเดียวกับเชิงสำรวจแล้ว ยังต้องมีการกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล และระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลก่อนจะวิเคราะห์ ในขั้นการสกัดองค์ประกอบและการหมุนแกนเป็นการทำงานของคอมพิวเตอร์และในขั้นสุดท้ายคือการสร้างสเกลองค์ประกอบนั้นเป็นแบบเดียวกันกับของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดลและการระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล สรุปได้ดังนี้

5.6.1 การกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โมเดลในโปรแกรมลิสเรลมี 4 แบบ คือ โมเดลการวัดองค์ประกอบเดียวคอนเจนเนอริก

โมเดลการวัดพหุองค์ประกอบคอนเจนเนอริค โมเดลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ และ โมเดลหลักลักษณะหลายวิธีในการวิเคราะห์ต้องสร้างโมเดลนี้โดยมีทฤษฎีและหลักฐานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องสนับสนุน แล้วจึงนำโมเดลมากำหนดข้อมูลจำเพาะ เพื่อใส่เป็นข้อมูลใน โปรแกรมลิสเรลทำงานข้อมูลจำเพาะ ข้อมูลจำเพาะที่นักวิจัยต้องกำหนดตามโมเดลมีดังนี้

5.6.1.1 จำนวนองค์ประกอบร่วม

5.6.1.2 ค่าของความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม ระหว่างองค์ประกอบร่วม หรือค่าของสมาชิกในเมทริกซ์ PH ของโปรแกรมลิสเรล ถ้าต้องการองค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน ค่าความแปรปรวนระหว่างองค์ประกอบนั้นต้องเป็นศูนย์ ถ้าต้องการองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน จะต้องกำหนดค่าสมาชิกระหว่างองค์ประกอบคู่หนึ่งในเมทริกซ์ PH ให้เป็นพารามิเตอร์อิสระให้โปรแกรมลิสเรลประมาณค่า

5.6.1.3 เส้นทางแสดงอิทธิพลระหว่างองค์ประกอบร่วม K และตัวแปรสังเกตได้ X หรือค่าของสมาชิกในเมทริกซ์ LX ของโปรแกรมลิสเรล ถ้ามีโมเดลกำหนดค่าตัวแปร X1, X2, X3 ได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบร่วม K สมาชิกที่แทนสัมประสิทธิ์การถดถอยของ K บน X1, X2, X3 ต้องกำหนดเป็นพารามิเตอร์อิสระ ส่วนตัวแปร X4, X5 ที่ไม่ได้รับอิทธิพล จากองค์ประกอบร่วม K จะมีค่าพารามิเตอร์กำหนดเป็นศูนย์

5.6.1.4 ค่าของความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม ระหว่างเทอมความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ X หรือ ค่าของสมาชิกในเมทริกซ์ TD ของโปรแกรมลิสเรล ถ้านักวิจัยมีโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กำหนดค่าความแปรปรวนของเทอมความคลาดเคลื่อนตัวแปร X1 ในเมทริกซ์ TD และค่าความแปรปรวนร่วมของเทอมความคลาดเคลื่อนตัวแปร X1 กับเทอมความคลาดเคลื่อนตัวแปรสังเกตได้ตัวอื่น ๆ เป็นศูนย์ทั้งหมด ในกรณีที่โมเดล การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของนักวิจัยมีความคลาดเคลื่อนทั้งหมดเป็นอิสระต่อกัน นักวิจัยต้องกำหนดพารามิเตอร์นอกแนวทแยงของเมทริกซ์ TD เป็นศูนย์ทั้งหมดแต่ในเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ผ่อนคลายนข้อตกลงเบื้องต้นข้อนี้ และยอมให้เทอมความคลาดเคลื่อน มีความสัมพันธ์กันได้ โดยกำหนดให้พารามิเตอร์ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนคู่หนึ่งเป็นพารามิเตอร์อิสระ

5.6.2 การระบุความเป็นได้ค่าเดียวของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีวิธีการตรวจสอบว่าโมเดล ระบุได้ค่าเดียวหรือไม่นั้นสรุปได้ดังนี้

5.6.2.1 เงื่อนไขจำเป็นต้องระบุได้พอดี คือ เมื่อจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่ามีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนสมาชิกในเมทริกซ์ ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม

5.6.2.2 เงื่อนไขพอเพียงของการระบุได้พอดี โดยกฎทั่ว ๆ ไปคือ เมทริกซ์ PH ต้องเป็นเมทริกซ์สมมาตรและเป็นบวกแน่นอน เมทริกซ์ TD ต้องเป็นเมทริกซ์แนวทแยงและเมทริกซ์ LX ต้องมีค่าลำดับชั้นเท่ากับจำนวนองค์ประกอบลบด้วยหนึ่ง

5.6.2.3 เงื่อนไขจำเป็นและพอเพียงของการระบุได้พอดี ซึ่งได้แก่ การแสดงให้เห็นว่าการแก้สมการหาค่าพารามิเตอร์อิสระที่ไม่ทราบค่าโดยวิธีพีชคณิตสามารถทำได้และโจเรสคอก และชอร์บัม (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 154) ได้พัฒนาโปรแกรมลิสเรลให้คำนวณเมทริกซ์สารสนเทศ สำหรับพารามิเตอร์ไว้คือถ้าเมทริกซ์ดังกล่าวเป็นบวกแน่นอนแสดงว่าโมเดลระบุได้พอดี

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิสเรลแล้ว นำผลมาสร้างสเกลองค์ประกอบและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ ซึ่งในโปรแกรมลิสเรลมีส่วนที่แตกต่างจากผลการวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรม SPSS คือ

1. ผลจาก SPSS ไม่มีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของเมทริกซ์ LX ซึ่งเป็นค่าประมาณพารามิเตอร์น้ำหนักองค์ประกอบ พร้อมด้วยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและค่าสถิติ t

2. เมทริกซ์ PH ซึ่งเป็นเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ กรณีที่กำหนดให้องค์ประกอบเป็นอิสระต่อกัน ค่าพารามิเตอร์นอกแนวทแยงในเมทริกซ์ PH จะมีค่าเป็นศูนย์ทั้งหมด

3. เมทริกซ์ TD ซึ่งเป็นเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนรวมของความคลาดเคลื่อน และค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ในกรณีที่ความคลาดเคลื่อนไม่สัมพันธ์กัน เมทริกซ์ TD จะเป็นเมทริกซ์แนวทแยงและค่าพารามิเตอร์กับค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะมีค่าเป็นหนึ่ง นอกจากนี้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณยังบอกค่าความเที่ยงตรงของตัวแปรด้วย

4. ค่าดัชนีตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์เศษเหลือและกราฟของเศษเหลืออยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานด้วย ค่าดัชนีวัดได้ด้วยไค-สแควร์ควรจะมีค่าต่ำและเส้นกราฟของเศษ ในรูปคะแนนมาตรฐานกับควอนไทล์ปกติ จะมีความชันกว่าเส้นทแยงมุมจึงสรุปได้ว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. เมทริกซ์คะแนนองค์ประกอบซึ่งเป็นเมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องนำไปสร้างสเกลองค์ประกอบต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

การศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างใหม่ในการนำวิธีการฝึกรอบร้อมและการให้คำปรึกษาครอบครัวมาใช้ งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องค่อนข้างมีน้อย และเป็นไปในลักษณะขั้นเริ่มต้นของการใช้หลักการและเทคนิคในการให้คำปรึกษาครอบครัว

ปิยะนุช ประจักษ์จิต (2530 : 1424 -1428) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทัศนคติของผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อลักษณะทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนกลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ปกครองของเด็กอนุบาลชายหญิงที่มีผลต่อลักษณะทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน อายุ 4 – 5 ปี จำนวน 120 คน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ทั้งเด็กที่ผู้ปกครองเข้มงวดใช้อารมณ์และปกป้องเด็กสูง และเด็กที่ผู้ปกครองเข้มงวดใช้อารมณ์และปกป้องต่ำ ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาแต่ละกลุ่มตามผู้ประเมินพบว่า เด็กที่ผู้ปกครองเข้มงวด ใช้อารมณ์และ ปกป้องต่ำมีลักษณะทางอารมณ์สูงกว่าเด็กที่ผู้ปกครองใช้อารมณ์และปกป้องต่ำทั้งในกลุ่มที่ ผู้ปกครองเลี้ยงเองหรือให้ญาติและคนอื่นเลี้ยง มีลักษณะอารมณ์ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อคิดว่า การอบรมเลี้ยงดูไม่ว่าแบบใด หากกระทำจนเกินพอดี ไม่สม่ำเสมอและขาดความสมดุล เช่น เอาใจใส่เข้มงวดหรือปกป้องมากเกินไป หรือปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลเด็ก ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็กได้ทั้งสิ้น บิตามารดาจึงควรตระหนักว่าเป้าหมายในการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดานั้น คือการพัฒนาให้บุตรธิดาพึ่งตนเองได้ทั้งในด้านอารมณ์ความคิดและการกระทำ บุตรธิดาจึงจะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

สุพิศ รนขาว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการศึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม ที่มีต่อการสื่อสารในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านบ่อไทย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 คน ที่มีคะแนนการสื่อสารในครอบครัวต่ำ และมาจากครอบครัวที่มีบุตรธิดา จำนวน 2-3 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและบิตามารดาที่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม มีการสื่อสารในครอบครัวดีขึ้น

เคลน อเล็กซานเดอร์ และพาร์สัน (Phares. 1979 : 454 ; citing Klein, Alexander and Parson. n.d.) ทำการทดลองการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในครอบครัวเด็กเกเร จำนวน 86 ครอบครัว ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมเกเรของเด็กลดลง และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น

เบลโลโม (Bellomo. 1986 : 419 -A) ศึกษาผลการให้คำปรึกษาครอบครัวที่มีต่อการปรับตัวและการอยู่ร่วมกันของครอบครัวที่มีสมาชิกป่วยเป็นโรคมะเร็ง ผลการทดลองพบว่าหลังจากที่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัว บิดามารดาที่สมาชิกป่วยเป็นโรคมะเร็งมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการปรับตัว และวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงในการอยู่ร่วมกัน

จากการวิจัยของแวนซ์เลอร์และคณะ (Berns. 1993 : 151; citing Zahn - Waxler, et al.1979) พบว่าการได้รับความอบอุ่นจากบิดามารดามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเห็นแก่ผู้อื่นของบุตรธิดา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ยาโร สก็อต และวอลู (Berns. 1993 : 151 ; citing Yarrow, et al. 1973) พบว่า การได้รับความรักความเอาใจใส่จากบิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลียนแบบพฤติกรรม เอาใจใส่ผู้อื่น

เบรดเลย์ (Bradley. 1993 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบิดามารดา และผลของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย (Systematic Training for Effective Parenting, STEP) ที่มีต่อแบบแผน (Style) และพฤติกรรมของการเป็นบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาจำนวน 20 คน มีบุตรธิดา อายุระหว่าง 4-12 ปี โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมมี จำนวน บิดามารดา 11 คน และกลุ่มควบคุมมีบิดามารดา จำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่าบิดามารดาที่ได้รับการฝึกอบรมมีแบบแผนการเป็นบิดามารดาที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแบบแผนที่ช่วยเพิ่มการมีวินัยให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเวลาผ่านไป 4 สัปดาห์หลังจากการทดลองแล้ว ตัวแปรด้านระดับการศึกษา รายได้ และความเข้าใจในรูปแบบของการเป็นบิดามารดา และพฤติกรรมของบิดามารดา ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับการเป็นบิดามารดาที่พึงประสงค์ (STEP) ส่วนในด้านการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเป็นบิดามารดาด้วยแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยของ แอดเลอร์เรียน นั้น แฟรงคลิน (Franklin. 1993) ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา (The Adlerain Effective Parenting Inventory : AEPI) พบว่ามีความเหมาะสมในด้านความเที่ยงตรงภายในและด้านความเชื่อมั่นรวมทั้งการได้รับการตรวจสอบความคงที่ด้านโครงสร้างของภาคปฏิบัติในการเป็นบิดามารดา ตามแนวคิดของแอดเลอร์เรียน ซึ่งปรากฏว่าปราศจากการมีอคติในด้านจริยธรรม แบบวัดนี้สามารถวัดผลทางจิตวิทยาที่เกิดจากลำดับการเกิด ระดับการศึกษา และทัศนคติของบิดามารดา ต่อการมีอิสระของเด็ก ซึ่งจากผลกรวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ AEPI ในการนำไปใช้วัดความเป็นบิดามารดาที่พึงประสงค์ในทางคลินิก และในการวิจัยครั้งต่อ ๆ ไป

ทอมสัน (Thompson. 1997 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับการเป็นบิดามารดาที่พึงประสงค์ (Systematic Training for Effective Parenting, STEP) ที่มีต่อครอบครัวและเด็กในเมืองเนวาด้าตอนใต้ (SOUTHERN

NEVADA) กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดา จำนวน 24 คน เข้าร่วมการทดลอง จำนวน 6 สัปดาห์ เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดประเมินตนเอง (Self-Report Family Inventory, SFI) วัดก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่าการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย (STEP) เป็นการฝึกอบรมที่พึงประสงค์ทำให้บิดามารดามีความรู้ในทักษะการเป็นบิดามารดาเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากการประเมินทางคลินิก อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานว่า ทักษะเหล่านั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในครอบครัว ผลการประเมินของการให้คำปรึกษาชี้ให้เห็นว่าบิดามารดามีความพึงพอใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง มีความเข้าใจในตนเองเพิ่มขึ้น และโดยภาพรวมมีการพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น

สโนว์ และคณะ (Snow, et al. 2001 : 1-10) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะบุคลิกภาพของผู้ที่ยุติการอบรมก่อนจบหลักสูตรการฝึกอบรมการเป็นบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาจำนวน 221 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสามารถในการทำนายของแบบทดสอบ Basic Adlerian Scales for Interpersonal Success – Adult Form (Basis – A) กลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรมการเป็นพ่อแม่ที่พึงประสงค์ จำนวน 6 โปรแกรม การเก็บข้อมูลจะลงรหัสตามจำนวนเวลาที่เข้าชั้นเรียน การส่งการบ้านและคะแนน Basis – A การสำเร็จหลักสูตร จะลงรหัสในตัวแปรแบ่งส่วน สำหรับผู้ที่มาเรียนตลอดหลักสูตร และผู้ที่มาเรียนไม่ครบหลักสูตรซึ่งใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ฟังก์ชัน จำแนกกลุ่มพ่อแม่ ทั้งนี้ผู้ที่ถือว่าผ่านการอบรมการเป็นพ่อแม่ที่พึงประสงค์จะต้องเป็นผู้ที่มาเรียนตลอดหลักสูตร และเข้าประชุมฟังการบรรยาย Basis – A การวิเคราะห์ค่าสถิติ t และ ไคว์สแควร์ พบว่ากลุ่มพ่อแม่ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันในปัจจัยเรื่องเพศเชื้อชาติหรืออายุ

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นว่าการศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา สามารถให้ความช่วยเหลือครอบครัว และสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาให้เพิ่มขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงคาดว่า การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยใช้วิธีฝึกอบรมสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย และการดำเนินการวิจัยเป็นไปในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
3. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย
 - 3.1 การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
 - 3.2 การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีจำนวนบิดาหรือมารดาทั้งหมด 179,491 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน บิดาหรือมารดา 500 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ดังนี้
 - 1.1 สุ่มจังหวัดในเขตปริมณฑล ซึ่งประกอบด้วยสมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ และนครปฐม โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้จังหวัดนนทบุรี
 - 1.2 สุ่มเขตการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี ผลการสุ่มเขตมีดังนี้

1.2.1 กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขตการศึกษา 1 เขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 3

1.2.2 จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย เขตการศึกษา 1 และเขตการศึกษา 2

1.3 สุ่มบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ของแต่ละเขตการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี มาจำนวน 500 คน จากการใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane. 1973 : 887) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม ($\alpha = .05$)

ได้จำนวนตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของยามาเน่

เขตการศึกษา	จำนวนประชากร				จำนวนตัวอย่าง			รวม
	1	2	3	รวม	1	2	3	
กรุงเทพมหานคร	48,975	48,837	59,372	157,184	145	145	155	445
นนทบุรี	10,486	11,821	-	22,307	25	30	-	55
รวม	59,461	60,658	59,372	179,491	170	175	155	500

2. กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากรโดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ให้บิดามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย จำนวน 500 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2.2 นำคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ในข้อ 2.1 มาจัดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

2.3 คัดเลือกบิดามารดาที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวนบิดามารดาทั้งสิ้น 125 คน สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการฝึกอบรม การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีบิดามารดาสนใจและสมัครเข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 37 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 12 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
2. โปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เพื่อหากรอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยใช้คำถามปลายเปิดหาคำประกอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ว่าควรมีคุณลักษณะครอบคลุมในด้านใดบ้าง

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยเขียนกรอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และผลการสำรวจในข้อ 1 และ 2 มาเขียนเป็นกรอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการให้คำปรึกษา 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว 2 คน พ่อตัวอย่างแห่งชาติ 2 คน แม่ดีเด่นแห่งชาติ 2 รวม 8 คน (ภาคผนวก ก) การสนทนากลุ่ม (Focus Group

Discussion) ในหัวข้อเรื่อง "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย" ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (ภาคผนวก ข) โดยคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของการจัดสนทนากลุ่ม การจัดสนทนากลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยประเมินทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ การจัดสนทนากลุ่มจะช่วยให้เกิดความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูล จะต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการ (เบญญา ยอดดำเนิน - แอ็ดดิกซ์. 2541 : 84) ดังนี้

4.1 ในการศึกษา ควรเลือกบุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous Group) ซึ่งเป็นวิธีการในการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่พลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ โดยการจัดสนทนากลุ่มแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกกลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ซึ่งผู้วิจัยจะจงเลือกมาเข้าร่วมกลุ่ม จะต้องมีความรู้ลักษณะพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดเห็นของตนในกลุ่ม ลักษณะของแนวคำถามที่ถามถึงความรู้สึก ภูมิหลังในการคิด การตัดสินใจ การใช้เหตุผล แรงจูงใจหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความประทับใจในขณะสนทนากัน โดยความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่ม อาจจะไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา

4.2 ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ต้องมีความสามารถในการตั้งคำถามและกำกับการสนทนาให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับประเด็นที่จะศึกษาและละเอียดที่สุดในเวลาที่กำหนด สามารถที่จะควบคุมประเด็นการสนทนากลุ่มได้สามารถชักจูงให้สมาชิกกลุ่มอธิบายความรู้สึกในประเด็นที่ชักถามได้ว่ามีความคิดเห็นหรือมีทัศนะอย่างไร พร้อมทั้งสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นที่ได้รับคำตอบมาก่อน ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มจะเป็นผู้แยกประเด็นคำถามให้เป็นรายละเอียดที่จะชักถามและสร้างความต่อเนื่องในการสนทนากลุ่ม รวมทั้งสร้างบรรยากาศการสนทนากลุ่มให้เป็นกันเอง ไม่ตึงเครียด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรู้สึกเป็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นและร่วมในการสนทนากลุ่มอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น

4.3 สถานที่และบรรยากาศสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม ควรเป็นสถานที่ที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนมากที่สุดและเป็นพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มคุ้นเคย บรรยากาศเงียบเป็นอิสระ ปราศจากการรบกวนจากภายนอก

4.4 ความเป็นกลางของผู้เก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล ผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดีที่สุดนั้น ควรเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มหรือผู้ที่อยู่ร่วมในการสนทนากลุ่ม

อย่างใกล้ชิด มิฉะนั้นแล้วอาจอาจได้ข้อสรุปที่ขาดความถูกต้องแม่นยำ เพราะขาดความเข้าใจในเนื้อเรื่องและบรรยากาศในขณะการสนทนา

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ ผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ดังนี้

5.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาที่สังคมไทยเห็นว่าบิตามารดาพึงมี โดยจำแนกเป็นคุณลักษณะดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาที่มีต่อบุตรธิดา ได้แก่ การให้ความ สนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดาด้วยการ ยิ้ม ทักทาย การสัมผัส การให้ความห่วงใย และการดูแลปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุตรธิดา

5.1.2 คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาด้วยการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออุปการะค่าใช้จ่ายแก่บุตรธิดาด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย การช่วยเหลือด้วยทรัพย์สินของ การช่วยเหลือด้วยสติปัญญา การช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว

5.1.3 คุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาด้วยการจัดแบ่งเวลาให้แก่บุตรธิดาในการสนทนากับบุตรธิดา ได้แก่ การมีเวลารับฟังเรื่องทุกเรื่องที่บุตรธิดาเล่า การมีเวลาตอบคำถามข้อสงสัยหรือข้อข้องใจของบุตรธิดา การมีเวลาให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การเล่น และการปรับตัว การมีเวลาไปพักผ่อนด้วยกันในวันหยุด การมีเวลาให้คำแนะนำเรื่องกิริยามารยาทของบุตรธิดา การมีเวลาได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นกับบุตรธิดาในช่วงเวลาดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อวีดิทัศน์อื่น ๆ

5.1.4 คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิตามารดาในการถ่ายทอดภาษาถ้อยคำที่มีความชัดเจน สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง และสามารถใช้สรรพนามแทนตนเองได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การพูดหรือบอกความรู้สึกของตนนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง การใช้สรรพนามแทนตนว่า “พ่อแม่” หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกเป็นประจำ ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ

5.1.5 คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่เน้นพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ มีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบสนองต่อบุตรธิดา ได้แก่ เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถหยุดคิดพิจารณาว่าตนรู้สึกอย่างไรแล้วแสดงออกมาได้

อย่างเหมาะสม เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถยับยั้งชั่งใจในการตอบสนองต่อบุตรธิดาในทันที

5.1.6 คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการเป็นแบบอย่างในเรื่องกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับกาลเทศะ การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบของครอบครัว การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

5.1.7 คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรธิดา ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของบุตรธิดา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการให้และการรับซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประนีประนอมซึ่งกันและกัน

2. แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประมวลสาระจากการดำเนินการสนทนากลุ่ม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยตามนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) ตามลักษณะการสร้างแบบวัด 4 ระดับ คือ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีทั้งหมด 7 ด้าน รวมทั้งหมด 58 ข้อ

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้วจำนวน 58 ข้อ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยข้อความทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 และที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้ปรับปรุงข้อความบางข้อความผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อความตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะ จำนวน 51 ข้อ

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถาม จำนวน 51 ข้อที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปสอบถามเพื่อเป็นการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) กับบิดามารดา 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation)

แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าระหว่าง .20 - .72 (ภาคผนวก จ) ได้จำนวน 50 ข้อมาใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย จำนวน 50 ข้อ ตามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในขั้นที่ 4 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บิตามารดาที่มีบุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ในสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 500 คน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

6.1 แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ฉบับสมบูรณ์จำนวน 50 ข้อ ซึ่งข้อคำถามของแบบสอบถามแต่ละด้านมีดังนี้

6.1.1 ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา จำนวน 11 ข้อ

6.1.2 ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา จำนวน 8 ข้อ

6.1.3 ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา จำนวน 12 ข้อ

6.1.4 ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา จำนวน 3 ข้อ

6.1.5 ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา จำนวน 5 ข้อ

6.1.6 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา จำนวน 5 ข้อ

6.1.7 ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา จำนวน 6 ข้อ

6.2 ตัวอย่างแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

ตัวอย่างแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา				
1. ไม่ว่าฉันจะมีงานยุ่งเพียงใด ฉันก็ยังหาเวลาคอยดูแลลูก				
2. เวลาลูกไม่สบายใจ ไม่พูดไม่คุยกับใคร ฉันจะเข้าไปพูดกับลูก เพื่อให้ลูกสบายใจขึ้น				
ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา				
1. ฉันเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง				
2. ฉันสอนการบ้านให้กับลูกด้วยตนเอง				
ด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา				
1. เวลาลูกเล่าอะไรให้ฟัง ฉันมีเวลารับฟังเรื่องที่ลูกเล่าเสมอ				
2. เมื่อถึงวันหยุด ฉันหาเวลาที่จะพาลูกไปเที่ยว				
ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา				
1. เวลาพูดกับลูก ฉันจะพูดด้วยความจริงใจโดยทำทางและน้ำเสียงของฉันที่ตรงกับความรู้สึก				
2. เวลาพูดกับลูก ฉันใช้คำแทนตัวเองว่า "พ่อ แม่ หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกเรียกเป็นประจำ"				
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา				
1. เวลาฉันโกรธลูก ฉันพยายามควบคุมความโกรธ ไม่แสดงให้ลูกเห็น				
2. เวลาลูกไม่เชื่อฟัง ฉันจะใช้อารมณ์กับลูก				
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา				
1. ฉันกล่าวคำ "ขอโทษ" กับลูก หากฉันผิดกับลูกแล้ว ฉันไม่สามารถไปตามเวลานัดได้				
2. ฉันไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุรา หรือเที่ยวกลางคืน เพราะต้องการเป็นพ่อแม่ที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก				
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา				
1. ไม่ว่าลูกจะเรียนเก่งหรือไม่เก่ง ฉันก็ยอมรับลูกได้				
2. ฉันกับลูกจะช่วยกันทำงานบ้าน				

6.3 เกณฑ์การให้คะแนน

การให้คะแนนกำหนดไว้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ ข้อความทางบวก กำหนดไว้ดังนี้

จริงที่สุด	ให้	4	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้	3	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	1	คะแนน

ส่วนข้อความทางลบ ให้คะแนนกลับกันดังนี้

จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้	2	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้	3	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	4	คะแนน

6.4 เกณฑ์การแปลผล กำหนดการแปลผลรายด้านดังนี้

6.4.1 เกณฑ์การแปลผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยรายด้านและโดยรวม

คะแนน	แปลผล
3.50 – 4.00	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยมาก
2.50 – 3.49	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยปานกลาง
1.50 – 2.49	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยน้อย
1.00 – 1.49	มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยน้อยที่สุด

ขั้นที่ 7 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจำนวน 50 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการให้ความรักความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา จำนวน 11 ข้อ ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา จำนวน 8 ข้อ ด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา จำนวน 12 ข้อ ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา จำนวน 3 ข้อ ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา จำนวน 5 ข้อ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา จำนวน 5 ข้อ ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา จำนวน 6 ข้อ ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยและดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

3. โปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยวิธีการฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ขั้นที่ 3 ดำเนินการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยบูรณาการเทคนิคต่าง ๆ ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม ที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย คือ ด้านการ สื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา

ขั้นที่ 4 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมร ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จิน แบรี่ และ นายแพทย์อุดม เพ็ชรสังหาร ตรวจสอบคุณภาพให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า โดยผลการตรวจสอบโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 คือ 0.8 – 1.0 (ภาคผนวก ข)

ขั้นที่ 5 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบิดามารดา จำนวน 12 คน ระหว่างวันที่ 28 กรกฎาคม ถึงวันที่ 2 สิงหาคม 2547 ณ โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองใช้ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ขั้นที่ 6 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปดำเนินการฝึกอบรมบิดามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน ระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม

ถึงวันที่ 8 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุม 208 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษา ครอบคลุมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

วัน เดือน ปี	เวลา	ครั้งที่	เรื่อง
31 ก.ค 47	8.00-12.00 น.	1-2	-การสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม -การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา
2 ส.ค 47	9.00-11.30 น.	3	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านความรับผิดชอบของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา
4 ส.ค 47	9.00-11.30 น.	4	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา
5 ส.ค 47	9.00-11.30 น.	5	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการสื่อสารระหว่างบิฑามารดากับบุตรธิดา
6 ส.ค 47	9.00-11.30 น.	6	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา
7 ส.ค 47	9.00-11.30 น.	7	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา
8 ส.ค 47	8.00-12.00 น.	8-9	-การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิฑามารดากับบุตรธิดา -ยุติการฝึกอบรม

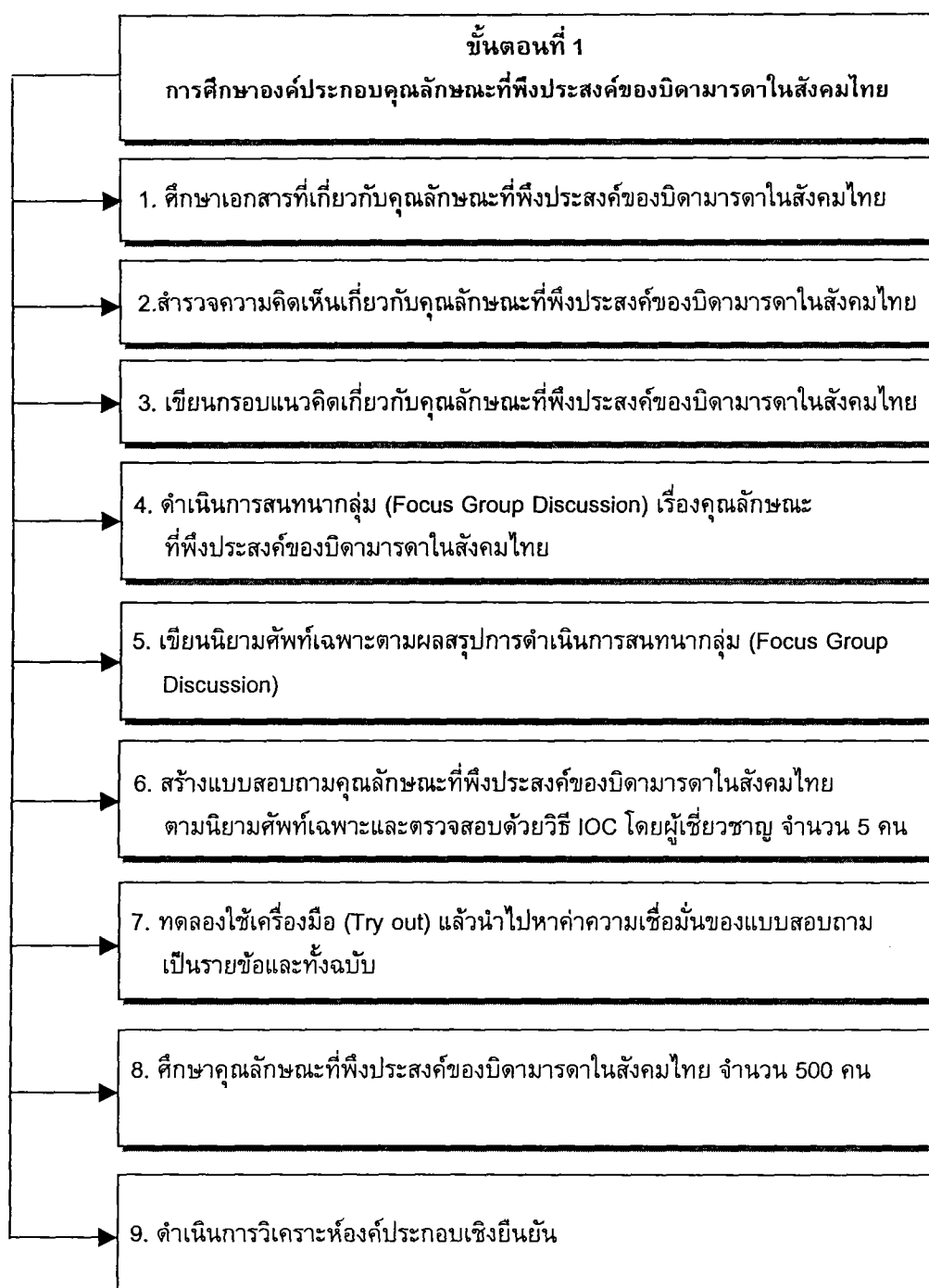
ขั้นที่ 7 นำผลคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์และสรุปผล

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานตามขั้นตอน การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย มี 2 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย และ 2) การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาใน

สังคมไทย โดยวิธีการฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว ดังแสดงในภาพประกอบ 8 และ 9

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนการศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย มีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เพื่อหากรอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

2. สืบหาความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยใช้คำถามปลายเปิดหาคุณลักษณะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ว่าควรครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง

3. ผู้วิจัยเขียนกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และผลการสำรวจในข้อ 1 และ 2 มาเขียนเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

5. ผู้วิจัยเขียนนิยามศัพท์เฉพาะตามผลสรุปการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

6. สร้างแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตามนิยามศัพท์เฉพาะ ทั้งหมด 7 ด้าน รวมจำนวน 58 ข้อ

6.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจำนวน 58 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมร ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จิ้น แบร์ และ นายแพทย์อุดม เพ็ชรสังหาร ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยข้อความทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ได้จำนวนข้อคำถาม จำนวน 51 ข้อ

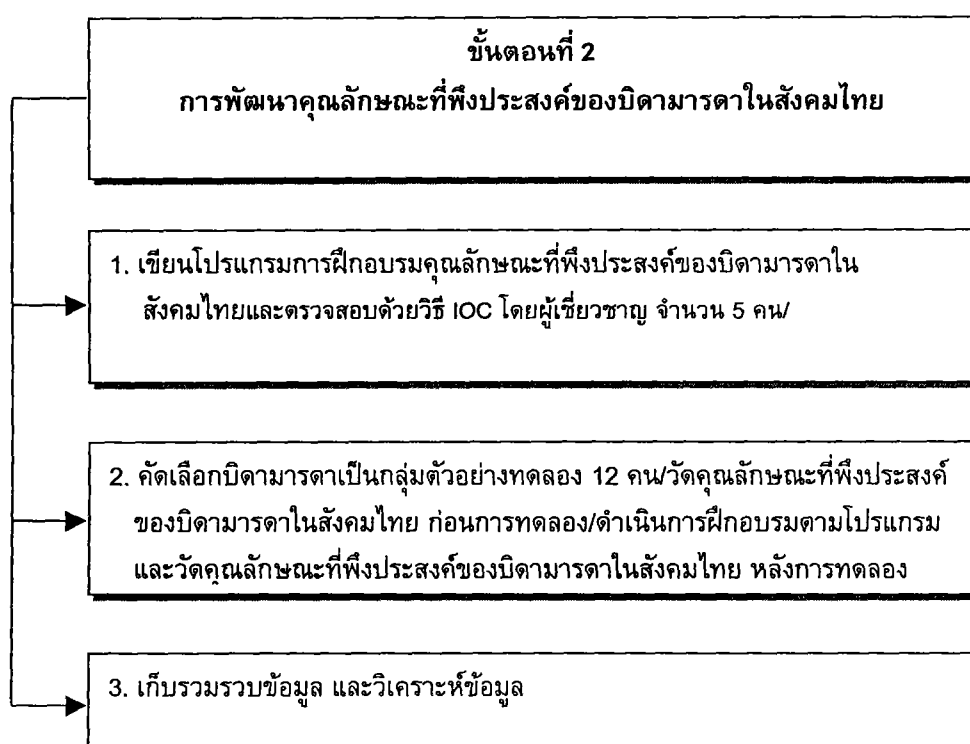
6.2 นำแบบสอบถาม จำนวน 51 ข้อที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปสำรวจเพื่อเป็นการทดสอบเครื่องมือ (Try out) กับบิตามารดา 100 คน โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าระหว่าง .20 - .72 ได้จำนวน 50 ข้อมาใช้ในการวิจัย

6.3 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยจำนวน 50 ข้อ ตามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 6.2 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

6.4 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยที่ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายข้อและทั้งฉบับ แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

7. ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย จำนวน 500 คน เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล แล้วดำเนินการวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว มีขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

1. สร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยและตรวจสอบด้วยวิธี IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างโปรแกรมให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ การสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย และการพัฒนาโดยการฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวจากการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

1.2 สร้างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย โดยบูรณาการเทคนิคต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม ที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย คือ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการสื่อสารระหว่างบิฑามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิฑามารดาและบุตรธิดา

1.3 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมร ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จิน แบรี และ นายแพทย์อุดม เพ็ชรสังหาร ตรวจสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย โดยโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50

1.4 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบิฑามารดา จำนวน 10 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

1.5 โปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยกำหนดทำการทดลอง ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2547 - 8 สิงหาคม 2547 รวมระยะเวลา 7 วัน

2. คัดเลือกบิฑามารดาเป็นกลุ่มตัวอย่างทดลอง จำนวน 12 คน วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนการทดลอง ดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมและวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาหลังการทดลอง

2.1 แบบแผนการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลอง โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 65) มีแบบแผนการทดลอง ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T1	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
T2	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
X	แทน	การใช้โปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษา ครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา ในสังคมไทย

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อยื่นหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล และบิดามารดาของบุตรธิดาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2. นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยไปสอบถามบิดามารดาที่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี และมีบุตรธิดาจำนวน 1 - 2 คน อายุระหว่าง 3 - 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมในการดำเนินการสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการให้คำปรึกษา 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว 2 คน พ่อตัวอย่างแห่งชาติ 2 คน และแม่ดีเด่นแห่งชาติ จำนวน 2 คน รวมจำนวน 8 คน

3.2 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ไปทดลองใช้กับบิดามารดาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ไปสอบถามบิดาของบุตรธิดาที่กำลังศึกษาอยู่ใน

ระดับชั้นอนุบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3.3 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดา ของบุตรธิดาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 500 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากประชากร เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

3.4 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ไปสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดาที่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี และมีบุตรธิดาจำนวน 1 - 2 คน อายุระหว่าง 3 - 5 ปีกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 500 คน เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

3.5 นำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ไปทดลองใช้กับบิดามารดาที่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี และมีบุตรธิดาจำนวน 1 - 2 คน อายุระหว่าง 3 - 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริงต่อไป

3.6 นำโปรแกรมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองใช้ไปแล้ว มาดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดาของบุตรธิดาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 12 คน ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ที่มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายและสุ่มเจาะจงเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความเบ้ ความโด่ง ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความโด่ง
2. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยการแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
3. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายข้อและทั้งฉบับ (Item-Total Correlation)
4. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม จากความสัมพันธ์ของแบบสอบถามรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
5. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้ คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบิตามารดาในสังคมไทย โดยการแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบิตามารดาในสังคมไทย กับนิยามเชิงปฏิบัติการ และหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบิตามารดาในสังคมไทย
6. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่ ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมโดยพิจารณาจากค่า t - test for Dependent Samples

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความเบ้ ความโด่ง ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความโด่ง
2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2546 : 179)

$$IOC = \sum R / N$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
R	แทน	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด
N	แทน	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

3. สถิติวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation : r_{xy}) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2546 : 179)

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - (\sum X)(\sum y)}{\sqrt{(N \sum x^2 - (\sum x)^2)(N \sum y^2 - (\sum y)^2)}}$$

เมื่อ r_{xy}	แทน	ดัชนีอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนรายข้อ (item)
$\sum y$	แทน	ผลรวมของคะแนนรวม (total) ที่ไม่รวมข้อที่นำมาคำนวณ
$\sum x$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน x และคะแนน y
$\sum x^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน x
$\sum y^2$	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน y
N	แทน	จำนวนคนทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์

4. สถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การแสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 227)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right)$$

α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถาม

5. สถิติความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม

5.1 การแสดงค่าความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (ที่หักคะแนนข้อนั้นออก) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation : r_{xy})

5.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อดูองค์ประกอบแต่ละด้านของแบบสอบถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Joreskog & Sorbom. 1999)

6. สถิติวิเคราะห์ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

6.1 สถิติวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545 : 179)

$$IOC = \Sigma R/N$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย กับนิยามเชิงปฏิบัติการ

R แทน ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

6.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่ม โดยใช้สูตร t – test for Dependent Samples (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2521 : 299)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ $S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{n}}$

df แทน n - 1

$\bar{D}$ แทน ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

S_D แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

n แทน จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์และแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
SD	แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรม
$\bar{D} \%$	แทน ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ
Love	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ของบิตามารดา
Love 1 – Love 11	แทน ข้อคำถามข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 11 ของด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ของบิตามารดา
Resp	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา
Resp 1 – Resp 8	แทน ข้อคำถามข้อที่ 12 ถึงข้อคำถามข้อที่ 19 ของด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา
Time	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา
Time 1 – Time 12	แทน ข้อคำถามข้อที่ 20 ถึง ข้อคำถามข้อที่ 31 ของด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา
Comm	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา
Com 1 – Com 3	แทน ข้อคำถามข้อที่ 32 ถึง ข้อคำถามข้อที่ 34 ของด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา
Control	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา

Con 1 – Con 5	แทน ข้อคำถามข้อที่ 35 ถึง ข้อคำถามข้อที่ 39 ของด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา
Example	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา
Exam 1 – Exam 5	แทน ข้อคำถามข้อที่ 40 ถึง ข้อคำถามข้อที่ 44 ของด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา
Relation	แทน องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา
Relation 1 – Relation 6	แทน ข้อคำถามข้อที่ 45 ถึง ข้อคำถามข้อที่ 50 ของด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา
SE _m	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard Error of Measurement)
t	แทน ค่าสถิติทดสอบ t
χ^2	แทน ค่าสถิติไคสแควร์
P	แทน ค่าความน่าจะเป็นในการทดสอบสมมติฐาน
GFI	แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง
AGFI	แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว
CFI	แทน ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ
RMR	แทน ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ
RMSEA	แทน ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ดังนี้

1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาที่สังคมไทยเห็นว่าบิดามารดาพึงมี โดยจำแนกเป็นคุณลักษณะดังนี้

1.1.1 คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาที่มีต่อบุตรธิดา ได้แก่ การให้ความสนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดาด้วยการ

ยิ้ม ทักทาย การสัมผัส การให้ความห่วงใย และการดูแลปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุตรธิดา

1.1.2 คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาด้วยการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออุปการะคำจูนแก่บุตรธิดาด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย การช่วยเหลือด้วยทรัพย์สินของ การช่วยเหลือด้วยสติปัญญา การช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว

1.1.3 คุณลักษณะด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาด้วยการจัดแบ่งเวลาให้แกบุตรธิดาในการสนทนากับบุตรธิดา ได้แก่ การมีเวลารับฟังเรื่องทุกเรื่องที่บุตรธิดาเล่า การมีเวลาตอบคำถามข้อสงสัยหรือค้ำข้องใจของบุตรธิดา การมีเวลาให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การเล่น และการปรับตัว การมีเวลาไปพักผ่อนด้วยกันในวันหยุด การมีเวลาให้คำแนะนำเรื่องกิจกรรมการยาของบุตรธิดา การมีเวลาได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นกับบุตรธิดาในช่วงเวลาดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อวีดิทัศน์อื่น ๆ

1.1.4 คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาในการถ่ายทอดภาษาถ้อยคำที่มีความชัดเจน สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง และสามารถใช้สรรพนามแทนตนเองได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การพูดหรือบอกความรู้สึกของตนนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง การใช้สรรพนามแทนตนเองว่า “พ่อแม่” หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกเป็นประจำ ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ

1.1.5 คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่เน้นพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ มีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบสนองต่อบุตรธิดา ได้แก่ เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถหยุดคิดพิจารณาว่าตนรู้สึกอย่างไรแล้วแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถยับยั้งชั่งใจในการตอบสนองต่อบุตรธิดาในทันที

1.1.6 คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิดามารดาในการเป็นแบบอย่างในเรื่องกิจกรรมการยาที่เหมาะสมกับ กาละเทศะ การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบของครอบครัว การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

1.1.7 คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรธิดา ได้แก่ การยอมรับความแตกต่าง

ของบุตรธิดา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการให้และการรับซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประนีประนอมซึ่งกันและกัน

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.3 ค่าเฉลี่ยรายข้อและผลการจัดอันดับของข้อคำถามจากแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.4 ค่าเฉลี่ยรายด้านและผลการจัดอันดับรายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2.1 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

2.2 ผลการจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรม

1. การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.1 การศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ ผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ดังนี้

1.1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาที่สังคมไทยเห็นว่าบิดามารดาพึงมี โดยจำแนกเป็นคุณลักษณะดังนี้

1.1.1.1 คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาที่มีต่อบุตรธิดา ได้แก่ การให้ความ สนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดาด้วยการยิ้ม ทักทาย การสัมผัส การให้ความห่วงใย และการดูแลปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุตรธิดา

1.1.1.2 คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา หมายถึง การแสดงออกของบิดามารดาด้วยการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออุปการะคำจูนแก่บุตรธิดาด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย การช่วยเหลือ

ด้วยทรัพย์สินของ การช่วยเหลือด้วยสติปัญญา การช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว

1.1.1.3 คุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก่บุตริตา หมายถึง การแสดงออกของบิฑามารดาด้วยการจัดแบ่งเวลาให้แก่บุตริตาในการสนทนากับบุตริตา ได้แก่ การมีเวลารับฟังเรื่องทุกเรื่องที่บุตริตาเล่า การมีเวลาตอบคำถามข้อสงสัยหรือค้ำข้องใจของบุตริตา การมีเวลาให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การเล่น และการปรับตัว การมีเวลาไปพักผ่อนด้วยกันในวันหยุด การมีเวลาให้คำแนะนำเรื่องกิจกรรมารยาทของบุตริตา การมีเวลาได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นกับบุตริตาในช่วเวลาดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อวีดิทัศน์อื่น ๆ

1.1.1.4 คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิฑามารดากับบุตริตา หมายถึง การแสดงออกของบิฑามารดาในการถ่ายทอดภาษาถ้อยคำที่มีความชัดเจน สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง และสามารถใช้สรรพนามแทนตนเองได้อย่างเหมาะสมควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การพูดหรือบอกความรู้สึกของตนนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะท่าทางและน้ำเสียง การใช้สรรพนามแทนตนว่า “พ่อแม่” หรือคำอื่น ๆ ที่บุตริตาใช้เรียกเป็นประจำ ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ

1.1.1.5 คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่เน้นพฤติกรรมซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ มีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบสนองต่อบุตริตา ได้แก่ เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถหยุดคิดพิจารณาว่าตนรู้สึกอย่างไรแล้วแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถยับยั้งชั่งใจในการตอบสนองต่อบุตริตาในทันที

1.1.1.6 คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตริตา หมายถึง การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิฑามารดาในการเป็นแบบอย่างในเรื่องกิจกรรมารยาทที่เหมาะสมกับ กาลเทศะ การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบของครอบครัว การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

1.1.1.7 คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิฑามารดาบุตริตา หมายถึง การแสดงออกของบิฑามารดาในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตริตา ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของบุตริตา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการให้และการรับซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประนีประนอมซึ่งกันและกัน

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย มาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโด่งและค่าความเชื่อมั่น ซึ่งวิเคราะห์จากโปรแกรมสำเร็จรูป และค่าแอลฟา (α) ของ ครอนบัก ดลลดจนคำนวณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (SEM) ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย (n = 500)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย	จำนวน ข้อ	ค่า เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่า ความเบ้	ค่า ความโด่ง	ค่าความ เชื่อมั่น r_{tt}	α	SEM
ด้านการให้ความรัก	11	3.45	.65	-1.02	2.61	.80	.85	.25
ด้านความรับผิดชอบ	8	3.42	.70	-1.22	3.26	.86	.75	.38
ด้านการให้เวลา	12	3.28	.68	-.65	1.88	.89	.80	.30
ด้านการสื่อสาร	3	3.55	.62	-1.28	2.67	.79	.69	.34
ด้านการควบคุมอารมณ์	5	2.81	.75	.19	-.08	.02	.66	.44
ด้านการเป็นแบบอย่าง	5	3.42	.66	-.80	.84	.77	.72	.35
ด้านสัมพันธภาพ	6	3.44	.67	-.79	.50	.77	.70	.37
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดา ในสังคมไทยโดยรวม	50	3.34	.68	0.81	1.67	-	.93	.35

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 4 พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมของบิตามารดาในสังคมไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68 เมื่อจำแนกคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์รายด้านของบิตามารดาในสังคมไทย พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.55 มากรองลงมาคือ ด้านการให้ความรัก ด้านสัมพันธภาพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการให้เวลา และด้านการควบคุมอารมณ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45, 3.44, 3.42, 3.42, 3.28 และ 2.81 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยรวม มีค่าความเบ้ เท่ากับ 0.81 คะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา มีค่าความเบ้สูงที่สุดแก่บุตรธิดาเท่ากับ .19 รองลงมา คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา และด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา โดยมีค่าความเบ้ เท่ากับ -.65, -.79, -.80, -1.02, -1.22 และ -1.28 ตามลำดับ

คะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีค่าความโด่ง เท่ากับ 1.67 เมื่อจำแนกคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยมีค่าความโด่งสูงที่สุดเท่ากับ 3.26 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา โดยมีค่าความโด่ง เท่ากับ 2.67, 2.61, 1.88, .84, .50 และ -.08 ตามลำดับ ลักษณะการแจกแจงของคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยแต่ละด้านมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ เนื่องจากค่าความเบ้และความโด่งมีค่าไม่เกิน 2.00 หรือไม่น้อยกว่า -2.00

เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการวิเคราะห์โปรแกรมสำเร็จรูปของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยรายด้าน มีค่าเท่ากับ .80, .86, .89, .79, .02, .77 และ .77 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับสูงกว่า .70 ยกเว้นด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาเท่านั้น ที่มีค่าต่ำกว่า .70

เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตามวิธีการของครอนบัค มีค่าเท่ากับ .93 ส่วนค่าความเชื่อมั่นรายด้านมีค่าเท่ากับ .85, .75, .80, .69, .66, .72 และ .70 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับสูงกว่า .70 ในทุกด้าน ยกเว้นด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ ของบิดามารดาเท่านั้น ที่มีค่าต่ำกว่า .70

1.3 ค่าเฉลี่ยรายข้อและผลการจัดอันดับข้อคำถามจากแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนรายข้อของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยมาหาค่าเฉลี่ยและจัดเรียงลำดับตั้งแต่อันดับที่ 1 ถึง 50 ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยรายข้อและผลการจัดอันดับข้อคำถามจากแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย (n = 500)

ข้อที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
34	เวลาพูดกับลูกฉันใช้คำแทนตัวเองว่า “พ่อหรือแม่หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกเรียกเป็นประจำ”	3.78	1
13	เวลาลูกไม่สบาย (เช่น เป็นไข้หวัด ท้องเสีย) ฉันจะคอยดูแลลูก	3.77	2
45	ไม่ว่าลูกจะเรียนเก่ง หรือไม่เก่ง ฉันก็ยอมรับลูกได้	3.73	3
6	ฉันชมลูกเวลาลูกทำความดี เช่น ช่วยทำงานบ้าน ฉันไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุรา หรือเที่ยวกลางคืน เพราะต้องการเป็นพ่อแม่ที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก	3.67	4
48	ในวันพ่อวันแม่ ฉันรู้สึกประทับใจ ที่ลูกมากราบพ่อแม่ หรือส่งคำอวยพรให้พ่อแม่	3.64	5
14	ฉันดูแลลูกด้วยตัวเอง	3.61	6
30	ฉันพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับกิริยามารยาทและการพูดจากับผู้อื่น (เช่น การทักทาย การขอโทษ การแสดงความเสียใจ การขอบคุณ)	3.58	7
22	เวลาลูกมีปัญหาอะไร ฉันพร้อมเสมอที่จะพูดคุยกับลูก	3.56	9
11	เวลาข้ามถนน ฉันพาลูกเดินข้ามตรงทางม้าลายหรือขึ้นสะพานลอย	3.55	10
7	ฉันจะพูดชมลูกแทบทุกครั้ง เวลาลูกทำอะไรได้ด้วยตนเอง	3.55	10
1	ไม่ว่าฉันจะมีงานยุ่งเพียงใด ฉันก็ยังหาเวลาคอยดูแลลูก	3.54	12
29	ก่อนไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ ฉันจะสอนลูกเกี่ยวกับการทำความเคารพ ญาติผู้ใหญ่ และการทักทายพี่ ๆ น้อง ๆ	3.53	13
4	ฉันคอยให้กำลังใจ เมื่อลูกท้อแท้	3.53	13
16	ฉันหาอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ให้ลูกตามที่โรงเรียนกำหนด	3.53	13

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
47	เวลาวันเกิดลูก ฉันจะซื้อของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ลูก	3.52	16
20	เวลาลูกเล่าอะไรให้ฟัง ฉันมีเวลารับฟังเรื่องที่ลูกเล่าเสมอ	3.52	17
32	เวลาพูดกับลูก ฉันจะพูดด้วยความจริงใจโดยทำทางและน้ำเสียงของฉันที่ตรงกับความรู้สึก	3.49	18
9	เวลาลูกไม่สบายใจ ไม่พูดไม่คุยกับใคร ฉันจะเข้าไปพูดกับลูกเพื่อให้ลูกสบายใจขึ้น	3.49	18
39	เมื่อลูกทำผิด ฉันจะบอกให้ลูกรู้ว่าเขาทำผิดอะไร	3.46	20
27	เวลาลูกมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน ฉันจะพูดกับลูกว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	3.46	20
41	ฉันกล่าวคำ "ขอโทษ" กับลูก หากฉันนัดกับลูกแล้วฉันไม่สามารถไปตามเวลานัดได้	3.46	20
42	ถ้าฉันนัดกับลูกแล้ว มีเหตุสุดวิสัยไปตามนัดไม่ได้ ฉันจะหาทางติดต่อกับลูก และบอกลูกให้ทราบเหตุผล	3.43	23
46	เวลาลูกมีเรื่องไม่สบายใจ ลูกจะมาปรึกษาฉัน	3.42	24
10	ฉันจัดสิ่งของในบ้านให้เป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายเวลาที่ลูกวิ่งเล่น	3.39	25
3	ฉันถามลูกว่า "ชอบรับประทานอะไรบ้าง"	3.39	25
18	เวลาลูกมีปัญหา ฉันจะช่วยลูกคิดหาทางแก้ปัญหา นั้น ๆ	3.38	27
33	ฉันสามารถบอกความรู้สึกของฉันให้ลูกรับรู้ได้	3.38	27
5	ฉันปลอบลูกและให้กำลังใจลูก เมื่อลูกทำผิดพลาด	3.37	29
31	ฉันหาเวลาที่จะนั่งดูโทรทัศน์กับลูก และถ้ามีโอกาสก็จะแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง	3.37	29
50	เมื่อฉันกับลูกมีเรื่องที่ไม่เข้าใจกัน ฉันจะรับฟังลูกก่อน	3.35	31
19	ฉันไปส่งลูกที่โรงเรียนทุกวัน	3.35	31
43	ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ครอบครัวได้ตกลงกันไว้ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก	3.35	31
12	ฉันทำทุกอย่างให้ลูก (เช่น ซักเสื้อผ้า ซักผ้า ทำความสะอาดบ้าน) เพื่อลูกจะได้มีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียน	3.34	34

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
24	ฉันคอยติดตามผลการเรียนของลูกและคอยช่วยเหลือวิชาที่ลูกเรียนอ่อน	3.33	35
8	ฉันกอดลูกแทบทุกครั้งที่ลูกสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง	3.28	36
17	ฉันสอนการบ้านให้กับลูกด้วยตนเอง	3.26	37
40	ฉันทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกในเรื่องกิริยามารยาท	3.26	37
2	ฉันชวนลูกพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ลูกทำในโรงเรียนทุกวัน	3.23	39
15	ฉันซื้อของเล่นที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับลูก	3.19	40
28	เมื่อถึงวันหยุดฉันหาเวลาที่จะพาลูกไปเที่ยว	3.18	41
49	ฉันกับลูกจะช่วยกันทำงานบ้าน	3.02	42
21	ฉันอยากมีเวลาฟังลูกเล่าเรื่องต่าง ๆ แต่ทำไม่ได้เพราะมัวแต่ยุ่งกับการทำงาน	3.02	42
23	บางทีฉันก็รำคาญที่ต้องตอบคำถาม หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ของลูก	3.00	44
25	ฉันจะหาเวลาเล่นเกมสัปดาห์ต่าง ๆ กับลูก และเสริมทักษะในการเล่นให้กับลูก	2.97	45
38	เวลาลูกไม่เชื่อฟังฉัน ฉันจะใช้อารมณ์กับลูก	2.86	46
26	ฉันหาเวลาไปพูดคุยกับคุณครูเพื่อจะได้ทราบเรื่องต่าง ๆ ของลูกที่โรงเรียน	2.85	47
37	เมื่อลูกทำอะไรให้ฉันไม่พอใจ ฉันจะแสดงความไม่พอใจนั้นออกมาทันที	2.66	48
35	เวลาฉันโกรธลูก ฉันพยายามควบคุมความโกรธไม่แสดงให้ลูกเห็น	2.57	49
36	บางครั้งถ้าฉันไม่พอใจลูก ฉันก็พูดกับลูกอย่างตรงไปตรงมา ลืมนึกถึงความรู้สึกของลูก	2.51	50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยรายข้อคำถามของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เมื่อจัดลำดับค่าเฉลี่ยจากอันดับที่ 1 ถึง 50 พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51-3.78

ข้อคำถาม 3 อันดับแรก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ข้อ 34, 13 และ 45 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78, 3.77 และ 3.73 ตามลำดับ และข้อคำถาม 3 อันดับสุดท้ายที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 36, 35 และ 37 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51, 2.57 และ 2.66 ตามลำดับ

1.4 ค่าเฉลี่ยรายด้านและผลการจัดอันดับที่รายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนรายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยมาหาค่าเฉลี่ยและจัดเรียงอันดับตั้งแต่อันดับที่ 1 ถึง 7 ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยรายด้านและผลการจัดอันดับที่รายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย (n = 500)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย	จำนวนข้อ	ค่าเฉลี่ย	อันดับที่	การแปลผล
ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดา กับบุตรธิดา	3	3.55	1	มาก
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดา ต่อบุตรธิดา	11	3.45	2	ปานกลาง
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดา กับบุตรธิดา	6	3.44	3	ปานกลาง
ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดา ต่อบุตรธิดา	8	3.42	4	ปานกลาง
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา	5	3.42	4	ปานกลาง
ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา	12	3.28	6	ปานกลาง
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา	5	2.81	7	ปานกลาง
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดา ในสังคมไทยโดยรวม	50	3.34	-	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยรายด้านของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เมื่อจัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยที่อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 มากรองลงมาคือการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา โดยมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45, 3.44, 3.42, 3.42, 3.28 และ 2.81 ตามลำดับ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่อยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับที่ 2, 3, 4, 4, 6 และ 7 ตามลำดับ

1.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยทั้ง 7 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นค่าสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

องค์ประกอบที่	องค์ประกอบที่						
	1	2	3	4	5	6	7
1. ด้านการให้ความรัก	1.00						
2. ด้านความรับผิดชอบ	0.83	1.00					
3. ด้านการให้เวลา	0.85	0.88	1.00				
4. ด้านการสื่อสาร	0.79	0.82	0.84	1.00			
5. ด้านการควบคุมอารมณ์	0.13	0.13	0.14	-0.01	1.00		
6. ด้านการเป็นแบบอย่าง	0.78	0.81	0.13	0.78	0.13	1.00	
7. ด้านสัมพันธภาพ	0.78	0.81	0.83	0.78	0.13	0.77	1.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 7 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีค่าสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีค่าสูงสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างด้านความรับผิดชอบ และด้านการให้เวลามีค่าเท่ากับ 0.88 และรองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างด้านการให้ความรัก และการให้เวลา มีค่าเท่ากับ 0.85 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างด้านการสื่อสาร และด้านการควบคุมอารมณ์ มีค่าเท่ากับ -0.01

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นการยืนยันองค์ประกอบจำนวน 7 องค์ประกอบ ด้วยการนำคะแนนข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา

ในสังคมไทย 50 ข้อคำถามเป็นรายข้อมาวิเคราะห์ เพื่อแสดงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวัดความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์และผลการวัดความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ	SE	t
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 1	0.50	-	-
ข้อคำถามที่ 2	0.52	0.05	9.56**
ข้อคำถามที่ 3	0.48	0.06	8.36**
ข้อคำถามที่ 4	0.53	0.06	9.09**
ข้อคำถามที่ 5	0.53	0.06	9.13**
ข้อคำถามที่ 6	0.49	0.06	8.63**
ข้อคำถามที่ 7	0.46	0.06	8.26**
ข้อคำถามที่ 8	0.53	0.06	9.07**
ข้อคำถามที่ 9	0.58	0.06	9.54**
ข้อคำถามที่ 10	0.54	0.06	9.13**
ข้อคำถามที่ 11	0.45	0.06	8.13**
ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 12	0.28	0.05	5.62**
ข้อคำถามที่ 13	0.53	0.06	9.09**
ข้อคำถามที่ 14	0.38	0.05	7.63**
ข้อคำถามที่ 15	0.43	0.06	8.33**
ข้อคำถามที่ 16	0.51	0.06	8.82**
ข้อคำถามที่ 17	0.38	0.05	7.12**
ข้อคำถามที่ 18	0.61	0.06	9.90**
ข้อคำถามที่ 19	0.29	0.05	5.72**
ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 20	0.48	0.06	8.48**
ข้อคำถามที่ 21	0.26	0.05	5.23**
ข้อคำถามที่ 22	0.46	0.05	8.86**
ข้อคำถามที่ 23	0.16	0.05	3.46**
ข้อคำถามที่ 24	0.56	0.06	9.61**
ข้อคำถามที่ 25	0.36	0.06	6.49**

ตาราง 8 (ต่อ)

องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ	SE	t
ข้อคำถามที่ 26	0.42	0.05	7.71**
ข้อคำถามที่ 27	0.56	0.06	9.40**
ข้อคำถามที่ 28	0.46	0.06	8.21**
ข้อคำถามที่ 29	0.52	0.06	8.94**
ข้อคำถามที่ 30	0.59	0.06	9.72**
ข้อคำถามที่ 31	0.53	0.06	9.06**
ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 32	0.56	0.06	9.42**
ข้อคำถามที่ 33	0.58	0.06	9.55**
ข้อคำถามที่ 34	0.49	0.05	9.23**
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา			
ข้อคำถามที่ 35	0.29	0.05	5.80**
ข้อคำถามที่ 36	0.01	0.05	0.24**
ข้อคำถามที่ 37	0.04	0.05	0.79**
ข้อคำถามที่ 38	0.12	0.05	2.62**
ข้อคำถามที่ 39	0.42	0.05	7.70**
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 40	0.52	0.06	9.01**
ข้อคำถามที่ 41	0.55	0.06	9.23**
ข้อคำถามที่ 42	0.52	0.06	9.34**
ข้อคำถามที่ 43	0.55	0.06	9.33**
ข้อคำถามที่ 44	0.33	0.05	6.30**
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา			
ข้อคำถามที่ 45	0.39	0.05	7.70**
ข้อคำถามที่ 46	0.53	0.06	8.92**
ข้อคำถามที่ 47	0.46	0.06	8.24**
ข้อคำถามที่ 48	0.40	0.05	7.49**
ข้อคำถามที่ 49	0.41	0.05	7.56**
ข้อคำถามที่ 50	0.53	0.06	0.53**
Chi-Square = 1020.55	df = 957	P = 0.08	
GFI = 0.92	AGFI = 0.90	RMR = 0.04	
CFI = 1.00	RMSEA = 0.01		

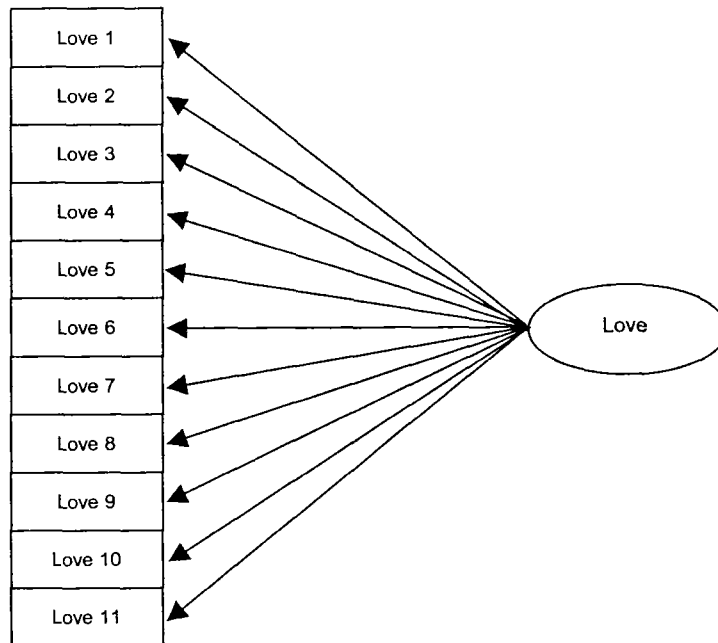
**มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 8 พบว่าค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 1020.55 ค่า P มีค่าเท่ากับ 0.08 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าความกล่มกลืนขั้นต่ำ (The minimum value of the fit function) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า โมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาพรวมมีความกล่มกลืนกัน (Joreskog and Sorbom, 1989 : 23-28) และเมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีการวัดความ

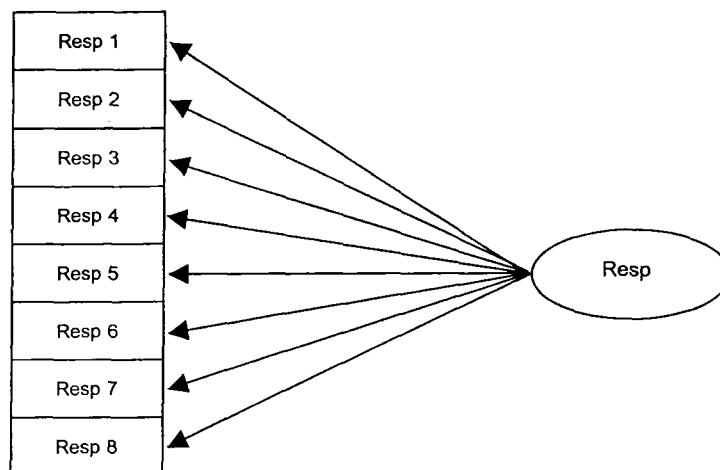
กลมกลืนอื่น ๆ ก็ให้ผลสอดคล้องกันคือ ดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่าสูงมากใกล้ 1.0 และดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.04 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งมีค่าต่ำมากใกล้ศูนย์ จากค่าดัชนีดังกล่าว แสดงว่าโมเดลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยว่ามี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาและด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ได้ 7 องค์ประกอบ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานของข้อคำถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ของแต่ละรายข้อคำถามที่วัดองค์ประกอบในแต่ละด้าน มีค่าเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ 0.01 ถึง 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของข้อคำถามเป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของข้อคำถามที่วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ในแต่ละองค์ประกอบได้ ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของการวัดองค์ประกอบด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.45-0.58 องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดามีค่าตั้งแต่ 0.28-0.61 องค์ประกอบด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.16-0.59 องค์ประกอบด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.49-0.58 องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา มีค่าตั้งแต่ 0.01-0.42 องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.33-0.55 และองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.39-0.53 ตามลำดับ

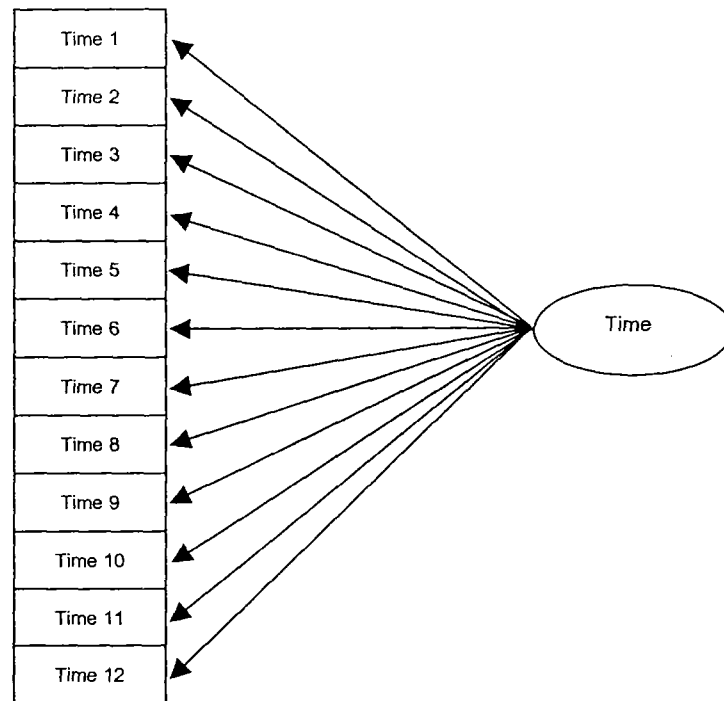
เพื่อให้เห็นเด่นชัด ผู้วิจัยจึงนำเสนอโมเดลวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ดังแสดงในภาพประกอบ 10 ถึงภาพประกอบ 16

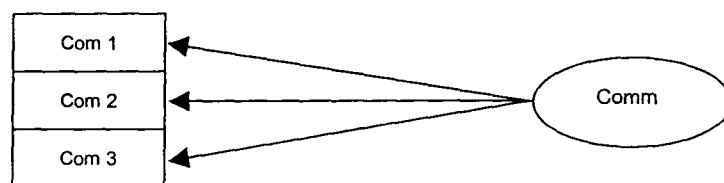
ภาพประกอบ 10 โมเดลการวิเคราะห์ห้่องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความ
เอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา

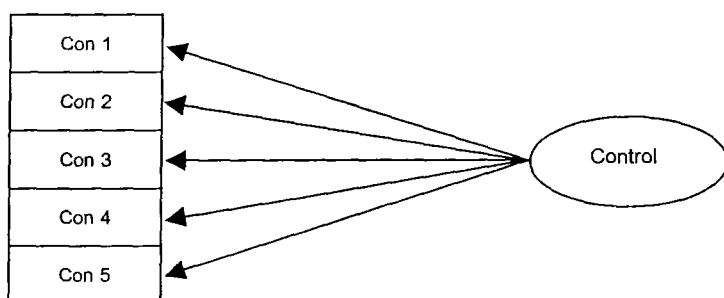
ภาพประกอบ 11 โมเดลการวิเคราะห์ห้่องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา

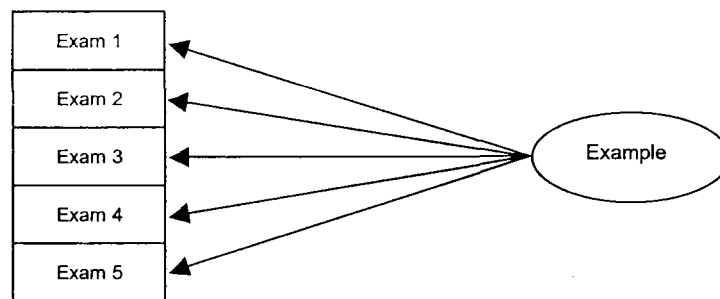
ภาพประกอบ 12 โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา

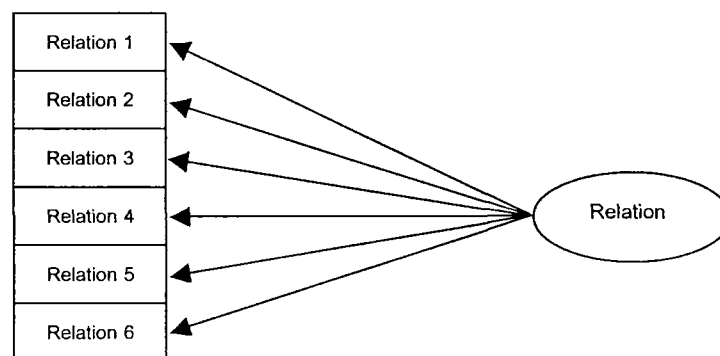
ภาพประกอบ 13 โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา

ภาพประกอบ 14 โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา

ภาพประกอบ 15 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา

ภาพประกอบ 16 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา

1.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นการยืนยันองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้วยการนำคะแนนรายองค์ประกอบ จำนวน 7 องค์ประกอบ มาวิเคราะห์เพื่อแสดงความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 9

ตาราง 9 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

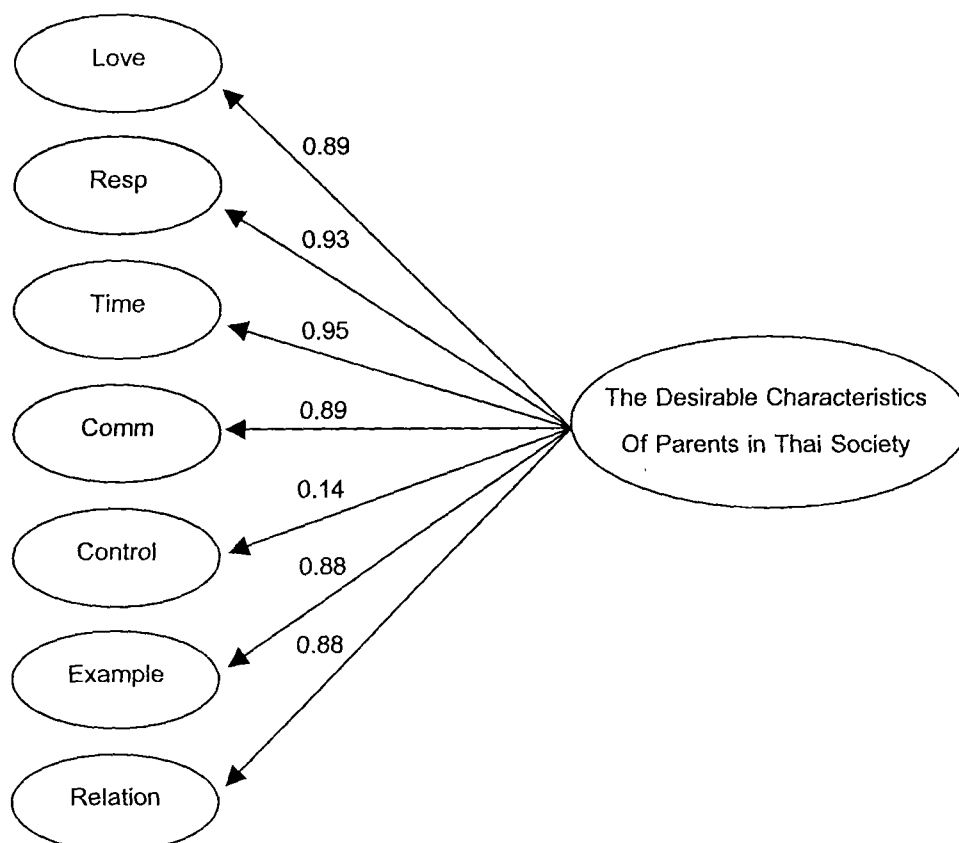
องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย		น้ำหนัก องค์ประกอบ	SE	t
1. ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่				
ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา		0.89	0.08	11.29**
2. ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา				
		0.93	0.14	6.41**
3. ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา				
		0.95	0.09	10.94**
4. ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา				
		0.89	0.07	12.55**
5. ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา				
		0.14	0.06	2.57**
6. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา				
		0.88	0.08	11.35**
7. ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา				
		0.88	0.09	9.23**
Chi-Square	= 1019.45	df	= 961	P = 0.09
GFI	= 0.92	AGFI	= 0.90	RMR = 0.06
CFI	= 1.00	RMSEA	= 0.01	

**มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 9 พบว่า ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 1019.45 ค่า P มีค่าเท่ากับ 0.09 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าความกลมกลืนขั้นต่ำ (The minimum value of the fit function) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์โดยภาพรวมมีความกลมกลืนกัน (Joreskog and Sorbom, 1989 : 23-28) และเมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีการวัดความกลมกลืนอื่น ๆ ก็ให้ผลสอดคล้องกันคือ ดัชนีความสอดคล้อง (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 และดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.06 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งมีค่าต่ำมากใกล้ศูนย์ จากค่าดัชนีดังกล่าว แสดงว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันของการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา และด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยได้

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานของข้อคำถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยแต่ละด้าน มีค่าเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ 0.14 ถึง 0.95 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในแต่ละด้าน เป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของข้อคำถามในแต่ละด้านที่วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยในแต่ละด้านมีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของการวัดองค์ประกอบด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.89 องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.93 องค์ประกอบด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.95 องค์ประกอบด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.89 องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา มีค่าเท่ากับ 0.14 องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.88 และองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.88 ตามลำดับ

เพื่อให้เห็นเด่นชัด ผู้วิจัยจึงนำเสนอโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ดังแสดงในภาพประกอบ 17

ภาพประกอบ 17 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการนำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2.1 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมมาหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของผลต่างก่อนและหลังการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยของผลต่างก่อนและหลังการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ และค่าที (t) ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 10

ตาราง 10 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว (n=12)

องค์ประกอบ	ก่อนการฝึก อบรม		หลังการฝึก อบรม		$\bar{D}$		t
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	($\bar{D}\%$)	$S\bar{D}$	
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดา	2.27	.25	3.64	.32	1.36	.40	11.95**
ต่อบุตรธิดา					(3.09)		
ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	2.35	.29	3.59	.28	1.24	.37	11.69**
					(3.88)		
ด้านการใช้เวลาแกंबุตรธิดา	2.11	.39	3.60	.24	1.49	.41	12.55**
					(3.10)		
ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	2.72	.47	3.61	.42	.89	.59	5.20**
					(7.41)		
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	2.12	.36	3.32	.41	1.20	.43	9.75**
					(6.00)		
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแกंबุตรธิดา	1.99	.42	3.67	.39	1.68	.56	10.47**
					(8.40)		
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	2.28	.49	3.67	.34	1.39	.56	8.58**
					(5.79)		
รวม	2.27	.25	3.60	.22	9.25	.31	14.58**
					(37.67)		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 **t (.01 : 11) = 2.72

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 10 พบว่าบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมตาม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งโดยรวม และรายด้านเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 37.67 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านการเป็นแบบ อย่างที่ดีแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา คุณลักษณะ ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการให้ เวลาแก่บุตรธิดา และคุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและการเอาใจใส่ของบิดา มารดาต่อบุตรธิดา เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.40, 7.41, 6.00, 5.79, 3.88, 3.10, และ 3.09 ตาม ลำดับ

2.2 ผลการจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อน และหลังการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยรายด้านของแบบสอบ ทามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมมาจัดเรียง อันดับ ตั้งแต่อันดับที่ 1 ถึง 7 ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและ หลังการฝึกอบรม (n = 12)

ก่อนการฝึกอบรม		หลังการฝึกอบรม	
องค์ประกอบ	อันดับที่	องค์ประกอบ	อันดับที่
ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา	1	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา	1
ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อ บุตรธิดา	2	ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา	1
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และ ความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตร ธิดา	3	ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และ ความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตร ธิดา	3
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา	4	ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา	4
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	5	ด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา	5
ด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา	6	ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อ บุตรธิดา	6
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา	7	ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	7

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 11 พบว่า การจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทยก่อนการฝึกอบรม อันดับที่ 1 คือ ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา อันดับที่ 2 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 3 คือ ด้าน การให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 4 คือ ด้าน สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 5 คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดา มารดา อันดับที่ 6 คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และอันดับที่ 7 คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุตรธิดา

ส่วนการจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยหลังการฝึก อบรม มารดาในสังคมไทยก่อนการฝึกอบรม อันดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร ธิดา และ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 3 คือ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 4 คือ ด้านการสื่อสาร ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 5 คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา อันดับที่ 6 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา และอันดับที่ 7 คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ของ บิดามารดา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
2. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยใช้การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี บิดาหรือมารดากลุ่มดังกล่าว มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีจำนวนบิดาหรือมารดาทั้งหมด 179,491 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน บิดาหรือมารดา 500 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ดังนี้

1.1 สุ่มจังหวัดในเขตปริมณฑล ซึ่งประกอบด้วย สมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสาคร และนครปฐม โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้จังหวัดนนทบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2 กำหนดเขตการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดดังนี้

1.2.1 กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขตการศึกษา 1 เขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 3

1.2.2 จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย เขตการศึกษา 1 และเขตการศึกษา 2

1.3 สุ่มบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดา จำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปี และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ของแต่ละเขตการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี ได้บิดาหรือมารดาจำนวน 500 คน จากการใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973 : 887) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม ($\alpha = .05$)

ได้จำนวนตัวอย่าง จำนวน 500 คน ดังปรากฏรายละเอียดในตาราง 12

ตาราง 12 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เขตการศึกษา	จำนวนประชากร				จำนวนตัวอย่าง			รวม
	1	2	3	รวม	1	2	3	
กรุงเทพมหานคร	48,975	48,837	59,372	157,184	145	145	155	445
นนทบุรี	10,486	11,821	-	22,307	25	30	-	55
รวม	59,461	60,658	59,372	179,491	170	175	155	500

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เป็นบิดาหรือมารดาที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีบุตรธิดาอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 1-2 คน และกำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ให้บิดามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย จำนวน 500 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

2.2 นำคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ในข้อ 2.1 มาจัดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

2.3 คัดเลือกบิดามารดาที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวนบิดามารดาทั้งสิ้น 125 คน สอบถามความสนใจในการเข้าร่วมการฝึกอบรม การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีบิดามารดาสนใจและสมัครเข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 37 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 12 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ได้แก่

1. ตัวแปรอิสระ คือ การฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว
2. ตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
2. โปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

การดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม มาเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยตามนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามลักษณะการสร้างแบบวัด 4 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีทั้งหมด 7 ด้าน รวมทั้งหมด 58 ข้อ

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้วจำนวน 58 ข้อ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมร ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จีน แบร์ และ นายแพทย์อุดม เพ็ชรสังหาร (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยข้อความทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 และที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้ปรับปรุงข้อความบางข้อความ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงข้อความตามที่คุณวุฒิได้เสนอแนะ จำนวน 51 ข้อ (ภาคผนวก ง)

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามจำนวน 51 ข้อที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบเพื่อเป็นการทดสอบเครื่องมือ (Try out) กับบิฑามารดา 100 คน โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าระหว่าง .20 - .72 ได้จำนวนข้อคำถาม จำนวน 50 ข้อ มาใช้ในการวิจัย (ภาคผนวก จ)

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยจำนวน 50 ข้อ ตามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในขั้นที่ 4 มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 (ภาคผนวก จ)

2. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาครอบครัว และจากการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

ขั้นที่ 3 ดำเนินการเขียนโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยบูรณาการเทคนิคต่าง ๆ ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวให้สอดคล้องกับตัวแปรตาม ที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย คือ คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา

ขั้นที่ 4 นำโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมรทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จีน แบร์รี่ และ นายแพทย์ อุดม เพ็ชรสังหาร พิจารณาความสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า โดยโปรแกรมการฝึกอบรมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 คือ 0.8 - 1.0 (ภาคผนวก ข)

ขั้นที่ 5 นำโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบิตามารดาที่มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี มีบุตรธิดา 1 - 2 คน อายุระหว่าง 3 - 5 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ระหว่างวันที่ 28 กรกฎาคม ถึงวันที่ 2 สิงหาคม 2547 ณ โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

ขั้นที่ 6 นำโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและผ่านการทดลองใช้แล้วไปดำเนินการฝึกอบรมกับบิตามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน ระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม - 8 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุม 208 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ขั้นที่ 7 หลังการเข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยทดสอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยกับกลุ่มตัวอย่าง 12 คน ด้วยแบบสอบถามฉบับเดียวกันกับก่อนนำโปรแกรมการฝึกอบรมไปพัฒนาบิตามารดา

ขั้นที่ 8 นำผลของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมมาวิเคราะห์และสรุปผล

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ขั้นตอนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยใช้คะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยที่มีคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 125 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ได้บิตามารดาจำนวน 12 คน

1.2 ผู้วิจัยให้บิตามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre – test)

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม - 8 สิงหาคม 2547 ณ ห้องประชุม 208 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

2.2 ผู้วิจัยให้บิตามารดาตอบแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการฝึกอบรม แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการฝึกอบรม (Posttest) มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาล ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยไปสอบถามบิตามารดาที่มีบุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลในสถานศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยไปทดลองใช้ (Try out) กับบิตามารดาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3.2 นำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิตามารดาของบุตรธิดา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ในสถานศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 500 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างแบบ

หลายขั้นตอน เพื่อนำมาศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

3.3 นำโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี รองศาสตราจารย์ สมร ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ ดร.จิน แบรี และ นายแพทย์อุดม เพ็ชรสังหาร พิจารณาตรวจแก้ไข

3.4 นำโปรแกรมการฝึกอบรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ที่ผ่านการพิจารณาตรวจแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปดำเนินการทดลองฝึกอบรมกับบิตามารดาของบุตรธิดาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.5 นำโปรแกรมที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว มาเป็นข้อมูลในการนำโปรแกรมไปใช้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำโปรแกรมไปดำเนินการทดลอง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยดำเนินการฝึกอบรมกับบิตามารดาที่เป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งมีคะแนนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จากนั้นสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง แล้วสุ่มอย่างง่ายได้จำนวนบิตามารดา ทั้งสิ้น 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และโปรแกรมสำเร็จรูป ตามลำดับขั้นดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ในรูปของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item – Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และค่าเชื่อมั่นแบบสอบถามภายใน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (α - Coefficient)

3. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ โดยแสดงค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

4. วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยใช้สถิติ t – test for Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผลการวิจัยสรุปได้ตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
2. ผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการนำโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวไปใช้ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยวิเคราะห์ค่าคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

1.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย คะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยรวมมีค่าความเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.81 คะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดามีค่าความเบี่ยงเบนสูงสุดกับบุตรธิดาเท่ากับ .19 รองลงมา คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดาด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา และด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา โดยมีค่าความเบี่ยงเบนเท่ากับ -.65, -.79, -.80, -1.02, -1.22 และ -1.28 ตามลำดับ

คะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยมีค่าความโด่ง เท่ากับ 1.67 และเมื่อจำแนกคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยมีค่าความโด่งสูงที่สุดเท่ากับ 3.26 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิตามารดา โดยมีค่าความโด่ง เท่ากับ 2.67, 2.61, 1.88, .84, .50 และ -.08 ตามลำดับ ลักษณะการแจกแจงของคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยแต่ละด้านมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ เนื่องจากค่าความเบี่ยงเบนและความโด่งมีค่าไม่เกิน 2.00 หรือไม่น้อยกว่า -2.00

เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการวิเคราะห์โปรแกรมสำเร็จรูปของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยรายด้าน มีค่าเท่ากับ .80, .86, .89, .79, .02, .77 และ .77 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับสูงกว่า .70 ยกเว้นด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาเท่านั้น ที่มีค่าต่ำกว่า .70

เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ตามวิธีการของครอนบัก มีค่าเท่ากับ .93 ส่วนค่าความเชื่อมั่นรายด้านมีค่าเท่ากับ .85, .75, .80, .69, .66, .72 และ .70 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับสูงกว่า .70 ในทุกด้าน ยกเว้นด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ ของบิดามารดาเท่านั้น ที่มีค่าต่ำกว่า .70

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

1.2.1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงในทางบวก โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบที่มีค่าสูงสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ 2 และองค์ประกอบที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.88 และรองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ 1 และองค์ประกอบที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.85 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ 4 และองค์ประกอบที่ 5 มีค่าเท่ากับ -0.01

1.2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับแรกของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้วยการนำคะแนนข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย 50 ข้อคำถามเป็นรายข้อมาวิเคราะห์เพื่อแสดงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปผลการวัดความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์และผลการวัดความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างพบว่า ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 9 พบว่าค่า มีค่าเท่ากับ 1020.55 ค่า P มีค่าเท่ากับ 0.08 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าความกลมกลืนขั้นต่ำ (The minimum value of the fit function) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า โมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาพรวมมีความกลมกลืนกัน (Joreskog and Sorbom, 1989 : 23-28)และเมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีการวัดความกลมกลืนอื่น ๆ ก็ให้ผลสอดคล้องกันคือ ดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่าสูงมากใกล้ 1.0 และดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.04 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งมีค่าต่ำมากใกล้ศูนย์จากค่าดัชนีดังกล่าว แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยว่ามี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดา

มารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาและด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ 7 องค์ประกอบ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานของข้อคำถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยของแต่ละรายข้อคำถามที่วัดองค์ประกอบในแต่ละด้าน มีค่าเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ 0.01 ถึง 0.61 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของข้อคำถามเป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของข้อคำถามที่วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ในแต่ละองค์ประกอบได้ ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของการวัดองค์ประกอบด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.45-0.58 องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดามีค่าตั้งแต่ 0.28-0.61 องค์ประกอบด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.16-0.59 องค์ประกอบด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.49-0.58 องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา มีค่าตั้งแต่ 0.01-0.42 องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.33-0.55 และองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าตั้งแต่ 0.39-0.53 ตามลำดับ

1.2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้วยการนำคะแนนรายองค์ประกอบ จำนวน 7 องค์ประกอบมาวิเคราะห์ เพื่อแสดงความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของข้อคำถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยแต่ละด้าน มีค่าเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ 0.14 ถึง 0.95 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในแต่ละด้าน เป็นค่าที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของข้อคำถามในแต่ละด้านที่วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ ตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยในแต่ละด้านมีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ที่แสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของการวัดองค์ประกอบด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.89 องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.93 องค์ประกอบด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.95 องค์ประกอบด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.89 องค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา มีค่าเท่ากับ 0.14 องค์ประกอบด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่

บุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.88 และองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าเท่ากับ 0.88 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .68 เมื่อจำแนกคะแนนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.55 รองลงมาคือ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45, 3.44, 3.42, 3.42, 3.28 และ 2.81 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการนำโปรแกรม การฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยไปใช้ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

3.1 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการฝึกอบรมการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย พบว่าบิดามารดามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเฉลี่ยรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 37.68 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา คุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.10, 3.88, 3.11, 7.41, 6.00, 8.41 และ 5.79 ตามลำดับ หลังจากได้รับการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาการจัดอันดับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 14 พบว่า การจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยก่อนการฝึกอบรม อันดับที่ 1 คือ ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 2 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 3 คือ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 4 คือ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 5 คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา อันดับที่ 6 คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และ อันดับที่ 7 คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา การจัดอันดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยหลังการฝึกอบรม บิดามารดาในสังคมไทยก่อนการฝึกอบรม อันดับที่ 1

คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา และ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 3 คือ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา อันดับที่ 4 คือ ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา อันดับที่ 5 คือ ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา อันดับที่ 6 คือ ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา และอันดับที่ 7 คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา

อภิปรายผล

1. การวิจัยเรื่อง การศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา
- 1.2 ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา
- 1.3 ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา
- 1.4 ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา
- 1.5 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา
- 1.6 ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา
- 1.7 ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

จากการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยในครั้งนี้ สามารถยืนยันได้ว่าแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน สามารถวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดิงค์เมเยอร์และคณะ (Dikmeyer, et al. 2002 : 135) โอโวลาบิ (Owolabi. 1999 : 9-16) ไฮน์แบรนต์ (Hildebrand. 1994 : 106-107) เกอลาชซ์ (Gerlach. 2002 : Online) อบิดิน (Abidin, R., 1996 : 33-121) ไรเดอร์ (1985 : 14-17) อัคร ศุภเศรษฐ์ (2543 : 30-33) นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2540 : 83-86) อัมพล สุอำพัน (2534 : 81-84) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2542 : 59-63) ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยทั่วไปและในสังคมไทยในรายละเอียดขององค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน คือ ในด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

การนำคะแนนของแบบสอบถามแต่ละข้อ ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีค่าดัชนีทดสอบประสิทธิภาพของโมเดล คือ ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 1019.45 ค่า P เท่ากับ 0.09 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่าความกลมกลืนขั้นต่ำ (The Minimum Value of the Fit Function) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่า โมเดล และข้อมูลเชิงประจักษ์โดยภาพรวม มีความกลมกลืน (Joreskog and Sorbom. 1989 : 23-28) และเมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีการวัดความกลมกลืนอื่น ๆ ก็ให้ผลสอดคล้องกัน คือ ดัชนีความสอดคล้อง (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.90 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งค่าสูงมากใกล้ 1.01 และดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.06 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งมีค่าต่ำมากใกล้ศูนย์ จากค่าดัชนีดังกล่าว แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยทั้ง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา และด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นเทคนิควิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่ดีวิธีหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 53 อ้างอิงจาก Joreskog and Sorbom. 1989 : 23-28; Long. 1983 :61-64; Bollen. 1989 : 256-281, 335-338) ที่กล่าวว่าขั้นตอนที่สำคัญในการวิเคราะห์โมเดลลิสเรลอีกขั้นตอนหนึ่ง คือการตรวจสอบความตรงของโปรแกรมสำเร็จรูปที่เป็นสมมติฐานการวิจัย หรือการประเมินผลความถูกต้องของโมเดล หรือ การตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดล โปรแกรมสำเร็จรูปจะให้ค่าสถิติที่ช่วยตรวจสอบความตรงของโมเดล 5 วิธีคือ

1. ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard Errors and Correlations of Estimates)
2. สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlations and Coefficients of determination) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปจะให้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์สำหรับตัวแปรสังเกตได้ แยกทีละตัว และรวมทุกตัวรวมทั้งสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของสมการโครงสร้างด้วย ค่าสถิติเหล่านี้ควรมีค่าสูงสุดไม่เกินหนึ่ง และค่าที่สูงกว่าแสดงว่า โมเดลมีความตรง

3. ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลเป็นภาพรวมทั้งโมเดล ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเฉพาะค่าพารามิเตอร์แต่ละตัวเหมือนค่าสถิติสองประเภทแรก ในทางปฏิบัตินักวิจัยควรใช้สถิติวัดระดับความกลมกลืนตรวจสอบความตรงของโมเดลทั้งโมเดล ค่าสถิติในกลุ่มนี้สำหรับโปรแกรมสำเร็จรูปมี 4 ประเภท คือ

3.1 ค่าสถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) เป็นค่าสถิติใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ การคำนวณค่าไค-สแควร์คำนวณจากผลคูณขององศาอิสระกับค่าของฟังก์ชันความกลมกลืน ถ้าค่าสถิติ ไค-สแควร์มีค่าสูงมากแสดงว่าฟังก์ชัน ความกลมกลืนมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โมเดลอิสระไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าสถิติไค-สแควร์ มีค่าต่ำมาก และยังมีค่าใกล้เคียงศูนย์มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลอิสระสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) ดัชนี GFI เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อนปรับและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ดัชนี GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นกับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าดัชนี GFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 และเป็นค่าที่ไม่ขึ้นกับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ถ้าดัชนี GFI เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index = AGFI) เมื่อตัวนำดัชนี GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดขององศาความเป็นอิสระ ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะได้ค่าดัชนี AGFI ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับดัชนี GFI

3.4 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Root Mean Squared Residual = RMR) ดัชนี RMR บอกขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของโมเดลสองโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และจะใช้ได้ต่อเมื่อตัวแปรภายนอกและตัวแปรสังเกตได้ เป็นตัวแปรมาตรฐาน เพราะค่าดัชนีแปลความหมายสัมพันธ์กับขนาดของความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ค่าของดัชนี RMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. การวิเคราะห์เศษเหลือหรือความคลาดเคลื่อน (Analysis of Residuals) วิธีการใช้คิวพล็อต เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอไทล์ปกติ ถ้าได้เส้นกราฟที่มีความชันมากกว่าเส้นทแยงมุม อันเป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่แสดงดังกล่าวข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคม

ไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถนำไปใช้ในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ได้อย่างมีความเที่ยงตรง

1. ข้อสรุปจากผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน พบว่าองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย สูงที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความน่าสนใจ เนื่องจากการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ดังที่ ชะเทียร์ Satir (1988 : 51-80) ได้กล่าวเน้นถึงการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวว่าเป็นตัวกำหนดลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และกำหนดให้เกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของคนในโลก เพราะการสื่อสารช่วยและสะท้อนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ถึงความรู้สึกมีคุณค่าของตนเอง และความรู้สึกมีคุณค่าของผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งผลการศึกษาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับลักษณะของผู้ที่เป็นบิดามารดาที่มีบุตรธิดาอยู่ในวัย 3-5 ปี หรือเรียนอยู่ชั้นอนุบาล ที่ต้องมีการสื่อสารโต้ตอบกับบุตรธิดามากที่สุด เนื่องจากเด็กในวัยดังกล่าวมีพัฒนาการของสติปัญญาเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีพัฒนาการของการใช้ภาษาเกิดขึ้นเร็วมาก พูดได้คล่องแคล่ว รู้จักคำศัพท์ได้มากมาย บุตรธิดาในวัยดังกล่าวจึงมักชอบที่จะซักถามผู้เป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่ดูแลบ่อยมาก ๆ ทำให้บิดามารดาต้องมีการสื่อสารโต้ตอบกับบุตรธิดาอยู่บ่อยครั้ง และการที่บุตรธิดายังอยู่ในวัยอนุบาลมีความไร้เดียงสาต่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการปฏิบัติตน ดังนั้นบิดามารดาที่มีบุตรธิดาอยู่ในวัยดังกล่าวจึงต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ให้การอบรมสอนแนะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ ดังที่ ชะเทียร์ (1991 : 105) กล่าวว่า การรับรู้โลกครั้งแรกเกิดขึ้นในครอบครัว โดย 3 บุคคลแรกในชีวิต (Primary Triad) คือ บิดามารดา และบุตรธิดา ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลมากต่อระบบครอบครัว บิดามารดาควรสอนให้บุตรธิดาได้เรียนรู้ถึง กฎ ระเบียบของการกระทำ กฎระเบียบของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย เกี่ยวข้องกับร่างกายของบุตรธิดา ตลอดจนความรัก ความอบอุ่น ที่บุตรธิดาได้รับสัมผัสจากผู้เป็นบิดามารดานั้น กล่าวได้ว่าทรงอิทธิพลต่อการพัฒนาการในวัยที่สูงขึ้น ดังเช่น ภราดร ศรีชาพันธุ์ นักเทนนิสอันดับโลก ผู้มีชื่อเสียงของไทย หนึ่งในความสำเร็จในชีวิตและเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีศักยภาพแห่งตนสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม ประเทศชาติได้อย่างน่ายกย่องชื่นชม ผลพวงจากความสำเร็จในชีวิตของภราดร ศรีชาพันธุ์ ส่วนหนึ่งและเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก ๆ นั่นคือ การได้รับความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่อย่างดีจากผู้เป็นบิดามารดา ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งที่มารดา คือ คุณแม่อุบล ศรีชาพันธุ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้กับนิตยสารบ้านที่รักคุณแม่ (2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ไว้ว่า “ทั้งคุณพ่อคุณแม่ต่างให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่กับลูก ๆ ทุกคน ตั้งแต่เด็ก ๆ ที่เขาเริ่มเล่นกีฬากัน เห็นเขา

มุ่งมั่นเอาจริงเอาจัง เวลาไปแข่งเราก็เอาใจช่วยนะ ทุกครั้งที่จบการแข่งขัน ไม่ว่าจะแพ้หรือชนะ คุณพ่อและคุณแม่จะกอดและหอมลูกให้กำลังใจลูกทันที ลูกจะรับรู้ถึงความรัก และกำลังใจที่เรา มีให้ลูกเสมอ คุณแม่เองเชื่อว่าความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวจะเป็นกำลังใจสำคัญให้เด็ก ๆ ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี”

ส่วนในองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือองค์ประกอบด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพครอบครัวไทยในปัจจุบัน ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน คือ ในด้านโครงสร้างจะเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และขณะเดียวกันในครอบครัวเดี่ยว ก็เริ่มมีการแตกแยก ขาดความปรองดอง และความเครียดทางจิตใจเพิ่มขึ้น ที่ปรึกษาสำคัญ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย เริ่มละลายหายไป ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดามีลักษณะทางเดียวมากกว่าสองทาง (จรรยา สุวรรณทัต. 2537 :43) ประกอบกับการที่บิดามารดาที่มีบุตรธิดา อายุระหว่าง 3-5 ปี หรือเรียนอยู่ชั้นอนุบาล มักจะประสบกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบิดามารดา เช่น ดื้อ ซนมาก อยากรู้อยากเห็น ชอบถามซ้ำซาก ชอบรังแกผู้อื่น หรือกรณีปัญหาทางอารมณ์ของบุตรธิดา เช่น ขี้กลัว อิจฉา เอาแต่ใจตนเอง รวมทั้งปัญหาการช่วยเหลือตนเอง เช่น ปัสสาวะรดที่นอน การแต่งตัว เหล่านี้ ซึ่งบิดามารดามักจะเกิดความรู้สึกหงุดหงิดโมโห ฉุนเฉียว อยู่เสมอ เมื่อพบเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ของบุตรธิดา ลักษณะเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของบุตรธิดา เนื่องจากบุตรธิดาในวัย 3-5 ปี จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้ช่วยเหลือตนเองและฝึกวินัย ดังนั้นบิดามารดาพึงตระหนักในการแสดงออกทางอารมณ์ต่อบุตรธิดา มิฉะนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาการของบุตรธิดา

2. ผลของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยใช้การฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว พบว่า บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการฝึกอบรมตามแบบทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว ได้รับการพัฒนาและผ่านการศึกษาวิจัยมาก่อนแล้ว ดังที่ ซูซาน (Susan. 2001 : Online) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในการฝึกอบรมผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบสำหรับการเป็นบิดามารดาที่มีประสิทธิภาพกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรี จำนวน 35 คน ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ จากเมืองซานดิเอโก และเมืองลอสแอนเจลิส เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับบิดามารดาที่มีประสิทธิภาพ (Systematic Training for Effective Parenting : STEP) โดยผนวกการใช้บทบาทสมมติ

ไปด้วย ผลการวิจัยพบว่าภายหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรม บิดามารดาได้รับความรู้และมีทักษะในการเป็นบิดามารดาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับการเป็นบิดามารดาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการวิจัยพบว่าบิดามารดาที่มีฐานะปานกลางและมีอายุน้อยมีบุตรธิดาเดียว จะได้รับผลดีมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย โดยในการพบกับครั้งแรกระหว่างผู้วิจัยกับบิดามารดา ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้สร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ประโยชน์ของการเข้าร่วมการฝึกอบรม ตลอดจนระยะเวลาและสถานที่ในการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟังอย่างใส่ใจ การใช้คำถามปลายเปิด คำถามปลายปิด การสะท้อนความรู้สึก การให้กำลังใจ การเข้าร่วม (Joining) ด้วยเทคนิคการติดตามร่องรอย และเทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family) เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการฝึกอบรมในครั้งต่อไป

ในขั้นตอนการฝึกอบรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะพิจารณาเลือกใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาที่มีความสอดคล้องและช่วยสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา และด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) เทคนิคการปั้น (Sculpture) เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary Formation) เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เทคนิคการสนับสนุนหรือยืนยัน (Confirmation of a Family Member or Maintenance) เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา (Co-Create a Problem with a Family) เทคนิคการละคร (Drama) เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication Using "I" Message) เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair) เทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ (The Wire Experience) เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to Person) เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling) และเทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว (Giving a Compliment)

ขั้นสรุป เป็นการให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในแต่ละด้าน และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมรวมทั้งมีการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การที่บิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้มีโอกาสเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ได้รับความรู้ความเข้าใจ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์

จำลอง กิจกรรมและการฝึกปฏิบัติการ ซึ่งบิดามารดาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึง การที่บิดามารดาต่างมีโอกาสร่วมกันให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจากการ สังเกตของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการพัฒนา พบว่าบิดามารดาทุกคนล้วนให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมทำกิจกรรมทุกครั้ง ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย และโปรแกรมการ ฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอบครัวสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมดังนี้

1. แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย สามารถนำ ไปใช้กับบิดามารดาที่มีบุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล อายุระหว่าง 3 - 5 ปี เพื่อเป็น เครื่องมือในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา ที่บุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ใน ระดับชั้นอนุบาลทั่วไปได้ แต่ต้องศึกษาในรายละเอียดของแบบสอบถาม และวิธีการนำแบบ สอบถาม และการแปลความหมายไปใช้

2. โปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาใน สังคมไทย ผู้ที่จะนำโปรแกรมนี้ไปใช้ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา ครอบครัว ได้รับการฝึกฝนปฏิบัติ และผ่านการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการให้คำปรึกษา ครอบครัว ก่อนที่จะนำไปใช้

3. ก่อนนำโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา ในสังคมไทยไปใช้กับบิดามารดากลุ่มอื่น ๆ ควรได้มีการศึกษา และฝึกปฏิบัติ ตลอดจนศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มที่จะนำไปใช้ให้เข้าใจอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรได้มีการติดตามผลกลุ่มบิดามารดาที่เข้าร่วมการทดลองใน ครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งจะได้มีการประยุกต์ รูปแบบวิธีการในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ต่อไป

นอกจากนี้ควรจะได้มีการศึกษากับกลุ่มบิดามารดากลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ บิดามารดาที่มี บุตรธิดาอยู่ในช่วงวัยรุ่น รวมทั้งบิดามารดาที่มีบุตรธิดามีความบกพร่องทางด้านร่างกาย และจิต ใจ เพื่อให้การศึกษาและพัฒนาในด้านเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาได้ ครอบคลุมไปยังกลุ่มบุคคลทุกกลุ่ม และได้รับประโยชน์โดยทั่วกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (มปป.) *คู่มือการฝึกอบรมการให้คำปรึกษาครอบครัว*.
กรุงเทพฯ.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2547). *ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของ Adler*.
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักรกฤษ ทาแปง. (2546). *การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีของ
ไอแซคส์ที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างต่างกัน*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. การวัดผลการศึกษา
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จงกลณี ชุตินาเทรินทร์. (2542). *การฝึกอบรมเชิงพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการ
สาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2539, ธันวาคม). ครอบครัวศึกษาและแนวทางการใช้เพื่อการสร้างคุณภาพ
ชีวิต, *วารสารคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย*. 1(2) : 61 - 62.
- _____. (2537, ธันวาคม). "ครอบครัวศึกษาและแนวทางการใช้เพื่อการสร้าง
คุณภาพชีวิต" *ครอบครัวศึกษา*. 1(2) หน้า 4-19.
- ชนิสรา อรรถจินดา. (2543). *พ่อแม่ไม่ได้ยู่คำฟ้า*. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศฯ, กรุงเทพฯ
สำนักพิมพ์ Instructional Technology Center.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2525). *การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนา
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ค.ด.
(จิตวิทยาการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม บุญมี. (2534). *ครอบครัวสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นวรรตน์ ศรีธัญเพชร. (2539) *สัมพันธ์ภาพของพ่อแม่ ลูก กับรูปแบบการแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2540). *ก่อนจะถึงวันนั้น*. กรุงเทพฯ : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2521). *การวัดและประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและ
การประยุกต์*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- _____. (2545). *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินทางการศึกษา*.
 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ :
 คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ. (2538). *การอบรมเลี้ยงดูและตัวแปรทางบุคลิกภาพบางตัว
 ในฐานะที่เป็นตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา :
 การศึกษาระยะยาว*. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และคณะ. (2545). *คู่มือคลินิกครอบครัว : การพัฒนาและสร้างพลัง
 ให้แก่ครอบครัว*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2545, เมษายน). *การให้คำปรึกษาครอบครัว : เอกสารประกอบ
 การสัมมนาติดตามผลและเพิ่มศักยภาพบัณฑิตศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการ
 แนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2547). *คู่มือนักบำบัดครอบครัวในคลินิก*. กรุงเทพฯ :
 ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ. (2544). *วันแม่แห่งชาติ.
 พระนิพนธ์เนื่องในโอกาสวันแม่แห่งชาติ ปี 2544*. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
 ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ :
 สำนักทดสอบทางการศึกษาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภาณี วงษ์เอก. (2541). *การศึกษาเชิงคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม*. พิมพ์ครั้งที่ 4
 นครปฐม : โครงการเผยแพร่ข่าวสารและการศึกษาด้านประชากร สถาบันวิจัยประชากร
 และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2540). "การสื่อสารในครอบครัว" *ในการพัฒนาครอบครัว*. หน้า 34
 กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิจิตร อาวะกุล. (2537). *การฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่าง
 มีวิจารณญาณในกระบวนการพยาบาล*. ปริญญานิพนธ์ กศด. (การวิจัยและพัฒนา
 หลักสูตร) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิเชียร เกตุสิงห์. (2534). **คู่มือการวิจัยการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชมรมผู้สนใจงานวิจัยทางการศึกษา.
- วีรสิทธิ์ ลิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี.(2536). **การสนทนากลุ่ม : เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). **การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์).
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์. (มปป.). **การวิเคราะห์องค์ประกอบ. เอกสารประกอบการสอนนิสิต 522**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. (2545). **คู่มือนักศึกษา ปีการศึกษา 2545**. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปทุมธานี : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม.
- โสภา ชปิลมันน์. (2543). **เอกสารการสัมมนาเรื่อง สถานการณ์งานนำครอบครัวไทยสู่การพัฒนา**. กรุงเทพฯ : **สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์**.
- สภาอากาศไทย. (2542). **เลี้ยงลูกอย่างไรให้มีคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : ตีรณสาร.
- เสาวภา สารนพกุล. (2539, มกราคม – เมษายน) “พยาบาลกับครอบครัวบำบัดในผู้ป่วยจิตเวช.” **โรงพยาบาลศรีธัญญา**. 4(1) หน้า 21-29;.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สายสุรี จุติกุล. (2540). “ความรักความอบอุ่นในครอบครัว”, **ในการพัฒนาครอบครัว**.
กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. หน้า 13 – 24.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ :
เฟื่องฟ้าพริ้นติ้ง.
- _____. (2534). **การสร้างมาตรวัดในการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สุพิศ รนขาว. (2542). **ผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีของชะเทียร์ที่มีต่อการสื่อสารในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านบ่อไทย จังหวัดเพชรบูรณ์**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนน อมรวิวัฒน์และคณะ. (2534). **การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพฯ ฝ่ายวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____ . (2540). *บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม : การพัฒนาครอบครัว*. หน้า 57. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2541). *ลักษณะการอบรมและเลี้ยงดูของคนไทยในชนบท ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). *นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำหรับ จิตตินันท์ และคณะ. (2542). *ทักษะในการเลี้ยงดูบุตรธิดาสำหรับบิดามารดา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดีธรรมา.
- หยกแก้ว กมลวรรณ. (2530). *การทดลองใช้วิธีการให้คำปรึกษาสำหรับครอบครัวต่อพฤติกรรมหนีเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดโบสถ์ศึกษา จังหวัดพิษณุโลก : ปรินญาณินพนธ์* กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, อัดสำเนา.
- อัศร ศุภเศรษฐ์. (2543). *จิตวิทยาการบริหารครอบครัวให้มาสู่*. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- อัมพล สุอำพัน. (2534). *ปรัชญาในการเลี้ยงดูบุตรธิดาสำหรับบิดามารดา*. กรุงเทพฯ : อุกฤษณ์.
- อุบล ศรีชาพันธุ์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นิตยสารบันทึกคุณแม่ ฉบับที่ 10. เป็นผู้สัมภาษณ์ พฤศจิกายน 2546.
- อุมาพร ตรังคมบัติ. (2544). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว*. กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.
- _____ . (2542). *สร้างวินัยให้ลูกคุณ*. กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.
- อุทุมพร ทองอุไทย. (2523). *วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Archard David. (1993). *Children : Rights and Childhood*. Great Britain, TJ Press.
- Armstrong W. Mary and Stronck Karin. (1999, Summer). "Intergenerational Effects of Incest on Parenting : Skill, Abilities, and Attitudes", *Journal of Counseling & Development*. 77 : 303
- Beach, Dale S. (1980). *Personel : The Management of People*. New York : McMillan.
- Bellomo,Practicia Ann. (1986, August). An Initial Investigation of the Effects of Family Therapy on Adaptability and Cohesion in Cancer Patient Family," *Dissertation Abstracts International*. 47 : 419A – 420A;
- Bigner J. Jerry. (1994). *Parent – child Relations and Introduction to Parenting*. New York. McMillan College.
- Biggs, D.A. (1994). *Dictionary of Counseling*. West/Port, Connection : Green wood Press.

- Bradly, Elizaketh C. (1993). " The Relationship Between Parent Characteristics and Effects of Systematic Training for Effective Parenting on Parenting Style and Behaviors. *Health Sciences*.
- Bruno, Frank J. (1989). *The Family Mental Health Encyclopedia*. New York : John Willey & Sons.
- Bryman, A. (2001). *Social Research Methods*. New York : Oxford University Press, Inc.
- Carlson Jon, Speery Len and Lewis A. Judith. (1997). Family Therapy Ensuring *Treatment Efficacy*. Brooks/Cole.
- Corey, Gerald. (1995). *Theory and Practice of Group Counseling*. 4th Brooks/Cole.
- Dinkmeyer et al. (1997). STEP : " Systematic Training for Effective Parenting. " *Leader's Resource Guide, American Guidance Service, Inc.* Minnesota. Circle Pines.
- _____. (2002). *STEP : Systematic Training for Effective Parenting*. (Online). Available www.parentingeducation.com
- Dreikurs Rudolf and Others. (1959). *Adlerian Family Counseling : A Manual for Counseling Centers*. Oregon : University Press.
- Encyclopedia of Marriage and the Family. (1995). Vol.2 McMillan Library Reference, New York. Simon & Schuster McMillan.
- Gerlach K. Peter. (2002). *Stepfamily Information : What is Effective Parenting Anyway?* (Online). Available <http://sfhelp.org/10/2-effective-parent.html>
- Goldenberg, Irene and Herbert Goldenberg. (1996). *Family Therapy : An Overview*. Fourth Edition, California : Brooks/Cole.
- Goldstein, Irwin L. (1993). *Training in Organization : Need Assessment Development and Evaluation*. California : Pacific Grove, Brook 2/Cole.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw Hill,
- Hildebrand, Verna. (1994). *Parenting : Rewards and Responsibilities*. 4th ed. McMillan / McGraw – Hill.
- Joreskog, K. G. & Sorborn, D. (1999). *Lisrel 8 : New Statistical Features*. Chicago : Scientific Software International, Inc.
- Long, J. S. (1983). *Confirmatory Factor Analysis*. Beverly Hills : Sage Publishing, Inc.

- Nichols, Michael P. and Others. (1998). ***Family Therapy Concepts and Methods***. 4th ed. Allyn & Bacon.
- . (2001). ***Family Therapy Concepts and Methods***. 5th ed. Allyn & Bacon.
- Okun, B.F. & Rappaport. L.J. (1980). ***Working with Families : An Introduction to Family Therapy***. North Scituate, MA : Duxbury Press.
- Owolabi Robert O.(1999). ***Effective Parenting***. Bob & Bob Publishing, Gaithersburg, Maryland.
- Pietrofesa, J. J., Hoffman, A., and Splete, H. H. (1994). ***Counseling : An Introduction***. Boston. MA : Houghton Mifflin.
- Phares, Jeery E. (1979). ***Clinical Psychology : Concept Methods and Professional***. Homewood, Illinois : The Dorsey Press.
- Roberts W. Thomas. (1994). ***A Systems Perspective of Parenting***. California : Brooks/Cole.
- Ryder, Verdenice. (1985). ***Parents and their Children***. The Goodheart – Willcox.
- Satir Virginia. (1988). ***The New Peoplemaking***. California : Science and Mountain View.
- Satir Virginia, and Others. (1991). ***The Satir Model***. California. Science and Behavior Books, Inc.
- Sauber, Richard S. and Others (1993). ***The Dictionary of Family Psychology and Family Therapy***. 2nd ed. Newbury Park, California : Sage Publications, Inc,
- Scarr, S.(1992). "Developmental Theories for the 1990s: Development and Individual Differences." ***Child Development***. 63 : 1-19.
- Schwab, Johanna. (1990). ***A Resource Handbook for Satir Concepts***. California : Science and Behavior Books, Inc.
- Shirley Fletcher. (1997). ***Designing Competence – Based Training***. London : Stirling
- Siegel, Laurence and Irving M. Lane. (1982). ***Personel and Organizational Psychology***. Illinois: Richard D. Irwin, Inc.,
- Snow Jason and Others.(2001, April). "Identifying Personality Traits Associated with Attrition in Systematic Training for Effective Parenting Groups", Alexandria : *Family Journal*.
- Skinmer, Harvey A. and Others. (1995). ***Family Assessment Measure – III***. New York : Multi – Health System, Inc.

- Susan. (2001, May). ***Use of role playing in parent training : A Methodological Component analysis of systematic training for effective parenting.***
(Online) Available www.lib.umi.com
- Suvannathat C. and Others. (1985). ***Handbook of Asian Child Development and Child Rearing Practices.*** Behavioral Science Research Institute.
Srinakharinwirot University. Bangkok : Burapasilpa Press.
- Taschman, H.A. (1983). ***Developments in Family Therapy.*** New York : Jason Aronson, Inc.
- Thomas, L. G. (2000). ***Moderating Focus Group.*** California : Sage Publishing, Inc.
- Thompson, Melody Joyce.(1997). "The Effectiveness of Systematic Training for Effective Parenting at Family and Child Treatment of Southern Nevada", ***Guidance and Counseling*** (0519) pp.71.
- Yamane, Tero. (1967). ***Statistic ; An Introductory Analysis*** : New York : Harper and Row.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. ผศ.ดร.วชิรญา	บัวศรี	อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รศ.ดร.ประตินันท์	อุปรมัย	รองศาสตราจารย์
ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
และผู้อำนวยการสำนักการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ดร.จীন	แปร์	อดีตอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการ
บ้านเขวี่
4. พลเอกจรัล	กุลละวณิชย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดงานวันพ่อแห่งชาติ
5. คุณสว่าง	ศรีนิลทา	อดีตอธิบดีกรมขนส่งทางบก และ
พ่อตัวอย่างแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2528
6. คุณสุภาวดี	หาญเมธี	บรรณาธิการอำนวยการนิตยสารไลฟ์แอนด์
แฟมิลี่
7. ร้อยตรีหญิงนาฏอนงค์ หิรัญบุรณะ		ที่ปรึกษาประธานสภาสตรีแห่งชาติ และ
แม่ดีเด่นแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2546
8. คุณพรรณวิภา	เนตรมุกดา	แม่ดีเด่นแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2546

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

1. ผศ.ดร.วชิรญา	บัวศรี	อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รศ.สมร	ทองดี	อดีตรองศาสตราจารย์
ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ดร.จীন	แป๊ะรี	อดีตอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการ
บ้านเซเวียร์
4. ผศ.ดร.นันทนา	วงษ์อินทร์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชา
การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. นายแพทย์ อุดม	เพชรสังหาร	ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล

ภาคผนวก ข
ภาพแสดงการสนทนากลุ่ม

รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จิตรสุกุล คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
ประธานกล่าวเปิดการสนทนากลุ่ม

ประธานกล่าวแนะนำผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

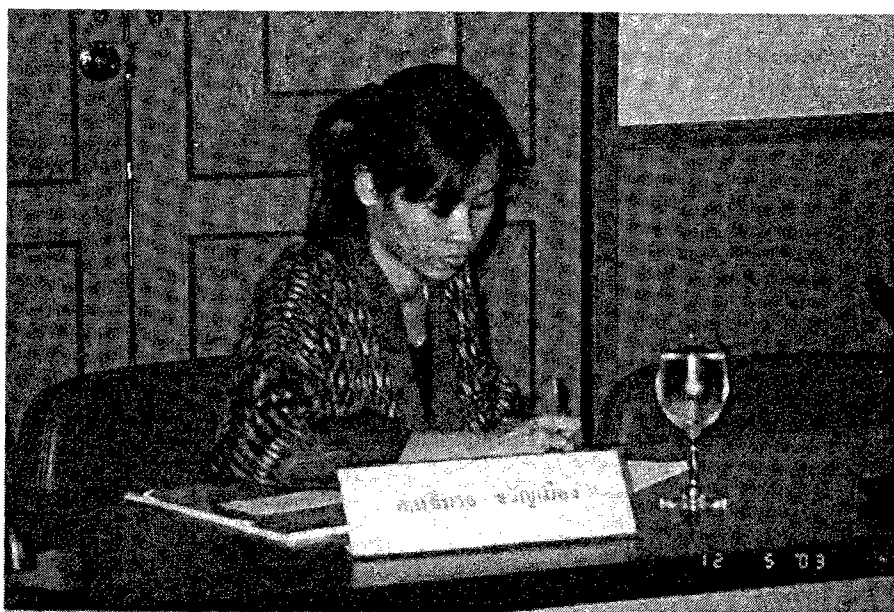
ประธานกล่าวแนะนำ พลเอกจรัล กุลละวณิช
พ่อตัวอย่างแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาครอบครัว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี และ ดร.จิน แบรี

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาครอบครัว
รองศาสตราจารย์ ดร.ประดินันท์ อุปรมัย
และแม่ดีเด่นแห่งชาติ ร.อ.หญิง นาฏอนงค์ หิรัญบุรณะ และคุณพรรณวิภา เนตรมุกดา

อาจารย์ศจีมาศ ขวัญเมือง ผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่บันทึกการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ค
ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา
ในสังคมไทย

ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดา ในสังคมไทย

ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านครอบครัว 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการให้คำปรึกษา 3 คน พ่อตัวอย่างแห่งชาติ 1 คน และแม่ดีเด่นแห่งชาติ 2 คน รวมจำนวน 8 คน แสดงในตาราง 13

ตาราง 13 ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

องค์ประกอบของคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิฑามารดา ในสังคมไทย	คำอธิบายในแต่ละองค์ประกอบ
1. ด้านการให้ความรัก ความ อบอุ่นและความเอาใจใส่ของ บิฑามารดาต่อบุตรธิดา	การแสดงออกของบิฑามารดาที่มีต่อบุตรธิดาได้แก่ การให้ความสนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดา ด้วยความห่วงใย และการดูแล ปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับ บุตรธิดา
2. ด้านความรับผิดชอบของ บิฑามารดาต่อบุตรธิดา	การแสดงออกของบิฑามารดาด้วยการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออุปการะคำจุน แก่บุตรธิดาด้วยความเต็มใจอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย การช่วยเหลือด้วยทรัพย์สินสิ่งของการช่วยเหลือด้วยสติ ปัญญา การช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความสูญสลาย ส่วนตัว
3. ด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา	การแสดงออกของบิฑามารดาด้วยการจัดแบ่งเวลาให้ แก่บุตรธิดาในการสนทนากับบุตรธิดา ได้แก่ การมีเวลา ตอบคำถามข้อสงสัย หรือคับข้องใจของบุตรธิดา การมี เวลาให้คำปรึกษาเรื่องการเรียนการเล่น และการปรับตัว การมีเวลาไปพักผ่อนด้วยกันในวันหยุด มีการมีเวลาให้คำ แนะนำเรื่องกิริยามารยาทของบุตรธิดา การมีเวลาได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นกับบุตรธิดาในช่วงเวลาดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่อวิทัศน์อื่นๆ

องค์ประกอบของคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของบิฑามารดา ในสังคมไทย	คำอธิบายในแต่ละองค์ประกอบ
4. ด้านการสื่อสารระหว่างบิฑามารดากับบุตรธิดา	การแสดงออกของบิฑามารดาในการถ่ายทอดภาษา ถ้อยคำที่มีความชัดเจน สอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะ ท่าทาง และน้ำเสียง และสามารถใช้สรรพนามแทนตนเอง ได้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทาง และภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การพูดหรือบอกความรู้สึกของตนนั้นมีความสอดคล้องกับ ลักษณะท่าทางและน้ำเสียงการใช้สรรพนามแทนตนว่า " พ่อ" หรือ "แม่" ควบคู่กับการแสดงความคิด หรือความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำ
5. ด้านการควบคุมอารมณ์ของ บิฑามารดา	การแสดงออกถึงความรู้สึกที่เน้นพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่สมเหตุสมผล สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดควรไม่ควรปฏิบัติ มีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตอบสนองต่อบุตรธิดา ได้แก่ เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถหยุดคิดพิจารณาว่าตนรู้สึกอย่างไร แล้วแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น สามารถยับยั้งชั่งใจในการตอบสนองต่อบุตรธิดาในทันที
6. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุตรธิดา	การแสดงออกหรือการปฏิบัติตนของบิฑามารดาในการเป็นแบบอย่างในเรื่องกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับกาลเทศะ การตรงต่อเวลา การเคารพกฎระเบียบของครอบครัว การไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข
7. ด้านสัมพันธภาพระหว่าง บิฑามารดาและบุตรธิดา	การแสดงออกของบิฑามารดาในการปฏิสัมพันธ์กับ บุตรธิดา ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การ ประนีประนอมซึ่งกันและกัน ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของบุตรธิดา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการให้ และการรับซึ่งกันและกัน การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การประนีประนอมซึ่งกันและกัน

ภาคผนวก ง
คำดัชนี IOC ของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
บิดามารดาในสังคมไทย

ตาราง 14 ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถามจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ คนที่					ค่าดัชนี IOC	หมายเหตุ
	1	2	3	4	5		
1	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
2	-1	1	0	1	-1	0	-
3	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
4	0	0	0	1	0	0.2	นำไปปรับปรุง
5	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
6	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
7	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
8	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
9	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
10	1	1	1	1	-1	0.6	คัดเลือกไว้
11	-1	1	1	1	-1	0.2	นำไปปรับปรุง
12	0	0	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
13	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
14	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
15	0	0	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
16	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
17	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
18	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
19	0	1	1	0	1	0.6	คัดเลือกไว้
20	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
21	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
22	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
23	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
24	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
25	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
26	0	1	1	0	-1	0.2	นำไปปรับปรุง
27	-1	1	1	1	0	0.4	นำไปปรับปรุง
28	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ คนที่					ค่าดัชนี	หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	IOC	
29	0	1	1	0	1	0.6	คัดเลือกไว้
30	0	1	1	0	1	0.6	คัดเลือกไว้
31	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
32	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
33	0	1	1	0	1	0.6	คัดเลือกไว้
34	-1	1	0	0	1	0.2	นำไปปรับปรุง
35	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
36	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
37	0	0	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
38	-1	1	1	0	0	0.2	นำไปปรับปรุง
39	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
40	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
41	0	1	1	0	0	0.4	นำไปปรับปรุง
42	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
43	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
44	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
45	0	1	0	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
46	0	1	1	0	1	0.6	คัดเลือกไว้
47	0	0	1	0	0	0.2	นำไปปรับปรุง
48	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
49	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
50	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
51	1	1	1	0	0	0.6	คัดเลือกไว้

หมายเหตุ ค่า IOC ตั้งแต่ .5 ลงมาผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
ก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิถามารดาในสังคมไทย
และเฉลยคำตอบแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
บิถามารดาในสังคมไทย

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาคุณลักษณะของบิตามารดาที่มีบุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล
อายุระหว่าง 3 - 5 ปี

- คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถาม ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนทั้ง
การแสดงออกที่เกี่ยวกับตัวท่าน ซึ่งข้อคำถามในแต่ละข้อไม่มีคำตอบถูกผิด
เพราะต่างบุคคลก็ย่อมมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุด
คือคำตอบที่ตรงกับ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกที่เกี่ยวกับตัว
ท่านมากที่สุด
2. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ จึงจะเป็นคำตอบที่สมบูรณ์ และนำไปใช้ในการ
ประมวลผลได้ แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ
- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของบิตามารดา
- ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของบิตามารดาที่มีบุตรธิดากำลัง
ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล อายุระหว่าง 3 - 5 ปี

ตอนที่ 1 โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง และเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน (....) หน้าข้อ
ความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ข้อมูลส่วนตัวของบิตามารดา

ความสัมพันธ์ของท่านกับเด็ก (.....) บิดา (.....) มารดา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของบิดามารดา ที่มีบุตรธิดากำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ระหว่าง 3-5 ปี

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยให้ท่านพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อนั้นเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวท่าน (คำถามมีทั้งหมด 50 ข้อ กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อที่	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ไม่ว่าฉันจะมีงานยุ่งเพียงใด ฉันก็ยังหาเวลาคอยดูแลลูก				
2	ฉันชวนลูกพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ลูกทำในโรงเรียนทุกวัน				
3	ฉันถามลูกว่า "ชอบรับประทานอะไรบ้าง"				
4	ฉันคอยให้กำลังใจ เมื่อลูกท้อแท้				
5	ฉันปลอบลูกและให้กำลังใจลูก เมื่อลูกทำผิดพลาด				
6	ฉันชมลูกเวลาลูกทำความดี เช่น ช่วยทำงานบ้าน				
7	ฉันจะพูดชมลูกแทบทุกครั้ง เวลาลูกทำอะไรได้ด้วยตนเอง				
8	ฉันกอดลูกแทบทุกครั้งที่ลูกสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง				
9	เวลาลูกไม่สบายใจ ไม่พูดไม่คุยกับใคร ฉันจะเข้าไปพูดกับลูก เพื่อให้ลูกสบายใจขึ้น				
10	ฉันจัดสิ่งของในบ้านให้เป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายเวลาที่ลูกวิ่งเล่น				
11	เวลาข้ามถนน ฉันพาลูกเดินข้ามตรงทางม้าลายหรือ				
12	ฉันทำทุกอย่างให้ลูก (เช่น ชักเสื้อผ้า ทำความสะอาดบ้าน) เพื่อให้ลูกได้มีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียน				
13	เวลาลูกไม่สบาย (เช่น เป็นไข้หวัด ท้องเสีย) ฉันจะคอยดูแลลูก				
14	ฉันเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง				
15	ฉันซื้อของเล่นที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับลูก				
16	ฉันหาอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ให้ลูกตามที่โรงเรียนกำหนด				
17	ฉันสอนการบ้านให้กับลูกด้วยตนเอง				
18	เวลาลูกมีปัญหา ฉันจะช่วยลูกคิดหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ				
19	ฉันไปส่งลูกที่โรงเรียนทุกวัน				
20	เวลาลูกเล่าอะไรให้ฟัง ฉันมีเวลาฟังเรื่องที่ลูกเล่าเสมอ				

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
21	ฉันอยากมีเวลาฟังลูกเล่าเรื่องต่าง ๆ แต่ทำไม่ได้ เพราะมัวแต่ยุ่งกับการทำงาน				
22	เวลาลูกมีปัญหาอะไร ฉันพร้อมเสมอที่จะพูดคุยกับลูก				
23	บางทีฉันก็รำคาญที่ต้องตอบคำถาม หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ของลูก				
24	ฉันคอยติดตามผลการเรียนของลูกและคอยช่วยเหลือวิชาที่ลูกเรียนอ่อน				
25	ฉันจะหาเวลาเล่นเกมต่าง ๆ กับลูก และเสริมทักษะในการเล่นให้กับลูก				
26	ฉันหาเวลาไปพูดคุยกับคุณครูเพื่อจะได้ทราบเรื่องต่าง ๆ ของลูกที่โรงเรียน				
27	เวลาลูกมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน ฉันจะพูดคุยกับลูกว่าสิ่งใดควรทำ หรือไม่ควรทำ				
28	เมื่อถึงวันหยุด ฉันหาเวลาที่จะพาลูกไปเที่ยว				
29	ก่อนไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ ฉันจะสอนลูกเกี่ยวกับการทำความเคารพญาติผู้ใหญ่ และการทักทายพี่ ๆ น้อง ๆ				
30	ฉันพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับกิริยามารยาทและการพูดจา กับผู้อื่น (เช่น การทักทาย การขอโทษ การแสดงความเสียใจ การขอบคุณ)				
31	ฉันหาเวลาที่จะนั่งดูโทรทัศน์กับลูก และถ้ามีโอกาสก็จะแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง				
32	เวลาพูดกับลูก ฉันจะพูดด้วยความจริงใจโดยทำทางและและน้ำเสียงของฉันที่ตรงกับความรู้สึก				
33	ฉันสามารถบอกความรู้สึกของฉันให้ลูกรับรู้ได้				
34	เวลาพูดกับลูก ฉันใช้คำแทนตัวเองว่า "พ่อหรือแม่หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกเรียกเป็นประจำ"				
35	เวลาฉันโกรธลูก ฉันพยายามควบคุมความโกรธไม่แสดงให้ลูกเห็น				
36	บางครั้งถ้าฉันไม่พอใจลูก ฉันก็พูดกับลูกอย่างตรงไปตรงมา สนิมถึงความรู้สึกของลูก				
37	เมื่อลูกทำอะไรให้ฉันไม่พอใจ ฉันจะแสดงความไม่พอใจนั้นออกมาทันที				
38	เวลาลูกไม่เชื่อฟังฉัน ฉันจะใช้อารมณ์กับลูก				
39	เมื่อลูกทำผิด ฉันจะบอกให้ลูกรู้ว่าเขาทำผิดอะไร				
40	ฉันทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกในเรื่องกิริยามารยาท				
41	ฉันกล่าวว่า "ขอโทษ" กับลูก หากฉันนัดกับลูกแล้วฉันไม่สามารถไปตามเวลานัดได้				
42	ถ้าฉันนัดกับลูกแล้ว มีเหตุสุดวิสัยไปตามนัดไม่ได้ ฉันจะหาทางติดต่อกับลูก และบอกลูกให้ทราบเหตุผล				

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
43	ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ครอบครัวได้ตกลงกันไว้ เพื่อเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ลูก				
44	ฉันไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุรา หรือเที่ยวกลางคืน เพราะต้องการเป็นพ่อแม่ ที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก				
45	ไม่ว่าลูกจะเรียนเก่ง หรือไม่เก่ง ฉันก็ยอมรับลูกได้				
46	เวลาลูกมีเรื่องไม่สบายใจ ลูกจะมาปรึกษาฉัน				
47	เวลาวันเกิดลูก ฉันจะซื้อของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ลูก				
48	ในวันพ่อวันแม่ ฉันรู้สึกประทับใจ ที่ลูกมากราบพ่อแม่หรือส่ง คำอวยพรให้พ่อแม่				
49	ฉันกับลูกจะช่วยกันทำงานบ้าน				
50	เมื่อฉันกับลูกมีเรื่องที่ไม่เข้าใจกัน ฉันจะรับฟังลูกก่อนและค่อย ๆ อธิบาย ให้เขาเข้าใจ				

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (ผู้วิจัย)

เฉลยคำตอบ
แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (ผู้วิจัย)

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
1	ไม่ว่าฉันจะมีงานยุ่งเพียงใด ฉันก็ยังหาเวลาคอยดูแลลูก	4	3	2	1
2	ฉันชวนลูกพูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ลูกทำในโรงเรียนทุกวัน	4	3	2	1
3	ฉันถามลูกว่า "ชอบรับประทานอะไรบ้าง"	4	3	2	1
4	ฉันคอยให้กำลังใจ เมื่อลูกท้อแท้	4	3	2	1
5	ฉันปลอบลูกและให้กำลังใจลูก เมื่อลูกทำผิดพลาด	4	3	2	1
6	ฉันชมลูกเวลาลูกทำความดี เช่น ช่วยทำงานบ้าน	4	3	2	1
7	ฉันจะพูดชมลูกแทบทุกครั้ง เวลาลูกทำอะไรได้ด้วยตนเอง	4	3	2	1
8	ฉันกอดลูกแทบทุกครั้งที่ลูกสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง	4	3	2	1
9	เวลาลูกไม่สบายใจ ไม่พูดไม่คุยกับใคร ฉันจะเข้าไปพูดกับลูก เพื่อให้ลูกสบายใจขึ้น	4	3	2	1
10	ฉันจัดสิ่งของในบ้านให้เป็นระเบียบ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายเวลาที่ลูกวิ่งเล่น	4	3	2	1
11	เวลาข้ามถนน ฉันพาลูกเดินข้ามตรงทางม้าลายหรือ	4	3	2	1
12	ฉันทำทุกอย่างให้ลูก (เช่น ชักเสื้อผ้า ชักผ้า ทำความสะอาดบ้าน) เพื่อให้ลูกจะได้มีเวลาทุ่มเทให้กับการเรียนรู้	4	3	2	1
13	เวลาลูกไม่สบาย (เช่น เป็นไข้หวัด ท้องเสีย) ฉันจะคอยดูแลลูก	4	3	2	1
14	ฉันเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง	4	3	2	1
15	ฉันซื้อของเล่นที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับลูก	4	3	2	1
16	ฉันหาอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ให้ลูกตามที่โรงเรียนกำหนด	4	3	2	1
17	ฉันสอนการบ้านให้กับลูกด้วยตนเอง	4	3	2	1
18	เวลาลูกมีปัญหา ฉันจะช่วยลูกคิดหาทางแก้ปัญหาที่นั้น ๆ	4	3	2	1
19	ฉันไปส่งลูกที่โรงเรียนทุกวัน	4	3	2	1
20	เวลาลูกเล่าอะไรให้ฟัง ฉันมีเวลารับฟังเรื่องที่ลูกเล่าเสมอ	4	3	2	1
21	ฉันอยากมีเวลาฟังลูกเล่าเรื่องต่าง ๆ แต่ทำไม่ได้ เพราะมีวุ่นวายกับการทำงาน	1	2	3	4
22	เวลาลูกมีปัญหาอะไร ฉันพร้อมเสมอที่จะพูดคุยกับลูก	4	3	2	1

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
23	บางทีฉันก็รำคาญที่ต้องตอบคำถาม หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ของลูก	1	2	3	4
24	ฉันคอยติดตามผลการเรียนของลูกและคอยช่วยเหลือวิชาที่ลูกเรียนอ่อน	4	3	2	1
25	ฉันจะหาเวลาเล่นเกมต่าง ๆ กับลูก และเสริมทักษะในการเล่นให้กับลูก	4	3	2	1
26	ฉันหาเวลาไปพูดคุยกับคุณครูเพื่อจะได้ทราบเรื่องต่าง ๆ ของลูกที่โรงเรียน	4	3	2	1
27	เวลาลูกมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อน ฉันจะพูดคุยกับลูกว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	4	3	2	1
28	เมื่อถึงวันหยุด ฉันหาเวลาที่จะพาลูกไปเที่ยว	4	3	2	1
29	ก่อนไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ ฉันจะสอนลูกเกี่ยวกับการทำความเคารพญาติผู้ใหญ่ และการทักทายที่ ๑ น้อย ๑	4	3	2	1
30	ฉันพูดคุยกับลูกเกี่ยวกับกิจกรรมรายสัปดาห์และการพูดจา กับผู้อื่น (เช่น การทักทาย การขอโทษ การแสดงความเสียใจ การขอบคุณ)	4	3	2	1
31	ฉันหาเวลาที่จะนั่งดูโทรทัศน์กับลูก และถ้ามีโอกาสก็จะแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง	4	3	2	1
32	เวลาพูดกับลูก ฉันจะพูดด้วยความจริงใจโดยทำทางและและน้ำเสียงของฉันที่ตรงกับความรู้สึก	4	3	2	1
33	ฉันสามารถบอกความรู้สึกของฉันให้ลูกรับรู้ได้	4	3	2	1
34	เวลาพูดกับลูก ฉันใช้คำแทนตัวเองว่า "พ่อหรือแม่หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกเรียกเป็นประจำ"	4	3	2	1
35	เวลาฉันโกรธลูก ฉันพยายามควบคุมความโกรธไม่แสดงให้ลูกเห็น	4	3	2	1
36	บางครั้งถ้าฉันไม่พอใจลูก ฉันก็พูดกับลูกอย่างตรงไปตรงมา สั้นๆ ถึงความรู้สึกของลูก	1	2	3	4
37	เมื่อลูกทำอะไรให้ฉันไม่พอใจ ฉันจะแสดงความไม่พอใจนั้นออกมาทันที	1	2	3	4
38	เวลาลูกไม่เชื่อฟังฉัน ฉันจะใช้อารมณ์กับลูก	1	2	3	4
39	เมื่อลูกทำผิด ฉันจะบอกให้ลูกรู้ว่าเขาทำผิดอะไร	4	3	2	1
40	ฉันทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกในเรื่องกิจกรรมรายสัปดาห์	4	3	2	1
41	ฉันกล่าวคำ "ขอโทษ" กับลูก หากฉันผิดกับลูกแล้วฉันไม่สามารถไปตามเวลานัดได้	4	3	2	1
42	ถ้าฉันผิดกับลูกแล้ว มีเหตุผลวิสัยไปตามนัดไม่ได้ ฉันจะหาทางติดต่อกับลูก และบอกลูกให้ทราบเหตุผล	4	3	2	1
43	ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ครอบครัวได้ตกลงกันไว้ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก	4	3	2	1

ข้อที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
44	ฉันไม่เล่นการพนัน ไม่ดื่มสุรา หรือเที่ยวกลางคืน เพราะต้องการเป็นพ่อแม่ที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก	4	3	2	1
45	ไม่ว่าลูกจะเรียนเก่ง หรือไม่เก่ง ฉันก็ยอมรับลูกได้	4	3	2	1
46	เวลาลูกมีเรื่องไม่สบายใจ ลูกจะมาปรึกษาฉัน	4	3	2	1
47	เวลาวันเกิดลูก ฉันจะซื้อของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ลูก	4	3	2	1
48	ในวันพ่อวันแม่ ฉันรู้สึกประทับใจ ที่ลูกมากราบพ่อแม่หรือส่งคำอวยพรให้พ่อแม่	4	3	2	1
49	ฉันกับลูกจะช่วยกันทำงานบ้าน	4	3	2	1
50	เมื่อฉันกับลูกมีเรื่องที่ไม่เข้าใจกัน ฉันจะรับฟังลูกก่อนและค่อย ๆ อธิบายให้เขาเข้าใจ	4	3	2	1

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อ

โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม

(Item-Total Correlation)

**แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย
ฉบับปรับปรุงแก้ไขแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น**

ตาราง 15 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดา
ในสังคมไทยรายข้อ

ข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	
1	.53
2	.61
3	.56
4	.65
5	.44
6	.56
7	.33
8	.46
9	.37
10	.54
11	.53
ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	
12	.26
13	.56
14	.56
15	.56
16	.57
17	.63
18	.68
19	.36

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ด้านการใช้เวลาแก้บุตริตา	
20	.72
21	.47
22	.51
23	.36
24	.35
25	.47
26	.48
27	.61
28	.50
29	.57
30	.64
31	.45
ด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตริตา	
32	.47
33	.57
34	.33
ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	
35	.21
36	.22
37	.20
38	.34
39	.56
ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก้บุตริตา	
40	.35
41	.60
42	.57
43	.71
44	.41

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา	
45	.32
46	.64
47	.31
48	.58
49	.26
50	.42

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ .93 หรือ 93%

หมายเหตุ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .2 ขึ้นไป

ภาคผนวก ข

ค่า IOC ของผลการตรวจสอบโปรแกรมการฝึกอบรม
ตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย

ตารางค่าดัชนี IOC ของโปรแกรมการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของบิตามารดาในสังคมไทย

ครั้งที่	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ คนที่					ค่าดัชนี IOC
	1	2	3	4	5	
1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	1	1	1
3	1	1	1	1	1	1
4	1	1	1	1	1	1
5	1	1	1	1	1	1

หมายเหตุ

1. สูตรการวิเคราะห์ IOC $\sum \frac{r}{n}$
2. ค่าดัชนี IOC ที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมคือค่า IOC ที่สูงกว่า .50

ภาคผนวก ฅ

ตารางโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย

**ตารางโปรแกรมการฝึกอบรมตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย**

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
1	การสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย	1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยและบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม 2. เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ กฎระเบียบของการฝึกอบรม รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของบิดามารดา ที่เข้าร่วมการฝึกอบรม และผู้วิจัย ตลอดจนวันเวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม 3. เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมการฝึกอบรม	ในการสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎี การให้คำปรึกษาครอบครัว ที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) โดยใช้การติดตามร่องรอย (Tracking) 2. เทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping)	ขั้นนำ 1. ผู้วิจัย และบิดามารดาแนะนำตนเอง 2. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรม ขั้นดำเนินการ 1. ให้บิดามารดาสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้สึกประทับใจ และความต้องการความคาดหวังที่เข้าร่วมการฝึกอบรม 2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยวิธีการติดตามร่องรอย และการศึกษาประวัติของครอบครัว ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาาร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการฝึกอบรม 2. เปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ซักถามเกี่ยวกับรายละเอียดของการฝึกอบรม 3. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
2	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการให้ความรักความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในด้านการให้ความรักความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว และเทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวแอดเลอร์เรียน (Adlerian Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการปั้น (Sculpture) 3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary Formation)	~~ขั้นนำ~~ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศด้วยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปั้น และเทคนิคการสร้างขอบเขต ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
3	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวและเทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวที่เน้นโครงสร้างครอบครัว (Structural Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสนับสนุนหรือยืนยัน (Confirmation of a family member or maintenance) และเทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว แนวโซลูชั่น โฟกัส (Solution focus Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการให้เทคนิคการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว โดยวิธีการให้การสนับสนุน หรือยืนยัน เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย แสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่การฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
4	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลากับบุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลากับบุตรธิดา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว และเทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวโซลูชั่น โฟคัส (Solution Focus Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา (Co-Create a Problem with a Family) 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการละคร (Drama)	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานให้กำลังใจ ขั้นตอนการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา และเทคนิคการละคร ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป
5	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิคดังนี้ 1. เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication Stance) 2. เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม "ฉัน" (Modeling of Effective Communication Using "I" Message)	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานให้กำลังใจ ขั้นตอนการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคท่าทีการสื่อสาร และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม "ฉัน" ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลา สถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
6	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา ผู้วิจัยใช้ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มสเกสตัลท์ (Gestalt Therapy) โดยใช้เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair)	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลาสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป
7	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ผู้วิจัยให้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิค ดังนี้ 1. เทคนิคการละคร (Drama) 2. เทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ (The Wire Experience)	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการละคร และเทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลาสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษา	ขั้นตอนในการฝึกอบรม
8	การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา	ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวและเทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิคเส้นเชือก (Rope) 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว ที่เน้นระบบครอบครัว (Family Systems Therapy) โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคเส้นเชือก และเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว ขั้นสรุป 1. ให้บิดามารดาาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก 2. นัดหมาย วันเวลาสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป
9	ยุติการฝึกอบรม	1. เพื่อสรุปผลของการฝึกอบรม การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย 2. เพื่อยุติการฝึกอบรม	ในการยุติการฝึกอบรม การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว แนวโซลูชั่น โฟกัส (Solution Focus Family Therapy) โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้ 1. เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling Question) 2. เทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว (Giving a Compliment)	ขั้นนำ ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ด้วยการใช้นิทานการให้กำลังใจ ขั้นดำเนินการ 1. ให้บิดามารดาเล่าประสบการณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากการฝึกอบรม 2. ให้บิดามารดาาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึก

ภาคผนวก ญ
รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรม

**รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของบิถามารดาในสังคมไทย
ครั้งที่ 1**

เรื่อง การสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิถามารดาในสังคมไทย

เวลา 60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับบิถามารดาและบิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยกัน
2. เพื่อให้บิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ กฎระเบียบของการฝึกอบรม รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของบิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมและผู้วิจัย ตลอดจนวันเวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม
3. เพื่อให้บิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับการจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม

อุปกรณ์

- เอกสารประกอบการอบรมครั้งที่ 1
- แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 1

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอครบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ได้แก่ เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เพื่อแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม ด้วยวิธีการติดตามร่องรอย (Tracking) และเทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และให้บิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมแนะนำตนเอง
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ กฎระเบียบ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของบิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม และผู้วิจัย ตลอดจนวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้สึกประทับใจ ที่ได้มีโอกาสรู้จักสมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม
2. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม กล่าวถึงความรู้สึกที่ได้รับจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้สึกกับสมาชิกคนอื่น ๆ
3. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม กล่าวถึงความต้องการความคาดหวังที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม โดย

4.1 ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ได้รู้ว่าทุกคนมีความสำคัญและเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ สมาชิกทุกคนต่างให้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการรับรู้ในประสบการณ์ที่บิดามารดามีอยู่ ด้วยวิธีการการติดตามร่องรอย โดยผู้วิจัยรับฟังปัญหาเรื่องราวที่บิดามารดาเล่าอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการตัดสินในเนื้อหาสาระที่บิดามารดานำเสนอว่าดีหรือไม่ดี ผิดหรือถูก มีการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้เล่าถึงเรื่องราวของตนเอง การสะท้อนความรู้สึก ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

4.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการศึกษาประวัติของครอบครัว โดยการทำแผนที่ครอบครัว ซึ่งเป็นแผนผังที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยและสมาชิกที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทราบถึงโครงสร้างของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเพื่อประกอบการพิจารณาว่าระบบย่อยใดในครอบครัวที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในปัจจุบัน นอกจากนี้ การทำแผนที่ครอบครัวเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาวิธีที่จะเข้าถึงครอบครัว ช่วยให้ผู้วิจัยและสมาชิกที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเข้าใจและช่วยเหลือครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยและสมาชิกที่เข้าร่วมการฝึกอบรมสรุปในประเด็นที่สำคัญดังนี้
 - 1.1 การสร้างความคุ้นเคยและสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้วิจัยและบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
 - 1.2 วัตถุประสงค์ วิธีการ กฎระเบียบของการฝึกอบรม รวมถึงบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม และผู้วิจัย ตลอดจนวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม
 - 1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมการฝึกอบรมของบิดามารดา
2. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ชักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับรายละเอียดของการฝึกอบรม ทั้งผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมช่วยกันสรุปประเด็นที่ได้สนทนาไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

3. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการที่บิดามารดาให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ตลอดจนการซักถามถึงประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ กฎระเบียบ ของการฝึกอบรม รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมและผู้วิจัย ตลอดจน วัน เวลาและสถานที่ในการฝึกอบรมจากการตอบคำถามของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างถูกต้อง ชัดเจนและตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความประทับใจที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยกัน และระหว่างผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยกัน โดยพิจารณาจากคำอธิบายบอกเล่าของผู้ฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรมครั้งที่ 1

การฝึกอบรมครั้งที่ 1 เรื่องการสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ได้แก่ เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) โดยใช้วิธีการติดตามร่องรอย (Tracking) และเทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping)

1. เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เป็นหนึ่งในหลาย ๆ เทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ร่วมกับเทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping) สำหรับการฝึกอบรมในครั้งนี้ เนื่องจากการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีนี้ ผู้ให้คำปรึกษาจะร่วมกับครอบครัวในการให้ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยจะใช้แผนที่ครอบครัว ในการอธิบายขอบเขตและระบบย่อยของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในครอบครัว และการปฏิบัติต่อครอบครัวนั้น ผู้ให้คำปรึกษาจะแสดงบทบาทคล้ายกับสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับกันมากขึ้น และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว มินูชิน (Minuchin) เชื่อว่า การเข้าร่วมในระบบครอบครัวและการปรับให้เหมาะสมระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้ขอรับคำปรึกษาเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีไม่ใช่เป็นการทำความรู้จักกันเพียงผิวเผิน แต่เป็นการพยายามปรับเข้าหาครอบครัว ทำความรู้จัก ค้นเคย และเข้ากับครอบครัวให้ได้ ทำให้สมาชิกครอบครัวรู้ว่าผู้ให้คำปรึกษายอมรับ เข้าใจ และรับรู้ในประสบการณ์ที่สมาชิกมีไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์แห่งความเจ็บปวด การสูญเสีย การขัดแย้ง หรือแม้แต่ความปลื้มปิติที่เกิดขึ้นในครอบครัว นอกจากนี้การที่จะใช้เทคนิคการเข้าร่วมได้ดี ผู้ให้คำปรึกษาต้องยอมรับและเข้าใจในรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว หรือรับรู้ความรู้สึกของสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ ที่อยู่ในบทบาทต่าง ๆ กัน

การใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก่บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมโดยใช้วิธีการ การติดตามร่องรอย (Tracking) ซึ่งเป็นหนึ่งในสามวิธีการของเทคนิคการเข้าร่วม ดังนี้

1.1 การติดตามร่องรอย (Tracking) หมายถึง การที่ผู้ให้คำปรึกษารับฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว โดยไม่มีการตัดสินเนื้อหาสาระที่ครอบครัวเล่าให้ฟังว่าดีหรือไม่ดี ผิดหรือถูก วิธีการนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมและสำรวจปัญหาของครอบครัว และใช้เป็นกลยุทธ์ในการปรับโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งทำให้ทราบถึงแก่นหรือสาระสำคัญของชีวิต (Life Themes) ค่านิยม และเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของครอบครัว

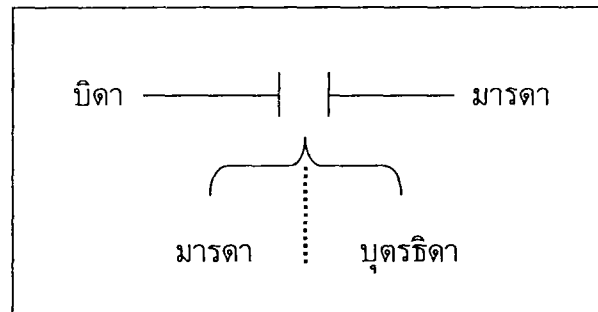
(Significant Family Events) โดยผู้วิจัยจะใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ครอบครัวได้เล่าเรื่องราวของเขาย่างต่อเนื่อง หรือการสะท้อนความรู้สึกของสมาชิก ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับในสิ่งที่ได้ฟังและสังเกตเห็นแก่ครอบครัว นอกจากการติดตามร่องรอยด้วยเทคนิคต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยอาจสื่อด้วยการหยิบยกคำพังเพย หรือคำสุภาษิตที่มีความสอดคล้องกับกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ตัวอย่างเช่น กรณีที่ครอบครัวมีภาวะซึมเศร้าจากการสูญเสียของบุคคลอันเป็นที่รัก ผู้วิจัยก็จะพูดว่า "ชีวิตนี้ดังสายน้ำไหล" จากนั้นผู้วิจัยกระตุ้นสมาชิกครอบครัวให้พูดถึงการสะท้อนความรู้สึกของชีวิตที่ผ่านมาจากคำพังเพยดังกล่าว ซึ่งการตั้งใจฟังการพูดของสมาชิกช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปัญหาของครอบครัวได้กระจ่างขึ้น

นอกจากผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วมโดยวิธีการติดตามร่องรอย เพื่อสร้างสัมพันธภาพ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยแล้ว ผู้วิจัยยังใช้เทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping) ในการฝึกอบรมด้วย ดังนี้

2. เทคนิคการศึกษาประวัติครอบครัว (Family Mapping) เป็นการใช้ไดอะแกรมหรือ แผนที่ในการอธิบายความสัมพันธ์ของครอบครัวในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงโครงสร้างของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว เพื่อประกอบการพิจารณาว่าระบบย่อยใดในครอบครัวที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในปัจจุบัน นอกจากนี้การทำแผนที่ครอบครัวยังเป็นการประเมินเพื่อนำไปสู่วิถีทางที่จะเข้าถึงครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจพฤติกรรมภายในครอบครัวที่มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังถูกนำไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อการแก้ไขปัญหในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งมินูชิน (Minuchin) ได้กำหนดสัญลักษณ์ในการทำแผนที่ของครอบครัวไว้ดังนี้

-----	แทนสัญลักษณ์ของขอบเขตที่ชัดเจน
.....	แทนสัญลักษณ์ของขอบเขตที่ไม่ชัดเจน
_____	แทนสัญลักษณ์ของขอบเขตที่เข้มงวด
=====	แทนสัญลักษณ์ของการรักใคร่ผูกพันหรือใกล้ชิดกัน
=====	แทนสัญลักษณ์ของการใกล้ชิดสนิทแนบแน่นกันมากเกินไป
——— ——— ———	แทนสัญลักษณ์ของการขัดแย้ง
————— └───┘	แทนสัญลักษณ์ของการรวมพวก

ตัวอย่าง ไต่อะแกรมหรือแผนที่ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ ในครอบครัว

จากตัวอย่าง แสดงถึงการรวมกำลังระหว่างมารดากับบุตรธิดาเพื่อต่อต้านบิดา ซึ่งมีความขัดแย้งกับมารดา

(Goldenberg, I. & Goldenberg, H. 1980; Carlson, Jon and Others. 1997; Nichols, Michael, P. & Schwartz, C, Richard. 1998; Richard, S. Sharf. 2000)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 1
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ 1 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 1 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิฑามารดาในสังคมไทย ครั้งที่ 2

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ด้านการให้
ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น
และความเอาใจใส่ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา

อุปกรณ์

1. ดินน้ำมัน
2. เอกสารประกอบการอบรมครั้งที่ 2
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 2

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มแอตเลอรีน ทฤษฎี
การให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม และทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มเน้น
โครงสร้างของครอบครัว โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังนี้

1. เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้
คำปรึกษารอบครัวกลุ่มแอตเลอรีน โดยเน้นที่ความเชื่อและการรับรู้ตนเองของสมาชิกที่เข้า
ร่วมอบรม ช่วยให้สมาชิกผ่านพ้นความรู้สึกที่มีปมด้อย และการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ทั้งนี้
ผู้วิจัยมีใช้เพียงแค่พูดว่า "จงพยายามให้มากขึ้น ดิฉันแน่ใจว่าคุณจะต้องสามารถทำได้" แต่
ผู้วิจัยจะใช้ความพยายามและอดทนต่อพฤติกรรมที่ผิดของสมาชิกที่เข้าร่วมการอบรม ช่วย
แก้ไขให้กำลังใจด้วยความเมตตาและเป็นมิตรอย่างแท้จริง ไม่มีการตำหนิในการแก้ไขปัญหา

2. เทคนิคการปั้น (Sculpture) เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำปรึกษา
รอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม โดยให้บิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมแต่ละคนปั้นดินน้ำมัน
แสดงท่าทางต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวของตนเองตามการรับรู้ของผู้ปั้นเพื่อแสดงถึง

ลักษณะของสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัว ตลอดจนการแสดงออกถึงการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

3. เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary Formation) เป็นเทคนิคหนึ่งของ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยจะประเมินว่าบิดามารดากับบุตรธิดาในแต่ละครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะใด หากมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากเกินไปจะส่งผลให้บิดามารดา มีการปกป้องหรือก้าวก่ายบุตรธิดา ทำให้บุตรธิดารู้สึกยุ่งยาก สับสน ขาดความเป็นตัวของตัวเอง สูญเสียความเป็นส่วนตัวทำให้ขอบเขตระหว่างบุคคลไม่ชัดเจน กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยพยายามช่วยให้แต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีความผูกพันกันอยู่ บางครอบครัวที่บิดามารดาและบุตรธิดามีปฏิสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันมาก ต่างคนต่างอยู่ สร้างขอบเขตที่ปิดกั้นตนเอง ส่งผลให้มีความรู้สึกขาดความเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว กรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยพยายามดึงคนเหล่านั้นเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการช่วยให้ครอบครัวของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนขอบเขตใหม่

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้
ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความรู้สึกรอบอุ่นใจไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นตอนดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปั้น และเทคนิคการสร้างขอบเขต เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยแจกดินน้ำมันให้บิดามารดาคนละ 1 ก้อน แล้วชี้แจงต่อบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมว่า เพื่อความสะดวกในการปั้นให้เปรียบเทียบในครอบครัวแต่ละคนเสมือนหนึ่งเป็นดินน้ำมัน ให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการอบรมปั้นสมาชิกในครอบครัวที่ต้องการจะปั้นตามการรับรู้ของตนเอง ในขณะที่บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมกำลังปั้นดินน้ำมันอยู่นั้น ผู้วิจัยจะสังเกตเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดาได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้ผู้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเห็นภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวของตนเอง และหลังจากปั้นภาพหนึ่ง

จำลองเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมแสดงความคิด ความรู้สึกที่มีต่อภาพที่บันทึกตลอดทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการแสดงออกในการให้ความสนใจ การให้กำลังใจ การแสดงความยินดี ชื่นชมในความสามารถของบุตรธิดา ด้วยการยิ้ม ทักทาย การสัมผัส การให้ความห่วงใย และการดูแลปกป้องความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับบุตรธิดา แล้วให้สมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปรายความรู้สึก การแสดงออกของสมาชิก ประสบการณ์ที่เป็นปัญหา ความคาดหวัง ความต้องการของสมาชิกซึ่งกันและกัน

2. การผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมแยกแยะได้ว่า เรื่องใดเป็นเรื่องที่สมควรควบคุม ชี้นำ ให้การปกป้องบุตรธิดา และเรื่องใดเป็นเรื่องส่วนบุคคลของบุตรธิดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรธิดาที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี มีลักษณะเด่น คืออยากเป็นอิสระต้องการคิดเองทำเอง การสร้างขอบเขตจึงช่วยให้บิดามารดาได้ตระหนักและเคารพความเป็นส่วนตัว รวมทั้งหาแนวทางร่วมกันกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ต่อบุตรธิดาอย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น

3. ผู้วิจัยดำเนินการสาธิตการสร้างขอบเขตที่เหมาะสม โดยขออาสาสมัครจากบิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมจำนวน 3 คน เพื่อแสดงบทบาทสมมติเป็นบิดา มารดา และบุตรธิดา ซึ่งมี 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่ 1 สมาชิกมีความใกล้ชิดกันมากเกินไปจนลบล้างความเป็นส่วนตัวของบุคคล กรณีเช่นนี้ผู้วิจัยจะสาธิตวิธีลดการถูกแทรกแซงจากสมาชิกอีกฝ่ายหนึ่ง สำหรับสถานการณ์ที่ 2 สมาชิกมีความห่างเหินมากเกินไป อาจจะสาธิตด้วยการดึงคนที่ห่างเหินนั้นเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ให้มีโอกาสดูแลแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในครอบครัวมากขึ้น ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ผู้วิจัยให้เป็นผู้สังเกตการณ์

4. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแสดงบทบาทสมมติของอาสาสมัคร

5. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกและข้อคิดที่ได้จากการสังเกตการแสดงบทบาทสมมติของสมาชิกที่เป็นผู้สังเกตการณ์

6. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่แก่บุตรธิดาต่อไป

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปรายและแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะ ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการที่บิดามารดาให้ความร่วมมือ สนใจในการเข้าร่วมการฝึก
อบรม และการซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. การสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะ
ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่แก่บุตรธิดา จากการตอบคำถามของบิดา
มารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม อย่างชัดเจน และ ตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น
และความเอาใจใส่แก่บุตรธิดา จากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิดา
มารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรมครั้งที่ 2

การฝึกอบรมครั้งที่ 2 เป็นการพัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย ด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ของบิตามารดาต่อบุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มแอตเลอเรียน เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม และเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ดังนี้

1. เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) เป็นเทคนิคการให้คำปรึกษากลุ่มแอตเลอเรียนเป็นเทคนิคที่ต้องนำมาใช้ในทุก ๆ ขั้นตอนของการให้คำปรึกษา ทั้งนี้เพราะความสำเร็จในการให้คำปรึกษาจะต้องอาศัยความสามารถในการส่งเสริมให้กำลังใจของผู้ให้คำปรึกษา เทคนิคนี้ใช้ได้ผลมากในการสร้างสัมพันธภาพ และการประเมินรูปแบบชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเน้นที่ความเชื่อและการรับรู้ตนเอง ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวก้าวผ่านพ้นความรู้สึกที่มีปมด้อย และการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ผู้ให้คำปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน จะต้องใช้ความพยายาม และความอดทนต่อพฤติกรรมที่ผิดของผู้รับบริการ คอยแก้ไขให้กำลังใจด้วยความเมตตา และเป็นกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง ไม่มีการตำหนิหรือใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา มีการแสดงออกถึงการให้เกียรติ การให้ความเท่าเทียมกัน การแสดงความห่วงใย การให้การสนับสนุน การให้ความเข้าใจ และการให้ความเชื่อมั่นในสมาชิกครอบครัว เน้นถึงจุดแข็ง คุณค่าและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวสมาชิกครอบครัว ช่วยให้สมาชิกครอบครัวมีความหวัง มองเห็นความเป็นไปได้ในการกระทำหรือทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้การถามเพื่อให้การช่วยเหลือการใช้ลำดับของความเป็นเหตุเป็นผล ความซื่อสัตย์ สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

2. เทคนิคการปั้น (Sculpture) เป็นเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาจะให้สมาชิกแต่ละคนปั้นดินน้ำมันแสดงท่าทางต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวตามการรับรู้ของผู้ปั้น เพื่อแสดงถึงลักษณะของสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัว โดยกระบวนการนี้ จะทำให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นรูปธรรมมากขึ้นในเหตุการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ผู้ปั้นอยู่ในสถานภาพของการเป็นมารดาของบุตรสาวและบุตรชาย รู้สึกว่าสามีของตนไม่ค่อยช่วยเหลือในการเอาใจใส่ดูแลบุตรธิดา กรณีเช่นนี้เธออาจปั้นท่าของสามีอยู่หน้าวัตถุอะไรสักอย่างหนึ่งซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคอมพิวเตอร์ ส่วนบุตรสาวและบุตรชายแยกไปนั่งห่างออกไปอยู่ที่มุมใดมุมหนึ่งของห้อง ในขณะที่ผู้ปั้นปั้นอยู่นั้น ผู้ให้คำปรึกษาสามารถสังเกตเห็นภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเห็นภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวของตนเอง การใช้เทคนิคการปั้นต้องอาศัยขั้นตอน 4 ขั้นตอน และบทบาทประกอบดังนี้

1. ผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ให้การช่วยเหลือ สมาชิกครอบครัวในการเลือกเหตุการณ์หรือฉากที่จะนำเสนอ

2. การกำหนดบทบาทของผู้แสดงในเหตุการณ์

3. ในการปั้นนั้น ผู้ปั้นจะทำหน้าที่ในการจัดวางสมาชิกแต่ละคนเฉพาะตำแหน่งที่มีความหมาย

4. หลังจากการปั้นภาพนิ่งจำลองเสร็จแล้ว ทั้งผู้ปั้นและสมาชิกคนอื่น ๆ ออกจากบทบาทที่ถูกปั้นนั้น แล้วร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ ความรู้สึก และการหยั่งรู้ยังเห็น (Insight) ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกิจกรรมปั้นดินน้ำมัน

3. เทคนิคการสร้างขอบเขต (Boundary Formation) เป็นเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งใช้ในการแก้ไขปัญหาครอบครัวเมื่อผู้ให้คำปรึกษาได้ประเมินพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตระหว่างบุคคลหรือระหว่างระบบย่อยในครอบครัว โดยจัดขอบเขตใหม่ให้สมาชิกในครอบครัวอย่างเหมาะสม ขอบเขต (Boundary) เป็นเส้นแบ่งกันที่มองไม่เห็น ระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ ซึ่งจะกำหนดว่าใครจะเข้าร่วมปฏิสัมพันธ์กับใคร เช่น ขอบเขตระหว่างบุคคล (Personal Boundary) เป็นสิ่งที่กันไม่ให้คนอื่นเข้ามายุ่งกับบุคคลนั้นมากเกินไปจนไม่มีความเป็นส่วนตัว

การสร้างขอบเขตระหว่างบุคคลและระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ ในครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะในทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว กลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว หากสมาชิกคู่ใดมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากเกินไป จนขอบเขตระหว่างบุคคลไม่ชัดเจน ผู้ให้คำปรึกษาต้องดึงให้ห่างจากกัน และนำบุคคลที่สามที่เคยเห็นห่างเข้ามาแทน เช่น มารดากับบุตรธิดาที่มีความใกล้ชิดกันมากเกินไป ส่วนบิดาถูกกีดกันออกไป ผู้ให้คำปรึกษาต้องพยายามหาทางให้มารดากับบุตรธิดาห่างกันมากขึ้น และนำบิดากับบุตรธิดาให้เข้ามาใกล้ชิดกันแทน การกระทำเช่นนี้จะเป็นการช่วยให้ครอบครัวได้เปลี่ยนขอบเขตใหม่ ผู้ให้คำปรึกษาอาจปรับขอบเขตให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นหรือน้อยลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ครอบครัวนั้น ๆ

ตัวอย่างบทสนทนาการสร้างขอบเขตของครอบครัว

ผู้ให้คำปรึกษา	:	บูมกับแอม เปิดเทอมแล้วใช่ไหมคะ เป็นยังไงบ้าง
บูม	:	การบ้านเยอะจัง คุณครูก็ดุ ดุ
แอม	:	ดีค่ะ สนุกมากที่ได้พบเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้พบกันมานาน
ผู้ให้คำปรึกษา	:	(พยักหน้าหันไปคุยกับบิดามารดา) หลังจากที่เรายุ่งกันเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว คุณทั้งสองเห็นว่าสถานการณ์ตอนนี้เป็นยังไงบ้างคะ
บิดา	:	ผมรู้สึกว่าบูมดีขึ้น เม้มปากน้อยลง
มารดา	:	ก็ดีขึ้นค่ะ แต่บูมยังเอาแต่ใจตัวเองอยู่ เดือนก็ไม่ค่อยฟังอย่างเคย
มารดา	:	บูม....จึ.....จึ

- (มารดาหันไปปรามบุตรชาย)
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณแม่ลองเล่าให้ฟังหน่อยสิคะเกิดอะไรขึ้นที่ทำให้คุณแมารู้สึกว่าบูมไม่ฟัง (ผู้ให้คำปรึกษาสังเกตเห็นปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่เหมาะสม คือเมื่อบูมมีพฤติกรรมก้าวก่ายขอบเขตความเป็นส่วนตัวของแม่แล้ว บิดามารดาแสดงความขัดแย้งในการเอาใจใส่บุตรธิดา ในลักษณะที่ มารดาพยายามควบคุมแต่ไม่ได้ผล ขณะที่บิดายอมตามใจ)
- ผู้ให้คำปรึกษา : เราขยับที่นั่งกันสักหน่อยดีไหมคะ จะได้พูดคุยกันได้สะดวกขึ้น
- ผู้ให้คำปรึกษา : เท่าที่ฟังเมื่อสักครู่นี้ดูเหมือนอาการของบูมดีขึ้นแต่คุณทั้งสองยังมีความลำบากในการดูแลและจัดการกับบูม เรามาคุยกันต่อเรื่องนี้ดีไหมคะ (บิดามารดาพยักหน้า)
- (ผู้ให้คำปรึกษานับสนุนให้บิดามารดาเริ่มมีการสื่อสารกันเกี่ยวกับการเอาใจใส่ดูแลบุตรเพื่อปรับบทบาทและความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น ซึ่งจะมีผลดีต่อขอบเขตของบิดามารดาด้วย)
- บิดา : ผมว่าดูแลบูมไม่ยากหรอก เพียงแต่บูมอยากให้พูดดี ๆ ถ้าแม่พยายามพูดดี ๆ ก็ไม่มีปัญหาหรอก
- มารดา : ก็พ่อเขาไม่ได้ร่วมรู้เห็นเวลาที่ต้องปลุกกันนี้ว่าบูมแผลงฤทธิ์ขนาดไหน แม่ต้องผจญกับอะไรบ้าง กลับมาก็แค้นหยุดจะไปรู้เห็นอะไร
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณแม่ดูแลลูกทุกวัน และลูกก็ไม่ค่อยเชื่อฟัง คงจะเหนื่อยและรู้สึกท้อเหมือนกันนะคะ
- มารดา : ค่ะ...ก็รู้สึกแยเหมือนกัน บางทีก็อยากให้พ่อเขามาเจอด้วยตัวเองบ้าง จะได้รู้สึกว่ามันขนาดไหน
- ผู้ให้คำปรึกษา : ในสถานการณ์เช่นนี้ หากคุณพ่อเข้ามาช่วยด้วย คุณคงจะหายเหนื่อย ดูเหมือนคุณแม่ต้องการความช่วยเหลือจากคุณพ่อด้วยนะคะ คุณพ่อคิดว่ายังไงคะ
- บิดา : ผมก็เห็นใจเขา คืองานของผมมันจำเป็นต้องเดินทางบ่อย แต่วันอาทิตย์ผมก็อยู่ตลอด ทุ่มเทให้ทั้งวัน แล้วจริง ๆ ถึงคุยกับคุณแม่ เขาก็ไม่ฟัง ก็เลยต้องปล่อยให้แม่เขาจัดการคนเดียว จะได้ไม่ต้องเถียงกันบ่อย ๆ
- มารดา : ตั้งแต่เปิดเทอมมา บูมไม่ยอมตื่นเลยคะ ต้องปลุกกันทุกวัน ปลุกก็ยาก ยาก ต้องจัดตัวออกจากที่นอน บางวันก็ตะโกนโวกเวก บางวันร้องโยเย กว่าจะไปโรงเรียนได้ ก็เลยไปสายเป็นประจำ
- มารดา : (ถอนหายใจ) ดิฉันก็สอนบูมนะคะ โดยพูดกับเขาดี ๆ ว่าบูมต้องหัดตื่นแต่เช้าบ้าง ไม่งั้นจะไปสายอยู่อย่างนี้ ต้องรู้จักเกรงใจพี่แม่เขาบ้าง

- พี่เขาต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย ทั้งที่เขาเตรียมตัวพร้อมก่อนแล้ว
- บิดา : บุม...ไม่เอาน่า อย่าทำอย่างนั้นลูก
(บิดาพูดปรามบุตรชายอย่างเอ็นดู)
- ผู้ให้คำปรึกษา : ดิฉันเห็นใจคุณแม่นะคะที่พยายามดูแลลูก ๆ และคิดว่าเราทั้ง 3 คน
คงต้องมีเรื่องพูดคุยกันหลายเรื่อง เอาล่ะ! ตอนนี้ขอให้บุมกับเบม
ไปพักที่มุมนั่งเล่นตรงนั้นก่อนดีกว่า เพราะมีของเล่นและหนังสือ
น่าอ่านสนุก ๆ อยู่ด้วยนะค่ะ
(เด็ก 2 คน ไปที่อีกมุมหนึ่ง)
- (ผู้ให้คำปรึกษามีสมมติฐานว่าครอบครัวมีลักษณะขอบเขตความเป็น
ส่วนตัวที่ไม่เหมาะสม คือ บิดากับมารดามีขอบเขตที่เข้มงวด (Rigid
Boundary) แต่บิดามารดากับบุตรธิดามีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน (Diffuse
Boundary) ผู้ให้คำปรึกษาจึงแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคการสร้าง
ขอบเขต)
- ผู้ให้คำปรึกษา : ดูเหมือนที่คุณพ่อไม่ได้เข้ามาบิบทบาทมากนัก ก็เพื่อลดความขัดแย้ง
ของคุณทั้งคู่ เพื่อจะประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ราบรื่นนะค่ะ
- มารดา : จะว่าไปแล้ว ดิฉันก็รู้เหมือนกันว่าเขาคงหาเวลามาช่วยดูแลลูกยาก
- ผู้ให้คำปรึกษา : แต่ในส่วนที่คุณแม่ต้องการให้คุณพ่อช่วย ก็ยังเป็นไปได้อยู่ เราน่าจะ
ใช้เวลาช่วงนี้มาปรึกษากันดีไหมคะว่าคุณทั้งสองจะช่วยกันดูแลบุมยังไ
คุณแม่ลองยกตัวอย่างเรื่องสักเรื่องที่ทำให้คุณแม่รู้สึกลำบากในการ
เลี้ยงลูกคนนี้ได้ไหมคะ
- มารดา : เรื่องซื้อของค่ะ...บุมจะเป็นเด็กที่ชอบซื้อรถเด็กเล่นมาก ซื้อจนเต็มตู้
เก็บของแล้ว เวลาไปห้างก็มักจะรบกวนให้ซื้ออีกบางทีซื้อซ้ำ ๆ กัน
ห้ามก็ไม่ฟัง
- ผู้ให้คำปรึกษา : เวลาที่บุมไม่ยอม เขาทำอย่างไรหรือคะ
- มารดา : ร้องโยเยค่ะ....กระต๊อบเท้า บางทีก็ใช้มือตีแม่ด้วย
- ผู้ให้คำปรึกษา : แล้วคุณแม่ได้ตอบอย่างไรคะ
- มารดา : ก็ต้องซื้อให้เขาสิคะ อายที่มีคนอื่นหันมามองนะค่ะ
- บิดา : แม่เขาเคยบอกให้ผมเตือนลูก ผมก็เตือนบุมเขา บุมเขาก็รับปาก
แต่ตอนที่อยู่กับแม่เขา จริง ๆ แล้วผมก็ไม่ทราบว่าเป็นยังไง
ถ้าแม่เขาคิดว่าไม่ควรซื้อเขาก็ไม่น่าที่จะซื้อให้ลูก
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณพ่อคิดว่าคุณแม่ควรจะทำอย่างไร
- บิดา : ถ้าเขาคิดว่าไม่สมควรก็น่าจะสอนกันได้ เพราะเขาอยู่ด้วยกันทุกวัน

- มารดา : ดิฉันว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับพ่อชอบตามใจบูมแน่ะค่ะ เพราะเวลาที่พ่อกลับมาจากไหน ๆ พ่อมักจะซื้อของแพงๆ มาฝาก เวลาลูกทำอะไรก็มักจะให้ บางทีแม่เตือน พ่อเขาก็จะบอกว่าให้ไปเถอะเล็ก ๆ น้อย ๆ โตขึ้นเขาก็รู้เรื่องเอง
- ผู้ให้คำปรึกษา : แล้วคุณแม่อะไรกับความเห็นนี้ของคุณพ่อ
- มารดา : ถ้าให้เขามาก เขาก็จะเคยตัวเหมือนทุกวันนี้ เห็นอะไรก็อยากได้ไปหมด โตขึ้นเกรงว่าจะใช้เงินไม่เป็น มือเติบ จะว่าไป...จริง ๆ แล้วดิฉันก็ไม่อยากซื้ออะไรให้เขาหรอก แต่เขาจะอ้างพ่อเสมอว่าพ่อให้ทุกครั้งแม่ใจร้าย ไม่เหมือนพ่อเลย แล้วก็ร้องไห้มากขึ้น
- ผู้ให้คำปรึกษา : ดิฉันก็เลยไม่รู้ว่าจะทำยังไงดี ก็เลยต้องให้ทุกที
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณคงลำบากใจ และต้องจำยอมบูมทุกครั้ง หลังจากที่เขามีปฏิกริยาเรื่อยมา จนทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ที่จะเรียกร้องคุณแม่ด้วยวิธีนี้
- มารดา : ก็คงอย่างนั้นแหละค่ะ แต่ดิฉันก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไงดี
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณพ่อมีความเห็นยังไงคะ จากการที่คุณแม่เล่า
- บิดา : ผมเองก็ไม่ได้คิดจะตามใจอะไรบูมนักหรอก เพราะตัวผมนาน ๆ จะกลับบ้านซะทีหนึ่ง เมื่อลูกอยากได้อะไร ผมก็ไม่อยากขัดใจลูก
- ผู้ให้คำปรึกษา : คุณรักลูก อยากให้ลูกมีความสุขเวลาอยู่กับคุณแต่ว่าลูกอาจจะเข้าใจผิดได้นะคะว่าสถานการณ์แบบนี้เขาจะต้องได้เสมอ
- บิดา : ตอนนั้นผมไม่ได้คิดอะไรเลยครับว่าจะทำให้เกิดผลเสียอะไรตามมาตอนนี้...ผมเริ่มรู้สึกแล้วครับว่าผมเองอาจมีส่วนทำให้บูมตามใจตนเอง และเรียกร้องกับคุณแม่มากขึ้น ถ้าเช่นนั้นผมควรจะทำยังไงดีล่ะครับ
- ผู้ให้คำปรึกษา : ทั้งคุณพ่อคุณแม่คงเป็นพ้องต้องกันแล้วนะค่ะว่า...ถ้าเราไม่กำหนดขอบเขตพฤติกรรมของลูก ก็จะทำให้ลูกเข้าใจผิด และมักจะทำอะไรตามใจตัวเองมากและถ้าหากคุณพ่อคุณแม่มีความขัดแย้งกันก็ยิ่งจะทำให้การให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ต่อลูกเป็นไปด้วยความยากลำบาก คุณพ่อคุณแม่คิดว่านั่นไหมคะ
(บิดามารดา พักหน้าตอบรับ แสดงออกถึงการเริ่มเข้าใจปัญหาผู้ให้คำปรึกษาจึงสรุปสมมติฐาน และประเมินการยอมรับต่อสมมติฐาน)

(Christensen,Oscar C.; Schramski,Thomas G.1983; Carlson,Jon and Others. 1977; Satir,V. John Banmen, Jane Gerber and Maria Gomori.1991 Gladding,S.T1995)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 2
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ 2 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 2 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย ครั้งที่ 3

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านความ
รับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา

เวลา ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านความ
รับผิดชอบของบิตามารดาต่อบุตรธิดา

อุปกรณ์

1. ใบงานประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 3
2. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 3
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 3

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้าง
ของครอบครัว และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชั่น โฟกัส โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ
ดังนี้

1. เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำปรึกษา
ครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการให้การสนับสนุนหรือยืนยัน
(Confirmation of a family member or maintenance) โดยผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ
สมาชิก ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยการแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยเข้าใจในความรู้สึกของบิตามารดา
แต่ละคน และให้การสนับสนุนหรือยืนยันในข้อดี ความสามารถ ตลอดจนศักยภาพที่บิตามารดา
แต่ละคนมีอยู่และควรคงไว้ต่อไป

2. เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้
คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว โดยผู้วิจัยให้บิตามารดานำ
สถานการณ์ที่ต้องการความรับผิดชอบต่อบุตรธิดามาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม
เพื่อให้บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้เรียนรู้ความรู้สึกและท่าทางของตนเองในขณะที่

ที่แสดง จากนั้นให้นำสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาสาธิต เพื่อให้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม ท่าทาง คำพูด การแสดงออก และขณะเดียวกัน บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะได้เรียนรู้ความแตกต่างในการแสดงออกถึงการขาดความรับผิดชอบกับการมีความรับผิดชอบของตนเอง ด้วยการสัมผัสกับความรู้สึกที่ตนแสดงออก การพูดถึงความรู้สึกและอารมณ์ในขณะที่มีการแสดงบทบาท ซึ่งจะทำให้เกิดการควบคุม ปรับเปลี่ยน และตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น

3. เทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส ซึ่งเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้ครอบครัวเปิดเผยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความรับผิดชอบของบิดามารดาออกมา โดยผู้วิจัยดำเนินการสอดแทรกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบิดามารดาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมองเห็นสภาพปัญหาที่ตนเองต้องการจะแก้ไข มีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนตนเอง ช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ตระหนักรู้ว่าปัญหาต่าง ๆ นั้น สมาชิกสามารถควบคุมได้ และยังมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากที่ตนประพฤติดูปฏิบัติอยู่

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัยโดยการใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม โดยวิธีการให้การสนับสนุนหรือยืนยัน เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วม เพื่อแสดงออกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม โดย

1.1 ผู้วิจัยให้บิดามารดาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม ได้รับรู้ว่าผู้วิจัยให้การยอมรับมีความเข้าใจ และรับรู้ในประสบการณ์ที่บิดามารดามีอยู่ ด้วยวิธีการให้การสนับสนุนหรือยืนยัน

โดยผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วยการแสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยเข้าใจในความรู้สึกของบิดามารดาแต่ละคน และให้การสนับสนุนหรือยืนยันในข้อดีความสามารถ ตลอดจนศักยภาพที่บิดามารดาแต่ละคนมีอยู่และควรที่จะคงไว้ต่อไป

1.2 ผู้วิจัยและบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับผลดีและผลกระทบที่เกิดจากการมีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและการขาดคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

1.3 ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมออกเป็น 3 กลุ่ม จากนั้นแจกใบงานที่ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มตอบคำถามในใบงานเกี่ยวกับมูลเหตุที่มุ่งใจให้บิดามารดามีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและประเด็นปัญหาในครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากการขาดความรับผิดชอบต่อบิดามารดาต่อบุตรธิดาเมื่อสมาชิกในกลุ่มตอบคำถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันเลือกมูลเหตุที่มุ่งใจให้บิดามารดามีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและประเด็นปัญหาในครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากการขาดความรับผิดชอบต่อบิดามารดาต่อบุตรธิดา มาอย่างละ 1 ประเด็น

1.4 ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มสำรวจความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนเองเกี่ยวกับประเด็นที่เลือก เพื่อที่จะแสดงให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้รับรู้

1.5 ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทใน 2 สถานการณ์ คือสถานการณ์ที่ต้องการความรับผิดชอบต่อบิดามารดาต่อบุตรธิดากับ สถานการณ์ที่บิดามารดาขาดความรับผิดชอบต่อบุตรธิดามาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม คราวละ 1 กลุ่ม โดยสื่อความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนเองให้สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้รับรู้ด้วยภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางที่เหมาะสม

1.6 ผู้วิจัยให้สมาชิกในครอบครัวร่วมกันอภิปรายถึงความรู้สึกในการแสดงบทบาทนั้น ๆ

1.7 ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในขณะที่เกิดขึ้นสมาชิกคนอื่น ๆ แสดงบทบาท

1.8 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว ซึ่งวิธีการเปรียบเสมือนกับลูกกุญแจชนิดพิเศษที่สามารถใช้ไขแม่กุญแจได้หลาย ๆ ดอก ผู้วิจัยนำวิธีนี้มาใช้เพื่อช่วยให้บิดามารดาเปิดเผยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อบิดามารดาออกมา โดยผู้วิจัยดำเนินการสอดแทรกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบิดามารดาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมองเห็นสภาพปัญหาที่ตนเองต้องการจะแก้ไข มีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนตนเอง ช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ตระหนักรู้ว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้นสมาชิกสามารถควบคุมได้ และยังมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากที่ตนประพฤติปฏิบัติอยู่

1.9 ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิถามารดาต่อบุตรธิดาต่อไป

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม ร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิถามารดาต่อบุตรธิดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการที่บิถามารดาแสดงความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ตลอดจนมีการซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของบิถามารดาต่อบุตรธิดาจากการตอบคำถามของบิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และ ตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของบิถามารดาต่อ บุตรธิดา จากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิถามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

ใบงานประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 3

คำชี้แจง ให้แต่ละกลุ่มตอบคำถามต่อไปนี้

1. มลเหตุที่จูงใจให้บิดามารดามีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ

[illegible]

2. ประเด็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากการขาดความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

[illegible]

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 3

การฝึกอบรมครั้งที่ 3 เป็นการพัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว และเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชันโฟกัส ดังนี้

1. เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เป็นเทคนิคหนึ่งของการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคนี้ไปแล้วในครั้งที่ 1 โดยใช้วิธีการของการติดตามร่องรอย (Tracking) สำหรับการอบรมครั้งที่ 3 ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการของการให้การสนับสนุนหรือยืนยัน (Confirmation of a family member or maintenance) ซึ่งเป็น 1 ใน 3 วิธีการของเทคนิคการเข้าร่วมเช่นเดียวกันกับการติดตามร่องรอย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเอกสารประกอบการอบรมครั้งที่ 1 เกี่ยวกับรายละเอียดของเทคนิคการเข้าร่วมว่าเป็นหนึ่งในหลาย ๆ เทคนิค ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัวที่ผู้วิจัยนำมาใช้ร่วมกับเทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) และเทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ได้ผลมาแล้ว ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส สำหรับการฝึกอบรมในครั้งที่ 3 เพื่อพัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทย ด้านความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดานั้น ในช่วงแรกของขั้นตอนการฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วมเพื่อเน้นให้เห็นการกระทำของผู้วิจัยที่มีเป้าหมายจะสร้างสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวหรือระบบครอบครัว ตลอดจนการปรับตัว ที่มีเป้าหมายในการเข้าร่วมดำเนินการฝึกอบรมให้ประสบความสำเร็จ โดยใช้วิธีการให้การสนับสนุนดังนี้

1.1 วิธีการให้การสนับสนุน (Confirmation of a family member or maintenance) หมายถึง การแสดงให้เห็นสมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมได้เห็นว่าผู้วิจัยมีความเข้าใจในสมาชิกแต่ละคนว่ารู้สึกอย่างไรโดยการสะท้อนความรู้สึกของสมาชิกครอบครัวทั้งที่เปิดเผยและยังไม่ได้เปิดเผย มีการให้การสนับสนุนสมาชิกทั้งในข้อดีและความสามารถของสมาชิก ตลอดจนการยืนยันในศักยภาพที่จะคงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตในครอบครัวต่อไป ดังเช่นตัวอย่างการให้คำปรึกษาต่อไปนี้

- มารดา : ตั้งแต่สามีดิฉันเสียไปแล้ว ดิฉันก็เลี้ยงดูลูก 2 คน ด้วยตนเอง มาโดยตลอด ลำบากมากค่ะ พอลูกมามีปัญหาสามีสั้น อยู่ไม่นิ่ง เช่นนี้ ดิฉันหมดแรงเลยคะ (น้ำตาคลอเบ้าตา)
- ผู้ให้คำปรึกษา : การเลี้ยงดูลูก 2 คน ตามลำพังไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เลย ดิฉันมีหลานเพียงคนเดียวยังรู้สึกเหนื่อยแทบแย่ คุณเป็นผู้หญิงแกร่งจริง ๆ

ลูกอีกคนหนึ่งก็เติบโตไปได้ดี มีเพียงคนเล็กคนเดียวที่มีลักษณะ
สมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่ง ส่วนเรื่องอื่น ๆ เรียบร้อยดี อย่าเพิ่งหมด
กำลังใจนะคะ ต้องมีทางแก้ไขปัญหาได้แน่นอนค่ะ

2. เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เป็นเทคนิคการให้คำปรึกษา
ครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว หมายถึง การที่ผู้วิจัยให้สมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมนำ
สถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาแสดงให้เห็นจริงในระหว่างการอบรม เพื่อให้ผู้
วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมคำพูด ท่าทาง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ ข้อโต้แย้ง กฎเกณฑ์
ต่าง ๆ ของครอบครัว ในขณะที่เดียวกันผู้เข้าร่วมอบรมก็จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงออกของ
ตนเอง ได้สัมผัสกับความรู้สึกที่ตนแสดงออก ผู้เข้าร่วมอบรมจะพูดถึงความรู้สึกและอารมณ์
ขณะนั้น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ช่วยให้ผู้เข้าอบรม
ได้ตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีแนวทางในการแก้ไขต่อไป

ตัวอย่างเช่น

สถานการณ์ที่ 1 ให้สมาชิกผู้เข้าอบรมจับกลุ่มกันแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่แสดง
ออกถึงความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อบุตรธิดา

การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่ 1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เรียนรู้ที่จะ
ควบคุมพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของตนเอง ซึ่งโดยปกติตนเองมักจะยืนยันว่าไม่สามารถ
เปลี่ยนแปลง หรือควบคุมพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เข้าร่วม
อบรมได้สำรวจแบบแผนการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของตนเองต่อบุตรธิดา และมีแนวทางที่
จะปรับหรือเลือกวิธีการปฏิบัติต่อบุตรธิดาให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

สถานการณ์ที่ 2 ให้สมาชิกผู้เข้าอบรมจับกลุ่มกันแสดงบทบาท ในสถานการณ์จำลอง
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันที่แสดงถึงการขาดความรับผิดชอบของบิดามารดาต่อ
บุตรธิดา

การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่ 2 เพื่อผู้วิจัยจะได้มีโอกาสสังเกตรูปแบบการ
แสดงออกของบิดามารดาในด้านความรับผิดชอบที่มีต่อบุตรธิดา และเป็นการช่วยให้ผู้เข้าร่วม
อบรมได้สังเกตและตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อบุตรธิดา

3. เทคนิคการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้ว เป็นเทคนิคของการ
ให้คำปรึกษาคอร์วกลุ่มโซลูชัน โฟกัส เป็นการใช้รูปแบบการช่วยเหลือที่ใช้ได้ผลมาแล้วและ
ที่มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างสากหลมาแล้วด้วย ซึ่งสิ่งนี้เปรียบเสมือนลูกกุญแจต้นแบบที่
สามารถใช้ไขแม่กุญแจหลาย ๆ ดอก (Skeleton Keys) ที่จะช่วยให้สมาชิกที่เข้าอบรมเปิด

เผยปัญหาต่าง ๆ ออกมา โดยผู้ให้คำปรึกษาพยายามสอดแทรกสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก ในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ในครั้งนี้และครั้งต่อ ๆ ไปที่เราพบกัน ดิฉันอยากให้คุณสังเกตเพื่อบอกดิฉัน ในครั้งต่อไปได้ว่า เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวหรือชีวิตของคุณหรือบอกถึงสิ่งที่คุณต้องการให้เกิดขึ้นต่อเนื่องประจำต่อไป การขอร้องเช่นนี้ ช่วยให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมได้มองดูสภาพปัญหาที่ตนเองอยากแก้ไขต่อไป

3.2 ผู้ให้คำปรึกษากล่าวว่า “ ลองปฏิบัติเรื่องบางเรื่องให้แตกต่างออกไป ” การกล่าวเช่นนี้ ช่วยให้สมาชิกที่เข้าอบรมมีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจพิกัดของความเป็นไปได้ที่ตนเองมีอยู่ มากกว่าจะกระทำต่อเนื่องในเรื่องที่ตนเองเชื่อว่าถูกต้องต่อไป

3.3 ผู้ให้คำปรึกษาให้ความสนใจว่าอะไรที่เป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกที่เข้าอบรมเอาชนะอุปสรรคที่ผ่านมาได้ อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อปัญหาที่เกิดขึ้น หรือพฤติกรรมบางอย่างที่สมาชิกท้วงติง การช่วยเหลือนี้จะช่วยให้สมาชิกที่เข้าอบรมได้ตระหนักรู้ว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้นเขาสามารถควบคุมมันได้

3.4 ผู้ให้คำปรึกษากล่าวว่า “ คนส่วนใหญ่ที่อยู่ในสภาวะ เช่นคุณมักจะ.....” คำพูดในลักษณะนี้ ช่วยให้สมาชิกผู้เข้าอบรมตระหนักรู้ว่า ตนเองยังมีทางเลือกอื่นอีก นอกเหนือจากที่ตนประพฤติปฏิบัติอยู่ด้วยการมีสติแน่วแน่เช่นนี้ สมาชิกครอบครัวก็สามารถเริ่มต้นดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการต่อไป

3.5 ผู้ให้คำปรึกษาให้สมาชิกผู้เข้าอบรม เขียนเรื่องที่เขาเคยทำพลาดไป เช่น เขียนถึงเรื่องที่เคยละเลยในการพานบุตรธิดาไปตรวจสุขภาพ หรือปล่อยให้ทำการบ้านเพียงลำพัง จากนั้นให้สมาชิกอ่านเรื่องที่เขียนออกมา แล้วเผาทิ้งเสีย

(Goldenberg,I.& Goldenberg,H.1980,Gladding,Samuel T.1995,Carlson,Jon and Others.1997,Nichols,Michael P.& Schwartz, C.Richard,1998)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 3
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ 3 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 3 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

**รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของบิดามารดาในสังคมไทย
ครั้งที่ 4**

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยในด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดา

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 4
2. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 4

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่

1. เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา (Co – Create a Problem with a Family) เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส ที่ผู้วิจัยกับบิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมตกลงร่วมกันตั้งแต่ต้นว่าปัญหาด้านการให้เวลาแก่บุตรธิดาที่ต้องแก้ไขคืออะไร และจะต้องทำอะไรบ้าง การใช้เทคนิคนี้ ทำให้บิดามารดาได้รับรู้สถานการณ์ของตนเอง รู้ความจริงที่เกิดจากการได้สนทนาพูดคุยกัน และรู้ว่าปัญหานี้กำลังทำให้ครอบครัวของตนเองมีความทุกข์อยู่

2. เทคนิคการละคร (Drama) โดยผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม นำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตครอบครัวมาแสดง ด้วยการใช้ภาษาท่าทาง และใช้การจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูด เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้มีโอกาสทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัวของตนที่ผ่านมาด้วยมุมมองปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

และบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเรียนรู้ ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองในด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดาได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา และเทคนิคการละคร เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา เป็นเทคนิคที่ผู้วิจัยกับครอบครัวตกลงร่วมกันตั้งแต่ต้นว่าปัญหาด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดาที่ต้องแก้ไขคืออะไร และจะต้องทำอะไรบ้าง โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มพูดคุยถึงปัญหาด้านการใช้เวลาแก่บุตรธิดาว่ามีอะไรบ้าง ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่สบายใจ หรือมีความทุกข์

1.2 ผู้วิจัยกระตุ้นให้สมาชิกช่วยกันพิจารณาปัญหาที่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อนมากที่สุด หรือเป็นสถานการณ์ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น จากนั้นผู้วิจัยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พูดคุยกันโดยไม่ครอบงำความคิดของสมาชิก

1.3 เมื่อสมาชิกพบปัญหาด้านการใช้เวลาที่ทุกคนอยากแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยจะกล่าวต่อไปว่า “เราจะร่วมกันอย่างไรที่จะทำให้สถานการณ์ของครอบครัวดีขึ้น” หรือ “เราจะต้องทำอะไรกันบ้าง” วิธีการนี้ช่วยทำให้บิดามารดาได้รับรู้สถานการณ์ของตนเอง รู้ความจริงที่เกิดจากการได้สนทนาพูดคุยกัน และรู้ว่าปัญหานี้กำลังทำให้ครอบครัวของตนเองมีความทุกข์ การดำเนินเช่นนี้เท่ากับว่าผู้วิจัยได้เริ่มกำหนดให้สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ที่จะตามมา

2.. ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มแสดงละครด้วยภาษาท่าทาง โดยให้แสดงคราวละ 1 กลุ่ม เป็นการนำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตครอบครัว เกี่ยวกับการใช้เวลาแก่บุตรธิดามาแสดง

และให้ผู้แสดงใช้ภาษาท่าทางรวมทั้งจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูดให้สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้รับรู้

3. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มที่แสดงละครนั้น ๆ และให้ทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงความรู้สึกในการแสดงละคร

4. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก้ปัญหา

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้ติดตามการที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาการแสดงออกถึงการใช้เวลาแก้ปัญหา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

2. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกถึงความสนใจ และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และซักถามในประเด็นต่าง ๆ

2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านการใช้เวลาแก้ปัญหาจากการตอบคำถามของติดตามการที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และ ตรงประเด็น

3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านการใช้เวลาแก้ปัญหา จากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของติดตามการที่เข้าร่วมการฝึกอบรม

4. ผู้วิจัย สังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม

5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 4

การฝึกอบรมครั้งที่ 4 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส และเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลากับบุตรธิดา ดังนี้

1. เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา (Co-Create a Problem with a Family) เป็นเทคนิคเบื้องต้นที่สำคัญเทคนิคหนึ่งของการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส ซึ่งผู้วิจัยกับสมาชิกครอบครัวจะตกลงร่วมกันตั้งแต่ต้นว่าอะไรคือปัญหาที่ต้องการแก้ไข และจะต้องทำอะไรบ้าง

ตัวอย่างของการใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหา ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมพูดคุยถึงปัญหาด้านการใช้เวลากับบุตรธิดาว่ามีอะไรบ้างที่ทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน ไม่สบายใจ มีความทุกข์ ให้สมาชิกช่วยกันเสนอปัญหาหลาย ๆ ปัญหา เช่น 1) บิดามารดาและบุตรธิดามีเวลาว่างไม่ตรงกัน 2) บิดามารดาใช้เวลาส่วนใหญ่ทุ่มให้กับงานประจำ 3) บิดามารดาใช้เวลามีอยู่กับบุตรธิดาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น จากนั้นให้ร่วมกันพิจารณาว่า ปัญหาใดที่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน เป็นทุกข์มากที่สุด หรือเป็นสถานการณ์ที่ต้องการจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พูดคุยกันโดยไม่ครอบงำความคิดของใครคนใดคนหนึ่ง จนกว่าครอบครัวได้พบปัญหาที่ทุกคนอยากจะทำ การแก้ไข และจะกล่าวต่อไปว่า “เราจะหาทางร่วมกันอย่างไรที่จะทำให้สถานการณ์ของครอบครัวคุณดีขึ้น” หรือ “เรามาร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาค่ะ” หรือ “เราจะต้องทำอะไรกันบ้าง” เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้เริ่มต้นกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ที่จะตามมา

การใช้เทคนิคการตกลงร่วมกันกับครอบครัวเกี่ยวกับปัญหานี้ ทำให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้รับรู้ปัญหาของตนเอง รู้ความจริงที่เกิดจากการได้สนทนาพูดคุยกัน และรู้ว่ปัญหานี้กำลังส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของบุตรธิดาและทำให้ครอบครัวของตนมีความทุกข์ ซึ่งส่งผลให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้เริ่มต้นกำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ที่จะตามมา

2. เทคนิคการละคร (Drama) เป็นเทคนิคหนึ่งในการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวทางมนุษยนิยม ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการใช้เวลากับบุตรธิดา โดยผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ร่วมกันแสดงในฉากของชีวิตครอบครัวหรือชีวิตส่วนตัว ด้วยการใช้ภาษาท่าทาง (ละครใบ้) และใช้การจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูด ซึ่งการที่บิดามารดาได้ร่วมกันแสดงออกนี้เป็นโอกาสที่ทุกคนจะได้ย้อนกลับไปทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัวของตนที่ผ่านมาด้วยมุมมองปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ทำความเข้าใจต่อ

เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งได้เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองในด้านการใช้เวลาแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(Satir, V. & Baldwin, Michele. 1983 ,Gladding.S.T.1995.)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 4
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งที่ 4 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 4 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิดามารดาในสังคมไทย ครั้งที่ 5

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสาร
ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยในด้านการสื่อสาร
ระหว่างบิดามารดาบุตรธิดา

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 5
2. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 5

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษารอบคร้วกลุ่มมนุษยนิยม
ได้แก่

1. ท่าทีการสื่อสาร (Communication Stance) การใช้เทคนิคนี้คือ การให้สมาชิก
ที่เข้าร่วมการอบรมแสดงท่าทีการสื่อสารแบบต่าง ๆ ด้วยภาษาท่าทาง ได้แก่ การติผู้อื่น
(Blaming) การอ้อนวอน (Placating) เฉลไฉ (Irrelevant) การยึดติดอยู่กับ (Super
Reasonable) การเข้าใจคน (Congruent) มาปฏิสัมพันธ์กัน วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดการตระหนัก
รู้เพิ่มขึ้นจากการติดต่อสัมพันธ์กัน และเรียนรู้ที่จะลงรอยในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันได้

2. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม “ฉัน” (Modeling of Effective
Communication Using “I” Message) เพื่อช่วยให้บิดามารดามีการสื่อสารที่ชัดเจนและมีความ
กลมกลืน ผู้วิจัยจะให้บิดามารดาที่เข้ารับการอบรมใช้สรรพนามแทนตนเองว่า “พ่อ หรือ แม่
หรือ คำอื่น ๆ ที่บุตรธิดาใช้เรียกอยู่เป็นประจำ” เพื่อเป็นการแสดงความรู้สึกถึงความต้องการ
ของบิดามารดาและรับผิดชอบในสิ่งที่บิดามารดาพูด การสื่อสารในลักษณะนี้ จะทำให้เห็นคุณค่า
ในตนเอง และแสดงออกได้อย่างตรงไปตรงมา เปิดเผย ไม่อ้อมค้อม

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคทำที่การสื่อสารและเทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม "ฉัน" เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยและบิตามารดาที่เข้าร่วมอบรมร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา
2. ผู้วิจัยอธิบายรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ที่เป็นการสื่อสารที่เหมาะสม พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
3. ผู้วิจัยขออาสาสมัครจากสมาชิกผู้เข้าร่วมอบรม เพื่อแสดงท่าทีการสื่อสารแบบต่าง ๆ ด้วยภาษาท่าทางโดยไม่ใช้ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ การตีผู้อื่น การอ้อนวอน ผู้กล่าวโทษ (ผู้อื่น ผู้ยอมตาม เจใจ การยึดติดอยู่กับ) การเข้าใจคนแล้วให้สมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมร่วมกันวิเคราะห์ว่า เป็นการสื่อสารในรูปแบบใด และมีความเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมอย่างไร
4. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสื่อสารที่เหมาะสมในครอบครัว
5. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมแบ่งกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม จากนั้น สืบถามและแสดงบทบาทที่เป็นสถานการณ์ ที่เป็นปัญหาในการสื่อสารระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา ที่เกิดขึ้นในครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวต้องการแก้ไข
6. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ที่แสดงบทบาทสมมติ และร่วมกันเสนอแนวทางในการปรับปรุงหรือแก้ไขพฤติกรรมตลอดทั้งความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมนั้นๆ
7. ผู้วิจัยซักถามเกี่ยวกับสรพนามแทนตนเองที่สมาชิกใช้ในการติดต่อสื่อสารกับบุตรธิดาในชีวิตประจำวัน
8. ผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มสื่อความคิด ความรู้สึก และความต้องการด้วยการใช้สรพนามแทนตนเองในการติดต่อสื่อสารกับบุตรธิดาในชีวิตประจำวัน โดยใช้ทั้ง

ภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทางที่เหมาะสม โดยสมมติให้สมาชิกในกลุ่มเป็นบิดามารดาและบุตรธิดาในครอบครัว

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกถึงความสนใจ และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาจากการตอบคำถามของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาจากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 5

การฝึกอบรมครั้งที่ 5 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวยุคใหม่ตามแนวทฤษฎีมนุษยนิยม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา ดังนี้

1. ท่าทีการสื่อสาร (Communication Stance) ผู้วิจัยใช้เทคนิคนี้ เพื่อให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ตระหนักและเรียนรู้ว่า หากการสื่อสารระหว่างสองฝ่ายไม่มีความตรงไปตรงมา มีลักษณะเสแสร้งหรือไม่แสดงความรู้สึกรู้สึกและความต้องการที่แท้จริงออกมาจะส่งผลให้บุคคลมีการแสดงบทบาท 4 บทบาทดังนี้ 1) การติผู้อื่น (Blaming) 2) การอ้อนวอน (Placating) 3) การเฉไฉ (Irrelevant) 4) การยึดติดอยู่กับเหตุผล (Super-Reasonable) โดยที่แต่ละคนใช้บทบาททั้งสี่มาบ้างน้อยบ้างในบางโอกาส บทบาททั้งสี่ดังกล่าวมีประโยชน์ในบางสถานการณ์ แต่หากบุคคลใดใช้บทบาทเหล่านั้นในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นจนติดเป็นนิสัย ก็อาจทำให้เกิดเป็นปัญหาได้ ซึ่งบทบาทแต่ละบทบาทมีการแสดงออกดังนี้

1.1 การติผู้อื่น (Blaming)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) มีอำนาจ (Power)

ตัวอย่างคำพูดที่มักแสดงออก (Typical Verbal Expression) ได้แก่

“เธอไม่เคยทำอะไรถูกต้องเลย” (You never do anything right.)

“เธอเป็นอะไรของเธอกันเนี่ย” (What is the matter with you.)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ได้แก่ ร่างกายไม่ปล่อยตามสบาย

(Physical Discomfort) ตึงเขม็ง (Tight) แข็งขึ้น (Stiff)

ความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ได้แก่

“ฉันรู้สึกโดดเดี่ยวและไม่ประสบความสำเร็จ” (I am lonely and

unsuccessful.)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ต่ำ (Low) เช่น “ฉันอยาก
ให้ใครรัก และเข้าใจฉันบ้าง (I just want to be loved.)

บุคลิกประเภทนี้ ชอบบ่น หากมีปัญหาใดเกิดขึ้น มักต้องการให้ผู้อื่นรู้ว่าเป็นความผิดของผู้อื่น มักชอบใช้นิ้วชี้หน้าผู้อื่น และชอบกล่าวว่า “ทำไมคุณไม่.” “คุณควรจะ.”

1.2 การอ้อนวอน (Placating)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) ให้บริการ (Service)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) ได้แก่

“ฉันอยู่ตรงนี้เพียงเพื่อให้คุณมีความสุข” (I am just here to make you

happy.)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ไถ่แก๊ ชื่นชมยินดี (Grateful) ช่าง
ประจบ (Bootlicking)

ความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ไถ่แก๊

"ฉันรู้สึกไม่มีคุณค่าอะไรเลย ถ้าไม่ได้ดูแลผู้อื่น" (I feel like nothing without someone to take care of.)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ต่ำ "ฉันอยากให้ใครรักฉัน
เข้าใจฉัน"

บุคลิกประเภทนี้ ชอบทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อผู้อื่น (ไม่ได้ทำสิ่งใดเพื่อตนเอง
เลย) ทำตัวเป็นกลาง เป็นผู้ประพฤติดีเกินไป ชอบหลีกเลี่ยงการขัดแย้งแม้แต่การปฏิเสธว่าไม่
(The "Yes Yes" Person) การยกย่องคุณค่าของตนเอง มักถูกกำหนด หรือเกิดจากการได้รับ
การยกย่องจากผู้อื่นไม่ใช่เกิดจากการมองเห็นคุณค่าของตนเอง บุคลิกประเภทนี้จะเห็นคุณค่า
ของตนเอง (Self – worth) ก็ต่อเมื่อตนเองได้รับการชื่นชม (Positive Strokes) จากผู้อื่นที่มีต่อ
ความสำเร็จของตนจึงมักมีลักษณะอ่อนแอ (Weak) พึ่งพิงผู้อื่น (Dependent) และชอบปกป้อง
ผู้อื่น (Protective of Others)

1.3 การเจโล (Irrelevant)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
(Spontaneity)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) เป็นคำพูดที่แทบไม่มี
ความหมายใด ๆ (Words make little sense)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) การเคลื่อนไหวขาดความสมดุล
(Angular and off balance movement.)

ความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ไม่มีใครให้ความสนใจ มีความรู้สึกเหงา
(Loneliness) ขาดจุดมุ่งหมาย (Purposelessness)

บุคลิกประเภทนี้ ชอบทำเป็นไม่เข้าใจ เปลี่ยนเรื่องที่บุคคลหรือกลุ่มกำลัง
สนทนาถกเถียงกัน อยู่ชอบทำตัวไม่สนใจเพื่อเรียกร้องความสนใจ ชอบขัดจังหวะ มักได้รับการ
วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นตัวตลก

1.4 การยึดติดอยู่กับเหตุผล (Super-Reasonable)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) ฉลาด (Intellect)

ตัวอย่างคำพูด (Typical Verbal Expression) เป็นคำพูดยาว ๆ เข้าใจ
ยาก (Longest Possible Words) ไถ่แก๊ "ฉันได้คำตอบที่ถูกต้อง" (I've got the right answer.)

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) สงบ (Clam) เยือกเย็น (Cool)
ไร้ความรู้สึก (No Feeling)

ความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ได้แก่

“ฉันรู้สึกไม่มั่นคง” (I feel vulnerable) อ่อนแอ (Weak)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) ต่ำ เช่น “ฉันต้องการให้ใคร ๆ รักและเข้าใจฉัน”

บุคคลประเภทนี้ มีเหตุผล มีเซาร์ปัญญา เย็นชา ไม่เปิดเผย ไม่ชอบคบเพื่อนฝูง ชอบใช้เหตุผลและหลักการ มีความสามารถในการให้คำแนะนำ มักคิดแน่วแน่ในทางเดียว และไม่ค่อยสนใจความรู้สึกของคนอื่น

ทั้ง 4 บทบาทดังกล่าว เป็นลักษณะของการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม (Dysfunctional Communication Under Stress) ส่วนการสื่อสารที่เหมาะสมภายใต้การบีบคั้น (Functional Communication Under Stress) นั้นซาเทียร์ (Satir) เสนอว่า สมาชิกครอบครัวควรมีการวางตัวในลักษณะที่มีความสมดุล (Balance) หรือ กลมกลืน (Congruent) ดังต่อไปนี้

1.5 การ เข้าใจคน (Congruent)

ภาพการเลียนแบบท่าทาง (Caricature) มีความสมดุล ตอบสนองอย่างเหมาะสม ประสานกลมกลืน สอดคล้องเข้ากันได้ดี

ตัวอย่างคำพูดที่มักแสดงออก (Typical Verbal Expression) ได้แก่ คำพูดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งท่าทาง และน้ำเสียง

ลักษณะท่าทาง (Body Posture) ร่างกาย ความคิด และความรู้สึก แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

ความรู้สึกภายใน (Inner Feeling) ได้แก่ ฉันรู้สึกดี (I feel great.)

ความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) สูง (High) เช่น “ฉันรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง”

บุคคลประเภทนี้ จะคิดก่อนทำ การคิดสอดคล้องกับการกระทำมีความเป็นกลาง เป็นตัวของตัวเอง ชอบเสี่ยงเพื่อความก้าวหน้าและพัฒนา มีความรับผิดชอบต่อความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเอง

2. เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม “ฉัน” (Modeling of Effective Communication Using “ I ” Message) เป็นเทคนิคหนึ่งของการให้คำปรึกษารอบครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งกล่าวว่า การทำหน้าที่ในครอบครัวที่มีประสิทธิภาพต่ำ มักจะมีการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนกล่าวคือ ในประโยคที่พูดกันนั้น มักจะใช้เป็นวลี หรือขึ้นต้นประโยคแบบลอย ๆ ใช้คำว่า “มัน” ขึ้นต้น ซึ่งทำให้การสื่อสารขาดความกลมกลืน ขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อช่วยให้ครอบครัวมีการสื่อสารที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงฝึกให้สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมใช้สรรพนามแทนตัวเองด้วยคำว่า “ฉัน” นำหน้า ประโยคในการแสดงความรู้สึก เช่น “ฉันรู้สึกห่วงใยเวลาที่ลูกไม่สบาย” หรือหากเป็นการสื่อสารกับบุตรธิดาโดยตรง ผู้วิจัยให้สมาชิกที่เข้า

อบรมใช้สรรพนาม แทนตัวเองด้วยคำว่า “พ่อ แม่ หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรีดาใช้เรียกเป็นประจำ” เช่น “พ่อรู้สึกเสียใจที่ลูกชอบรังแกน้อง” “แม่รู้สึกดีใจที่เห็นพ่อเอาใจใส่ในการสอนการบ้านลูก”

การที่ผู้พูดใช้สรรพนาม “ฉัน” ในกรณีทั่วไปหรือกรณีที่ผู้พูดสื่อสารกับบุตรีดา แล้วใช้สรรพนาม “พ่อ แม่ หรือคำอื่น ๆ ที่บุตรีดาใช้เรียกเป็นประจำ” พร้อมกับการแสดงความรู้สึกที่เป็นส่วนตัวและรับผิดชอบในสิ่งที่พูดนั้น จะช่วยให้ผู้อื่นแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น การสื่อสารในลักษณะเช่นนี้ จะช่วยทำให้เกิดการสื่อสารที่จริงใจ เป็นการเปิดเผยความรู้สึกและความต้องการที่แท้จริง ไม่เสแสร้ง ช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่เห็นคุณค่าและภูมิใจในตนเอง (Self-worth)

(Satir,V.,and Others. 1983, Satir,V.,& Baldwin Michele. 1983, Satir,V.,and Others. 1991)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 5
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ 5 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 5 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

**รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของบิฑามารดาในสังคมไทย
ครั้งที่ 6**

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุม
อารมณ์ของบิฑามารดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยในด้านการควบคุม
อารมณ์ของบิฑามารดา

อุปกรณ์

1. แก้วน้ำแบบมีพนักพิง จำนวน 2 ตัว
2. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 6
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 6

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้าง
ของครอบครัว และทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเกสตัลท์ ได้แก่

1. **เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment)** เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำ
ปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นโครงสร้างของครอบครัว โดยผู้วิจัยให้บิฑามารดานำสถานการณ์ที่
ต้องการการควบคุมอารมณ์มาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม เพื่อให้บิฑามารดาที่เข้าร่วม
การฝึกอบรมได้เรียนรู้ความรู้สึกและท่าทางของตนเองในขณะที่แสดง จากนั้นให้นำสถานการณ์
ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาสาธิต เพื่อให้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม ท่าทาง คำพูด
การแสดงออก และขณะเดียวกัน บิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะได้เรียนรู้ความแตกต่าง
ในการขาดการควบคุมอารมณ์กับการควบคุมอารมณ์ ด้วยการสัมผัสกับความรู้สึกที่ตนแสดง
ออก การพูดถึงความรู้สึกและอารมณ์ในขณะที่มีการแสดงบทบาทซึ่งจะทำให้เกิดการควบคุม ปรับ
เปลี่ยน และตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น

2. **เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair)** เป็นเทคนิคหนึ่งของทฤษฎีการให้คำ
ปรึกษาแบบกลุ่มเกสตัลท์ โดยผู้วิจัยช่วยให้สมาชิกรับรู้ถึงความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวของ

สมาชิกได้ชัดเจนขึ้น โดยผู้วิจัยใช้เก้าอี้ 2 ตัว วางหันหน้าเข้าหากัน แล้วให้สมาชิกแสดงบทบาท และพูดในส่วนที่เป็นความต้องการความรู้สึกที่แท้จริงของตน ขณะที่อยู่บนเก้าอี้ตัวหนึ่ง พูดไปที่เก้าอี้ว่างเปล่า ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกที่เป็นอุดมคติที่คอยบอกว่า ตนควรทำอะไร จากนั้นให้สมาชิกย้ายไปนั่งเก้าอี้ตัวที่อยู่ตรงข้าม แล้วแสดงบทบาทและพูดในส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกในอุดมคติที่ขัดแย้งอยู่ ได้ตอบกลับไป วิธีการนี้จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจความต้องการ ความรู้สึกทั้งสองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่พยายามปกปิด หรือปฏิเสธความรู้สึกที่ตนเองมีอยู่

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท และเทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่ต้องการการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดามาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม คราวละ 1 กลุ่ม โดยสื่อความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนเอง ให้สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้รับรู้ด้วยภาษา ถ้อยคำและภาษาท่าทางที่เหมาะสม
2. ผู้วิจัยให้สมาชิกในครอบครัวหลักตานึกถึงเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกหงุดหงิด หรือโกรธบุตรธิดา สมาชิกทำอะไรกับเหตุการณ์นั้น ทำไปแล้วสมาชิกรู้สึกอย่างไร จากนั้นให้สมาชิกลืมนตา เปิดโอกาสให้แต่ละคนได้เล่าเรื่องราวของตน หากสมาชิกคนใดแสดงออกโดยการแสดงท่าทางหงุดหงิด โยนสิ่งของ หรือเขียนตีบุตรธิดา ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair) เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงความต้องการ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างชัดเจน ไม่ปกปิด หรือปฏิเสธความรู้สึกที่ตนมีอยู่ โดยผู้วิจัยใช้เก้าอี้ 2 ตัว หันหน้าเข้าหากัน แล้วให้สมาชิกที่แสดงท่าทางหงุดหงิด โยนสิ่งของ หรือเขียนตีบุตรธิดา พูดไปที่เก้าอี้ที่ว่างเปล่า

ซึ่งสมมติว่ามีบุตรีดาที่ทำให้สมาชิกรู้สึกหงุดหงิด หรือโกรธนั่งอยู่ จากนั้นให้สมาชิกย้ายไปนั่งเก้าอี้ที่อยู่ตรงข้ามสวมบทบาทเป็นบุตรีดาของสมาชิก แล้วพูดออกไป

3. ผู้วิจัยสอบถามสมาชิกที่แสดง ว่ารู้สึกอย่างไรขณะพูดไปที่เก้าอี้ที่ว่างเปล่า
4. ผู้วิจัยให้สมาชิกคนอื่น ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้วิธีการควบคุมอารมณ์ที่เหมาะสม
5. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกถึงความสนใจ และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา จากการตอบคำถามของบิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดาจากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 6

การฝึกอบรมครั้งที่ 6 เป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวทฤษฎีโครงสร้าง ได้แก่ เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) และเทคนิคการให้คำปรึกษาแบบเกสตัลท์ ได้แก่ เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair) ดังนี้

1. เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) หมายถึง การที่ผู้วิจัยให้บิฑามารดานำสถานการณ์ที่ต้องการการควบคุมอารมณ์มาแสดงให้เห็นจริงในช่วงการฝึกอบรม เพื่อให้บิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้เรียนรู้ความรู้สึกและท่าทางของตนเองในขณะที่แสดง จากนั้นให้นำสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมาสาธิต เพื่อให้ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมท่าทาง คำพูดการแสดงออก และขณะเดียวกันบิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะได้เรียนรู้ความแตกต่างในการขาดการควบคุมอารมณ์กับการควบคุมอารมณ์ด้วยการสัมผัสกับความรู้สึกที่ตนแสดงออก การพูดถึงความรู้สึกและอารมณ์ในขณะที่มีการแสดงบทบาท ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ช่วยให้ผู้เข้าอบรมได้ตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีแนวทางในการแก้ไขต่อไป

ตัวอย่างเช่น

สถานการณ์ที่ 1 ผู้วิจัยให้สมาชิกผู้เข้าอบรมจับกลุ่มกันแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่แสดงออกถึงการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา

การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่ 1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดา ซึ่งโดยปกติตนเองมักจะยืนยันว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลง หรือควบคุมพฤติกรรมด้านการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดาได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้สำรวจแบบแผนการแสดงออกถึงการควบคุมอารมณ์ของตนเองต่อบุตรธิดา และมีแนวทางที่จะปรับหรือเลือกวิถีการปฏิบัติต่อบุตรธิดาให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

สถานการณ์ที่ 2 ผู้วิจัยให้สมาชิกผู้เข้าอบรมจับกลุ่มกันแสดงบทบาท ในสถานการณ์จำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันที่แสดงถึงการขาดการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา

การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ที่ 2 เพื่อผู้วิจัยจะได้มีโอกาสดังเกตุรูปแบบการแสดงออกของบิฑามารดาในด้านการขาดการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดาต่อบุตรธิดา และเป็นการช่วยให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้สังเกตและตระหนักถึงการควบคุมอารมณ์ของบิฑามารดาที่มีต่อบุตรธิดา

2. เทคนิคเก้าอี้ที่ว่างเปล่า (Empty Chair) เป็นเทคนิคที่ผู้วิจัยช่วยให้สมาชิกรับรู้ถึงความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในตัวของสมาชิกได้ชัดเจนขึ้น โดยใช้เก้าอี้ 2 ตัว วางหันหน้าเข้าหากัน แล้วให้สมาชิกแสดงบทบาทและพูดในส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองขณะที่อยู่บนเก้าอี้ตัวหนึ่ง พูดไปที่เก้าอี้ว่างเปล่า ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกที่เป็นอุดมคติที่คอยบอกว่า ตนควรทำอย่างไร จากนั้นให้สมาชิกย้ายไปนั่งเก้าอี้ตัวที่อยู่ตรงข้าม แล้วแสดงบทบาทและพูดในส่วนที่เป็นความต้องการ ความรู้สึกในอุดมคติที่ขัดแย้งอยู่ได้ตอบกลับไป เทคนิคนี้เป็นวิธีการที่จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจความต้องการ ความรู้สึกทั้งสองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่พยายามปกปิด หรือปฏิเสธความรู้สึกที่ตนเองมีอยู่

ตัวอย่างเช่น มารดาที่เกรงว่าบุตรธิดาจะไม่รักตนจึงมักไม่กล้าทำโทษ เวลาที่บุตรธิดามีการประพฤติไม่เหมาะสม ทั้ง ๆ ที่ตนเองรู้สึกไม่พอใจ หากละเลยการว่ากล่าวตักเตือน เวลาที่บุตรธิดาไม่ได้อยู่ด้วยกับตนเอง ก็มักจะบ่นให้ผู้เป็นบิดาหรือญาติ ๆ ของบุตรธิดาฟังอยู่เสมอว่า “คุณพ่อ คุณลุง ๆ ทำไมเหลวไหล ไม่เชื่อฟังฉันเลย ฉันชักทนไม่ไหวแล้วนะ” “แม่ไม่อยากจะตีหรอก เพราะถ้าตีแล้วฉันจะยังตัวเองไม่ได้” ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยจะให้มารดาแสดงบทบาทของมารดาผู้อ่อนแอ ไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือน หรือโต้ตอบระบายความรู้สึกออกมา ในขณะที่นั่งอยู่บนเก้าอี้ตัวหนึ่ง แล้วให้มารดาพูดกับเก้าอี้ที่ว่างเปล่า โดยพูดในส่วนที่ขัดแย้ง ส่วนที่เป็นตัวของตัวเอง หลังจากนั้นให้มารดาย้ายไปนั่งเก้าอี้ตัวหนึ่งที่อยู่ตรงข้าม พร้อมกับแสดงบทบาทมารดาผู้เข้มแข็ง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง พูดชี้แจงกับส่วนที่อ่อนแอ ในช่วงนี้ผู้วิจัยจะใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้มารดารับรู้เกี่ยวกับตนเองมากยิ่งขึ้น เช่น อาจใช้คำถามว่า “อะไรจะเกิดขึ้นกับตัวคุณ ถ้าหากคุณกล้าเป็นตัวของตัวเอง กล้าพอที่บอกความต้องการ ความรู้สึกที่แท้จริงของคุณกับลูก”

(Gladding, S.T. 1995, Corey, Gerald. 1995 Carlson, Jon. 1997)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 6
(สำหรับติดตามวัดที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งที่ 6 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 6 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย ครั้งที่ 7

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านการเป็น
แบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยในด้านการเป็นแบบ
อย่างที่ดีแก่บุตรธิดา

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 7
2. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 7
3. เส้นลวด

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม
ได้แก่

1. เทคนิคการละคร (Drama) โดยผู้วิจัยให้บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
นำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตครอบครัวมาแสดง ด้วยการใช้ภาษาท่าทาง และใช้การ
จินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูด เพื่อให้บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้มี
โอกาสทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตครอบครัวของตนที่ผ่านมาด้วยมุมมองปัจจุบัน ซึ่งช่วย
ให้บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมได้ทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และ
บิตามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่
บุตรธิดาได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

2. เทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ (The Wire Experience) เพื่อให้บิตามารดาได้
มีโอกาสมทบทวนประสบการณ์ในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดาในช่วงที่ผ่านมาโดยให้
เส้นลวดเป็นตัวแทนของช่วงชีวิตของสมาชิกแต่ละคน ด้วยการให้สมาชิกนึกถึงเหตุการณ์เรื่อง

ราวในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดา แล้วดัดเส้นลวดไปตามลักษณะของช่วงชีวิตแต่ละช่วง

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการละคร และเทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกแต่ละกลุ่มแสดงละครด้วยภาษาท่าทาง โดยให้แสดงสถานการณ์ที่สมาชิกต้องการให้เกิดขึ้นจริงในชีวิตครอบครัวก่อน จากนั้นจึงแสดงสถานการณ์ที่สมาชิกพบว่าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเป็นแบบอย่างต่อบุตรธิดาของสมาชิก ให้สมาชิกแสดงคร่าวละ 1 กลุ่ม เป็นการแสดงที่สะท้อนเรื่องการเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดา และให้ผู้แสดงใช้ภาษาท่าทางรวมทั้งจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูด

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกสำรวจความรู้สึกของตนเองและของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ขณะกำลังแสดงละคร

3. ผู้วิจัยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันสะท้อนความรู้สึกและแสดงความคิดเห็นจากการแสดงละคร

4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ โดยผู้วิจัยแจกเส้นลวดที่มีความอ่อนนุ่ม ดัดได้ง่ายสามารถงอรูปอยู่ในสภาพที่ผู้ดัดต้องการได้ มีความยาวประมาณ 2 ฟุต คนละ 1 เส้น

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกเปรียบเส้นลวดที่แจกให้ เป็นเสมือนตัวแทนของช่วงชีวิตของสมาชิก จากนั้นให้สมาชิกนึกถึงเหตุการณ์เรื่องราวในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดา แล้วดัดเส้นลวดไปตามลักษณะของช่วงชีวิตแต่ละช่วง หากช่วงใดที่สมาชิกรู้สึกยินดีและภูมิใจต่อการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ให้สมาชิกดัดเส้นลวดในลักษณะที่โค้งสูงขึ้น แต่ถ้า

รู้สึกตรงกันข้ามให้สมาชิกตัดสินลวดในลักษณะที่โค้งต่ำลง หรือหากรู้สึกกลาง ๆ ไม่มีแนวโน้มอย่างหนึ่งอย่างใดให้สมาชิกตัดสินลวดในลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับพื้น

6. ผู้วิจัยให้สมาชิกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตามส่วนที่โค้งงอ บิดเป็นเกลียว หรืออาจไม่เป็นรูปใด ๆ เลยในเส้นลวด

7. ผู้วิจัยให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันสะท้อนความรู้ และข้อคิดที่ได้จากการมีส่วนร่วม

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิดามารดาร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

2. ผู้วิจัย นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกถึงความสนใจ และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และซักถามในประเด็นต่าง ๆ

2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา จากการตอบคำถามของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และตรงประเด็น

3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาจากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม

4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม

5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 7

การฝึกอบรมครั้งที่ 7 เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ บิดามารดาในสังคมไทย ในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้ คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่ เทคนิคการละคร (Drama) และเทคนิคเส้นลวด ประสบการณ์ (The Wire Experience) ดังนี้

1. เทคนิคละคร (Drama) เป็นเทคนิคหนึ่งในการให้คำปรึกษาครอบครัวตาม แนวทฤษฎีมนุษยนิยม ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของบิดามารดาในสังคมไทยด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา โดยผู้วิจัยให้บิดา มารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ร่วมกันแสดงในฉากของชีวิตครอบครัวหรือชีวิตส่วนตัว ด้วยการ ใช้ ภาษาท่าทาง (ละครใบ้) และใช้การจินตนาการออกมาเป็นสถานการณ์แทนคำพูดซึ่งการที่บิดา มารดาได้ร่วมกันแสดงออกนี้เป็นโอกาสที่ทุกคนจะได้ย้อนกลับไปทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ใน ชีวิตครอบครัวของตนที่ผ่านมาด้วยมุมมองปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมอบรมได้ทำ ความเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งได้เรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองใน ด้าน การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เทคนิคเส้นลวดประสบการณ์ (The Wire Experience) การใช้เส้นลวด ประสบการณ์มีจุดประสงค์เพื่อให้บิดามารดาได้มีโอกาสย้อนกลับไปทบทวนประสบการณ์ใน อดีตที่แตกต่างกัน ในช่วงชีวิตที่ผ่านมา มีช่วงใดที่มีความตึงเครียด หรือมีความสุขสบาย ให้ บิดามารดาใช้เส้นลวดคนละ 1 เส้น เป็นอุปกรณ์ หรือ เป็นตัวแทนช่วงชีวิตทั้งหมดของบุคคล เนื่องจากเส้นลวดมีคุณสมบัติอ่อน ยืดหยุ่นได้ ดัดได้ง่าย คงรูปอยู่ในสภาพตามที่บุคคลต้องการ อาจใช้เส้นลวดที่มีสีแตกต่างกันก็ได้ ดัดให้มีความยาวขนาดตั้งแต่ 2 ฟุต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงวัย ของผู้ดัดเส้นลวด หากเป็นผู้สูงอายุอาจต้องใช้เส้นลวดที่มีความยาวมากขึ้น จากนั้นให้บิดา มารดาแต่ละคนมองเส้นลวดของตนเอง แล้วนั่งหลับตานึกถึงเหตุการณ์เรื่องราวในการปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดา โดยนึกย้อนหลังตั้งแต่บุตรธิดายังเล็ก ๆ มีช่วงในบ้างของชีวิตที่รู้สึก ยินดี ภูมิใจ และมีความสุขที่ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดา ก็ให้ดัดเส้นลวดใน ลักษณะโค้งสูงขึ้น ทำนองกลับกันหากรู้สึกเสียใจ เศร้าใจ หรือหดหู่ใจ เป็นทุกข์ต่อการปฏิบัติตน ที่ไม่สมควร ก็ให้ดัดเส้นลวดในลักษณะโค้งต่ำลงกรณีรู้สึกกลาง ๆ ไม่รู้สึกว่ามีแนวโน้มโอ้น เอียงไปในทางหนึ่งทางใด ก็ให้สมาชิกดัดเส้นลวดในลักษณะเป็นแนวเส้นตรงขนานกับพื้น เมื่อ บิดามารดาดัดเส้นลวดเสร็จแล้ว ให้ทุกคนลืมนดาเพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับ เหตุการณ์และส่วนที่โค้งงอบิดเป็นเกลียว หรืออาจจะไม่เป็นรูปใด ๆ เลยในเส้นลวด ให้เพื่อน สมาชิกผู้เข้าอบรมได้ฟัง โดยสมาชิกคนอื่น ๆ อาจมีข้อซักถามเพิ่มเติมภายหลังจากที่สมาชิกคน ใดคนหนึ่งได้เล่าจบลงแล้ว

ในขณะที่บิดามารดานั่งหลับตา ต่างคนต่างดัดเส้นลวด เพื่อทบทวนเหตุการณ์ที่ผ่านมา จนถึงช่วงชีวิตในปัจจุบัน ทำให้บิดามารดาได้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงของชีวิต ได้มีโอกาสสัมผัสกับความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง ประกอบกับการได้มีโอกาสรับฟัง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตในช่วงวัยต่าง ๆ ของสมาชิกที่เข้าร่วมอบรม จึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และการตระหนักถึงคุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้แนวทางในการเปลี่ยนแปลงตนเองสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรธิดาต่อไป

(Schwab,A. 1990, Satir, Virginia, 1991, Carlson, Jon and Others. 1997.)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 7
(สำหรับติดตามการที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ 7 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 7 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบิตามารดาในสังคมไทย ครั้งที่ 8

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพ
ระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพ
ระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา

อุปกรณ์

1. เส้นเชือก
2. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 8
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 8

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม
และเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นระบบครอบครัว ได้แก่

1. เทคนิคเส้นเชือก (Rope) โดยเชือกจะถูกใช้เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ใน
ครอบครัว ซึ่งจะให้ผู้สมาชิกผูกเชือกไว้ที่เอว โดยมีจำนวนเชือกเท่ากับจำนวนสมาชิกใน
ครอบครัว และปลายเชือกอีกข้างหนึ่งนั้นจะนำไปผูกติดกับสมาชิกคนอื่น ๆ สมาชิกจะเรียนรู้ว่า
ตนเองมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และเกิดความตึงเครียดขึ้นที่เส้นเชือกอย่างไร ความ
วุ่นวายและการโยงโย่ที่เกิดขึ้นในเส้นเชือกนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบของการเคลื่อนไหวใน
ครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to Person) เป็น
เทคนิคที่ช่วยให้บิตามารดาได้สร้างสัมพันธภาพกับบุตรธิดา โดยพูดคุยกันถึงเรื่องที่เป็นส่วนตัว
กันและกัน ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อกันระหว่างบิตามารดากับบุตรธิดา โดยไม่
กล่าวถึงบุคคลที่สามและไม่พาดพิงถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ การใช้วิธีการนี้จะช่วยให้มีการ
ปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว และทำให้บิตามารดาเรียนรู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการตามขั้นตอน

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ

การสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจ ไว้วางใจ และเกิดการยอมรับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ ด้วยการถามเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดลำดับความเป็นเหตุเป็นผล การให้ความซื่อสัตย์ การให้สิทธิในการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การให้กำลังใจที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ และการใช้คำพูดในการให้กำลังใจ

ขั้นตอนการ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเส้นเชือก และเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติเป็นบิตามารดา บุตรธิดา จากนั้นแจกเส้นเชือกที่มีความยาว ประมาณ 1 เมตร ส่งให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มทำการผูกปลายเชือกข้างหนึ่งไว้ที่เอวของตนเอง จากนั้นให้นำปลายเชือกอีกข้างหนึ่งไปผูกติดกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และให้สมาชิกสำรวจความรู้สึกของตนเองและผู้ที่ถูกผูกเชือกว่าแสดงออกอย่างไร ผู้วิจัยใช้เส้นเชือกเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพตลอดจนความเข้าใจเมื่อเกิดความวุ่นวายขึ้นในครอบครัว

2. ผู้วิจัยให้สมาชิกสะท้อนความรู้สึก บอกเล่าในสิ่งที่ตนเองได้สัมผัส และเสนอแนะข้อคิดที่ได้จากการมีส่วนร่วม

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว โดยให้สมาชิกจับคู่กันกับสมาชิกในกลุ่ม และทำการตกลงกันสวมบทบาท ให้ฝ่ายหนึ่งเป็นบิดาหรือมารดาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรธิดา จากนั้นทำการพูดคุยกันถึงเรื่องที่เป็นส่วนตัวซึ่งกันและกัน ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ที่มีต่อกันระหว่างบุคคลทั้งสองเท่านั้น ไม่มีการกล่าวถึงบุคคลที่สาม และไม่พูดถึงประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เป็นตัวบุคคลอีกด้วย

4. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกและข้อคิดที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก

5. ผู้วิจัยให้สมาชิกร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิตามารดาและบุตรธิดา

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้บิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมร่วมกันอภิปราย และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการแสดงออกถึงความสนใจ และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม และซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดา จากการตอบคำถามของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างชัดเจน และตรงประเด็น
3. ผู้วิจัยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดาจากการแสดงออกทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ผู้วิจัยประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรมแต่ละครั้ง

.....

เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 8

การฝึกอบรมครั้งที่ 8 เป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทยด้านสัมพันธภาพระหว่างบิฑามารดาและบุตรธิดา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่ เทคนิคเส้นเชือก (Rope) และเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มเน้นระบบครอบครัว ได้แก่ เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to Person) ดังนี้

1. เทคนิคเส้นเชือก (Rope) เป็นเทคนิคหนึ่งของการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มมนุษยนิยม ด้วยการใช้เชือกเป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และใช้เป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่ถ่ายทอดไปยังสมาชิกภายในครอบครัว โดยสมาชิกจะได้รับเชือกจำนวนเท่ากับสมาชิกในครอบครัว จากนั้นให้สมาชิกใช้ปลายเชือกข้างหนึ่งผูกไว้กับเอวของตนเอง และปลายเชือกอีกข้างหนึ่งนั้นจะนำไปผูกติดกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในลักษณะตามความต้องการของผู้ที่ทำการผูก จากลักษณะการผูกเส้นเชือกนี้ จะทำให้สมาชิกเรียนรู้ว่าตนเองมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และเกิดความตึงเครียดขึ้นที่เส้นเชือกอย่างไร ความวุ่นวายและการโยโย่ที่เกิดขึ้นในเส้นเชือกนี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบของการเคลื่อนไหวในครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เป้าหมายของเทคนิคนี้ เพื่อต้องการให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในขณะที่มีการผูกเส้นเชือก หรือแม้แต่กรณีที่เส้นเชือกผูกติดกันจนตึง กรณีเช่นนี้จะทำให้เส้นเชือกติดพันกันเกิดความสับสนขึ้นได้ ซึ่งในชีวิตครอบครัวนั้นบางครั้งสมาชิกเองไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจในความต้องการความมีอิสระในความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การใช้เทคนิคเส้นเชือก จึงเป็นการช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกการมีส่วนร่วมของชีวิตในครอบครัว ประสพการณ์ที่สมาชิกได้สัมผัสจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม สามารถเรียนรู้ผ่านไปยังความจริงในชีวิตได้

ดังนั้น เส้นเชือกจึงสามารถใช้แสดง หรืออธิบายถึงรูปแบบของความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ หรือสัมพันธภาพของสมาชิกแต่ละคนภายในครอบครัว ตลอดจนนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงความตึงเครียดที่มีอยู่ให้เกิดการผ่อนคลายที่ดีขึ้น

2. เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to Person) เป็นการช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสองคนได้ติดต่อเกี่ยวข้องกัน โดยพูดคุยกันถึงเรื่องที่เป็นส่วนตัวซึ่งกันและกัน ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึกและความคิดที่มีต่อกัน ระหว่างคนสองคนเท่านั้น ไม่มีการกล่าวถึงบุคคลที่สาม และไม่พูดถึงประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เป็นตัวบุคคลอีกด้วย ดังตัวอย่าง พ่อพูดกับลูกชายว่า “การกระทำของคุณทำให้พ่อนึกถึงตัวพ่อเอง เมื่อมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับลูก” ลูกชายจะตอบกลับว่า “ผมไม่ค่อยทราบเรื่องราวของพ่อเมื่อยังเป็นเด็กสักเท่าใดนัก พ่อช่วยเหลือ

ให้ผมฟังบ้างสิว่า พ่อทำอะไรบ้าง พ่อรู้สึกอย่างไร เมื่อตอนที่พ่อมีอายุเท่ากับผม" ซึ่งคำพูดในทำนองนี้จะช่วยให้บุคคลแสดงความเป็นตัวของตัวเอง และพร้อม ๆ กับมีความสนิทสนมคุ้นเคยต่อกัน โบเวนเชื่อว่า น้อยคนนักที่จะสามารถพูดอย่างเป็นส่วนตัวกับอีกคนหนึ่งได้นานกว่า 2-3 นาที โดยไม่มีความวิตกกังวล ถ้าให้ทั้งคู่อยู่ในสถานะการณ์เช่นนี้นานต่อไป ก็จะทำให้เกิดความเจ็บหรือหันไปพูดถึงเรื่องของคนอื่น หรือพูดเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของแทน การใช้เทคนิคนี้ช่วยให้เกิดผลดี ในการปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว และเป็นแบบฝึกหัดที่มีคุณค่า ช่วยให้คนเรารู้จักตัวเอง

(Satir, V. & Baldwin, Michele. 1983, Goldenberg, I. & Goldenberg, H. 1995, Carlson, Jon and Others. 1997)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 8
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งที่ 8 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 8 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

**รายละเอียดโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของบิตามารดาในสังคมไทย
ครั้งที่ 9**

เรื่อง ยุติการฝึกอบรม

เวลา 2 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปผลของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย
2. เพื่อยุติการฝึกอบรม

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 9
2. ใบงานประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 9
3. แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 9
4. กระดาษการ์ดสี
5. กระดาษ A4 และปากกา

วิธีดำเนินการ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่ม โซลูชั่น โฟกัส ได้แก่ เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling Question) และเทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว (Giving a Compliment) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยให้สมาชิกเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทยและให้แสดงความรู้สึกในการเข้าร่วมการอบรม
2. ผู้วิจัยแจกใบงานประกอบการฝึกอบรมครั้งที่ 9 โดยสมาชิกจะได้รับกระดาษ A4 คนละ 1 แผ่น และปากกาคนละ 1 ด้าม จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น โดยให้สมาชิกตอบคำถามของผู้วิจัยที่ว่า "จากระดับ 1 ถึง 10 สมาชิกมีความมั่นใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในระดับใดในสัปดาห์นี้" เมื่อสมาชิกตอบคำถามแล้ว ผู้วิจัยกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกได้พิจารณาสำรวจทบทวนตนเองและเพิ่มศักยภาพความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง

ตนเองด้วยการใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการสร้างความคาดหวัง และให้กำลังใจแก่สมาชิกที่จะตั้งมั่นในการพัฒนาตนเองต่อไป

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว โดยดำเนินการดังนี้

3.1. ผู้วิจัยการเขียนคำชม ซึ่งเป็นข้อความทางบวก มอบให้กับสมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมทุกคน ด้วยการยกย่องในข้อดี และในความเพียรพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งการให้ความสนใจเข้าร่วมอบรมโดยตลอดระยะเวลาของการอบรม

3.2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม และให้หนึ่งเป็นวงกลม ผู้วิจัยแจกกระดาษการ์ดสีให้คนละ 1 แผ่น แต่ละคนเขียนชื่อ สกุล ลงในส่วนที่กำหนดให้ แล้วส่งกระดาษการ์ดสีเวียนให้สมาชิกที่อยู่ในกลุ่มเขียนความประทับใจ ความดีงาม ตลอดจนคุณลักษณะที่เป็นจุดเด่นของเพื่อนสมาชิกแต่ละคนที่มีชื่อปรากฏอยู่บนกระดาษ ยกเว้นเจ้าของกระดาษที่ไม่ต้องเขียนถึงตนเอง

3.3. เมื่อสมาชิกเวียนกระดาษจนครบทุกคนแล้ว ให้สมาชิกมอบคืนให้เจ้าของกระดาษได้อ่านข้อความ

3.4. ผู้วิจัยให้สมาชิกแสดงความรู้สึกและอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยกล่าวสรุปเกี่ยวกับการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย และผลของการอบรมในครั้งนี้ จะส่งผลให้บิฑามารดามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมไทยมากขึ้น

2. ผู้วิจัยให้สมาชิก สรุปผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมการอบรม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ผู้วิจัยกล่าวเสริมถึงคุณค่าจากการที่สมาชิกให้ความร่วมมือ ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย

4. ผู้วิจัยให้สมาชิกทุกคนทำแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิฑามารดาในสังคมไทย ฉบับเดียวกันกับที่สมาชิกทำก่อนได้รับการฝึกอบรม

5. ผู้วิจัยกล่าวยุติการฝึกอบรม

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการที่บิฑามารดาให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ตลอดจนการซักถามถึงประเด็นต่าง ๆ

2. ผู้วิจัยสำรวจความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ของการยุติการฝึกอบรมจากการตอบคำถามของบิฑามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม อย่างถูกต้องชัดเจน และตรงประเด็น

3. ผู้วิจัยสังเกตการแสดงออกถึงการเล็งเห็นคุณค่าของการเข้าร่วมการอบรมของสมาชิกจากคำอธิบายบอกเล่าของบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม
4. ผู้วิจัยสังเกตจากการอธิบายถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม
5. ประมวลผลจากแบบประเมินผลการฝึกอบรม

.....

ใบงานประกอบการฝึกอบรม ครั้งที่ 9

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จากระดับ **1** ถึง **10** ท่านมีความมั่นใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้
ในระดับใดในสัปดาห์นี้ ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนตัวเลขต่อไปนี้

น้อย

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

 มาก

2. จากระดับที่ท่านเลือก ท่านมีแนวทางปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้นอย่างไร

[illegible]

เอกสารประกอบการอบรม ครั้งที่ 9

การฝึกอบรมครั้งที่ 9 เป็นการฝึกอบรมเพื่อสรุปผลของการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิตามารดาในสังคมไทย โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส ได้แก่ เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling Question) และเทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว (Giving a Compliment) ดังนี้

1. เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling Question) เป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญของการให้คำปรึกษาครอบครัวกลุ่มโซลูชัน โฟกัส ที่ช่วยให้ผู้บำบัดและผู้รับการบำบัดได้พูดคุยถึงหัวข้อที่ยังคลุมเครือ หรือประเด็นที่มีความยากต่อการบ่งชี้ถึงการก่อตัวของปัญหา และการค้นหาเป้าหมายของพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ผู้บำบัดถามผู้รับการบำบัดที่มีความรู้สึกวิตกกังวลดังนี้ “จากระดับศูนย์ถึงสิบ ในระดับศูนย์ คุณรู้สึกมีความวิตกกังวลอย่างไร ตอนที่คุณโทรศัพท์ติดต่อเพื่อขอรับบริการปรึกษา ในระดับสิบ คุณรู้สึกอย่างไร หลังจากเกิดปฏิกิริยาขึ้น ความรู้สึกที่เป็นจริงของคุณขณะนี้ อยู่ในระดับใด” ผู้รับการบำบัดอาจบอกว่า อยู่ที่ระดับสอง ผู้บำบัดก็จะบอกว่า “ดูเหมือนคุณรู้สึกดีขึ้นกว่าตอนที่คุณโทรศัพท์ติดต่อกับผู้บำบัด คุณจะมีแนวทางปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร” หรือผู้บำบัดอาจถามว่า “คุณคิดว่า คุณต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรในระดับที่สาม”

นอกจากนี้เทคนิคคำถามระดับขั้น ยังใช้ในการถามถึงระดับความมั่นใจในการแก้ปัญหาของผู้รับการบำบัด เช่น “บนสเกล 1-10 คุณมั่นใจอยู่ในระดับใด ที่จะแก้ไขปัญหของคุณได้ในสัปดาห์นี้” การตอบสนองของผู้รับการบำบัดนั้น ผู้บำบัดสามารถติดตามผลได้ โดยการถามถึงว่า อะไรคือสิ่งที่ผู้รับการบำบัดจะทำเพิ่มขึ้น เพื่อความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาลงสำเร็จ ดังนั้นเทคนิคคำถามระดับขั้น จึงเป็นแนวทางที่ดีในการสร้างความคาดหวัง และการให้กำลังใจแก่ผู้รับการบำบัดให้ตั้งมั่นในการเปลี่ยนแปลง

2. เทคนิคการให้คำชมแก่ครอบครัว (Giving a Compliment) เป็นเทคนิคที่ผู้วิจัยเขียนคำชม หรือจัดทำสาส์นที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำขึ้นเพื่อยกย่อง ชื่นชมครอบครัวที่มีจุดแข็งหรือมีพลัง เป็นข้อความเชิงบวกที่สมาชิกทุกคนของครอบครัวสามารถเห็นพ้องต้องกันได้ เช่น ผู้วิจัยเขียนว่า ดิฉันประทับใจในความเพียรพยายามของคุณที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่องงามขึ้น

(Gladding Samuel T., 1995, Nichols, Michael P. 1998, Sharf, Richard S., 2000)

.....

แบบประเมินผลการฝึกอบรม ครั้งที่ 8
(สำหรับบิดามารดาที่เข้าร่วมการฝึกอบรม)

คำชี้แจง จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งที่ 8 ท่านมีความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างไร
 ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือดังต่อไปนี้

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. รูปแบบ วิธีการ ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม.....					
2. วัน เวลา ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
3. ด้านสถานที่และการอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม					
4. ด้านผู้ดำเนินการฝึกอบรม					
- การให้ความรู้และความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม.....					
- บุคลิกภาพที่เป็นมิตรและน่าไว้วางใจ...					
- การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย					
5. ผลจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ครั้งที่ 8 สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้.....					
6. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล
วันเดือนปีเกิด	5 ตุลาคม 2500
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	235 ซอยสิทธิชัย 10 ถนนกรุงเทพฯ-นนทบุรี แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กทม. 10800
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2536	Cert. In Psychology (The Study and Training Program for Foreign Teachers) จาก Gifu University, Japan
พ.ศ. 2532	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2523	วท.บ. (จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง